

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ERKEN ÇOCUKLUKTA AHLAK VE DEĞER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE SESLENEN
DEĞERLER EĞİTİMİ ODAKLI ÇOCUK EDEBİYATI
YAPITLARINDA GÖRSEL-METİN UYUMUNUN
İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hatice Eda YILDIRIM

Danışman:
Doç. Dr. Sedat KARAGÜL

İSTANBUL
2025

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ERKEN ÇOCUKLUKTA AHLAK VE DEĞER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE SESLENEN
DEĞERLER EĞİTİMİ ODAKLI ÇOCUK EDEBİYATI
YAPITLARINDA GÖRSEL-METİN UYUMUNUN
İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hatice Eda YILDIRIM

Danışman:
Doç. Dr. Sedat KARAGÜL

İSTANBUL
2025

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi Anabilim Dalı'nda 201222YL02 numaralı Hatice Eda YILDIRIM'ın hazırladığı “*Erken Çocukluk Dönemine Seslenen Değerler Eğitimi Odaklı Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsel-Metin Uyumunun İncelenmesi*” konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 18/ 04/ 2025 günü (10:00-12:00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Sedat KARAGÜL

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN

İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuz KELEŞ

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hatice Eda YILDIRIM

18.04.2025

ÖZ

Bu araştırma, erken çocukluk dönemine seslenen değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarında görsel-metin uyumunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın inceleme nesnesi ve veri kaynağını Türkiye’de 2017-2021 yılları arasında, farklı yayınevleri (Diyanet Vakfı Yayınları, Erdem Yayın Grubu, Nar Çocuk Yayınları) tarafından yayımlanmış, erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi odaklı 3 (üç) sette yer alan toplam 29 (yirmi dokuz) çocuk edebiyatı yapıtı oluşturmaktadır. Araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan yapıtlar erken çocukluk dönemine seslenmesi, değerler eğitimi amacıyla yapılandırılmış olması ve 2017-2021 yılları arasında set halinde yayımlanmış olması gibi çeşitli kriterler göz önünde bulundurularak ölçüt örneklem yoluyla seçilmiştir. Araştırmada erken çocukluk dönemi ile 0-8 yaş aralığı kastedilmiş olup incelenen yapıtların 3-6 yaş aralığına hitap eden eserler olması öncelenmiştir. Araştırmanın veri toplama aşamasında erken çocukluk dönemine seslenen değerler eğitimi odaklı 29 çocuk edebiyatı yapıtındaki görsel-metin uyumunun incelenmesi amacıyla “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu’nda eserlerin görsel-metin ilişkisini ölçen 13 madde yer almaktadır.

Çalışmanın veri analizinde araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan kitap setleri ilk olarak araştırmacı tarafından iki defa okunmuştur. Setler değerlendirileceği zaman tek tek ele alınarak incelenmiş ve okuma işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra üçüncü okumada ele alınan set *Değerlendirme Formu*’nda belirlenen ölçütler dahilinde görsel-metin uyumu özelliklerine yönelik 13 madde üzerinden evet-kısmen-hayır cevaplı sorularla değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu işlem sırasıyla tüm setlere uygulanmıştır. Değerlendirme tabloları tamamlandıktan sonra bir kez daha son bir inceleme yapılarak süreç tamamlanmıştır. Elde edilen nitel veriler araştırmanın bulgular bölümünde tablollaştırılmış olup içerik analizi kullanılarak yorumlanmıştır. İnceleme nesnesini oluşturan yapıtlardan elde edilen bulgular, eserlerde yer alan metin örnekleriyle ve görsellerle desteklenmiştir.

Araştırma sonucunda, araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarından 3 set -29 kitap-

ayrı ayrı dikkate alınarak görsel-metin uyumuna ait genel sonuçlara yer verilmiştir. İncelenen tüm eserler birlikte değerlendirildiğinde eserlerin yarısından fazlasında görsel-metin uyumunun sağlandığı tespit edilmiştir. Genel itibariyle incelenen eserlerde metin olmaksızın görsellerin çocuk okurun kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte bazı eserlerde resimlemenin metnin içeriğini yansıtmada yetersiz kaldığı, görsellerin metinle uyumlu olarak yapılandırılmadığı, metin olmaksızın bütünsel açıdan bakıldığında görsellerin görsel okuma yapmaya fırsat tanıyacak kadar görsel devamlılık ve tutarlılık barındırmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler:

Erken Çocukluk Dönemi, Değerler Eğitimi, Çocuk Edebiyatı, Resim, Görsel, Metin

ABSTRACT

This study aims to examine the visual-text alignment in children's literature works focused on values education addressed to early childhood.

The research employed the survey model, a qualitative research method. The study sample and data source consist of 29 children's literature works included in three sets published by different publishing houses (Diyanet Foundation Publications, Erdem Publishing Group, Nar Çocuk Publishing) in Turkey between 2017 and 2021, all focusing on values education for early childhood. The selected works were chosen through criterion sampling based on criteria such as targeting early childhood, being structured around values education, and being published as part of a set between 2017 and 2021. Early childhood in this study refers to the 0–8 age range, with a particular focus on works intended for children aged 3–6.

During the data collection phase, the "Values Education-Focused Visual-Text Alignment Evaluation Form" was used to assess the visual-text alignment in the 29 children's books. This evaluation form includes 13 items designed to measure the relationship between visuals and text in the books.

For the data analysis, each book set was read twice by the researcher. Then, during a third reading, each set was evaluated individually based on the 13 items in the evaluation form using a "yes-partially-no" scale. This process was repeated for all sets. After completing the evaluation tables, a final review was conducted to complete the analysis. The qualitative data obtained were tabulated and interpreted using content analysis. The findings from the analyzed works were supported by examples of texts and illustrations from the books.

As a result of the study, general findings related to visual-text alignment were presented separately for each of the three sets (29 books) focused on values education for early childhood. When all the works were evaluated together, it was found that more than half of the books demonstrated a satisfactory level of visual-text alignment. Overall, the analysis indicated that the illustrations in many of the works offered opportunities for young readers to create their own stories without the need for accompanying text. However, in some books, the illustrations were found to be inadequate in reflecting the content of the text, not constructed in alignment with the narrative, and lacking the visual

continuity and coherence necessary for effective visual literacy when considered independently from the text.

Keywords:

Early Childhood, Values Education, Children's Literature, Illustration, Visuals, Text

ÖNSÖZ

İnsan yaşamının kritik yıllarını oluşturan erken çocukluk döneminde bulunan çocuğun çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşturulması son derece önem arz etmektedir. Bu doğrultuda özellikle erken çocukluk döneminden itibaren işitsel ve görsel olarak edebi yapıtlara ve okuma eylemine maruz bırakılması çocuğun bilişsel, duygusal ve dilsel gelişimine katkıda bulunacağını söylemek mümkündür. Çocuk edebiyatı yapıtları aynı zamanda çocuğa bu dönemde kazandırılması amaçlanan değerlerin aktarılmasında da büyük bir role sahiptir. Bu nedenle erken çocukluk dönemine seslenen çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsellerin ait oldukları metinle olan uyumu, çocuğun kitapla kurduğu bağı şekillendirirken çocuğa değerlerin aktarılmasında da önemli katkılar sunar. Sonuçta yazar, çizer ve editör iş birliği içerisinde nitelikli bir şekilde yapılandırılmış çocuk edebiyatı yapıtları çocuğa karşı üzerine düşen görevleri layıkıyla gerçekleştirecektir. Bu doğrultuda yapılan araştırma, farklı yayınevleri tarafından yayımlanmış erken çocukluk dönemine hitap eden değerler eğitimi setlerindeki görsellerin ait oldukları metinlerle uyumunun incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Tanıştığımız ilk günden itibaren her daim yanımda olup desteklerini esirgemeyen, bu araştırmanın gerçekleşme sürecinde sunduğu katkılarla beni her zaman bir adım daha öteye taşıyan, öğrencisi olmaktan çok büyük onur ve mutluluk duyduğum değerli Danışman Hocam Doç. Dr. Sedat KARAGÜL'e bana öğrettiği ve öğretmeye devam ettiği her şey için teşekkür ediyorum.

Tez savunma sürecimde jüri üyelerim olan Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN ve Doç. Dr. Oğuz KELEŞ hocalarıma değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca bütün eğitim hayatım boyunca beni destekleyen, her daim yanımda olan, koşulsuz sevgileriyle yolumu aydınlatan, sabırları ve dualarıyla bana güç veren, sırtımı yasladığım dağ olan anneme ve babama, akademik ve çizerlik yolculuğumun ilk öğretmenim Ayşegül ablama, varlıklarıyla daima bana güven ve huzur sağlayan İhsaniye ablama ve ağabeyime teşekkür ediyorum.

Hatice Eda YILDIRIM

Üsküdar/2025

*Sabrına, sevgisine ve sessiz fedakarlıklarına ithafen,
Canım Annem'e...*

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
TABLO LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii

BÖLÜM I..... 1

GİRİŞ..... 1

1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Sayıtlılar.....	9
1.5. Sınırlılıklar.....	10
1.6. Tanımlar.....	10

BÖLÜM II..... 12

KAVRAMSAL ÇERÇEVE..... 12

2.1. Erken Çocukluk Dönemi.....	12
2.1.1. Erken Çocukluk Döneminde Değerler Eğitimi.....	13
2.2. Çocuk Edebiyatı.....	16
2.2.1. Çocuk Edebiyatının Temel Niteliği.....	16
2.2.2 Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Alanlarına Etkisi.....	19
2.2.2.1. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Dil Gelişimine Etkisi.....	20
2.2.2.2. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Bilişsel Gelişimine Etkisi.....	22
2.2.2.3. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Kişilik Gelişimine Etkisi.....	23
2.2.2.4. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Toplumsal Gelişimine Etkisi.....	25
2.2.3 Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve İlkeleri.....	26
2.2.4. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler.....	30
2.2.4.1. Tasarım (Dış Yapı) Özellikleri.....	30
2.2.4.1.1. Boyutlar.....	30
2.2.4.1.2. Kapak.....	31
2.2.4.1.3. Ciltleme.....	32
2.2.4.1.4. Kâğıt.....	33
2.2.4.1.5. Sayfa Düzeni (Mizanpaj).....	33
2.2.4.1.6. Harfler.....	34
2.2.4.1.7. Görseller-Resimler.....	34
2.2.4.2. İçerik (İç Yapı) Özellikleri.....	36
2.2.4.2.1. Konu.....	36
2.2.4.2.2. Tema (İzlek).....	38

2.2.4.2.3. İletî	39
2.2.4.2.4. Karakter	39
2.2.4.2.5. Dil ve Anlatım	41
2.3. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsel-Metin Uyumuna ..	43
2.3.1. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Resimleme ve Görsellik	43
2.3.2. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsellerin Önemi ve İşlevi	45
2.3.3. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsel-Metin Uyumuna	47
2.4. İlgili Çalışmalar	54
BÖLÜM III	57
YÖNTEM	57
3.1. Araştırma Modeli	57
3.2. İnceleme Nesnesi ve Veri Kaynağı	57
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	63
BÖLÜM IV	65
BULGULAR	65
4.1. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” İsimli Kitap Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular	65
4.1.1. Sevgiyi Görmek	65
4.1.2. Sağım Solum Sobe	71
4.1.3. Saklanın Mandarin Geliyor	75
4.1.4. Uzaya Yolculuk	79
4.1.5. Zıp Zıp Kurbağa	84
4.1.6. Lütfen Beni Dinleyin	88
4.1.7. Penguenlerin Oyunu	92
4.1.8. Karıncanın Öğüdü	98
4.1.9. Bal Partisi	102
4.1.10. Yağız’ın Doğum Günü	106
4.1.11. Kış Pastası	111
4.1.12. Dedemin Madalyası	117
4.1.13. Hoş Geldin Oya	123
4.1.14. Annem İçin	128
4.1.15. Islak Pati	133
4.1.16. Uçurtma Şenliği	139
4.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait “Değerli Masallar” İsimli Setin 1. Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular	144
4.2.1. Dolan Biber Ağlayan Kek	144
4.2.2. Kumruların Uçuran Şarkısı	149
4.2.3. Şemsiye Olmak İsteyen Kız	156
4.2.4. Hapşırın Tıksırın Kedi	161
4.2.5. Hop Portakal	167

4.3. Nar Çocuk Yayınlarına Ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” İsimli Kitap Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular	173
4.3.1. Çocukların Arabası	173
4.3.2. Akıllı Tavşan	180
4.3.3. Farenin Evi	185
4.3.4. Benimle Oynar Mısın?	191
4.3.5. Üzüm Ağacı	196
4.3.6. Hayat Sevince Güzel	200
4.3.7. Yardımsever Kirpi	205
4.3.8. Nehir Gezisi	211
BÖLÜM V	216
TARTIŞMA	216
BÖLÜM VI	223
SONUÇ ve ÖNERİLER	223
6.1. Sonuçlar	223
6.1.1. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” İsimli Kitap Serisinden Elde Edilen Sonuçlar	223
6.1.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait “Değerli Masallar” İsimli Setin 1. Serisinden Elde Edilen Sonuçlar	225
6.1.3. Nar Çocuk Yayınlarına Ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” İsimli Kitap Serisinden Elde Edilen Sonuçlar	226
6.2. Öneriler	228
KAYNAKLAR	230
EKLER	241
ÖZGEÇMİŞ	242

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
çev.	çeviren
der.	derleyen
ed.	editör
s.	sayfa
vb./vs.	ve benzeri / vesaire
vd.	ve devamı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın Veri Kaynağını Oluşturan Kitap Setlerine İlişkin Künye Bilgileri	58
Tablo 2. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti.....	59
Tablo 3. Nar Çocuk Yayınlarına Ait Neşeli Orman Hikâyeleri Dizisi	60
Tablo 4. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait Değerli Masallar 1. Seri	61
Tablo 5. Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	62
Tablo 6. “Sevgiyi Görmek” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	66
Tablo 7. “Sağım Solum Sobe” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	71
Tablo 8. “Saklanın Mandarin Geliyor” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	75
Tablo 9. “Uzaya Yolculuk” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	80
Tablo 10. “Zıp Zıp Kurbağa” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	84
Tablo 11. “Lütfen Beni Dinleyin” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	88
Tablo 12. “Penguenlerin Oyunu” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	93
Tablo 13. “Karıncanın Öğüdü” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	98
Tablo 14. “Bal Partisi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	102
Tablo 15. “Yağız’ın Doğum Günü” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	106
Tablo 16. “Kış Pastası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	111

Tablo 17. “Dedemin Madalyası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	117
Tablo 18. “Hoş Geldin Oya” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	123
Tablo 19. “Annem İçin” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	128
Tablo 20. “Islak Pati” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	133
Tablo 21. “Uçurtma Şenliği” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	139
Tablo 22. “Dolan Biber Ağlayan Kek” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	144
Tablo 23. “Kumruların Uçuran Şarkısı” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	150
Tablo 24. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” Kitabına İlişkin Değerlendirme Kriter Formu Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	156
Tablo 25. “Hapşiran Tıksıran Kedi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	161
Tablo 26. “Hop Portakal” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	167
Tablo 27. “Çocukların Arabası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	174
Tablo 28. “Akıllı Tavşan” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	180
Tablo 29. “Farenin Evi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	185
Tablo 30. “Benimle Oynar Mısın?” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu	191
Tablo 31. “Üzüm Ağacı” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	196
Tablo 32. “Hayat Sevince Güzel” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	200

Tablo 33. “Yardımsever Kirpi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	205
Tablo 34. “Nehir Gezisi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu.....	211

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde Vurgulanmak İstenen Olguyu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	68
Şekil 2. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	70
Şekil 3. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	70
Şekil 4. “Sağım Solum Sobe” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel	73
Şekil 5. “Sağım Solum Sobe” İsimli Eserde İşlenen “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	75
Şekil 6. “Saklanın Mandarin Geliyor” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	77
Şekil 7. “Saklanın Mandarin Geliyor” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesinde Kullanılan Zıtlıklara Dair Örnek Bir Görsel	78
Şekil 8. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	82
Şekil 9. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Renklere ve Kontür Çizgilerine Dair Örnek Bir Görsel	83
Şekil 10. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserde Ele Alınan “Sorumluluk, Duyarlı Olmak” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	84
Şekil 11. “Zıp Zıp Kurbağa” İsimli Eserde Resimlenen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel	87
Şekil 12. “Lütfen Beni Dinleyin” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	90
Şekil 13. “Lütfen Beni Dinleyin” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel	91
Şekil 14. “Penguenlerin Oyunu” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	95
Şekil 15. “Penguenlerin Oyunu” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	96

Şekil 16. “Karıncanın Öğüdü” İsimli Eserde Resmedilmiş Öğelerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel	100
Şekil 17. “Bal Partisi” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel	104
Şekil 18. “Bal Partisi” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel	105
Şekil 19. “Yağız’ın Doğum Günü” İsimli Eserde Yer Alan Metinde Vurgulanan Öğelerin Görselleştirilmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	109
Şekil 20. “Yağız’ın Doğum Günü” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	110
Şekil 21. “Kış Pastası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	113
Şekil 22. “Kış Pastası” İsimli Eserde Resmedilmiş Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel	114
Şekil 23. “Kış Pastası” İsimli Eserde Görsellerin Metnin İçeriğiyle Olan Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	115
Şekil 24. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsel Devamlılığa İlişkin Örnek Bir Görsel.....	119
Şekil 25. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	120
Şekil 26. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel.....	121
Şekil 27. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserde Metinde Olan Ancak Görsellerde Yer Almayan Öğelere İlişkin Örnek Bir Görsel	122
Şekil 28. “Hoş Geldin Oya” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Renklendirilmesinde Kullanılan Renklerin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel	125
Şekil 29. “Hoş Geldin Oya” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel	127
Şekil 30. “Annem İçin” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	130
Şekil 31. “Annem İçin” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerdeki Işık Patlamalarına Örnek Bir Görsel.....	131

Şekil 32. “Annem İçin” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel.....	132
Şekil 33. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel.....	136
Şekil 34. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel.....	137
Şekil 35. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	138
Şekil 36. “Uçurtma Şenliği” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel.....	141
Şekil 37. “Uçurtma Şenliği” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	142
Şekil 38. “Uçurtma Şenliği” İsimli Eserde Ele Alınan “Güven, Engellilik” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	143
Şekil 39. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	146
Şekil 40. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Aktarılan Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renkler Arasındaki Uyuma Dair Örnek Bir Görsel.....	147
Şekil 41. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	148
Şekil 42. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Ele Alınan “Arkadaşlık” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	149
Şekil 43. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	152
Şekil 44. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserde Metinde Vurgulan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	154
Şekil 45. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel.....	155
Şekil 46. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel.....	158
Şekil 47. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel	159

Şekil 48. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserdeki Görsellerin Renklendirilmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	160
Şekil 49. “Hapşırın Tıksırın Kedi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	164
Şekil 50. “Hapşırın Tıksırın Kedi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	165
Şekil 51. “Hapşırın Tıksırın Kedi” İsimli Eserde Ele Alınan “Merhamet” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	167
Şekil 52. “Hop Portakal” İsimli Eserde Yer Alan Metin ve Görsellerin Tasarımına İlişkin Örnek Bir Görsel.....	169
Şekil 53. “Hop Portakal” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	171
Şekil 54. “Hop Portakal” İsimli Eserde Resmedilmiş Öğelerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel	172
Şekil 55. “Hop Portakal” İsimli Eserde Ele Alınan “Sorumluluk” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	173
Şekil 56. “Çocukların Arabası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	176
Şekil 57. “Çocukların Arabası” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	177
Şekil 58. “Çocukların Arabası” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	178
Şekil 59. “Çocukların Arabası” İsimli Eserde Ele Alınan “Yardımlaşmak, İş Bölümü” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	179
Şekil 60. “Akıllı Tavşan” İsimli Eserin Kapak Görseli	181
Şekil 61. “Akıllı Tavşan” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	184
Şekil 62. “Farenin Evi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	187
Şekil 63. “Farenin Evi” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel.....	189

Şekil 64. “Farenin Evi” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	190
Şekil 65. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Sanatçının Yorumuyla Yapılandırılmış Örnek Bir Görsel.....	193
Şekil 66. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna Örnek Bir Görsel.....	194
Şekil 67. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan Öge ve Olguların Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	195
Şekil 68. “Üzüm Ağacı” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	198
Şekil 69. “Hayat Sevince Güzel” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	203
Şekil 70. “Hayat Sevince Güzel” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel	204
Şekil 71. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	207
Şekil 72. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin ve Kullanılan Renklerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	209
Şekil 73. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserde Ele Alınan “Her Zaman İyilik” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	210
Şekil 74. “Nehir Gezisi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel.....	214
Şekil 75. “Nehir Gezisi” İsimli Eserde Ele Alınan “Çözüm Üretmek” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel	215

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarını oluşturan ve bireyin ilerleyen yaşları için kalıcı etkilere sahip olan erken çocukluk dönemi, bu anlamda insan yaşamının kritik yılları olarak adlandırılabilir. Bu dönem, insan hayatının erken çocukluk döneminden sonraki gelişim safhaları üzerinde önemli etkileri bulunan, bireyin yetişkinlik yıllarındaki kişilik yapısını, değer ve inanç yargılarını, alışkanlıklarını önemli ölçüde etkileyen ve belirleyen hassas bir dönemdir. Nitekim erken çocukluk dönemi, gelişim ve öğrenmenin oldukça hızlı olduğu bir dönem olup, bu dönemin, temel yaşam becerilerinin edinildiği ve yaşamın sonraki gelişim evreleri üzerinde önemli etkileri olan bir dönem olduğu bilinmektedir (Aslan & Tuncer, 2020a). Bu doğrultuda erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılacak olan eğitimin niteliğinin ve öneminin azımsanmayacak kadar çok olduğu söylenebilir.

Erken çocukluk döneminde çocuğa değer eğitiminin kazandırılmasında başvurulacak olan en önemli yollardan biri de çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. Çocuk bu dönemde sözlü olarak ya da fiilen bizzat şahit olduğu, yaşadığı veya yaşaması muhtemel olan olayları üçüncü şahıslardan rol model olarak yaşamına kolayca entegre edebilir. Bununla birlikte çocuğun her şeyi yaşaması veya her yaşanılana şahit olması ve bundan kendine bir pay çıkarması da mümkün değildir. Bu noktada edebi yapıtlar, çocuğa yaşadığı ya da gerçek yaşamda yaşaması muhtemel durumlar üzerinden adeta simülasyon olarak adlandırabileceğimiz bir yaşam alanı oluşturarak ona, atacağı adımlarda çeşitli seçenekler sunar. Bir insanın hayattaki her şeyi tecrübe etmesi mümkün olmadığı gibi herhangi bir insanın kendi tecrübelerini insanlığın tamamına ulaştırması da çeşitli açılardan imkân dahilinde değildir. Ancak kaynağını gerçek yaşantılar ve hayal gücünden alan edebi yapıtlar, sözlü ya da sözsüz olarak bireyi yaşama ve gerçekliğe hazırlayan, düşündüren ve düş kurduran, zihninde ve kalbinde hayata karşı yeni pencereler açan, sorgulatan, tüm bunların yanında aynı zamanda öğreten bir araçtır. Doğal olarak geleceğin inşasında odak noktasını oluşturan çocuğun gerek ahlak gerekse değer eğitiminde yararlanılması gereken çocuk edebiyatı yapıtlarının, çocuğa kazandırılması gereken eğitimde sac ayaklarından bir tanesini oluşturduğu söylenebilir. Bu bakımdan çocuk okura yönelik olarak yapılandırılan edebi yapıtların nitelik ve nicelik olarak çocuğa göre yapılandırılması gerekmektedir. Bu noktada edebi yapıtların içeriğinde yer alan

görsellerin ait oldukları metinle arasındaki uyum, bazı temel noktalarda önem kazanmaktadır.

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden itibaren ergenlik dönemini de içerisine alan bir yaşam evresinde, çocuğun dil gelişimi ve anlama düzeyine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal nitelik taşıyan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeyini yükselten yapıtlardır (Sever, 2023). Henüz okuma yetisini elde etmemiş olan çocuk okur, bir yetişkinin rehberliği olmadan çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluştuğunda o yapıt görsel dil aracılığıyla okuyabilmeli, başka bir ifadeyle o yapıt çocukla tek başına iletişime geçebilmelidir. Bu ise temsil ettiği metinle arasında uyumu yakalayabilmiş görsellere sahip edebi yapıtlarla mümkündür. Bu doğrultuda erken çocukluk dönemine seslenen çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumunun, çocuğun dil gelişimi, bilişsel becerileri ve okuma alışkanlıklarının temellerini oluşturması açısından önem taşıdığı söylenebilir. Nitekim görsel-metin uyumunun nitelikli olarak sağlandığı yapıtlar, yazılı metni tam olarak okuyamayan çocuğun görseller ile hikâyeyi anlamlandırmasına yardımcı olur. Öte yandan görseller, metindeki olayları pekiştirerek, çocuğun anlatıyı daha iyi kavramasını sağlar. Özellikle sevgi, saygı, güven gibi soyut kavramların anlatımında, anlatının somutlaştırılarak öğretilmesini kolaylaştıran görseller, çocuğun bağımsız okuma ve hikâye anlatma pratiği yapmasına katkıda bulunur. Bu açıdan metinle uyumlu olarak yapılandırılan görsellerin, çocukların kelime dağarcığının gelişmesine yardımcı olarak dil gelişiminin üzerinde belirleyici bir role sahip olur. Öte yandan yanıltıcı ve ait olduğu metinle çelişen görseller, çocuk okurda kavram karmaşasına yol açabileceği gibi öğrenme sürecini de olumsuz etkileyebilir. Bundan dolayı bu çalışmada, erken çocukluk dönemine seslenen değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsellerin metin ile uyumu incelenmiştir.

Bu bölümde araştırmanın problem sorusuna, alt problemlerine, amacına ve önemine dair bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra ise araştırmanın hareket noktasını oluşturan sayıltılar, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmanın kapsamında yer alan kavramlara ilişkin tanımlar sunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Problemi

Erken çocukluk dönemi, henüz hayatı yeni yeni anlamlandırmaya başlayan çocuğun yaşamında kritik bir öneme sahiptir. Yaşamı düşe kalka deneyimleyerek kendine has bir algılayış biçimiyle keşfetmeye başlayan çocuk, adeta kendi öznel dünyasını kurmaya başlamaktadır. Gördüğü, duyduğu ve hissettiği her şey bu dönemde çocuğun davranışlarında belirleyici ve adımlarını yönlendirici olmaktadır. Bu bakımdan çocuğa ulaşmak her yaşta önemli olduğu gibi erken çocukluk döneminde de ayrı bir öneme sahiptir. İçerisinde yaşanan bu dünyaya çocuğun bakış açısıyla bakabilmek, kullandığı dili anlamak ve bu dilde iletişim kurabilmek çocukla öteki dünyanın arasındaki mesafeyi kısaltacaktır. “Öteki dünya” ifadesi ise çocuğun penceresinden bakıldığında yetişkinler ve onların hükümdarlığındaki dünya olarak karşılığını bulacaktır.

Bu noktada çocuğun kendini tanımasına yardımcı olarak yaşamında yönlendirici bir etkiye sahip olan değerlerin çocuğa kazandırılması da önemli bir konuma sahiptir. Bu da ancak çocuğa verilecek olan değerler eğitimi ile mümkün olabilir. Değerlerin çocuğa etkin biçimde kazandırılması, çocuğun farkındalığının artmasına, bilinçli ve özgüven sahibi bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunabilir. Aynı zamanda çocuğun ileriye dönük olarak öz kapasitesini açığa çıkarıcı bir etkiye sahip olan değerler, çocuğun kişilerarası ilişkilerinde ve yaşamında bir kılavuz olma niteliği taşımaktadır. Öte yandan erken çocukluk döneminde kazandırılacak olan değer odaklı eğitim, çocuğun tutumlarını, davranışlarını ve kararlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu sayede değerler eğitimi, çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesini ve içerisinde yaşadığı topluma olumlu katkı sağlamasını destekleme işlevi taşımaktadır.

Erken çocukluk döneminde çocuğa ulaştırılacak değerler eğitimi başta aile olmak üzere okul ve toplum tarafından çocuğa iletilir. Aile yaşama dair ilklerin edinildiği en önemli kurumdur. Adeta ilklerin yuvasıdır denilebilir. Nitekim ilk tecrübelerin, ilk taklitlerin, ilk becerilerin ve değerlerin kazanıldığı ilk yer ailedir. Yine aile, çocuğa değerler eğitiminin verildiği ilk kurum olarak da ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda aile bireylerinin sergileyeceği her olumlu davranış ve özellik çocuğa model olarak, hayatına olumlu bir şekilde yansıtacaktır (Yıldırım, 2022). Öte yandan aile bireylerinin arasındaki iletişim, çocuğun ahlakî değerlerinin gelişmesine de katkı sağlayabilir.

Değerler eğitiminde aileden sonra en önemli kurum okuldur. Nitekim okul, çocuğun sosyalleşmesini sağlayarak ailede öğrenilen değerlerin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynar. Hassaten öğretmen, değer aktarımında çok önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü öğretmen, tutum ve davranışlarıyla çocuk için hem bir rol model hem de değerlerin aktarıcısıdır. Özetle ailede başlayan değerler eğitimi okulda ve özellikle öğretmenle desteklenerek devam etmektedir. Dolayısıyla bu iki kurumun -aile ve okulun- çocuğa verilecek olan değerler eğitiminde iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Değerlerin özümsemesinde ve yaşantıya aktarılabilmesinde bu iki kurum karşılıklı ilişki içerisinde olmalıdır ve birbirlerini desteklemelidir. Ancak bu durumda çocuk istenilen hedefe yönlendirilebilir ve başarıya ulaşabilir.

Toplum, aile ve okulla birlikte kültürel ve ahlakî değerlerin öğrenilmesinde önemli bir konuma sahiptir. Bununla birlikte değerlerin aktarımında medya araçlarının da kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Ancak eğitim süreci tek taraflı işleyen bir süreç değil koordinasyon gerektiren bir süreçtir. Aile, okulda kazandırılmaya çalışılan değerleri desteklerken öğretmen de aileyle iş birliği içerisinde olmalı, toplum çocuğa kültürel değerleri aktarırken ve medya içerisinde yaşanan toplumun değerlerini yansıtmalıdır. Bu noktada kurumlar arasındaki dengeli yaklaşım değerlerin şekillenmesinde ve içselleştirilmesinde kritik bir öneme sahiptir.

Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi kazandırmanın en önemli yollarından birisi de çocuk edebiyatıdır. Edebiyat, insanlığa yaşanmadan elde edilebilecek deneyimler sunmaktadır. Bu deneyimler insana ve yaşam gerçekliğine yöneliktir. Erken çocukluk döneminde ise çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocuk, içerisinde yaşanan dünyayı çoğunlukla bir karakterin gözünden hayal dünyasında tanımaktadır. Henüz edinmediği yaşam tecrübelerini ezberlemektedir. Böylece çocuk, edebiyat sayesinde yaşam gerçeklerini zihninde deneyimleme ve içerisinde yer alan görseller aracılığıyla da görme şansına erişmektedir. Sonuç olarak erken çocukluk döneminde bu yapıtlara maruz kalan çocuğun zihni, bu yapıtların niteliğine ve içeriğine göre şekillenebilmekte ve gelişebilmektedir.

Erken çocukluk dönemi yapıtlarının niteliği çocuğun kitaba yaklaşmasında ve okuma kültürü edinmesinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu yapıtların içerik, tasarım ve eğitsel özellikleri ortaya konuluş amaçlarına göre çocuğu belli bir doğrultuda yönlendirebilecek güçtedir. Bu nedenle çocuğun duygu ve düşünce dünyasını

destekleyen, içeriği itibariyle kendini iyi hissetmesini sağlayan, onu meraklandıran, araştırmaya güdüleyen kitaplar çocuğun kişiliğini geliştirmesine destek olurken kendi benliğini keşfetmesini de sağlayacaktır. Bu niteliklere sahip olan çocuk edebiyatı yapıtları aynı zamanda çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmaya yardımcı olarak kendini gerçekleştirmesine olanak tanıyacaktır.

Temelde bir sanat ürünü olan çocuk edebiyatı yapıtları aynı şekilde bir sanat eserinde bulunması gereken tüm nitelikleri de bünyesinde taşımak durumundadır (Karagül, 2020). Çocuk edebiyatı yapıtlarının en temel unsurlarından ikisi metinler ve görsellerdir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yapıtlarındaki metinler ve görseller yapılandırılırken bu yapıtların öncelikle estetik bir değer taşıması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Sanatsal bir kaygıyla oluşturulan bu yapıtlar, çocuğun çeşitli duygularını harekete geçirebilmeli, onu meraklandırıp heyecanlandırabilmeli ve düşsel dünyasına hitap edebilmelidir.

Genel itibariyle çocuk edebiyatı ürünlerinin iç yapı öğelerini bünyesinde barındıran metinlerin, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğine uygunluk ilkelerine göre yapılandırılması son derece önemlidir. Nitekim bu yapıtların çocuğa görelilik ilkesi açısından nitelikli olup olmadığının en dikkate değer bulgusu o yapıtın “dil ve anlatım” özellikleridir (Canlı, 2020). Dilin incelikleri kullanılarak oluşturulan yazınsal metinler okurun düşsel ve düşünsel gücünde yaşam bulmaktadır. Bu metinler durağan bir özelliğe sahip olmayıp her okurla yeni bir anlam bulan devingen bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı yapıtları oluşturulurken metinlerin estetik bir değer taşıması hususunda dikkatli ve özenli bir tutum içerisinde bulunulmalıdır. Çocuk edebiyatı eserlerinde ise metinler, çocuk okura ulaşabilmenin sözel aracı olduğundan dolayı dilin olanaklarından olabildiğince yararlanılmalıdır. Nitekim bir edebi eserin estetik niteliğe sahip olup olmadığının en önemli göstergesi ise onun dile gösterdiği özende saklıdır.

Çocuk edebiyatı eserlerinin yapılandırılmasında belirleyici olan üç temel kavram “çocuk bakışı”, “çocuğa görelilik” ve “çocuk gerçekliği” dir (Şirin, 2022). Bu üç kavram çocuk edebiyatı yapıtlarının oluşturulmasında birer ölçüt olma özelliği göstermektedir. Aynı zamanda birbirini tamamlayan bu üç ölçüt çocuğu tanımayı gerekli kılmaktadır. Aksi takdirde çocuğu tanımadan çocuğa seslenilemeyeceği gibi çocuğun tanınmadığı bir yerde çocuk edebiyatından da söz etmek mümkün olmayacaktır (Karagül, 2018). Buna

göre çocuk edebiyatı yapıtlarının “çocuğa görelik” ilkesi bağlamında çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak oluşturulması son derece önemlidir.

Gelişimsel açıdan bakıldığında çocuk dünyaya görme duyusuyla gelmektedir. Konuşmadan önce dış dünyayı analiz etmekte ve izlemektedir. Öte yandan görme duyusu tüm insanlar için olduğu gibi çocuk için de duyu organı olmasının yanında bir öğrenme aracıdır. Bu bağlamda erken çocukluk dönemi yapıtlarının çocuğa göre görselleştirilmesi önemli ve elzem bir durumdur. Erken çocukluk döneminde Piaget’in bilişsel gelişim özelliklerine göre duyu-motor ile işlem öncesi dönemlerini geçiren çocuk okur için dünya, seyredilecek bir tablo gibidir. Nitekim Jerome Bruner’ın da “imgesel dönem” adını verdiği bu dönemde çocuk bilgiyi imgelerle almakta ve taşımaktadır (Kol, 2013). Yine bu dönemde nesneyi algılayış biçimine göre zihninde canlandıran çocuk okur, algılarının esiridir. Çocuğun kendine has algısal bir dünyası vardır ve görsel bellek gelişmiştir. Çocuk, gerçek dünyayı büyük oranda görme duyusuyla anlamlandırma çabası içerisinde. Çevresinde gördüğü kişiler, şahit olduğu tablolar, maruz kaldığı medya araçları ve bu döneme hitap eden görsel içerikli yapıtların hepsi gelişme çağında olan çocuğu yönlendirmekte ve kişiliğini oluşturmada ona yol gösterici bir misyon yüklenmektedir. Bu aşamada erken çocukluk dönemi yapıtlarında çocuk okura sunulacak görsellerin kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Erken çocukluk dönemine seslenen yapıtların yapılandırılma amacına uygun ve etkili bir şekilde resmedilmesi çocuk okurun dil ve düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda resimler ait olduğu metni destekleyerek çocuk okurun dikkat ve ilgisini çekecek şekilde çocuğa göre resmedilmelidir. Böylelikle çocukla resim diliyle iletişimi sağlayan çocuk edebiyatı yapıtlarında görseller, metnin anlamını çocuk okura sözcükleri kullanmadan iletmiş olacaktır. Bu doğrultuda nitelikli bir görsel-metin uyumu yakalamış olan resimli çocuk edebiyatı yapıtları, çocuk okurun görsel okuryazar becerilerini yapılandırmasına da katkıda bulunacaktır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında metnin anlamını tamamlayan görsellerin metinle olan uyumu, çocuk okurun düşsel ve düşünsel serüveninde önemli bir konuma sahiptir. Nitelikli bir resimli çocuk edebiyatı yapıtında yer alan görseller, metin olmaksızın çocuk okura derdini anlatabilmelidir. Bu yapıtlardaki görseller, çocuk okurun tek başına kavramsal birikimiyle metni anlamasına ve öyküler oluşturmaya fırsat tanımalıdır. Bu çerçevede erken çocukluk dönemine hitap eden değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı

yapıtlarında yer alan görsellerin ait oldukları metinlerle uyumlu olup olmadığı önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu doğrultuda ilgili literatür tarandığında görsel-metin uyumu kapsamında çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmüştür (Acun, 2019; Arı, 2008; Ay, 2018; Aygün, 2014; Baş ve İnan Yıldız, 2014, 2015; Bulut Tutkun, 2008; Cımbız, 2017; Demirel vd., 2018; Duran, 2006; Egedemir, 2017; Ercantürk, 2015; Erdost, 2012; Erkan, 1998; Güleç ve Gönen, 1997; İçen, 2001; İlhan ve Yazar, 2021; İnan Yıldız, 2015; İnan Yıldız ve Baş, 2015; İşeri, t.y.; Kaçar ve Çakmak, 2020; Kanca, 2020; Karadağ, 2019; Karakoyun, 2019; Kaya Torun, 2020; Kayabekir, 2010; Kayabekir ve Tepecik, 2018; Kılıç, 2003; Özkan ve Bulut Tutkun, 2014; Özliyen, 2019; Şeref ve Yılmaz, 2013; Taras, 2022; Tolunay Kayhan, 2010; A. Tural vd., 2017; E. Tural, 2007; Türkben, 2019). Bununla birlikte yapılan çalışmaların büyük bir kısmının ilkokul ve ortaokul dönemlerine ait Türkçe ders kitaplarındaki görsel-metin uyumuna yönelik incelemeler olduğu dikkat çekmektedir (Arı, 2008; Ay, 2018; Baş ve İnan Yıldız, 2014, 2015; Cımbız, 2017; Demirel vd., 2018; Duran, 2006; Ercantürk, 2015; Erdost, 2012; İlhan ve Yazar, 2021; İnan Yıldız, 2015; İnan Yıldız ve Baş, 2015; İşeri, t.y.; Karadağ, 2019; Karakoyun, 2019; Kaya Torun, 2020; Kayabekir, 2010; Kılıç, 2003; Türkben, 2019). Görsel-metin uyumuna dair yapılan diğer çalışmalar ise sosyal bilgiler (Acun, 2019; Bulut Tutkun, 2008; Egedemir, 2017; Kaçar ve Çakmak, 2020; Özkan ve Bulut Tutkun, 2014), fen bilgisi (E. Tural, 2007) ve hayat bilgisi (Erkan, 1998; A. Tural vd., 2017) ders kitaplarındaki, ilköğretim masal kitaplarındaki (Tolunay Kayhan, 2010) ve yabancılara Türkçe öğretim kitaplarındaki (Kanca, 2020; Şeref ve Yılmaz, 2013) görsel-metin uyumuna yöneliktir. Erken çocukluk dönemi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumuna yönelik ise iki çalışmaya rastlanmıştır (Aygün, 2014; Taras, 2022). Öte yandan çocuk edebiyatı yapıtlarının temel ilkeleri açısından yazar ya da çizer özelinde seçilen çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resim-metin ilişkisinin incelendiği çalışmalara da rastlanmıştır (Uyumaz, 2019; Yüksel, 2020). İlgili literatür tarandığında yapılan bu çalışmalardan yalnızca sınırlı sayıda araştırmanın erken çocukluk dönemi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumuna yönelik olduğu görülmüş; erken çocukluk dönemi değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarında görsellerin ait oldukları metinlerle uyumlu olup olmadığına ilişkin yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada erken çocukluk dönemine hitap eden ve bu dönemde çocuğa değerler eğitimini kazandırmayı amaçlayan çocuk edebiyatı

yapıtlarındaki görsellerin yer aldıkları metinlerle ne derece uyumlu olduğunun ve değerler eğitiminin görsel-metin açısından ne kadar uyumlu aktarılabilirdiğinin belirlenmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi “Erken çocukluk dönemine seslenen, değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görsellerin, ilişkili oldukları metinlerle uyumu nasıldır?” şeklinde ifade edilmiş, araştırmanın amacına uygun olarak alt problemlerine aşağıda yer verilmiştir:

- Erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi setlerindeki görseller ile metinler arasında içeriksel bir tutarlılık ve bütünlük var mıdır?
- Eserlerde yapılandırılan görseller, metinde işlenen değeri (örneğin: dürüstlük, paylaşma, yardımseverlik vb.) destekleyecek ve yansıtacak şekilde tasarlanmış mıdır?
- Eserlerde yer alan görsel-metinsel uyum, çocuk okurun edebi yapıtı anlama ve anlamlandırma süreçlerine katkı sağlayacak şekilde yapılandırılmış mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, 2017-2021 yılları arasında, farklı yayınevleri tarafından yayımlanmış erken çocukluk dönemine hitap eden değerler eğitimi setlerindeki görsellerin ait oldukları metinlerle uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan hayatının en kritik dönemlerinden biri olan erken çocukluk dönemi, yaşamın sonraki yıllarına olan etkisi sebebiyle ayrı bir önem arz etmektedir (Doğan ve Uçak, 2022). Kişiliğin oluşup şekillenmeye başladığı bu dönemde, çocuğa kazandırılacak olan temel bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar çocuğun sosyal ve duygusal yaşamının temelini oluşturarak yaşamını biçimlendirmektedir. Ayrıca bu dönemde verilecek olan değerler eğitimi de yine çocuğun hayatında belirleyici bir rol oynamaktadır. Nitekim zihinsel gelişimin büyük bir bölümü erken çocukluk döneminde tamamlanmaktadır. Dolayısıyla bu dönemde kazandırılması gereken değerler eğitimi çocuğun diğer gelişim alanlarına olduğu gibi zihinsel gelişimine de olumlu katkı sunacaktır.

Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi çocuğa kazandırmanın en etkili yollarından biri de kitaplardır. Kitaplar bir eğitim aracı olmalarının yanı sıra çocuğun hayatı anlamlandırmasını, kendini ve çevresini keşfederek yaşamını biçimlendirmesini sağlayan yol göstericilerdir. Özellikle de erken çocukluk döneminde resimli kitaplar, içeriğinde yer alan resimlerle çocuk okurun dikkatini çekmekte ve kitaplara olan merakını artırmaktadır. Dolayısıyla dilsel ve görsel özellikler itibarıyla bu yapıtların titiz bir şekilde çocuğa göre yapılandırılması gerekmektedir. Zira nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında görseller, çocuk okurda resim diliyle iletişimi teşvik edecek özellikler barındırır (Canlı, 2020). Yine bu yapıtlarda görseller metnin anlamını tamamlar nitelikte olup çocuğun metni zihninde canlandırmasına yardımcı olur. Metnin anlamıyla bütünlük oluşturan görseller, kelimeler olmaksızın çocuk okura okunulabilen bir dünyanın kapısını aralar. Böylece görsellerin ait oldukları metinlerle olan uyumlu bütünlüğü çocuk okurun imgesel dünyasına katkı sağlayarak kendi öykülerini oluşturmaya imkân tanır. Bu doğrultuda erken çocukluk döneminde çocuk okurun iyi düzenlenmiş nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtıyla karşılaştırılması kritik bir önem taşır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görsellerin metinlerle olan uyumunun öneminden yola çıkarak yapılmaya karar verilen bu araştırma, erken çocukluk dönemine ait farklı yayınevleri tarafından yayımlanmış olan değerler eğitimi odaklı resimli kitaplardaki görsel-metin uyumunu ortaya koyması ve edebi yapıtların çocuk gerçekliğine uygun olarak çocuğa göre yapılandırılması noktasında farkındalık oluşturmaya açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda bu araştırmadan elde edilen bulguların ve sonuçların, çocuk edebiyatı yazar ve çizerlerine örnek teşkil etmesi, kitap hazırlama ve değerlendirme sürecinde editörlere destek olması ve çocuk edebiyatıyla ilgili çalışma yapacak olan kişilere bilgi vermesi açısından da önemli görülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan/sayıtlardan hareket edilmiştir;

1. Araştırmada kullanılan “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” eserlerdeki görsel-metin uyumunu tespit edebilmek adına gerekli olan genel çerçeveyi oluşturmaktadır.

2. Araştırmaya katılan katılımcılar görüşlerini tarafsız ve samimi bir şekilde yansıtmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın kapsamını, 2017-2021 yılları arasında üç farklı yayınevi -Diyanet Vakfı Yayınları, Erdem Yayın Grubu, Nar Çocuk Yayınları- tarafından yayımlanan erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi odaklı üç farklı kitap seti -29 kitap- oluşturmaktadır. Araştırmanın veri kaynağında müstakil eserler ve yabancı basım kitaplar yer almamaktadır. Bununla birlikte araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan eserler, erken çocukluk dönemine yönelik yapıtlardan oluşmaktadır.

1.6. Tanımlar

Erken çocukluk dönemi: Çocuğun kişiliğinin şekillendiği, gelişimin (motor, dil, bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal) son derece hızlı olduğu ve temel yaşam becerilerinin elde edilmesi nedeniyle insan yaşamının sonraki gelişim evreleri üzerinde kritik etkileri olan bir dönemdir (Aslan ve Tuncer, 2020a).

Değerler eğitimi: Sevgi, saygı, sorumluluk, hoşgörü, sabır gibi temel insani değerlerle birlikte sosyal, kültürel, siyasal ve estetik değerlerin öğretimini kapsayan, kendisiyle ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmeyi hedefleyen çalışmalardır (Sapsağlam, 2020a).

Çocuk edebiyatı: Erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de içerisine alan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı (Sever, 2023).

Metin: Dil aracılığıyla iletişimde bulunmak için dilsel göstergelerin art arda getirilmesiyle oluşan anlatma ve anlaşma aracı (Aktaş, 2009).

Görsel: Görme duyusuyla ilgili olarak görmeye dayanan tablo, fotoğraf, grafik, resim gibi unsurlar (TDK, 2022c). Bu çalışma boyunca “görsel” kavramıyla çocuk edebiyatı yapıtlarındaki metinlere ait olan resimlemeler kastedilmiştir.

Okuma Kùltürü: Birbiriyle ilişkili ve birbirini bütünleyen birçok beceriyi içeren, bireylerin okuma eylemiyle ilgili olarak edindikleri bu becerilerin toplumsal yaşama biçimine dönüşmesi (Sever, 2019).

Çocuğa Görelik: Çocuğa hitap edecek olan edebiyatın, çocuğun büyüme ve gelişme çağına, psikolojisine, algılama dünyasına, sözcük ve kavram ilgisine uygun bir duyarlılıkla, bu ölçütler aracılığıyla yapılandırılmasıdır (Şirin, 2000).

Çocuk Bakışı: Dünyayı çocuğun gözünden, çocuğun bakış açısıyla ve algılayış biçimiyle anlama ve anlamlandırma çabası.

Çocuk Gerçekliğı: Çocukların gerçekmiş gibi alımladıkları ancak hiç de nesnel olmayan alımlama farklarının fark edilmesidir (Dilidüzgün, 2007).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın konusu dahilinde erken çocukluk dönemi, çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumu konularında bilgi verilmiştir. Daha sonra ise yapılan araştırmanın konusuyla ilgili çalışmalar sunulmuştur.

2.1. Erken Çocukluk Dönemi

Erken çocukluk, insan hayatının erken safhalarını nitelendirmek amacıyla kullanılan bir kavramdır. Bu dönemin hangi yaş aralığını kapsadığına dair farklı görüşler bulunsa da genel eğilim 0-8 yaş arası olarak benimsenmesine yöneliktir (Aslan ve Tuncer, 2020b; Bertan vd., 2009; Ilgar ve Ilgar, 2013; Tunçeli ve Zembat, 2017). Öte yandan bazı kaynaklarda ise bu dönemin 0-6 yaş aralığını kapsadığı ifade edilmektedir (Çelik ve Gündoğdu, 2010; Kartal, 2005). Bunun sebebi erken çocukluk kavramının genellikle “okul öncesi” kavramıyla karıştırılmasıdır. Bu iki kavram birbiriyle ilişkili gibi görünse de sonuç olarak iki farklı kavramdır. Türkiye’de okul öncesi dönem 0-6 yaş aralığındaki çocukları kapsamaktadır. Diğer taraftan erken çocukluk dönemi ise doğumdan sekiz yaşına kadar olan dönemi kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda erken çocukluk döneminin okul öncesi dönemini de kapsayan daha geniş bir kavram olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmada da erken çocukluk dönemi ile 0-8 yaş aralığı esas alınmıştır.

Erken çocukluk dönemi çocuğun kişiliğinin şekillendiği, doğumdan sonra gelişimin (dil, motor, bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal) en hızlı olduğu ve yaşamın tüm dönemlerinin başlangıcını oluşturan kritik bir dönemdir. Bu dönem temel yaşam becerilerinin edinildiği bir dönem olması nedeniyle sonraki gelişim evreleri üzerinde önemli derecede etkileri vardır (Aslan ve Tuncer, 2020b). Bu doğrultuda erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılacak olan eğitim önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Erken çocukluk eğitimi, çocuğun doğumundan itibaren 8 yaşına kadar olan dönemde gelişimi için çocuğa uzmanlar tarafından sunulan çeşitli bakım ve hizmetleridir. Sağlık, beslenme, hijyen gibi çeşitli konularda çocuğa sunulan bu hizmetler onun bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal yönden gelişimini ve öğrenmesini kapsamaktadır. İnsan

yaşamının temelini oluşturan bu dönemde verilecek olan eğitim, öğrenme açısından oldukça kalıcıdır. Beyin gelişiminin de ön planda olduğu düşünülürse bu dönemde kazandırılması gereken eğitimin titizlikle planlanması daha da önemli hale gelmektedir. Nitekim boylamsal araştırmalar nitelikli bir erken çocukluk eğitiminin çocukların yaşam kalitesini ve zihinsel kapasitelerini artırdığını (Aslan ve Tuncer, 2020b; Kудay, 2007), bilişsel becerilerini geliştirdiğini (Yazar, 2013) ve sosyal ilişkilerinde daha olumlu etkilerinin olduğunu (Dabakoğlu, 2004; Vural, 2012) ortaya koymuştur.

2.1.1. Erken Çocukluk Döneminde Değerler Eğitimi

Latince “*valere*” kökünden türeyen ve “*kıymetli olmak*”, “*güçlü olmak*” anlamlarına gelen değer kavramı ilk kez Znaniecki tarafından 1918 yılında sosyal bilimler alanında kullanılmıştır (Aküzüm ve Ergenekon, 2021). Türkçe Sözlük’te ise değer kavramı “*bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir, kıymet*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022a). Değer kavramı, sıkça tartışılan kavramların arasında yer almakta olup kaynaklarda farklı tanımları bulunmaktadır (Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Turan ve Aktan, 2008). Tanımlamaların her birinin değer kavramının farklı bir yönüne vurgu yapmasından dolayı değer kavramının evrensel bir tanımının yapılması güçleşmektedir. Ancak tüm bu tanımlardan yola çıkılarak değer kavramının ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir: a) toplum veya bireylerce genel olarak kabul gören yargılardır, b) sosyal gereksinimleri karşıladığı varsayılan ölçütlerdir, c) yalnızca bilişsel değil bununla beraber duyuşsal yargılardır, d) değerler bireylerin davranışlarını yönlendiricidir, son olarak e) değerler soyut bir nitelik taşımakta olup normlara göre daha geneldirler (Aküzüm ve Ergenekon, 2021).

Sonradan edinilen olgular olan değerlerin bireye kazandırılması ancak eğitim yoluyla gerçekleşebilir. Bu noktada tüm dünyada farkındalığı ve bilinirliği giderek artan değerler eğitiminin ne olduğu sorusu daha da önemli hale gelmektedir. Değerler eğitimi, ahlakî yargı ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlayan, ahlakî değerlerin ve prensiplerin bireye kazandırılmasını özendiren bir eğitim etkinliğidir (Sapsağlam, 2020b). Millî Eğitim Bakanlığının, 2010/53 sayılı ilk ders genelgesinde yayımladığına göre ise değerler eğitimi, toplumsal yaşamı oluşturan, bireyleri birbirine bağlayan,

huzuru, mutluluğu ve gelişmeyi destekleyen, bireyleri risklerden ve tehditlerden koruyarak insani, ahlakî ve manevi değerlerin tüm insanlara kazandırılması süreci olarak tanımlanmıştır (MEB, 2010).

İnsan davranışlarını yönlendirici etkiye sahip olan değerler, toplumu oluşturan kişilere, yaşamda önemli olan şeylerin ne olduğunu, nelerin seçilmesi gerektiğini ve özetle nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir (Akbaş, 2008). Aynı zamanda değerler, bireylerin davranış biçimleri, düşünme, seçim yapma ve karar verme mekanizmaları üzerinde denetim gücüne sahiptir. Bu açıdan değer edindirme ve öğretme süreci olan değerler eğitiminin bireylere kazandırılması toplumda sorumluluk sahibi ve ahlakî değer yargılarına sahip kişilerin yetiştirilmesinde önemli derecede katkı sağlamaktadır. Nitekim değerler eğitimi sayesinde birey; kanun, norm gibi dışsal kontrol gücüne sahip sitemlerden önce kendi iç kontrolünü yapar (Sapsağlam, 2020b).

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan beraberinde getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkararak sevgi, sorumluluk, saygı, inanç ve cesaret gibi değerleri kazandırmaktır. Aynı zamanda çocukluktan yetişkinliğe doğru kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlayan değerler eğitimi bireylerin insanî mükemmelliğe ulaşmasında yardımcı olmayı hedeflemektedir. Bu anlamda değerler eğitimi, çocuğun her yönüyle gelişmesine yardım ederek, bireylerin ve toplumun kötü ahlaktan korunmasına bununla birlikte iyi ve faydalı bir yaşam sürdürmelerine destek olmaktadır. Böylelikle değerler eğitimi sayesinde doğruluk, sevgi, adalet gibi değerleri kazanmış, ahlakî yargıları gelişmiş olan birey, sorumluluk almayı öğrenerek içerisinde yer aldığı toplumun bir parçası olduğunu benimser ve hayatını bu düstur üzerine idame ettirir.

Günümüzde dört bir yandan olumsuz pek çok uyarana maruz kalan çocuklar, teknolojik gelişmelerin de artmasıyla birlikte bu durumdan çeşitli açılardan etkilenmektedir. Son yıllarda artan şiddet içerikli olayların, zayıflayan aile bağlarının, gençlerin içerisinde bulunduğu sosyal çevredeki değişimin ve hususen sosyal medyada yansıtılan sanal âlemin etkisiyle toplumların değer kaybına uğradığı ve ahlakî bir çöküntü yaşadığı uzmanlar tarafından dile getirilmektedir (Hökelekli, 2010). Bu doğrultuda değer yozlaşmasının ve ahlakî çöküntünün baş göstermesi bireylerin hayatındaki değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğini net bir şekilde koymaktadır. Nitekim bu problemlerin temelinde ahlakî yargılardaki sarsılma ve değerlerin gittikçe artan itibar kaybı yatmaktadır. Bu anlamda değerler eğitimine dair gerekliliğin artış gösterdiği bu zamanda

eğitimin nasıl ve kimler aracılığıyla çocuğa kazandırılacağı konusu üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Erken çocukluk döneminde değerler eğitiminin çocuğa ulaştırılmasında ilk ve en etkili kurum ailedir. Çocuğun gelişmesinde ve eğitiminde gerek duyduğu temel ihtiyaçlarının karşılandığı yer olan aile, aynı zamanda çocuğun yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği kurum olma özelliğine de sahiptir. Bu doğrultuda aile fertleri arasında kurulacak olan yakın ve sıcak bağlar çocuğun maddî ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevî ihtiyaçlarının karşılanması açısından da büyük önem taşımaktadır. Nitekim aile bireyleri arasında kurulacak olan bu olumlu ilişkiler anne-baba ve diğer aile fertlerinin gelişim çağında olan çocuğun ilk rol modelleri olmasına katkıda bulunur. Böylece aile bireyleriyle özdeşim kurmaya başlayan çocuğun kişiliği, ahlak ve değer yargıları anne-baba ve diğer aile bireylerinin kural ve davranışlarıyla şekillenmeye başlamış olur. Bu sebeple doğrunun, iyinin, sevginin ve kutsalın özetle değerlerin ve ahlakî öğretilerin çocuğa fark ettirilerek ortak bir paydada öğrendiklerini yaşamına içselleştirmesinde en etkili kaynak olarak aile kurumu ilk sırada yer almaktadır (Hökelekli, 2010).

Çocuğun güçlü bir karakter geliştirmesi ancak aile ortamında öğrendiği değerlerle toplum değerleri arasında bir süreklilik ve bütünlük olması kabilinde mümkün olabilir. Bu anlamda aileyle birlikte çocuğa değerler eğitimi verebilecek ve çocuğun hayatında ikinci büyük role sahip olan kurum okuldur. Aile ortamında öğrenilen değerlerin desteklenmesi ve çocuğun yaşamında rol model olarak önemli bir konumda bulunan öğretmen tarafından değerler eğitiminin gerçekleştirilmesi okullara olan gerekliliğin önemini ortaya koymaktadır. Değerler eğitimiyle çocuklarda sağlıklı, dengeli ve olumlu bir kişilik oluşturmayı amaçlayan okullar, böylelikle çocuğu bir üst öğrenime ve hayata yetiştirmeyi hedeflemektedir (Aydın, 2010). Öte yandan değerler eğitiminde aile ya da okul bazında tek taraflı sarfedilen çabalar çocuk açısından ikilem oluşturacağından istenilen hedefe ulaşmayı da güçleştirecektir. Bu nedenle değerler eğitimi sürecinde aile ile birlikte okul ve öğretmen iş birliği çocuğun değerleri özümseyerek yaşantısına yansıtabilmesi adına kritik bir öneme sahiptir.

Toplum, aile ve okulla birlikte kültürel ve ahlakî değerlerin öğrenilmesinde çocuğun yaşantısında önemli konuma sahip olan diğer bir etkidir. Nitekim bireylerin birlikte yaşadığı her yerde belirli kurallar, kültürel ve ahlakî değerler ve yargılar vardır.

Bu anlamda toplum, bu değerler birikiminin nesilden nesile aktarılmasında kilit bir rol oynar.

Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi kazandırmanın en önemli yollarından birisi de çocuk edebiyatıdır. Edebiyat, insanlığa yaşanmadan elde edilebilecek deneyimler sunmaktadır. Bu deneyimler insana ve yaşam gerçekliğine yöneliktir. Erken çocukluk döneminde ise çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocuk, içerisinde yaşanan dünyayı çoğunlukla bir karakterin gözünden hayal dünyasında tanımaktadır. Henüz edinmediği yaşam tecrübelerini ezberlemektedir. Böylece çocuk, edebiyat sayesinde yaşam gerçeklerini zihninde deneyimleme ve içerisinde yer alan görseller aracılığıyla da öncesinde görme şansına erişmektedir. Özetle erken çocukluk döneminde nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarına maruz kalan çocuk, yaşama dair ipuçlarını, bir parçası olduğu toplumun değer ve ahlak yargılarını, kültürünü bu yapıtlar aracılığıyla edinebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken ince çizgi çocuğa bir şeyler öğretmek onu doğru yola ulaştırma çabasıyla edebiyat yapılamayacağıdır. Nitekim bu tarz eserler eğitici kitap olarak adlandırılmakla birlikte edebi bir eser olma özelliği taşımazlar (Şimşek, 2020). Çünkü edebiyatın öncelikli amacı öğretmek ve bilgilendirmekten ziyade duyumsatmak ve sezinletmektir (Özot, 2020). Bu doğrultuda özellikle çocuğa yönelik ortaya konan edebî yapıtların neliği ve niteliği çocuk edebiyatının anlaşılmasına dair büyük bir önem arz etmektedir.

2.2. Çocuk Edebiyatı

2.2.1. Çocuk Edebiyatının Temel Niteliği

Kaynaklarda Arapça “*edeb*” kökünden türediği söylenen edebiyat sözlükte “1. Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı; yazın. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi; literatür. 3. İçten olmayan, gereksiz, yapmacık, boş sözler.” şeklinde yer almaktadır (TDK, 2022b). Bununla birlikte edebiyatın farklı tanımları da mevcuttur. Ancak bütün özellikleriyle beraber edebiyatın ve sanatın tek bir tanıma sığdırılması mümkün değildir. Bunun nedeni edebiyat eserlerinin ortak özelliklerinden ziyade benzer özelliklerinden söz edilebilir olmasından kaynaklanmaktadır (Şirin, 2022). Bundan dolayı edebiyat hakkında

yapılan her tanım eksik kalacaktır. Yine de bazı tanımlarına yer verilecek olursa kelimenin kökeninden hareketle edebiyat, güzelleştiren, terbiye eden ve eğiten bir sanat olarak tanımlanabilir. Nitekim edebiyat kelimesinin kaynaklandığı “*edeb*” kelimesi “iyi ahlak, terbiye, incelik” manalarına gelmektedir. Yine edebiyat, dil aracılığıyla sevinç, hüznün, umut gibi duyguların, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak ifade edilme sanatıdır. Aslan (2023)’ın tanımına göre ise edebiyat, dilin gelişmesi sonucunda ortaya çıkarak zaman içerisinde dilin tüm imkanlarını, inceliklerini, zenginliklerini ve eğilimlerini içermesi bakımından en yetkin ve elverişli ortama dönüşmüştür. Bu anlamda ona göre edebiyat, insana ve yaşama dair her çeşit durumun, sorunun, düşüncenin, duygunun ve güzelliğin sanatçının üretkenliği, hayal gücü ve dilin sunduğu olanaklarla yaşam bulmasıdır.

Edebiyat, konusu ve içeriği itibariyle insanı ve toplumu ele alan, insana ait olan her şeyi içinde barındıran ve bunu kelimeler aracılığıyla ifade eden bir sanattır. Bu anlamda edebiyat insan için vazgeçilmez bir kaynak ve yaşam gerekliliğidir. Bununla birlikte her insan için vazgeçilmez olan edebiyat, aynı değerde her çocuk için de vazgeçilmez ve önemlidir. Nitekim edebiyat, çocuğun en temel ihtiyacı olan yaşamı ve insanı tanıyarak onu anlama ve anlamlandırma gereksinimini karşılayan en önemli olgulardan biridir (Karagül, 2020). Hatta çocuk için edebiyat, bu olguların başında gelmektedir.

Çocuk edebiyatının ne olduğundan önce ne olmadığına dair bir tanım yapılacak olursa bu durumda çocuk edebiyatının çocuğa çocuğu “çocukça” anlatan bir edebiyat olmadığı söylenebilir (Şirin, 2022). Öte yandan çocuk edebiyatı, çocuklar için yapılandırılan sanat ürünlerinin genel adı olarak adlandırılmakla birlikte esas itibariyle her şeyden önce edebiyattır. Bu noktada çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklılaşmasına sebep olan etkenler çocuğun ve yetişkinin yaşam deneyimi ve edebiyattan sağlanan kişisel tatmin duygusunun farklı oluşu gibi değişkenlerdir. Bu gibi farklılıklar ise genel edebiyat çerçevesinde çocuğa hitap edebilecek bir alana yani “çocuk edebiyatı”na olan gerekliliği artırmıştır.

Çocuğun yetişkinlerden farklı gereksinimlerinin olduğunun anlaşılması, en temelde çocuk ve çocukluk üzerine olan eğilim ve çocuk modernleşmesi çocuk edebiyatının doğmasına zemin oluşturmuştur. Böylece edebiyat kavramı içerisinde kendine müstakil bir yer edinen çocuk edebiyatının bu konumu elde etmesinde, biçim ve

içerik özellikleri itibariyle çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının gözetilerek, çocukluk ekseninde, çocuğa göre yapılandırılan bir edebiyat olması etkili olmuştur. Bu doğrultuda çocuk edebiyatının çeşitli tanımları yapılmıştır. Temel çerçevesi çocuk ve çocukluk olan çocuk edebiyatı, “çocuğa göre” yapılandırılarak çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulan; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan bir geçiş dönemi edebiyatıdır (Şirin, 2021). Şirin’e göre çocuk edebiyatının başta gelen en önemli özelliği ise kaynağının ve sınırının çocuk ve çocukluk oluşudur. Bununla beraber çocuğu ve çocukluğu anlayarak, çocuk bakışına ve çocuk gerçekliğine uygun bir şekilde çocuğa göre yapılandırılan bir edebiyat olması da yine onun başat özellikleri arasındadır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı, çocuğa çocukluğunu anımsatan ve anlatan bir edebiyat değildir. Nitekim çocuğa çocuk olduğunu hatırlatacak nitelikte yapılandırılan ve çocuğu küçümseyen bir yapıt, çocuk dünyasını yansıtmayacağı gibi böylesi bir eser kendini de sınırlandırmış olacaktır (Şirin, 2000). Öte yandan çocuk bu tarz bir edebiyatı basit ve çocukça bulabileceği gibi pekâlâ yapıtın dilinden de bunu rahatlıkla hissedecektir.

Çocuk edebiyatı yapıtları oluşturulurken dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer nokta da bu yapıtların çocuğun gelişim alanlarına uygun, düş ve düşünce gücünü geliştirici ve okuma alışkanlığı kazandırıcı nitelikte olmasıdır. Bu doğrultuda çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine paralel olarak anlama düzeylerine uygun, sanatsal bir kaygıyla üretilen dilsel ve görsel iletilerle çocuğun duygu ve düşünce evrenini zenginleştiren ve onların beğeni düzeylerini yukarıya çeken yapıtların genel adı olarak da tanımlanabilir (Sever, 2023). Tanımda da yer aldığı gibi çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılandırılmalı ve bu amaç gerçekleştirilirken edebiyatın niteliklerinden de ödün verilmemelidir.

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı çocuk gerçekliğinden yola çıkarak çocuğa göre kurgulanmalıdır. Bu bağlamda “çocukça” bir edebiyat değil “çocuk ve çocukluk kaynaklı” bir edebiyat ortaya konulmalıdır. Çocuk okur, okuduklarından henüz tecrübe etmediklerini çıkarsamalıdır. Ancak çocuk, edebiyatla sunulan bu yaşamı bir ebeveyninden ya da öğretmeninden nasihat dinliyor gibi değil, okuyarak tanık olduğu dünyanın baş karakteri gibi yaşamalıdır. Böylesi bir edebiyat, çocuğun yaşamı tanıyarak düş ve düşünce gücünü geliştirmesine; yeni kavramlar keşfetmesine, dilin kurallarını ve inceliklerini kavramasına, anadili bilincinin ve sevgisinin yerleşmesine; kültürünü, ahlak ve değer yargılarını öğrenmesine ve duyarlılık oluşturmaya yardımcı olacaktır.

2.2.2 Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Alanlarına Etkisi

İnsan yaşamının ilk yıllarına tekabül eden erken çocukluk dönemi, birçok açıdan olduğu gibi gelişim alanları açısından da insan hayatında çok önemli ve özel bir konuma sahiptir. Nitekim sağlıklı bir bireyin yetiştirilebilmesi için çocuğun gelişim özelliklerinin bilinmesi ve eğitiminin bu yönde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gelişim alanlarının ve özelliklerinin bilinmesi çocuğun karşı karşıya kalabileceği sorunları gidermede yardımcı olabileceği gibi gelişimine de olumlu katkılar sağlamayı kolaylaştıracaktır. Bu açıdan çocuğun tanınarak gelişim özelliklerine hâkim olunması önemli olmaktan çok daha ziyade çocukla sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi adına bir zorunluluk haline gelmektedir.

Gelişim, organizmanın döllenme ile başlayarak çeşitli alanlarda (zihinsel, bedensel, dilsel, duygusal, sosyal) deneyimlerinin bütünüdür ve hayat boyu devam ederek sürekli ilerleme kaydeden bir süreçtir (Ummanel ve Dilek, 2016). Bu süreç, içerisinde birbirini takip eden çeşitli gelişim dönemlerini (doğum öncesi dönem, bebeklik dönemi, ilk çocukluk, orta çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve genç yetişkinlik) barındırmaktadır. Gelişim dönemleri birbirinden bağımsız olmamakla birlikte her gelişim dönemi devamında gelen diğer dönemleri etkileyerek biçimlendirmektedir. Öte yandan çocuklar, gelişimsel açıdan yaşamın bazı dönemlerinde çevresel etkilere karşı daha duyarlı ve algıları daha açık olmaktadır. Kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemlerden yararlanılarak çocuğun öğrenme yaşantısının düzenlenmesi ve desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimi açısından kaçırılmaması gereken bu kritik dönemlerde kazandırılacak olan kazanımlar hem çocuğun içerisinde bulunduğu dönemi hem de sonraki gelişim dönemlerini etkileyerek biçimlendirecektir. Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimini destekleyerek onu bilişsel, dilsel, kişiliksel ve sosyal yönden geliştirecek birbirinden farklı birçok uygulamadan yararlanmak mümkündür. Çocuğun gelişimine katkı sağlayarak onu destekleyen bu uygulama alanlarından biri de çocuk edebiyatı alanıdır.

Çocuk edebiyatı yapıtları okuru çocuk olan ve çocuklar için oluşturulan bir edebiyat olması nedeniyle hem çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak yapılandırılmalı hem de çocuğu gelişim alanları (bilişsel, dilsel, kişilik ve sosyal)

bakımından desteklemelidir. Bu doğrultuda hazırlanan nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun gelişimine katkı sağlayacak ve çocukla yetişkin arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmasında önemli bir rol oynayacaktır. Nitekim çocukla iletişim kurabilmedeki birinci öncül çocuğun iletişim düzeyinin bilinmesinden geçmektedir. Çocuğun iletişim düzeyinin bilinmesi ise çocuğun gelişim özelliklerinin bilinmesine bağlıdır. Öte yandan çocuk okura göre yapılandırılmayan metinler sağlıklı bir iletişimin önünde engel olabileceği gibi çocuk okurun metni anlamasını ve anlamlandırmasını da güçleştirecektir. Dolayısıyla çocuk edebiyatı yapıtları çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkeleri gözetilerek yapılandırılmalıdır. Bu ilkelerden çocuğa görelilik ilkesi çocuk gerçekliğinden doğarken çocuk gerçekliği ise çocuğun gelişim özelliklerine dayalı olarak ortaya çıkmaktadır (Akyüz, 2020). Bu bakımdan çocuğu tanıyarak onun niteliklerine hitap eden çocuk edebiyatı yapıtlarından yararlanabilmek adına çocuğun gelişimsel özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada çocuk edebiyatının erken çocukluk döneminde çocuğun dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimine olan etkileri sırasıyla başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.2.2.1. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Dil Gelişimine Etkisi

İnsanın dünyadaki diğer canlılardan ayrılmasını sağlayan ve insanın en önde gelen niteliklerinden birisi olan dil yetisi, insanların birbirleri arasında iletişim kurabilmelerini sağlayan en önemli araçtır. Her insanda doğuştan gizil bir güç olarak bulunan bu dil yetisi sayesinde dil edinimi gerçekleşmektedir (Uçak, 2016). Dil yetisinde kullanılacak olan çevresel etkenlerin desteği sayesinde ise dil edinim düzeyi belirlenir. Bu çerçevede dil ediniminde kullanılacak olan ilke ve yöntemlerin dil ediniminde belirleyici bir konuma sahip olduğu söylenebilir.

Çocukların gelişiminde önemli bir rol oynayan dil, çocukla yaşam arasında yalnızca bir iletişim aracı olmayarak aynı zamanda çocuğun bilişsel ve kavrama yeteneğinin gelişiminin de bir göstergesidir (Akyüz, 2020). Piaget'in bilişsel gelişim olarak adlandırdığı bu gelişim alanının ilerleyebilmesi ise çocuğun çevresiyle olan etkileşimine bağlıdır. Bilişsel gelişimde çevrenin rolünü savunan diğer bir psikolog Vygotsky'e göre ise konuşmanın amacı, çocukta bebeklikten itibaren var olan iletişim

kurma isteğidir (Erdener, 2009). Dil, iletişim ve çevre olarak iç içe geçmiş olan bu döngüye göre çocuk, bebeklikten çocukluğa doğru bir iletişim kurma isteği içerisinde. Çocuktaki bu bebeklikten gelen konuşma isteğini ortaya çıkaran birincil etken ise çevredir. Böylece çevresinden maruz kalma ve model alma yoluyla konuşmayı öğrenen çocuk için dil edinimi gerçekleşmiş olur. Ancak dil edinimi gerçekleşen çocuk için dil gelişimi yalnızca bununla sınırlı kalmamalıdır. Çeşitli uygulamalar ve yöntemler sayesinde çocukta dil gelişimi desteklenmeli ve çocuğa olanaklarından yararlanabileceği bir dil çevresi oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda edebiyat yapıtlarının çocuğun dil gelişimine olan olumlu etkilerinin azımsanmayacak kadar çok olduğu söylenebilir. Nitekim çocuk edebiyatı ürünleri bir dilin en yetkin kullanımını, yapısını, olanaklarını, zenginliklerini, özelliklerini, incelik ve güzelliklerini, neticede bir dilin anlatım gücünü ortaya çıkaran yapıtlardır (Aslan, 2013).

Her şeyden önce dilsel bir ürün olan edebiyat yapıtlarında anlatım gücü ve anlam, kaynağını dilden alır. Edebiyat, bir dilin sanatçı duyarlılığı ile işlenmiş en derinlikli ve en etkileyici ürünüdür. Bu anlamda çocuğa dil sevgisi, zevki ve hassasiyeti en etkili şekilde edebiyat yapıtlarıyla kazandırabilir. Çocuk edebiyatı yapıtları çocukların gelişimini olumlu yönde desteklerken aynı zamanda çocuklara özümseyebilecekleri bir dil çevresi sunar. Sanatçı duyarlılığıyla örülmüş bu dil çevresinde çocuk, dilin zengin anlatım olanaklarını duyumsama ve anadilini tanıma fırsatı kazanır. Aynı zamanda bu yapıtlar sınırlı sözcük dağarcığına sahip olan çocuğun kavramsal birikimini de destekler. Böylece çocuk gerçekliğinden yola çıkarak çocuğa göre tasarlanmış nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocuğun düş ve düşünce evreni genişler; çocukta dil bilinci ve dil duyarlılığı oluşur.

Çocuk okurun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılandırılan çocuk edebiyatı yapıtları, bir yandan çocuğun dilsel gelişimini desteklerken bir yandan da dil dışı bilişsel düzeylerinin gelişmesini sağlar (Akyüz, 2020). Bu anlamda çocukta okul öncesi dönemden başlanılarak seslere karşı bir farkındalık oluşturulması önemlidir. Bu farkındalık oluşturulurken seslerin çocuğun bilişsel düzeyini destekleyecek şekilde anlam örüntüleri oluşturularak verilmesi sesler yoluyla kavram eğitiminin gerçekleştirilmesine de katkıda bulunacaktır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğun dil gelişimine olan önemli katkılardan biri de çocuğa sunduğu oyunsu tutumdur. Çocuğun dikkatini çekerek metne yoğunlaşmasını

sağlayan bu oyunsu tutum dilde tekerlemeler ve sayışmalar olarak karşılığını bulur. Çocuğa doğal bir dil ortamı sunan bu ritmik oluşumlar sayesinde çocukta estetik duyarlılık oluşturulmuş olur.

Özetle çocuğun gelişim özelliklerine göre yapılandırılan çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun dil becerisini destekleyerek dil gelişimini sağlayan en önemli araçlardır. Bu yapıtlardaki dilsel ve kurgusal özelliklerle oluşturulan merak öğeleri çocuk okurun okuma kültürü ve alışkanlığı kazanmasını sağlar. Böylece karşılaştığı ilk andan itibaren iyi bir şekilde kurgulanmış çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun kavramsal gelişimini destekleyerek dili doğru kullanmasına yardımcı olur. Yazınsal nitelikli çocuk kitapları, çocuğa anadilinin sözcük varlığını, zenginliğini ve özelliklerini; dolayısıyla, çocuğun bir parçası olduğu toplumun kavramsal dünyasını ve kültürel mirasını tanıtip aktarmada özgün birer kaynak olma özelliğini gösterir (Metin Aslan, 2007). Çocukta dil duyarlılığı ve bilincinin oluşturulmasında önemli bir yeri olan çocuk edebiyatı yapıtları kavram oluşumu, düşünme, ilişkiler kurma ve problem çözme gibi alanlarda çocuğu destekler. Bu gibi alanlarda dil gelişimi ve bilişsel gelişim karşılıklı etkileşim içerisinde bulunmaktadır (Sever, 2023).

2.2.2.2. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Bilişsel Gelişimine Etkisi

Çocuk edebiyatının erken çocukluk döneminde önemli etkilerinin görüldüğü bir diğer gelişim alanı ise bilişsel gelişim alanıdır. Bilişsel gelişim, çocuğun zihinsel beceri ve yeteneklerinde zaman içerisinde oluşan değişiklik manasına gelmektedir (Sever, 2023). Bilişsel gelişim bu anlamda çocuğun dünyayı anlama, anlamlandırma ve öğrenmesini sağlayan zihinsel faaliyetlerindeki gelişimdir.

Dil ve düşünme becerisinin gelişimiyle olumlu bir ilişki içerisinde olan bilişsel gelişim, bireyin hayatı boyunca kazanması gereken zihinsel bir beceridir. Nitekim Sever (2023)'e göre biliş süreçleri kendi aralarında girişik bir ilişkiyi içermekle birlikte bebeklikten itibaren yaşam boyu geliştirilmesi gereken, dil ve düşünce boyutu başat olan yetenek ve beceriler bileşkesidir. Buna göre dil ve düşüncenin gelişimiyle doğru orantılı olan bilişsel süreçler çocuğun dünyayı tanımasına ve anlamasına yardımcı olur. Çocuğun dili kullanım alanı genişledikçe düşünsel gelişim hızlanacak, buna paralel olarak da dilin kapsamı gittikçe artacaktır.

Çocukların bilişsel alanlarının geliştirilmesi için çeşitli uygulamalar yapılabilir. Bunun yanında yaşantılar yoluyla da bilişsel alanın gelişimi desteklenebilir. Çocuğa yaşantı kazandıran en önemli araçlardan biri de çocuk edebiyatı yapıtlarıdır (Akyüz, 2020). Erken çocukluk döneminde bilişsel süreçlerin gelişip desteklenmesinde çocuk edebiyatının yeri yadsınamayacak kadar önemlidir. Çocuk edebiyatı yapıtları çocuğu güvenli bir yaşam alanına yöneltirken, onun algı ve anlayış yeteneğinin gelişerek devam etmesinde öncü bir rol taşır. Özellikle çocuğa “kavrama”, “gözlemleme”, “eleştirme”, “uygulama” fırsatları sunan bu yapıtlar çocuklarda düşünme yeteneğini devindirerek doğru ve etkili düşünme biçimlerini edinmesinde yardımcı olur.

Erken çocukluk döneminde çocuğa farklı düşünme becerilerini ve farklı bakış açılarını kazandırmak önemlidir. Bu bakımdan çocuğu alışık olduğu rutinlerden uzaklaştırmak adına çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanmak bilişsel gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Çocuk kitaplarında çocuk okura sunulan zengin dil çevresi çocuğun yaşamı tanıma ve anlamasına yardımcı olur. Çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun bu anlamlandırma serüveninde sınıflandırma, sorgulama, uygulama ve karşılaştırma becerilerini kazanmasına fırsat sunarak eleştirel düşünme yeteneğinin gelişmesini sağlar. Böylece çocuk edebiyatı yapıtları çocuk okurun kişilik gelişmesine de olanak tanımış olur.

2.2.2.3. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Kişilik Gelişimine Etkisi

Kişinin ilgilerini, yeteneklerini, tutumlarını, iç ve dış görünüşünü ve çevresine olan uyum biçimini içeren bir kavram olarak kişilik, bireyin ruhsal ve toplumsal çevresinde karşılaştığı ve edindiği izlenimlerle ortaya koyduğu tutarlı davranış özelliklerinin bütününe verilen addır (Oral, 2016). Bununla birlikte kişilik, bireyin diğer bireylerden ayırt edilmesine yarayan, doğuştan getirilen ve sonradan kazanılan zihinsel, sosyal ve duygusal özelliklerin tümüdür.

Kısaca bireyin geçirdiği bir değişim ve gelişim süreci olarak adlandırılabilen kişilik gelişimi ise, karşılaşılan problemlere uygun çözümler üretebilmeyi, duyguları uygun bir biçimde gösterebilmeyi ve toplumsal çevreye uyum sağlayabilmeyi kapsar (Sever, 2023). Kişilik gelişimi, her insanın yaşamda izleyeceği yolu belirlerken karşısına çıkan seçenekleri kendi tutum, yetenek ve eğilimlerine göre seçmesi, kendini bu yönde

geliştirmesidir. Bireyin böyle bir yaşama ve anlayışa sahip olabilmesi ise çok çeşitli düşünmeyi, duyumsamayı ve bunun bilincinde olmayı gerektirir. Öte yandan bireyde bu bilincin çocukluk döneminden itibaren oluşturulması ise çocuğun ileriki yaşamı için kalıcı ve önemli bir etkiye sahiptir. Bu noktada ilk çocukluk döneminden itibaren çocukta yaşama ve insana dair bir duyarlılık ve bilincin oluşturulmasında çocuk edebiyatı yapıtlarının işlevi büyüktür.

Çocuk kitapları içerisinde barındırdığı kurgusal karakterler sayesinde çocuğa çeşitli kişilikler sunar. Bu yapıtlardaki kurgusal yapı ise kaynağını gerçek yaşamdan alır. Bu bağlamda edebi ürünlerde sanatçı duyarlılığı ile oluşturulan kurgu sayesinde çocuk okur, insanı ve yaşamı tanıma fırsatını yakalar. Sonuç olarak çocuk kitaplarında yer alan çoklu anlatım yolları sayesinde çocukta kişilik gelişimi desteklenerek çocuğa yaşantı kazandırma yoluyla bir deneyim alanı oluşturulmuş olur.

Çocuk edebiyatı yapıtları yaşamın kendisinden izler taşıyarak çocuğa gerçek hayatta karşılaşılabileceği sorunları örnekler. Bu olasılık taşıyan sorunlara verilebilecek yanıtlar ve tepkiler sanatçı duyarlılığı ile oluşturularak sezgisel bir biçimde dolaylı olarak işlenmiştir. Nitekim doğrudan aktarılan gerçekliklerin çocuk okur üzerinde etkisi sınırlıdır. Bu nedenle çocuk edebiyatı yapıtlarında sanatçı yaşama ve insana dair olan ilişkileri çocuğa sezinletir. Böylece bu yapıtlar sayesinde çocuk okurun yaşam çevresi genişler ve okuyarak tanık olduğu bu çevrelerden kişiliğini oluşturmada ona yardımcı olacak çeşitli duygu ve düşünce örnekleriyle buluşur. Okuma kültürü edinmiş olan çocuk, kendini tanıma, diğer insanlarla karşılaştırma ve onlara benzeyen ya da onlardan ayrılan yönlerini fark etme denemelerine girişerek kendi kişiliğini tanımaya ve sosyal çevresinde bulunan kişilikleri de anlamaya çalışır (Sever, 2023).

Erken çocukluk döneminin belirgin özelliklerinden biri olan “öykünme” davranışı çocuk için en hızlı ve etkili öğrenme yollarından biridir. Bu dönemde çocuklar sosyal çevrelerindeki kişilerin yanında maruz kaldıkları kitaplardaki, filmlerdeki, ya da oyunlardaki kahramanları kendilerine örnek alarak onlarla özdeşim kurarlar. Okudukları ya da dinledikleri karakterlerin özelliklerinden etkilenerek onların davranış ve eylemlerini kendi davranışlarına yansıtarak model alma yoluyla öğrenirler. Bu anlamda çocuk edebiyatı yapıtları çocuklara yaşamlarında öykünebilecekleri yeni modellerle tanıştırır. Bu sayede çocuk edebiyatı yapıtları çocuk okura sunduğu çocuk gerçekliğine ve çocuğa göre oluşturulan örnek kişiliklerle çocukların bu modellerin davranışlarını

yinelemeye özendirir. Aynı zamanda çocuk okurun kendisini tanımasına fırsat sunarak kendisinin önemli olduğuna inanması ve çevresine karşı duyarlı olması gibi kişilik gelişimini destekleyici yaşantılar kazanmasına olanak tanır (Akyüz, 2020; Sever, 2023).

2.2.2.4. Çocuk Edebiyatının Erken Çocukluk Dönemi Toplumsal Gelişimine Etkisi

İnsan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan toplumsallaşma, erken çocukluk dönemindeki çocuk için de vazgeçilmez derecede önemlidir. Toplumsallaşma, birey tarafından insani olanın öğrenildiği ve toplumun ortak değerlerinin kazanıldığı interaktif bir süreçtir (Kurt, 2012). Bu anlamda bireyin kişilik gelişimi toplumsal bir çevrede oluşur. Bebeğin ilk toplumsal çevresini çekirdek ailesi olan anne ve babası oluşturur ve zaman içerisinde bebek, etrafındaki yeni kişileri ve yerleri keşfetmesiyle sosyal çevresini tamamlamaya çalışır (Karaağaç ve Alikılıç, 2023). Bu süre zarfında içerisinde yer aldığı toplumun dilini öğrenip geliştirerek çevresiyle ilişkilerini güçlendirir. Nitekim gelişim psikolojisinin en önde gelen kuramcılarından biri olan Lev Vygotsky'e göre çocuk dil deneyimleri yoluyla toplumsal çevresiyle etkileşerek öğrenmektedir (Atak, 2017). Bu noktada çocuğa dilsel deneyimler sunarak toplumsal çevresiyle uyum içerisinde yaşamasına yardımcı olan etkenlerin başında çocuk edebiyatı yapıtlarının geldiğini söylemek mümkündür.

Çocuk edebiyatı yapıtları ortaya çıkarıldığı toplumun kültürünü, değerlerini ve ahlakî yargılarını içerisinde barındırır. Bu yapıtlarda yer alan karakterlerin metnin konusu bağlamında kendisiyle, çevresiyle ve toplumla olan ilişkileri çocuk okura bir parçası olduğu toplumun kabul edilmesi ya da reddedilmesi gereken değerlerini, inanç ve yargılarını sezdirir (Sever, 2023). Dolayısıyla çocuk kitapları kaynağını toplumdan alarak çocuk okura o topluma dair olan ipuçlarını dolaylı yoldan öğretme işlevini üstlenir.

Yalnızca metinlerle değil görsellerle de çocuk okura hitap eden çocuk kitapları çocuğa göre oluşturulan dilsel, görsel ve işitsel öğelerle çocuğa karşı bireysel ve toplumsal işlevini yerine getirir. Erken çocukluk döneminin başlarında kitaplara yetişkinler aracılığıyla işitsel olarak ulaşabilen çocuk okur için bu yapıtların görselleri kritik derecede önem arz etmektedir. Zira çocuk okur bu dönemde kitapları görsellerinden okumaktadır. Bundan dolayı bir toplumun kültürü ve değerleri yalnızca metinle sınırlı bırakılmayarak aynı derecede görsellerle de çocuk okura aktarılmalıdır. Bu nitelikte

oluşturulan yapıtlar sayesinde resimleme ve renklerdeki ilgi çekicilik çocuk okurda bir farkındalık oluşturarak metne bağlı kalmaksızın çocuk okurun görsellerden o toplumu okumasına olanak sağlar.

Sonuç olarak çocuk edebiyatı yapıtları, içerdiği metin ve görsellerle çocuğun bir parçası olduğu toplumsal çevreyi kavramasına, tanımına ve algılayıp anlamasına yardımcı olur. Çocuk, kendisine kelimeler ve çizgilerle aktarılan toplumun kültürünü ve değerlerini öğrenme fırsatı yakalar. Çocuk edebiyatı yapıtları çocuğa yalnızca içerisinde yaşadığı toplumu değil yabancı kültürleri de tanıyarak öğrenmelerine imkan tanır (Akyüz, 2020). Böylece çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine dikkat edilerek oluşturulmuş nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocukta kendine, insana ve topluma karşı bir bilinç ve duyarlılık oluşur.

2.2.3 Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve İlkeleri

Çocuk edebiyatını diğer edebi yapıtlardan bilhassa yetişkin edebiyatından ayıran en temel niteliklerinden biri hareket noktasını çocuk ve çocukluk kavramlarının teşkil etmesidir. En temelde çocuk edebiyatı çocuklar için yapılan ve çocuğa göre yapılandırılan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatının var olma sebebi, konusu ve amacı, kısacası merkez noktası çocuk ve çocukluktur. “Çocukluk” çocuk edebiyatının temel karakterini kazanmasını sağlayan hem en önemli niteliği hem de çıkış noktasıdır. Bu bağlamda çocuk edebiyatının yapıtaşı olarak nitelendirebileceğimiz çocuğun iyi tanınması, ilgi ve gereksinimlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Aksi takdirde çocuğun tanınmadığı bir ortamda iletişim problemleri ortaya çıkacak, çocuğa ulaşabilmek zor bir hal alacaktır. Bu doğrultuda çocuğun ve çocukluğun yok sayıldığı bir ortamda çocuk edebiyatından söz etmek de mümkün olmayacaktır (Karagül, 2020).

Yetişkin edebiyatından kendine has özgün yapısıyla ayrılan çocuk edebiyatında çocuk ve yetişkin arasındaki iletişim engelini gideren “çocuk bakışı”, “çocuğa göre”lik ilkesi ve “çocuk gerçekliği” yaklaşımıdır (Şirin, 2022). Çocuk edebiyatının merkezini oluşturan bu temel ilkeler olmaksızın ortaya çıkarılan edebi bir yapıtın çocuk edebiyatı ürünü olduğunu söylemek olanaksızdır. Çocuk edebiyatında bu üç temel kavram yapıtın tema, konu, içerik, biçim ve biçimini belirleyerek çocuğun kendine has evrenine çocuğun dili ile hitap edebilme yetisini yazara sunmaktadır. Nitekim çocuğun dilini öğrenmek ve

bu dili kullanabilmek çocuğun akli ile düşünebilme, onun gözü ile görebilme, onun kulakları ile işitebilme ve en önemlisi çocuğun yüreği ile hissedebilme becerisini gerektirir (Taşdelen, 2005). Nihayetinde tüm bu beceriler tek bir payda da birleşir ki o da çocuğu tanımak ve anlamaktır.

Özgün bir çocuk edebiyatı yapıtının pedagojik, görsel ve metinsel kabul ölçütleri olarak sayılabilecek olan “çocuk bakışı”, “çocuğa göre”lik ve “çocuk gerçekliği” kavramları çocuk kitabı yazarı ve çizerinin tutumunu önemli derecede belirler. Fazıl Hüsnü Dağlarca’ ya göre bu üç kavram “çocuğun baktığı yerden bakmak ve gördüğünü görmek” olarak karşılık bulmaktadır (Şirin, 2016). Çocuğun yetişkinden farklı alımlamasına işaret eden (Şirin, 2022) “çocuk gerçekliği”, çocuğun kendine ait öznel dünyasını ifade eder. Çocuk edebiyatının çocuğa ait olan ve çocuk bakışını yansıtan bu dünyayı dikkate almaması mümkün değildir. Zira çocuk gerçekliğinin dikkate alınmadığı bir yapıt çocuk edebiyatı yapıtı olmaktan daha ziyade yalnızca edebi bir yapıt olarak kalacaktır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliğini belirleyen diğer bir önemli ilke “çocuğa görelilik” ilkesi, çocuğa uygun bir tercih alanını gerekli kılar. Bu alan çocuğa uygun dil ve anlatımı; çocuğun gelişimine, psikolojisine, anlama ve algılama düzeyine uygun bir duyarlılık biçimini kapsar. Çocuğa görelilik ilkesi çocuğun algı evreninin bilinmesini gerekli kılarak çocuk gerçekliğini bir kez daha gün yüzüne çıkarır. Dolayısıyla çocuk bakışı, çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkesinin birbirini tamamlayan üç kavram olduğu söylenebilir. Her ne kadar değişen çocukluk anlayışıyla birlikte yaşanan zamana göre bu üç kavramın -çocuk bakışı, çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik- biçimi, içeriği ve özü değişse de temelde bu ölçütler, çocuğun okuma kültürü edinmesinde bir yapıtı nitelikli kılan en önemli değişkenlerdir.

Çocuk edebiyatı alanı, çocuk okur açısından önemli ve kritik niteliklere sahiptir. Çocuğu dikkate alarak ona göre yapılandırılmış bir sanat çevresi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çocuk edebiyatının en önemli niteliklerinden biri de çocukların gelişim özelliklerinin dikkate alınarak oluşturulmuş ürünleri kapsamasıdır. Bu bakımdan çocukların dilsel, bilişsel, ruhsal ve toplumsal gelişimlerini destekleyen edebi yapıtlarla bir araya getirilmesi bebeklikten yetişkinliğe olan gelişim sürecinde onlara çeşitli açılardan yardımcı olur. Nitekim çocuk edebiyatı, çocukların gelişim serüveninde önemli yükümlülükler üstlenen bir disiplindir (Karagül, 2019). Çocuk edebiyatı,

kendilerine özgü ilgi ve ihtiyaçları bulunan çocukların yaşam gerçekleri arasında kendi dünyalarını kurmalarını sağlar. Bundan dolayı çocuk edebiyatı yapıtları yaşam deneyimi yetişkine göre sınırlı olan çocuğa daha dolaysız, daha açık ve daha sade bir dil ile hitap eder. Onun anlam evrenini zenginleştirerek düş, düşünce ve duygu dünyasına katkıda bulunur.

Bir sanat dalı olması nedeniyle edebiyat, çocuğun sanatsal gelişimine önemli derecede etki eder. Çocuk edebiyatı yapıtlarında sanatçı tarafından kullanılan estetik ve etkileyici dil çocuk okurun sanatsal bir bakış açısı kazanmasını sağlar. Bu sayede sanatla ve onun eşsiz dünyasıyla karşılaşan çocuk, özgür ve özgün düşünmenin önemini kavrar. Evrensel değerleri -hoşgörü, saygı, sevgi, paylaşma, yardımlaşma vb.- benimseyerek kişiliğinin ayrılmaz bir parçası haline getirir (Aslan ve Bayraktar, 2021). Bu anlamda çocuk edebiyatı içeriğinde barındırdığı yazar-çizer duyarlılığı ile örülmüş gerek yazınsal gerek de görsel ve tasarım özellikleri açısından çocukta bir sanat-estetik bilinci uyandırır; sorgulayan, araştıran, eleştirel bakabilen ve farkındalık sahibi bireylerin yetişmesine zemin hazırlar.

Çocuk edebiyatı çocuk okuru duyarlı bir şekilde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı olma niteliğini barındırır (Şirin, 2022). Buna göre nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocuk okur, yetişkinlerin dünyasına tanıklık eder. Onların kişisel, kültürel ve toplumsal özellikleri gibi kendisini yetişkinliğe hazırlayan değerleri tanımasına olanak sunar. Neticede çocuğun kendine has özellikteki dünyasına hitap edebilen çocuk kitapları çocuk için yetişkinliğin, daha genel çerçevede yaşamın bir benzetimi bir simülasyonu gibidir. Çocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri de zaten, gerçek yaşama dair daha deneyimsiz durumda olan çocukla insan ve yaşam gerçekliği arasında bağ kurarak onun bireysel ve özgün dünyasını inşa etmesine yardımcı olmaktır. Çocuğun günümüz gerçekleriyle iletişime girmesine imkan tanıyan bu yapıtlar, çocuğu içerisinde yaşadığı dünyaya hazırlar (Aslan, 2013). Sonuç olarak çocuk edebiyatı yapıtları çocuğa, henüz kendisi deneyimlememişken kendisinden önce edinilmiş yaşam durumlarını kelimeler aracılığıyla deneyimleme imkânı sunar. Böylece çocuğun bir parçası olduğu toplumu tanımasına, evrensel ve ahlakî değerleri içselleştirmesine, okuma kültürü elde etmesine olanak tanıyan nitelikli kitaplar sayesinde çocuk, örtük bir duygu ve düşünce eğitiminden geçerek yaşam deneyimini zenginleştirmiş olur (Karagül, 2020).

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı çocuğa olduğu kadar yetişkine de seslenebilmelidir. Bir çocuk edebiyatı ürününün yetişkine de hitap edebilmesi bu yapıtların niteliğini belirleyen en önemli değişkenlerden bir diğeridir. Kaynağı çocuk ve çocukluk olan çocuk edebiyatının var olma nedeni her kadar çocuk olsa da bu alanın okurları yalnızca çocuklar değildir. Bu nedenle nitelikli bir çocuk edebiyatı ürününü yetişkinler de aynı derecede severek okuyabilmelidir (Dilidüzgün, 2007). Böylesi nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı gerek kurgusu gerek de anlatım özellikleri bakımından çocuk okurun olduğu kadar bir yetişkinin de çeşitli duygularını harekete geçirerek okumayı istekle sürdürmesine imkân tanır.

Temel yapı taşını çocuğun ve çocukluğun oluşturduğu çocuk edebiyatının yetişkinden tamamen soyutlanması mümkün değildir. Bunun esas nedeni her ne kadar çocuk merkezli bir alan olsa da bu yapıtları ortaya çıkaran kişilerin yetişkinler olmasıdır. Diğer bir nedeni ise bu yapıtları çocuk okur için seçip tedarik eden ve buluşturanın da yine yetişkinlerin oluşudur. Bu yönüyle çocuk edebiyatının çift eksenli (Karagül, 2020) bir doğasının olduğu söylenebilir. Dolayısıyla çocuk edebiyatının ana eksenini “çocuk”, ikincil eksenini ise çocuğa göre metni seçen ve onu çocuk okurla buluşturan “yetişkin” teşkil etmektedir. Bu durum çocuk edebiyatının “ikili okur kitlesine” (Lukens vd., 2016) sahip olmasından kaynaklanır ki çocuk edebiyatı bu özelliği dolayısıyla yetişkin edebiyatından önemli derecede farklılaşır. Zira çocuk edebiyatı yapıtlarının yazarları-çizenleri ve okuyanları yaşamın aynı evrelerinden değildir. Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocukluğu düşleyebilen yetişkinler tarafından çocuklar için yazılır. Neticede bu yapıtları ortaya koyan yetişkinlerin muhatabı çocuk okurlardır. Bu durumda, çocuk edebiyatı yapıtları yetişkinle çocuk arasında bir köprü kurarak karşılıklı etkileşimi sağlama gibi önemli bir işlev üstlenmektedir. Bunun esas nedeni ise çocuk edebiyatının çift eksenli-yüzlü bir doğasının olmasıdır.

Çocuk edebiyatı alanının kendine has bir yapı kazanmasını sağlayan bu nitelik ve ilkelerin sınırlandırılması mümkün değildir. Bunun yanı sıra nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında gerek tasarımsal gerek de içeriksel olarak bulunması gereken birtakım özellikler vardır. Bu niteliklerin ve ilkelerin göz ardı edildiği bir ortamda ise çocuk edebiyatından söz edilmesi olanak dahilinde değildir.

2.2.4. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler

Bir çocuk edebiyatı yapıtının belirlenen amaca, ilke ve niteliklere uygunluğuna dair bazı kriterler dahilinde değerlendirmelerde bulunulabilir. Buna göre erken çocukluk dönemi edebiyat yapıtları çocuğa göre belirlenen dış yapı (biçimsel) ve iç yapı (içerik) zelliklerine uygun olarak yapılandırılmalıdır. Bunun esas nedeni çocuğun gelişim alanlarının üzerinde yazınsal ve öğretici bu yapıtların önemli derecede etkisinin olmasıdır. ocuk edebiyatı yapıtlarının ocuk üzerindeki bu önemli işlevini yerine getirebilmesi içinse bu yapıtların belirlenen niteliklere göre hazırlanmış olması gerekmektedir. Ayrıca bu özelliklere vakıf olmak ise çocuklar için kitap seçilirken ebeveynlere, öğretmenlere ve yetişkinlere yol gösterici olacaktır (Sever, 1995).

2.2.4.1. Tasarım (Dış Yapı) zellikleri

ocuk kitaplarının biçimsel özellikleri çocuğun kitapla olan etkileşiminde ilk uyaran olarak ortaya çıkmaktadır. Bir ocuk kitabının tasarımsal olarak dış yapısında bulunan tüm ögeler ocuk okur için önemli birer etkendir. Dolayısıyla tasarımsal ve biçimsel özellikleri bakımından ocuk kitapları, “boyut”, “kapak tasarımı”, “cilt”, “kâğıt”, “sayfa düzeni”, “harfler” ve “görsel-resim” olmak üzere belli başlıklar altında incelenebilir.

2.2.4.1.1. Boyutlar

Erken ocukluk döneminde ocuk okura hitap eden farklı biçim ve boyutlarda birçok ocuk kitabı mevcuttur. ocuk okur farklı biçim ve boyutlarıyla kendisini cezbeden bu kitapları incelemekten, onlara dokunmaktan ve okumaktan zevk alır. Nitekim ocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri de ocuk okurun dikkatini çekecek ve onu kitaba yönlendirecek nitelikte yapılandırılmasıdır. Bu doğrultuda erken çocukluk dönemindeki çocuklara hitap eden ocuk kitapları öncelikle hacim ve ağırlık yönünden hafif ve taşınılabılır nitelikte olmalıdır. Hafif ve taşınılabılır kitaplar çocuğun kitabını istediği yere taşıyabilmesi ve her daim kitapla birlikte olması açısından önemli bir özelliktir. Bu sebeple erken çocukluk dönemi ocuk kitapları çocuğun tek başına kaldırayabileceği ve sayfalarını kolaylıkla çevirebileceği bir boyutta tasarlanmalıdır (Yılmaz, 2016).

Çocuk kitaplarında belirlenmiş standart bir boyutlamadan bahsedilmesi mümkün değildir. Çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak hafif ve taşınabilir nitelikte yapılandırılan kitapların yanında büyük boyutlu kitaplar da mevcuttur. Çocuk okurun ebeveyn ve öğretmen yardımıyla kullanabildiği bu kitaplar, onun ilgisini çekerek kitaba yönelmesini sağlar. Bu nedenle çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak erken çocukluk döneminde çok küçük boyutlu kitapların yanında büyük ebatlı kitaplar, katlanabilir, özel kesimli, üç boyutlu, farklı biçim ve şekillerde kitaplar, banyo kitapları, farklı malzemelerden yapılmış farklı dokularda kitaplar, flip flap kitaplar ve kavram kitapları gibi çeşitli birçok farklı kitap üretilmiştir.

2.2.4.1.2. Kapak

Çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan, kitabın içeriğini yansıtarak adeta bir ön gösterim niteliğinde olan ön ve arka kapak tasarımı uzman bir kişi tarafından yapılmalıdır. Zira kapak resmi çocuğun kitaba dair bakış açısını oluşturacak ilk uyarandır. Bu nedenle çocuk edebiyatı kitaplarının kapak resmi, çocuğun duygu ve düşüncelerini devindirerek kitaba yönelmesini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Görsel açıdan nitelikli, ilgi uyandıran ve sanatçı duyarlılığı ile örülmüş kapak tasarımı aynı zamanda kitabın konusuyla uyumlu olmalı, işlevsel bir nitelikte içeriğine dair ipuçları sunarak çocuğun düşün ve düşünce kurmasına imkân tanınmalıdır. Özetle kitap kapağı estetiği ve mizanpajı henüz ilk karşılaşmasında çocuk okurda olumlu bir kanaat oluşturacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Çocuk kitaplarının kapak kâğıdı kalın, sağlam Bristol kartondan yapılmalı, kapağın çabuk yıpranmasını engelleyecek, parlak ve çekici görünmesini sağlayacak şekilde üzerine lak işlemi uygulanmalı ve ya kâğıdın ömrünü uzatması için selefona kaplanmalıdır (Canlı, 2020). Bu özellikler kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayacak ve çocuk okurun elinde çabucak yıpranmasını ve aşınmasını engelleyecektir. Çocuklar için tasarlanmış çocuk kitaplarının kapak köşelerinin yuvarlanması ise daha koruyucu nitelikte olacaktır.

Görsel ve dilsel belirtkelerin bir arada yer aldığı ön kapağın üst kısmında genellikle kitabın adı, daha sonra yazarın ve çizerin adı en alt kısmında ise yayınevinin adı yer almaktadır. Standart bir tasarımı olmamakla birlikte yazar, çizer, varsa çevirmen ve yayınevi gibi kitaba dair bilgilerin yer alması çocukta kitabın bir emek ve uğraş üzerine

yapılandırıldığıının bilincini oluşturur. Yine ön kapakta görsel olarak kitabın içeriğinde yer alan karakterlerin (ana, yan veya bütün karakterler), anlatının geçtiği mekân ve zamanın, anlatının odak noktasını oluşturan bir ögenin veya üzerinde durulan bir nesnenin resminin dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmesi çocuğun kitaba olan ilgisini ve merakını artırır. Aynı zamanda kapak resminin çocuk üzerinde bırakacağı görsel etki çocuğun kitabı izleme-okuma isteğini de artırır (Sever, 2019).

Kitabın içeriğine dair kısa bilgilerin yer aldığı arka kapak da genellikle dilsel ve görsel belirtkelerin bir arada bulunduğu bir tasarıma sahiptir. Arka kapakta kitaba dair kısa bir bilgilendirme notunun ya da tanıtım yazısının yer alması kitabın seçiminde ebeveyne ve çocuğa yol gösterici olabileceği gibi öte yandan bu bilgilendirmenin detaylandırılması kitaba olan ilgi ve merakı örselleyecektir. Birbirinin devamı niteliğinde olan ön ve arka kapak dilsel ve görsel açıdan birbiriyle tutarlı ve uyumlu olmalıdır.

Özellikle çocuğa kolaylık sağlaması ve kitaplığında aradığı zaman kitaba kısa süre içerisinde ulaşabilmesi amacıyla eğer forma sayısı yeterli ise kitabın sırt kısmında kitabın kimlik bilgilerine yer verilmelidir (Canlı ve Aslan, 2018; Yılmaz, 2016).

2.2.4.1.3. Ciltleme

Erken çocukluk dönemine hitap eden çocuk kitaplarında özellikle dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de kitapların sağlam ve dayanıklı olmasıdır. Bu dönemde kitap, henüz okuma yetisi bulunmayan çocuk için öncelikle dokunsal ve görsel bir uyarandır. Bu nedenle bir çocuk kitabı çocukla uzun süre vakit geçirebilecek, deyim yerindeyse onunla düşe kalka yaşamı paylaşacak nitelikte olmalıdır. İşte o zaman çocuk, kitabın kendini kati surette terk etmeyeceğini ve böylelikle kitabın yaşamının vazgeçilmez ve kalıcı bir parçası olduğunu algılayabilir. Bu noktada ciltleme tekniği kitabın özgün biçimini muhafaza etme hususunda önemli bir misyon yüklenmektedir.

Çocuk edebiyatı kitaplarında cilt, kitabın hitap ettiği çocukların gelişimsel özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarında tel zimbaya alternatif olarak sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt tercih edilmelidir. Dikiş yoluyla yapılan ciltleme cildin sağlamlığı açısından en iyi tercih olacaktır (Gönen, 2000). Ayrıca çocuklara seçilecek olan kitaplar düzgün ve çapaksız kesilmelidir (Canlı ve Aslan, 2018). Özellikle erken çocukluk dönemine yönelik kitapların sağlam ve

dayanıklı bir yapıya sahip olması, ciltleme işleminin dikişle yapılması hem çocuğun sağlığı hem de onun kitapla uzun süre geçirebilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca çocuk kitapları çocuğun kitabın sayfalarını açıp çevirmede güçlük çekmeyeceği şekilde iki yana kolay bir şekilde açılıp kapanabilmelidir (Aydın ve Uzun, 2020).

2.2.4.1.4. Kâğıt

Çocuk kitaplarında parlak kağıtlar yerine mat, dayanıklı, birinci veya ikinci hamur kağıtlar tercih edilmelidir (Canlı, 2020; Canlı ve Aslan, 2018; Gönen, 2000; Sever, 1995; Yılmaz, 2016). Çocuk kitaplarında kaliteli kağıtların kullanılmaması çocukta kitaba karşı bir okuma isteksizliğine neden olabilir. Öte yandan harfleri iyi okunan, renkleri dağılmayan, arka sayfadaki yazıları ve resimleri ön sayfayla karışmayan, kolay kolay kırışmayan, ışığı yansıtmayan ve yazıları üst üste binmeyen kağıtlar çocuğun kitaba sevgi ve saygı duymasını sağlar. Nitekim kitabın ana malzemesini oluşturan kağıtların kalitesi kitabın görsel etkisiyle doğru orantılıdır. Kaliteli kağıtlar, kitabın baskı niteliğini artırırken ömrünü de uzatır.

2.2.4.1.5. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)

Bir çocuk kitabındaki dilsel ve görsel metni okuma ve algılama açısından anlaşılır ve okunur kılan en önemli konulardan biri de kitabın sayfa tasarımıdır. Bu nedenle sayfa düzeni konusu, kitabı yapılandıran kişide estetik bir bakış açısını ve tasarım bilgisini gerekli kılmaktadır. Hikâye, şiir gibi metinsel öğelerle resim, fotoğraf gibi görsel öğeler sayfa düzenini oluşturan bütünün parçalarıdır. Bu parçaların birbiriyle olan uyumu, sayfadaki okuma rahatlığı ve görsel estetiği çocuk okurun güzel olana dair duyarlılık gelişmesine yardımcı olur. Bu nedenle çocuk kitaplarında sayfa düzeni çocuk okurun gözünü yormayacak şekilde tasarlanmalı, boşluklar, metin ve görseller dengeli bir dağılım gözetilerek yerleştirilmelidir. Çocuk okura okuma rahatlığı oluşturma adına sayfalar tek sütun halinde ve sayfa kenarlarında geniş boşluklar (marjlar) olacak şekilde düzenlenmelidir (Sever, 1995). Düzensiz, karmaşık veya aşırı detaylı tasarımlar çocuk okurun dikkatini dağıtabileceğinden sayfa tasarımı, basit, sade ve net olmalıdır (Bozkırlı vd., 2023).

2.2.4.1.6. Harfler

Erken çocukluk dönemine seslenen çocuk kitaplarında harfler çocuğun metni rahatça takip edebileceği ve yorulmayacağı şekilde oluşturulmalıdır. Harfler, kelimeler ve cümleler arasında rahat okumayı sağlayacak nitelikte dengeli boşluklar bırakılmalıdır. Böylece çocuk okurun Türk alfabesindeki harfleri tanımasına ve sözcükleri kolayca okumasına fırsat sağlanmalıdır (Canlı, 2020).

Harflerin büyüklük ve küçüklük değerine verilen isim olan punto, çocuk kitaplarında çocuk okurun gözünü yormayacak ve metni takip etmesine imkân verecek boyutlarda olmalıdır. Buna göre erken çocukluk dönemi çocukları için tasarlanan kitaplardaki punto çocuğun gelişim düzeyine göre 24 ila 36 arasında değişebilir (Yılmaz, 2016). Bununla birlikte harflerin renk ve biçimleri de çocuk okurun metni izlemesine engel olmayacak şekilde yalın olmalıdır.

Çocuk kitaplarında puntonun dışında metnin okunabilirliğini etkileyen bir diğer husus da yazı karakteri olan fonttur. Çocuk edebiyatı kitaplarında çocuklar için önerilen evrensel bir yazı karakteri-font olmamakla birlikte çocuğun okumasını zorlaştırmayacak nitelikte olmalıdır. Çocuk okurun gözünü yoracak, karmaşık ve tırnaklı yazı karakterlerinden kaçınılmalıdır.

2.2.4.1.7. Görseller-Resimler

Çocuk edebiyatının en önde gelen işlevleri çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak; çocukta duyarlık ve yaratıcı imgelem yetisini geliştirmektir (Metin Aslan, 2007). Çocuk kitaplarındaki görseller çocukta duyarlık bilinci ve estetik zevk oluşmasını sağlayarak, çocuğun hayal gücünün gelişmesinde önemli bir rol oynar. Öte yandan yazı diline henüz vakıf olamamış çocuk için bu yapıtlardaki görseller kitabı anlamlandırabilmenin ve onunla bağ kurabilmenin de öncelikli yollarından biridir.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görsellerin süsleme, metni açıklama ve tamamlama gibi çeşitli işlevleri vardır (Yılmaz, 2016). Buna göre süsleme amaçlı görseller kitabı ilgi çekici hale getirerek sembolik bir anlatım barındırır. Metni açıklamaya yönelik görseller ise daha çok öğrenmeyi hızlandırıcı bir nitelik taşımaktadır. Bu nitelikteki görseller, okuma yetisini kazanma aşamasında çocuk okur için metni

somutlaştırmakta kelimelerle anlatılmak istenen kavramı, düşünceyi ve nesneyi çizgilerle çocuğa aktarma görevi üstlenmektedir. Çocuk kitabı metinlerinde var olan ancak çocuk okurun daha önce görmediği canlılar ve nesneler gibi görsele dayalı konuları yazıyla anlatmak güçtür. Bu nedenle metni tamamlayıcı görseller, çocuğa sözcüklerle aktarılsa dahi görmeden zihninde canlandırması zor olan konuları çizgiler ve renkler yardımıyla açıklamaya yardımcı olur. Çocuk kitabı görsellerinin üstlendiği bu ve bu gibi işlevler en temelde çocuğun kitapla özel bir bağ kurmasını destekler. Çocuğun kitapla kurduğu bu etkileşimli bağın önemli bir aracı olan görseller oluşturulurken birtakım inceliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Erken çocukluk döneminde çocukların görsel okuryazarlık becerilerini yapılandırmada karşılaştıkları ilk araçlar olan resimli kitaplar ve içerisinde yer alan görseller çocukta resim diliyle iletişimi isteklendirecek nitelikte olmalıdır (Canlı, 2020). Kitaplardaki görseller, başlangıçta çocuğun çevresinde bulunan nesneleri tanıtmalı; sonrasında gittikçe çizgi ve renklerle metinde anlatılanlara yeni anlamlar katmalıdır (Sever, 2013). Çocuk kitaplarındaki görsellerin kılavuzluğunda çocukların duygu ve düşünce evreni harekete geçmelidir. Görseller çocuğun düş kurmasına fırsat tanımalı ve eğlenmesine katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Dilsel uyaranlarla uyumlu bir bütünlükte olması gereken görseller ve tasarım yazıyla anlatılanların çocuğun zihninde canlanmasına olanak sağlamalıdır. Metin olmaksızın çocuk bağlamı yakalayabilmeli kendisine aktarılmak isteneni görsellerden okuyarak tahmin edebilmeli yeni yorumlar katabilmelidir. Ayrıca görseller, çocuğun kavramsal birikimini kullanmasını destekleyerek yeni öyküler oluşturmasını sağlayacak özellikler taşımalıdır.

Çocuk kitaplarında görseller kitabın kolay okunabilirliği ve göze hitap edebilmesi açısından sayfa üzerinde sayfanın alt-üst, sağ-sol kenarı, kelime, satır ve paragraf arası boşlukları dikkate alınarak konumlandırılmalıdır (Karatay, 2011). Görseller sanatçı duyarlılığı ile oluşturulmuş olmalı ve estetik bir değer taşımalıdır. Çocukların ilgisini ve beğenisini çekmesi açısından görseller genellikle canlı ve renkli olmalıdır. Özetle çocuk kitapları için oluşturulan görseller, çocukların metne ve kitaba bağlanmasını kolaylaştıracak, görsel açıdan etkileşimde bulunmalarına olanak sağlayacak ve metni daha anlamalarını destekleyecek şekilde çocuğa göre yapılandırılmalıdır.

2.2.4.2. İçerik (İç Yapı) Özellikleri

Çocuğa görelik ilkesi açısından bir çocuk edebiyatı yapıtının niteliğini belirleyen en önemli unsurlardan biri yapıtın “dil ve anlatım” özellikleridir. Bu nedenle çocuğa görelik ilkesine uygunluğu bakımından değerlendirildiğinde yazınsal yapıtların öğretici nitelikli metinlerden özellikle dil ve anlatım yönüyle ayrıldığı görülür (Canlı, 2020). Yazınsal metinlerin dilin incelikleriyle birlikte dilin olanaklarının da üstünde titizlikle işlenmiş devingen yapısı okurda yaşam bularak sonsuzlaşır. Bu bakımdan bir yazınsal yapıtı yapılandırırken ve değerlendirirken içerik (iç yapı) özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar “tema (izlek)”, “ileti”, “konu”, “dil ve anlatım” ve “karakter” olmak üzere belli başlıklar altında incelenebilir. Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı için bu ve benzeri unsurlar bir bütünlük arz edecek şekilde, uyum içerisinde yapılandırılmalıdır.

2.2.4.2.1. Konu

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “1. Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum; bab, mevzu, süje, 2. Üzerinde konuşulan şey; husus, laf, sermaye” (TDK, 2022f) olarak tanımlanan “Konu” sözcüğü çocuk kitaplarında yazarın metnini yapılandırırken üzerinde söz söylediği, ele aldığı düşünce, olay ya da durumdur. Bir çocuk kitabının konusu, içeriği ve teması çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre çocuk ve çocukluk düşünerek çocuğa uygun bir nitelikte yapılandırılmalıdır. Bu nedenle bir çocuk kitabında konunun ele alınış biçimi, nasıl yapılandırıldığı, içerikte yer verilen çatışmaların türü, eserde duygusallık ve merak öğelerinin dengeli dağılımı ve olayların sıralanışı bir çocuk edebiyatı metninin çocuğa göreliğini belirlemede önemli birer değişkendir.

Sanatçının duygu, düşünce ve tasarılarını çocuklarla paylaşmak amacıyla seçtiği bir araç (Sever, 2019) olan konu, çocuk edebiyatında çocuk okuru metnin anlam evrenine çekerek kitapla bağ kurmasını sağlayan önemli bir öğedir (Sever, 2023). Bundan dolayı erken çocukluk dönemine hitap edecek olan edebi yapıtlarda konu, öncelikle çocuğun ilgisini çekecek ve merakını aksettirecek şekilde çocuğun gereksinimlerine göre tasarlanmalıdır. Konu, erken çocukluk döneminde genel olarak çokça soru sormaya

meyilli olan çocuğun sorularına cevap verebilecek nitelikler taşınmalıdır. Çocuk kitabında ele alınan konunun çocuk okurun yabancı olmadığı bir konudan seçilmesi çocuğun kitaba ve okuma eylemine yaklaşmasına yardımcı olur. Öte yandan çocuğun aşına olduğu çok bilindik ve tanıdık bir konu seçimi ise çocuk okurda ilgisizliğe yol açabilir. Aynı şekilde çocuğun gerçek ve günlük yaşantısına uymayan, çocuğun kavrayış ve hayal gücünü aşan konularda yapılandırılan eserler çocuk okurun kitaba olan ilgisini azaltabileceği gibi hatta hiç çekmeyebilir (Oğuzkan, 2000). Nitelikli bir çocuk kitabında konu, yerli kültürel değerlerle birlikte insanlığın evrensel ahlak ve değerlerini de kazandırıcı nitelikte olmalıdır. Sanatçı eserine konu belirlerken çocuk okurun bulunduğu yaş düzeyini de göz önünde bulundurarak farklı yaş gruplarında çocukların farklı ilgi ve ihtiyaçlarının olacağını, konunun çocukların gelişim evrelerine göre genişleyebileceğini unutmamalıdır. Dolayısıyla çocuk kitaplarında konu, çocuk gerçekleri ve çocukların gereksinimleri dikkate alınarak yapılandırılmalıdır (Dilidüzgün, 2007). Çocuk kitaplarında üzerine söz söylenen, fikir beyan edilen, düşünce, olay ya da durum olan konu, çocuğun ilgi ve merakını devindirmeli, düş ve düşünce kurmasına imkân tanımalıdır. Aynı zamanda eserde işlenen konu çocukları eğlendirmeli, eğlendirirken de öğretmeyi amaçlayan bir özgünlükle ele alınmalıdır (Sever, 2023). Ancak öğretme amacı bir kaygıya dönüşerek eserin yazınsal niteliğini kaybetmesi engellenmelidir. Nitekim çocuk edebiyatı yapıtlarında birincil amaçlardan biri çocuk okurun kitapla bağ kurmasını destekleyerek okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamaktır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında konu alanını belirleyen temel değişkenin çocuk gerçekliği olduğu söylenebilmekle (Sever, 2019) birlikte ele alınan konunun bir metnin niteliğini belirlemede ölçüt olmayacağı da söylenmelidir. Sanatçının okuruyla iletişimde bir araç olan konu, sanatçı duyarlılığıyla oluşturulmuş olaylar dizisi halinde okuyucuya aktarılır. Eserde işlenen olaylar dizisi kaçınılmaz olarak bazı çatışmaları kapsar. Nihayetinde olay ya da olaylar dizisinin içeriğinde yer alan bu çatışmaların nitelikli kurgusu çocuk okurun kitaba olan ilgi ve merakını önemli ölçüde belirler. Çatışma ögesinin iyi yapılandırmış olması olay/olaylar dizisini sürekli ve güçlü kılacağı gibi metnin çekiciliğini de artırır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında süregelen olaylar dizisi boyunca gerilim ve aksiyon oluşturan, çocuk okurun merak duygusunu devindiren çeşitli çatışma türleri kişinin kendisiyle olan çatışması, başka kişilerle çatışması, doğayla çatışması ve toplumla çatışması olarak sınıflandırılabilir (Canlı ve Aslan, 2018; Lukens

vd., 2016; Sever, 2023) Bu ögelerin dengeli ve ustaca kullanımı, içeriği daha güçlü kılarken edebi bir yapıtta konunun yapılandırılmasını zayıflatan ögeler de mevcuttur.

Bir çocuk edebiyatı yapıtında konunun yapılandırılmasını zayıflatan “abartılmış merak”, “rastlantısallık” ve “aşırı duygusallık” ögelerinin tutarsız kullanımı aynı zamanda olay örgüsünün de zayıflamasına neden olur (Canlı ve Aslan, 2018; Lukens vd., 2016). Olay örgüsünde ele alınan çatışmaları çözüme kavuşturabilmek için rastlantılara bel bağlamak, aşırı duygusallıktan faydalanmak ve merak ögesinin abartılı kullanımı çocuk okurun okuma eylemini sürdürmesine engel olabilir. Nitekim bu unsurlar bir çocuk kitabının konusunu baltalayabileceği gibi çocuk okurun kitaptan uzaklaşmasına da sebebiyet verebilir. Sonuç olarak nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında konunun sanatçı duyarlılığı ve bakış açısıyla ele alınmış ve yazarın tüm bunları kelimelerinde işleyiş biçimi büyük bir önem arz etmektedir.

2.2.4.2.2. Tema (İzlek)

Sözlükte “1. Asıl konu, temel motif; ana konu, 2. Öğretici veya edebi bir eserde işlenen konu, düşünce görüş; tem, ana konu” (TDK, 2022) olarak tanımlanan “tema” genel itibarıyla yazar tarafından aktarılmak istenilen ana konuya -ana duygu, ana yönelim- verilen addır. Çocuk kitaplarında çocuk okurda oluşturulması istenilen duygu ve düşüncelerin; geliştirilmesi amaçlanan davranışların anlatımında belirleyici ana unsur olması açısından tema önem arz etmektedir.

Tema konunun ele alınışıyla ve geliştirilişiyle ortaya çıkan soyut anlamdır (Sever, 2019). Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazar çocuk okura aktarmak istediği bu soyut anlamı, temayı açık ve net bir şekilde belirtmelidir (Sever, 1995). Bu yapıtlarda işlenen konu ve izlek arasında güçlü bir ilişki kurulmalı bu ilişki ana konuyu yansıtmalıdır. Metinde ele alınan olaylar, yapıtın dil ve anlatım özellikleri, ortaya çıkarılan karakterler ve görseller bir bütünlük içerisinde bu ana konuya uygun biçimde yapılandırılmalıdır (Canlı, 2020). Diğer bir ifadeyle bir yapıtın içerik özelliklerini yansıtan tüm bu unsurlar işleyen bir saatin çarkları gibi ahenk ve uyum içerisinde sanatçı duyarlılığıyla örülmeli; çocuğa göre estetik bir şekilde ortaya konmalıdır. Böylece içeriği oluşturan bu unsurların arasındaki güçlü ilişki, yapıtın çocuk üzerindeki yazınsal etkisini artırarak çocuğun kitapla olan bağını destekleyebilir.

2.2.4.2.3. İleti

İleti, sanatçının eserinde okuruna ulaştırmayı yahut onunla paylaşmayı amaçladığı duygu, düşünce veya ana yargıdır. Kısaca yazınsal nitelikli eserlerde ileti, yazarın yapıtını oluşturmaya neden olan; okurunda oluşturmaya dilediği duygu ve düşüncedir denilebilir (Sever, 2019, 2023). Öte yandan öğretici metinlerde ise ileti, yazarın aktarmayı isterken aynı zamanda savunduğu düşünce biçimidir. Yazınsal nitelikli yapıtlarda ileti, öğretici metinlerde olduğu gibi kesin bir yargıya dönüştürülerek okuyucuya sunulmaz. Bundan ötürü yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında ileti, metnin geneline sindirilerek okuyucuya sezdirme yoluyla aktarılır.

Nitelikli bir çocuk kitabı yazarı okuru olan çocuğun gözünde kendisini küçümseyen tavırlarla her şeyi bilen bir yetişkin konumunda olmaktan sakınmalıdır. Aksine yazar çocuk okuru dikkate almalı; eserinde okuruyla birlikte düşünen bir konumda olarak aktarmak istediği düşüncüyü alenen ortaya koymamalıdır (Dilidüzgün, 2007). Nitekim yazınsal metinlerde öncelikli amaç bilgi vermek değil çocuk okurda insana ve yaşama dair bir duyarlık oluşturarak güzele dair duygu ve düşüncelerini geliştirmektir (Canlı ve Aslan, 2018). Bundan dolayıdır ki yazınsal nitelikli metinlerde ileti genellikle dolaylı ve örtük bir biçimde ele alınır. Öte yandan eserde çocuk okurun örtük olarak verilen bu ana iletiye ulaşmasını kolaylaştıracak ve onu destekleyerek öne çıkmasını sağlayacak yan iletilere de başvurulur.

2.2.4.2.4. Karakter

Karakter sözlükte, “Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kişi” (TDK, 2022e) olarak geçmekteyken kahraman, “Roman, hikaye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde yüksek nitelikleri veya örnek alınacak davranışları dolayısıyla okurların hayranlık duyduğu başkişi” (TDK, 2022d) olarak tanımlanmaktadır. Buna göre çocuklara hitap eden öykü, roman, anlatı ve oyunlarda geçen olay/olayları yaşayan kişi/kişiler (kahraman); yazar tarafından duygu, düşünce, istek ve eylemleriyle geliştirilerek okura sunulan anlatı öğeleridir (Canlı, 2020; Sever, 2019). Yapıtlarda karakter, kişi veya kahraman olarak geçen bu öğelerin öncelikle “çocuk gerçekliği” ve “çocuğa görelilik” ilkeleri kapsamında yapılandırılması gerekmektedir. Nitekim bu ölçütlere göre ortaya

çıkarılan karakter, kişi ya da kahramanlar çocuğun gelişim özelliklerine hitap eden, onun ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren nitelikli bir yapıtın ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Yazınsal bir yapıtta olay kurgusunun içerisinde yer alan kahramanlar yazarın tercihiine göre birbirinden farklı işlevlere sahip olmaktadır (Sever, 2023). Böylesi bir yapıtta geçen olayı yönlendiren, metnin odak noktası mesabesinde olan ve yapıttaki en önemli karakter olma özelliğini gösteren kişi başkarakterdir (başkahraman/başkişi/temel kişi). Başkarakter metnin iletisinin ve olay örgüsünün kendisinin söz ve eylemleri üzerinden ortaya çıkarıldığı kişidir. Bir yapıtta anlatımı yönlendiren, olayların kendi çevresinde döndüğü bu kişiler birçok özelliğiyle okura tanıtılır (Sever, 2023). Bunun yanı sıra yapıttaki anlatılanlara dolaylı olarak ilgisi olan, yan ileti ve konuların üzerinden işlendiği, arka plandaki kahramanlar ise yan kişi olarak adlandırılır (ikinci, üçüncü derecede kişiler).

Erken çocukluk döneminde çocuğun sosyal alanı, çevresinde bulunan anne, baba ve kardeşle/kardeşlerle sınırlıdır. Bu noktada belli bir sayıda olan kişilerle çevrili olan çocuğun yaşamı, serüvenlerine dahil olduğu kitap karakterleriyle ivme kazanmaya başlar. Kitap karakterlerinin gözünden, edindikleri tecrübelerden, diğer insanlarla ve canlılarla olan iletişimlerinden yaşama dair ipuçları yakalayan çocuk için çocuk edebiyatı yapıtları, okuyarak deneyimleyebilecekleri bir yaşam alanı sunar. Benzer biçimde kitaplarda yer alan karakterler çocukların kendileriyle özdeşim kurabilecekleri birer örnek olarak karşılarında durur. Fiziksel ve ruhsal özellikler açısından abartıya kaçılmadan eylem ve sözleriyle tutarlı, iyi bir şekilde yapılandırılmış karakterler/kahramanlar çocuk okuru özdeşim kurmaya yöneltir (Canlı, 2020; Sever, 2023). Bu nedenle çocuk kitaplarında karakterler, çocuğun öykünebileceği şekilde duygu, düşünce ve davranışlarıyla tutarlı ve çocuğa model olabilecek bir çerçevede yapılandırılmalıdır. Sever (Sever, 2019, 2023)'e göre kitap kahramanının yaşama olan bağlılığı, olaylar karşısında sorunları çözme kararlılığı, amaca ulaşırken izlediği yöntemlerin niteliği ve bu yöntemlerin karakterin söz ve davranışlarında somutlaştırılması, çocuğu okuyarak şahit olduğu kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve davranmaya istekli hale getirir.

Çocuk kitaplarında yer alan karakterlerle çocuğun özdeşim kurabilmesi için bu karakterlerin çocuğa her yönüyle tanıtılması gereklidir. Özdeşim kurulması istenen karakter kurgu boyunca yazarın yorumlarıyla ve diğer karakterlerin söz ve davranışlarıyla geliştirilmelidir. Bu bağlamda çocuk okura etraflica tanıtılarak söz ve eylemlerine dair

ipuçları sunulan, kişilik özellikleri ve davranışlarının ilişkisine yönelik yorum getirilebilen karakterler okur tarafından yeterince tanınan karakterler olup **“açık karakter”** olarak adlandırılırlar (Canlı, 2020). Bu karakter özelliklerinin tam karşısında duran ve okura yeterince tanıtılmayan karakterlere ise **“kapalı karakter”** denir. Çocuk kitabı metinlerinde yer alan yan karakterler ve odak noktasını oluşturmeyen diğer karakterler genel olarak kapalı karakter olma özelliği göstermektedir.

Erken çocukluk dönemine hitap eden yapıtlarda karakterler bir kişi, kişileştirilmiş bir hayvan, bitki ya da bir nesne olabilir. Dolayısıyla bir çocuk edebiyatı yapıtında her şey karakter olabilir ki bunun sınırı yoktur (F. Erdoğan, 2023). Öte yandan karakterler kitabın kurgusu boyunca iyiye ve doğru olana yahut tam tersi duruma doğru bir değişim ve gelişim gösterebilir. Bu durumun tersi de mümkündür. Bir kitap karakteri kurgu boyunca değişim ve gelişim göstermeyebilir. Eğer bir metinde karakter kurgunun başındaki halinden uzaklaşarak değişmiş ise **“devingen karakter”**, aksine inandırıcılığı olsa dahi bir değişiklik yaşamadıysa **“durağan karakter”** olarak adlandırılır (Lukens vd., 2016). Çocuk gerçekliği perspektifinden bakıldığında bir karakterin yaşadığı değişimin inandırıcılığı önemli bir konudur. Yazar başkarakterinin yaşadığı bu değişim ve gelişimi çocuk okura yazınsal bir kurgu içerisinde sezdirmelidir. Metindeki hareket akışı içerisinde değişen söz konusu karakter utangaçken özgüvenli, zayıfken güçlü ya da korkakken cesur olabilir. Bu değişim metnin olağan yapısı içerisinde çocuk okura yazar tarafından duyumsatılmalıdır. Karşılaştığı olaylar karşısında hiç değişim geçirmeyen, tutarsız bir tavır sergileyen ya da hızla değişim gösteren kahramanlar çocuk okur açısından inandırıcılığını yitirir (Sever, 2019). Sonuç olarak çocuk kitapları çocuk okura değişik kişilik özelliklerinden ilginç ve dikkat çekici kesitler sunmalı; çocuk okur yeni tanıştığı bu kahramanlarla düşsel ve düşünsel serüvenlere çıkabilmelidir (Sever, 2013). Ancak üzerinde dikkatle durulması gereken nokta ise yazarın tüm bunları yazınsal bir duyarlılıkla işleyerek, tutarlı bir şekilde, çocuğu ve çocukluğu düşleyerek yapmasıdır.

2.2.4.2.5. Dil ve Anlatım

Erken çocukluk döneminde çevresinde duyduğu sesleri taklit etme kaydıyla konuşmaya yeni başlayan çocuğun sözvevarlığının desteklenmesinde zengin bir dil ortamı önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde çocuğun çevresindeki varlık ve nesnelerin adlarını işitmesi

ve bir yetişkin tarafından kendisine anlatılan ninniler, masallar, maniler, şarkılar, tekerlemeler, sayışmacalar, bilmece, fıkralar gibi dilsel uyaranlar çocuğu anadilinin sözvarlığıyla “anlam evreniyle tanıştırır (Sever, 2023). Bununla birlikte çocuk kitapları da çocuğun anadilinin sözvarlığıyla tanışmasında doğal bir öğrenme ortamı sunar. Çocuğun yaşamında karşılaştığı basılı ilk özgün dil modelleri (Sever, 2023) olan çocuk kitapları dilin olanaklarının, anlam yapısının ve anlatım gücünün çocuğa aktarılmasında önemli birer araçtır. Dolayısıyla bir dilin en yetkin kullanım örneklerini sunan çocuk edebiyatı yapıtlarının dilsel niteliği, çocukların okuma kültürü edinmesinde ve dil ediniminde önemli bir etkidir.

Çocuk edebiyatı yapıtlarının dili karmaşık ve ağır olmayacak şekilde sade; çocukların dil ve anlam evrenlerine uygun bir nitelikte olmalıdır. Türkçe dilinin anlatım olanakları ve güzelliği metinlere yansıtılmalı böylelikle çocuk okur anadilinin zenginliklerine okuyarak ya da dinleyerek şahit olmalıdır. Yazınsal nitelikli çocuk kitapları öğretme amacı gütmemeli çocuğa iletilmek istenen mesaj sezdirme yoluyla aktarılmalıdır. Bu yapıtlarda yazar insana ve yaşama dair olan duygu, düşünce ve tasarılarını düş ve düşünce gücüyle destekleyerek dilin anlatım olanaklarını yeniden yapılandırmalıdır (Sever, 2019). Nitekim yazarın edebî bir duyarlılıkla dili kullanma ve kelimelerin anlamsal sıradanlığını bozma ve okurun düş ve düşünce evrenini harekete geçirme yetisi yazınsal özellikteki metinlerin niteliğini belirleyici önemli bir unsurdur.

Çocuk kitaplarında ortaya çıkarılacak olan kurgunun sınırlarını ve dilin kullanım alanını belirleyen temel ölçüt çocuk okurun deneyimleri, gelişim özellikleri, okuduğunu-okunulana anlama ve alımlama yeterliliğidir. Buna bağlı olarak kitabın dil ve anlatım özellikleri ve içeriğinde yapılandırılan kurgusal dünyası çocuk okurun anlama ve alımlama koşullarını zorlamamalıdır (Dilidüzgün, 2007). Yapıtlarda kullanılan dil çocuk okurun yaşına, öğrenme gereksinimlerine, dilsel ve bilişsel gelişim özelliklerine hitap edecek nitelikte oluşturulmalıdır. Bununla birlikte anlatımda duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisel etki ve estetik bir üslup yakalayabilmenin temel koşulu olarak ele alınmalıdır (Canlı ve Aslan, 2018; Sever, 1995). Sonuç olarak çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun bir dil ve anlatımla oluşturulan eserler öncelikle çocuk okurun kendi kavramsal birikimini oluşturmasını ve geliştirmesini destekler. Yaşamın ilk yıllarından itibaren bu yapıtlarla iç içe olan çocuğun düş kurma ve düşünme becerileri gelişir. Çocuk kitaplarında yer verilen Türkçenin sözvarlığını oluşturan terimler,

ikilemeler, deyimler, atasözleri ve bunların çocuk okurun kavrayabileceği biçimde etkili kullanımı, çocuğun anadilinin anlatım gücünü sezmesinde; anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesinde; dil bilinci ve duyarlılığının oluşmasında ona doğal bir öğrenme ortamı sunar (Canlı, 2020; Sever, 2019, 2023).

2.3. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsel-Metin Uyumu

Bu bölümde erken çocukluk dönemine hitap eden çocuk edebiyatı yapıtlarında resimleme ve görselliğe dair bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca çocuk edebiyatı yapıtlarında görselliğin önemi ve işlevinden bahsedilerek görsellerin metinlerle olan uyumunun önemine yönelik açıklamalar yapılmıştır.

2.3.1. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Resimleme ve Görsellik

“**Görsel**” sözlükte “görme duyusuyla ilgili olan, görmeye dayanan” (TDK, 2022) olarak tanımlanırken; “**resim**” kelimesi ise “1. Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri; 2. Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat” (TDK, 2022) olarak tanımlanmaktadır. Tanımlarda da görüldüğü üzere görsel kelimesinin kapsam alanı resim kelimesine göre daha geniş olup görsel kelimesiyle görmeye dayanan her şey kastedilmektedir. Öte yandan resimleme ise daha özel bir alanı temsil etmektedir.

Gelişimsel açıdan bakıldığında çocuk dünyaya görme duyusuyla gelmektedir. Konuşmadan önce dış dünyayı analiz etmekte ve izlemektedir. Bundan dolayı görme duyusu çocuk için bir duyu organı olmasının yanında aynı zamanda bir de öğrenme aracıdır. Erken çocukluk döneminde ise bu öğrenme aracının rolü daha da büyüktür. Nitekim okuma yetisini henüz elde etmemiş olan çocuk dünyayı gördüğü ve duyduğu şeyler üzerinden anlamlandırmaya çalışmaktadır. Çocuk kitaplarının ise çocuğun yaşamı anlama ve anlamlandırma çabasında önemli bir yeri vardır. İçerisinde yer alan görseller aracılığıyla çocuk kitapları bir çocukla konuşmadan iletişim kurabilir. Çocukların görsel okuryazarlık becerilerini yapılandırmada karşılaştıkları ilk araçlar (Canlı, 2020) olma özelliğini taşıyan bu yapıtlar sayesinde çocuk, yaşamı görseller üzerinden okur.

Dolayısıyla çocuk edebiyatı yapıtlarının içerisinde yer alan ve çocuğun görsel algısına hitap eden her ögenin titizlikle yapılandırılması gereklidir. Sanatçı bakış açısı ve duyarlılığı ile hazırlanmış, çocuğun anlam evrenine hitap edebilen görseller, çocuğun duyu algısının eğitilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunur (Sever, 2019).

Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görseller, çocuğa kelimelerle ifade edilenleri görme, metnin içeriğini anlama ve düş kurma fırsatı vererek çocuğun görsel algısını geliştirir. Çocuk okurun görsel algısını geliştiren nitelikli görseller, çocuğun anlayış ve kavrayışının da artmasını sağlar. Bundan ötürü çocuk kitaplarında yer verilen görseller, çocuk okurun yaş, algı ve gelişim düzeylerine göre yapılandırılmalıdır. Nitekim resimli kitaplar kendisini meydana getiren iki temel ögenin, metin ve görsellerin bir bütün halinde anlam oluşturmaları için aktif bir süreci gerekli kılar. Bu aktif süreçte ortaya bir anlam çıkabilmesi için metin ve görseller birbiriyle ilişkilendirilmelidir. Bu anlamı yakalayabilmesi içinse çocuk kendi gelişim düzeyine uygun yapıtlarla buluşturulmalıdır. Öte yandan resimlerin barındırdığı daha derin, duygusal ve incelikli anlam, metinde sözcüklerle sınırlandırılan dünyadan daha fazlasını içerir. Görsellerin kitaptaki anlamın en az yarısını taşıdığı da düşünüldüğünde resimleri okumanın metni okumaktan daha fazla zaman aldığı söylenebilir (Lukens vd., 2016).

Çocuk kitaplarında görseller çocukla kitap arasında kurulacak olan iletişimin köprüsü olma görevini üstlenmektedir. Çocuk okur bir ebeveyni ya da bir yetişkinin metni okumasına ihtiyaç duymadan bir kitapla görselleri aracılığıyla bağ kurabilir. Görsel metin sayesinde kendi hikayesini kurgulayabilir, anlatabilir hatta gördüklerini model alma yoluyla canlandırabilir. Bu nedenle görsellerin çocukla kitap arasında kurulacak olan iletişim sürecinde kendisine düşen bu işlevleri gerçekleştirebilmesi için, bir çocuk kitabı çizerinin çocuğun dünyasını iyi tanıyan, onun ilgi ve ihtiyaçlarını iyi bilen usta bir sanatçı olması gerekmektedir (Sever, 2023). Çocuğu iyi tanıyan usta bir sanatçının ürettiği görseller, henüz küçük yaşlardan itibaren çocukla kitap arasında bir sevgi bağının oluşmasına zemin hazırlar. Çocuğun duyularını eğitmek, onun anlam evrenine çizgilerin, renklerin ve dilin bütünleşmiş dünyasıyla hitap edebilmek ancak çocuğu ve çocukluğu tanıyan sanatçıların elinden çıkmış görsellerle mümkün olabilir. Nitelikli bir şekilde yapılandırılan bu görseller böylece çocuk okurun gelişiminde bazı önemli işlevleri yerine getirir.

2.3.2. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsellerin Önemi ve İşlevi

Çağdaş eğitimin en önemli amaçlarından biri, düşünen duyarlı insanın yetiştirilmesidir (Sever, 2023). Çocuklara düzeylerine uygun görsellerin sunulmasıyla bir sanat eğitimi ortamı sağlayan çocuk kitapları, çocuğun görme duyularının eğitilmesine de olanak sağlar. Böylece nitelikli yapıtlardan görsel eğitimini almaya başlayan çocuk, çağdaş eğitimin amacı olan düşünen duyarlı insan modelini gerçekleştirme yoluna girer. Nitekim doğru kaynaklardan sağlanan görsel eğitim sayesinde çocuğun duyularıyla düşünme becerisi yaşıyla orantılı olarak artmaya başlar. Dolayısıyla çocuklara hitap edecek olan çocuk edebiyatı yapıtlarının görselleri “çocuğa görelik” ve “çocuk gerçekliği” ölçütlerine uygun olarak resmedilmelidir. İyi bir çocuk kitabı diğer kriterlerinin yanında bu ölçütlere uygun olarak yazılmış ve resimlenmiş kitaptır (Şirin, 2021).

Erken çocukluk döneminde çocuk okurun ilgisini çekerek onun kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyaran, çocuk kitaplarının görsel dünyasıdır. Bir kitabın taşıdığı görsel değer ise çocuğun kitaba bağlanmasına ve onu sevmesine neden olan başat öğedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görseller, çocuğun kitaba olan ilgisini uyandıran, onu kitaba yönelten ve kitabı sevdiren, okumaya isteklendiren birer araçtır. Bu nedenle görseller, çocuk kitaplarının vazgeçilmez bir ögesi olarak da nitelendirilebilir.

Çocuk kitaplarında görseller, ait oldukları metne bağlı kalmaksızın tek başına metinde verilmesi amaçlanan anlam bütünlüğünü çocuk okura aktarabilir. Çocuk okur, görsel metin aracılığıyla kavramlar üretebilir, yeni hikayeler ve yorumlar oluşturabilir. Aynı şekilde görseller, çocuk açısından bir metnin anlaşılmasını ve akılda kalmasını sağlar. Başka bir ifadeyle görseller anlamın oluşmasında yazılı dille ifade edilenlere göre daha öncelikli sorumluluklar yüklenir. Bundan dolayı erken çocukluk dönemindeki çocuklar için yapılandırılan kitaplarda en önemli öğeyi görsellerin oluşturduğu söylenebilir (Sever, 2019).

Bir çocuk edebiyatı yapıtında nitelikli bir şekilde oluşturulan görseller, metinden bağımsız olarak düşünüldüğünde erken çocukluk dönemindeki bir çocuğun dilsel ve bilişsel yetilerine; görme duyularının gelişimine katkı sağlayabilecek özellikler barındırır (Sever, 2023). Anlatımın görsel metinle ifade edildiği yapıtlardaki nitelikli görseller, çocuk okurun kavramsal gelişimine önemli katkılar sunabileceği gibi görsel dille iletişim

kurmasını da kolaylaştırır. Çocuk kitaplarındaki görseller, çocuk okura bir yetişkinden dinleyerek şahit olduğu anlatıları eş zamanlı olarak görme fırsatı da tanır. Bu görsellerin önemli işlevlerinden biri de erken çocukluk döneminde ilgi ve merakı en üst seviyede olan çocukların ilgilerini tek bir noktada (görselde) toplamaktır. Görsellerin bu işlevi sayesinde çocukta okunan metni dinleme ve takip etme isteği uyanır. Bir resimli kitapta yer alan görseller, çocuğun ilgisini çekerek onda bir merak uyandırır, bu durum çocuk okurun ileriki yaşlarında okuma eylemine yönelik ilgisini ve sevgisini de artıracaktır (Şahin, 2014).

Çocuk okurun yaşama dair ilk iletişim araçları arasında yer alan (Gönen, Aydos, vd., 2016) resimli çocuk edebiyatı yapıtları, içeriğinde yer alan görseller ve metin yoluyla çocuk okurun duygu ve düşüncelerini devindirir (Güleç ve Gönen, 1997; Sever, 2023). Çocuk okurun duygu dünyasına hitap ederek görsel farkındalık uyandırabilecek nitelikte olan görseller, çocuk okura düş ve düşünce yolculuğunda arkadaşlık ederler. Sanatçı duyarlılığı ile yapılandırılan görseller, metinde sınırlandırılan dünyanın daha geniş ve derinlikli bir evrene taşınmasına vesile olur. Böylece çocuk okurun kendisine yalnızca kelimelerle anlatılanları anlaması değil görsel metin üzerinden yeni anlamlar oluşturarak kendi düşünsel dünyasını kurması desteklenmiş olur.

Sonuç olarak erken çocukluk dönemi çocuk edebiyatı yapıtlarında çocuğa görelık ve çocuk gerçekliğı ölçütlerine uygun olarak, sanatsal bir kaygıyla hazırlanmış görseller, çocuk okurun yaşamına birçok açıdan önemli katkılar sunmaktadır. Genel itibarıyla bu katkıları ve işlevleri şöyle özetlemek mümkündür (Sever, 2019):

- Erken çocukluk döneminde çocuk, dünyayı büyük ölçüde görme duyusuyla algılar ve böylece çevresinde gördüğü nesne ve varlıkları görsel imgeleriyle zihnine yerleştirir. Çocuk kitaplarındaki görseller de sessiz kitaplardan başlayarak, çocukların zihinlerinde nesne ve varlıklara dair imgeler oluşturur. Dahası çocuğun gerçek yaşamda bizzat görmeyi deneyimleyemeyeceğı varlıklara dair de imgeler oluşturmalarını sağlar. Özetle görseller, çocuğun kavramsal gelişimini destekler.
- Çocuk okurun kitaplarda yer alan görsellerle yaşadığı iletişim süreci onun, duyu algısının gelişmesini sağlar. Çocuğun bakma, görme, imgeleme, işitme yetilerini geliştirmesine imkân tanır. Soyut kavramları algılamasını kolaylaştırır.

- Görseller, sözcüklerle aktarılamayan duygu ve düşüncelerin dışavurumuna katkı sağlar. Sözcükler aracılığıyla aktarılanları ise çocuk okurun görme duyusunu da işleterek alımlamasını sağlar.
- Çocuk okurun kitap okuma ya da okunulanı dinleme sürecine birden çok duyusuyla katılmasını destekleyerek duyularla düşünmesine fırsat verecek görsel ortamlar sunar.
- Düş, düşünce ve düşünme gücünü geliştirmesi için görsel bir ortam oluşturur. Görsellerin düşündürdüklerinden yola çıkarak çocuk okurun duygu ve düşüncelerini açıklama isteğini harekete geçirir.
- Çocuğa görsellerin, duygu ve düşüncelerin dışavurumunda bir iletişim dili olduğunu ve bu dilin sanat dili olup birden çok anlam içerebileceğine dair ilk deneyimlerini elde etme fırsatı verir.
- Görseller üzerine yapılabilecek olan mülâhazalar, çocuğun konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir.
- Çocuğun ilgisini çekerek okumaya özendirir. Yazınsal metinlerle kuracağı iletişime hazırlar.
- Çocuk okurun sorabilmesi muhtemel olan “Sanat nedir, sanatçı kimdir?” sorulara yanıtlanabilecek somut örnekler sunar.
- Çocuğa yaşadığı dünyaya, içerisindeki canlı, cansız varlıklara, çevresine ve doğaya daya duyarlı bakmayı, saygı ve sevgi duymayı öğretebilir.
- Estetik bir bakış açısı kazandırarak duygu ve düşünce eğitimine önemli katkılar sağlar.
- Çocuğun evrensel değerlerini ve bir parçası olduğu toplumun ahlakî yargılarını ve kültürel değerlerini öğrenmesini destekler.

2.3.3. Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Görsel-Metin Uyumu

Erken çocukluk döneminden itibaren çocuğun okuma kültürü edinme ve çocuğa okuma kültürü edindirme serüveninde önemli olan çocuğun kitap okuması değildir. Burada göz önünde bulundurulması gereken önemli ve kritik nokta çocuğun kitapla arkadaşlık kurmasında, okuma sevgisinin oluşumunda ve sonuçta bir okuma kültürü ediniminde

nitelikli resimli kitaplarla buluşabilmesidir (Canlı, 2020; Karagül, 2018). Resim, sanatçının kendi anlam dünyasında tasarlayıp düşlediği ya da bir yazarın kurguladığı içeriği görsel biçime dökerek görünür kıldığı bir öğedir. Çocuk kitapları bazında düşünüldüğünde ise resim kendi başına çocuğa karşı önemli bir işlevi yerine getirir. Bununla birlikte resim yalnızca kendi başına değil metinle birlikte bir bütün oluşturduğunda da anlamı tamamlayan, onu açıklayan, genişleten ve hatta bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyaran olarak ifade bulur (Sever, 2023). Bu nedenle çocukla kitap arasında kurulacak olan iletişim sürecinde çocuk kitaplarında yer alan görsellerin, ait oldukları metinleri ne derece yansıtabildikleri, sözcüklerle kurulan anlam dünyasını ne derece genişletip metne görsel dille ne denli özgün yorum getirebildiği önemli birer konudur. Dolayısıyla çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görsellerin yalnızca bir metni süslemekten çok daha ziyade farklı görev ve işlevleri olduğu unutulmamalıdır.

Erken çocukluk döneminde çocuğa hitap eden edebi yapıtlardaki görseller, çocuk okurun duygu ve düşüncelerini devindirme, ana dilini etkin kullanma, kavram birikimini, hayal gücünü, resim diliyle iletişim kurma ve görsel okuma becerilerini geliştirme konularında önemli birer görev üstlenir. Bu görevleri yerine getirmenin yanında sanatsal bir duyarlılıkla yapılandırılan görseller, bir kitapta beraber yer aldıkları metnin anlamını tamamlama işlevi görürler. Yazınsal ve öğretici nitelikli, çocuğa görelilik ölçütüne uygun çocuk edebiyatı yapıtlarında görsel ve metin, bir bütün olarak anlamın oluşmasına hizmet eder. Nitekim bu yapıtlarda yer alan görseller, ait oldukları metinlerin kurgusunda bulunan nesne ve varlıklara, kısaca metne göre sanatçı duyarlılığı ve yorumuyla oluşturulmuştur. Estetik bir uyaran olan bu görseller, metnin çocuk okurun belleğinde canlandırılmasına katkıda bulunur (Canlı, 2020). Nitekim erken çocukluk döneminde çocuk henüz okuma yetisini elde etmemiştir. Kitaplarda yer alan nitelikli görseller ise bu dönemde çocuğun tek başına kitap okumasına fırsat tanır. Bundan dolayı görseller, sanatçı bakış açısıyla oluşturulmalı ve ait oldukları metin olmaksızın çocuğa kitapta sözcüklerle anlatılmak istenileni yansıtabilmelidir. Nitelikli bir resimli kitaptaki görseller, eserdeki anlamın en az yarısını taşıdığına göre (Lukens vd., 2016) çocuk okur, yanında bir ebeveyn ya da yetişkin olmadan, kitabın kendisine ne anlatmak istediğini kitabın görsellerini okuyarak anlayabilmelidir. Özetle görsel iletişime önem veren ve özen gösteren bir resimli çocuk kitabında anlam, yalnızca sözcüklere değil çizimlere de dayanır.

Dolayısıyla bir yapıttaki görsel ile metin birbirini tamamlamalı ve çocuk okurun hayal sınırları bu denge içerisinde tutulmalıdır (Oral, 2000b). Bu dengeyi kurmak ise her şeyden önce yazar ve çizer arasında kurulacak olan dengeye bağlıdır. Çocuk okurda çelişki oluşturabilecek görsel-metin uyumsuzluğu ancak böylelikle giderilebilir.

Bir çocuk edebiyatı yapıtındaki görsel ve dilsel uyaranların birbiriyle olan uyumlu bütünlüğü, çocuğun düş ve düşünce serüvenine çıkmasına, heyecan duymasına ve eğlenmesine katkı sağlayacak nitelikler taşır (Canlı, 2020). Ait oldukları metinler olmaksızın çocuğun inceleme yoluyla eserde anlatılan öyküyü kestirebildiği nitelikli görseller, çocuğun kendi başına yeni öyküler oluşturmaya imkân tanır. Yine nitelikli görseller sayesinde çocuk, kavramsal birikimini kullanarak görsellerden kendi anlam dünyasına yönelik anlamlar çıkarabilir, görsel dilin anlatım gücüyle yeni yorumlar katabilir ve monologlar halinde tek başına anlatabilir. Bu bağlamda yazar-çizer dengesinin gözetilerek görsel-metin uyumunun sağlandığı yapıtlar çocukla arkadaşlık kurar ve kitapla arasında bir sevgi bağı oluşmasını sağlar.

Nitelikli çocuk kitaplarında yer alan nitelikli görseller, kitap okuma eylemini çocuk açısından daha eğlenceli bir hale getirerek çocuğun öğrenme sürecini destekler. Nitekim erken çocukluk döneminde çocuk, kendisine bir ebeveyni ya da yetişkin tarafından okunulan metni görsellerinden takip eder. Eserdeki görsellerin metinlerle olan uyumu, çocuğun metne olan ilgisini canlı tutarak metni zihninde görselleştirmesine yardımcı olur. Metindeki olaylar dizisi, karakterler ve kurgu, görseller aracılığıyla somut bir anlam kazandığında, çocuk bu imgeleri düş ve düşünce gücüyle kendi özgün süreçlerinde işleterek yeni dünyalar oluşturabilir. Bu ise, çocuğun kendi hayal gücünü aktif bir şekilde kullanarak geliştirmesini teşvik eder. Görselleri oluşturan renk, doku, çizgi ve şekil gibi uyaranlar, çocuğun detaylıca görsel metni okumasını ve kitapla bağ kurmasını sağlar. Böylece çocuk, derinlemesine bir şekilde iç içe geçmiş olan görsel ve sözel sanatların birbiriyle olan bağlantısını takip ederek hem eserleri keşfetmeyi sürdürmekten heyecan duyar hem de yeni resimli kitaplar görmeyi ve dinlemeye istekli hale gelir (Lukens vd., 2016).

Metnin anlatımını destekleyerek çocuğun zihninde metne dair daha zengin ve detaylı bir tasvir oluşmasını sağlayan görseller, aynı zamanda metinde kastedilen anlamı daha da genişletirler. Diğer bir ifadeyle görseller, genellikle metinde anlatılandan daha fazlasını ifade ederler. Resimli kitaplardaki görselleri metinlerle ilişkilendirme sürecinde

çocuk, sözlü metnin işaretlerinden yola çıkarak görsellerin işaretlerini takip eder (Sipe, 1998). Devam eden süreçte bunun tam tersini de gerçekleştirir. Görselleri duyduklarıyla ilişkilendirme çabasına girer. İşte bu süreçte çocuk, metnin ve görsellerin bir araya gelerek sağladığı karşılıklı ilişki sayesinde yeni anlamlar ve yorumlar geliştirir. Bu durum çocuğun potansiyel olarak metni görsellere, görselleri de metne göre hiç bitmeyen bir dizide yorumlamasından ileri gelir. Görseller ve metin arasında gerçekleştirilen bu aktarım karşılıklı olarak ileriye ve geriye dönük olarak sürekli devam eder. Çocuk, kitaptaki her yeni sayfayla birlikte zihninde, anlam inşasını oluşturan yeni kelimelerle ve görsellerle karşılaşır. Böylece çocuğun sayfalar arasında gezinerek görselleri gözlemlemesi, yeniden okuması, önceki anlayışlarını değiştirmesi ve yeni anlayışlar üretmesi gibi aktif bir zihinsel süreci gerekli kılar. Bu zihinsel süreç sonunda eski anlayışlar yerini yeni olanlarına bırakır. Tıpkı Piaget'in bilişsel gelişim kuramında olduğu gibi. Piaget'e göre yeni bir bilgi organizma tarafından algılandığında özümleme ve uyma süreci devreye girmektedir (Ahioğlu-Lindberg, 2011). Dolayısıyla Piaget'in özümleme ve uyumsama sürecinde çocuk, yeni bağlantılar kurdukça ve önceki yorumlarında değişiklikler yaptıkça, sürekli olarak yeni anlayışlar üretir (Sipe, 1998). Başka bir deyişle nitelikli bir resimli çocuk kitabındaki görsel-metin ilişkisi, çocuğu tüm bu bilişsel süreçlerin içerisine çekmiş olur. Sonuçta yalnızca metinle sınırlı kalmayarak bunun yanında görsellerin sunduğu ek bilgiler ve ayrıntılar, çocuğun düş ve düşünce gücünü daha geniş bir yelpazede kullanmasına fırsat tanımış olur.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış olan görseller, çocuğun duyu algılarının eğitilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunur (Sever, 2019). Görseller, metinde aktarılanlara çizgilerin ve renklerin estetik diliyle eşlik ederler. Böylece yazı diliyle anlatılmak istenilenlerin yanında çok daha fazlasını kapsayan görseller, çocukların soyut kavramları somutlaştırmasını ve bunları kendi düşünce dünyasında idrak etmesini sağlar. Bununla birlikte sözcükler ve görseller bir bütün olarak kitabın genel anlamını iletme için iş birliği yapar. Görsellerin ve metnin karşılıklı ilişkisi sayesinde kitap, çocukla konuşur ve onunla arkadaşlık kurar. Bundan dolayı en tatmin edici resimli kitapların sözcük ve görseller arasında dinamik bir ilişki oluşturan kitaplar olduğu söylenebilir (Salisbury ve Styles, 2012). Aynı şekilde sözcük ve görsellerin arasındaki bu ilişkinin bir resimli kitabı iyi, kötü ya da kayıtsız hale getirebilecek temel nokta olduğu unutulmamalıdır.

Çocuk kitaplarında kritik bir rol oynayan görsellerin metinle olan uyumu, çocukların duygusal, bilişsel, dil gelişiminden eleştirel düşünmesine; duyu eğitiminden okuma motivasyonuna kadar birçok alanda olumlu katkı sağlar. Genel itibariyle nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumunun çocuğa sağladığı katkıları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Görseller, metni destekler, tamamlar, açıklar, genişletir ve bazen de metne yeni anlamlar katarak (Sever, 2023) çocuğun anlamasını ve kavramasını kolaylaştırır. Aynı zamanda görseller, çocuğun zihinsel temsiller oluşturarak metindeki olayları, duyguları ve karakterleri zihninde somutlaştırmasına yardımcı olur.
- Görseller ve metnin arasındaki ilişkileri anlama ve yorumlama çabası çocuğun hem sözel hem de görsel düşünme becerilerini geliştirir. Bu aktif süreç çocuğu düş gücünü kullanmaya ve sözcüklerin ötesinde düşünerek yeni anlamlar ve bağlamlar üretmeye teşvik eder. Öte yandan görseller ve metin arasında kopukluk olması ise çocukta çelişki doğurabilir (Oral, 2000a).
- Görsellerin ait oldukları metinle olan uyumu bir yetiştikine bağlı olmaksızın çocuğun kitapla kendi başına doğrudan ilişki kurmasını sağlar (F. Erdoğan, 2023). Kitapta yer alan görseller, çocuğa metni hatırlatarak kendi kendine okumasına, eleştirel ve yorumlayıcı bir şekilde düşünmesine olanak tanır.
- Çocuğun yaşamın diğer yıllarına göre dış uyarıcılara karşı daha fazla hassas olduğu erken çocukluk döneminde, resimli kitaplar göz ve kulak yoluyla zihin ve duygularını uyarmak için çocuğun hayatına dahil olurlar (Gönen, 2000). Bu yapıtlarda oluşturulacak olan nitelikli metin ve görseller çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini destekler.
- Metinde ele alınan soyut kavramları çocuğun somut bir şekilde kavramasını sağlayan görseller sayesinde çocukta duygusal farkındalık gelişir. Sözcükler ve görseller aracılığıyla oluşturulan karakterlerin duygularını ve sosyal gelişimlerini gözlemleyen çocuk, kendi üzerinde bu durumları hayal ederek zihninde farklı senaryolar tasarlar. Bunun sonucunda henüz gerçekleşmemiş yaşam durumlarına karşı önceden bir dizi davranış geliştirir.
- Her yeni okumayla birlikte kelimeler ve görseller, yeni bakış açıları kazandırarak çocuğu, bitmeyen bir anlam oluşturma sürecine dahil ederler. Başka bir deyişle

bir çocuk kitabındaki görsel-metin ilişkisi çocuğun yeni anlamlar ve yeni dünyalar oluşturmaya çalışırken birden fazla deneyim yaşamasına fırsat tanır. (Sipe, 1998).

- Bir çocuk edebiyatı yapıtında metni tamamlayan ve metne imgesel olarak yeni yorumlar katabilen görseller, çocuğun sanat eğitimine ve okuma kültürü edinmesine olumlu katkılar sağlar (Sever, 2019).
- Metinle birlikte düşünüldüğünde sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış, renkli ve canlı görseller, çocuğun dikkatini çekerek metne olan ilgi ve isteğini artırır. Kitabın içeriğindeki metin de ilgi çekici ve çocuğun yeni dünyalar keşfetmesine olanak tanırsa buna paralel olarak çocuğun okumaya ilgisi de daha fazla olacaktır (Oktay, 2000).
- Çocuk kitaplarında yer alan kelimeler ve görseller arasında ilişki kurma çabası çocuğun dil gelişimini ve ifade yeteneğini destekleyerek kelime dağarcığının genişlemesini sağlar. Dil gelişiminin desteklenmesi ise çocuğun duygularını ifade etmesine yardımcı olacaktır (Şahin, 2014).
- Görsel-metin uyumu, çocuğun metinde anlatılan hikâyeyi analiz etme, değerlendirme ve yorum yapma becerilerini geliştirir. Çocuğun görsellerle metin arasında bağlantı kurmasına, sebep-sonuç ilişkilerini anlamasına, daha derin ve eleştirel düşünmesine fırsat tanır.
- Kelimeleri ve resimleri birbiriyle ilişkilendirmek çocukta duygusal farkındalığını artırdığı gibi çocuğun görseller üzerinden kendi duygularını tanımlama ve ifade etme becerilerini de geliştirir. Diğer taraftan metnin yanında özensiz çizilmiş görsellerin çocuğa sunulması ise tek etken olmasa dahi çocuğun estetik olgusunun doğal olarak kötü gelişmesine sebep olur (Oral, 2000a).

Erken çocukluk dönemindeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda, görseller anlatımda temel sorumluluk üstlenir (Sever, 2019). Bu dönemde dilsel iletileri dinleyerek anlamak durumunda olan çocuk, görseller aracılığıyla bir başkasına gereksinim duymadan kitapla bire bir iletişim kurabilir. Bu iletişim süreci çocuğun görme duyusunun eğitilmesi bakımından kritik bir öneme sahiptir. Çocuğun ilk karşılaştığı uyaranların yaşamı boyunca üzerindeki kalıcı etkisi düşünüldüğünde, erken çocukluk döneminden başlayarak çocuğun duyu eğitimi, bu hedefi en kolay yoldan gerçekleştirebilecek araçlarla sağlanmalıdır (Sever, 2023). Bu araç ise sanatçı duyarlılığıyla yapılandırılmış

resimli çocuk kitaplarıdır. İyi hazırlanmış bir resimli çocuk kitabında sağlanan nitelikli görsel-metin uyumu, çocuğun düş ve düşünce gücünü teşvik eder ve geliştirir. Görseller ve metin arasındaki bu uyum, çocuğun yaratıcı, eleştirel ve özgün düşünme, zihinsel görselleştirme, çok katmanlı anlatım ve duygusal-sosyal hayal gücü gibi becerilerini destekler. Sonuç olarak erken çocukluk döneminde dünyayı daha çok görerek ve duyarak öğrendiği bir dönemde çocuğun duyu algılarını devindirme ve eğitme konusunda görsel-metin uyumunun dikkate alınarak yapılandırılan resimli kitaplar önemli bir görev üstlenmektedir. Bu, ileriki yaşamına dönük olarak çocuğun bilişsel, duyuşsal, kişisel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi açısından büyük önem taşır.

Yazar-çizer duyarlılığıyla nitelikli bir şekilde yapılandırılmış görsel-metin uyumuna sahip bir çocuk edebiyatı yapıtının, çalışmamızın inceleme formunu oluşturan aşağıdaki maddelere uygunluğu son derece önemlidir:

1. Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?
2. Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?
3. Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?
4. Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?
5. Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtır mı?
6. Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?
7. Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?
8. Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?
9. Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?
10. Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?
11. Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?
12. Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?
13. Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?

2.4. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde ilgili alanyazında araştırma konusunu farklı açılardan ele alan farklı çalışmalara yer verilmiştir.

Güleç ve Gönen (1997)'in yapmış oldukları araştırmada, 1974-1993 yılları arasında Türkçe yayımlanmış resimli öykü kitaplarını resimlendirme, fiziksel özellikler (ciltleme, kapak, büyüklük, punto, kâğıt), metin ve resim ilişkisi yönünden bu konudaki mevcut yetersizlikleri ortaya koymak amacıyla rastgele tekniğiyle seçilmiş 411 adet (çeviri ve adapte dahil) kitabı incelemişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre örnekleme oluşturan resimli hikâye kitaplarının kapak türü, kâğıt kalitesi, ciltleme ve renklendirme yönünden genel itibariyle yetersiz oldukları; boyut, resim, resimlendirilme özelliği, metin ve resim ilişkisi yönünden iyi bir durumda oldukları tespit edilmiştir.

Sipe (1998) tarafından yazılan makalede, resimli bir kitapta yer alan metin ve görsellerin arasındaki ilişkinin kavramsallaştırıldığı çeşitli yolların okuyucuya sunulması amaçlanmıştır. Sipe (1998), metin ve görseller arasındaki bu ilişkiyi tanımlamak için çeşitli teorik geleneklerden ve disiplinlerden yararlanmıştır. Birbirinden farklı kuramcılarının metin-resim ilişkisine yönelik pek çok farklı kavramsallaştırmaları ileri sürdüğünden bahseden Sipe (1998)'a göre bu kavramlar metin-resim ilişkisini yeterince açıklayamamaktadır. Sonuç olarak Sipe (1998) makalesinde sözlü ve görsel işaretleri ilişkilendirirken göstergebilimsel “aktarım” kavramına dayanan bir metin-resim ilişkileri teorisi sunmuştur. Teorisini daha açık hale getirmek için ise “*Vahşi Şeyler Ülkesinde/Where The Wild Things Are*” isimli kitaptaki metin-resim ilişkisine yönelik bir uygulama gerçekleştirmiştir.

Salisbury ve Styles (2012)'in yayımladıkları eser, genel çerçevede resimli kitaplara dair detaylı bir incelemeyi okuyucuya sunmaktadır. Çocuk kitaplarını erişilebilir ve anlaşılabilir bir şekilde uygulamalı ve teorik olarak bir araya getiren kitap, resimli kitapların kısa tarihinden başlayarak çocuk yayıncılığı endüstrisine kadar geniş bir yelpazede çocuk kitaplarına yönelik bilgiler barındırmaktadır. Salisbury ve Styles (2012)'in kaleme aldığı kitap, resimli kitapların çocukları görsel sanatlarla ve dille tanıştırmadaki rolünü de incelemektedir. Aynı zamanda uygulamaya dönük olarak her bölümün sonunda resimli kitaplar profesyonel ve öğrenci vaka çalışmaları aracılığıyla

incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca kritiği yapılan kitaplar üzerinden görsel-metin ilişkisi de ele alınarak bu konuya dair açıklamalara yer verilmiştir.

Aygün (2014) tarafından yapılan araştırmada 2004-2013 yılları aralığında 4-8 yaş grubundaki çocuklara yönelik basılmış resimli hikâye kitaplarının metin-resim ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin kullanılarak yapılan araştırmanın çalışma grubunu, 32. Uluslararası İstanbul Tüyp Kitap Fuarına katılan yayınevlerinin ilgili yıllar arasında yayımlanmış 4-8 yaş grubu çocuklara yönelik resimli hikâye kitapları arasından rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 50 adet kitap oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Değerlendirme Kriter Formu” kullanılmıştır. Nicel ve nitel veriler incelendiğinde resimli hikâye kitaplarının metin ve resimleme özelliklerinin belirlenen kriterlere uygun olduğu saptanmıştır. İncelemesi yapılan hikâye kitaplarının metin-resim ilişkisi değerlendirildiğinde ise sayfaların yarısına yakınında aktarılmak istenilen duygunun resimlemede kullanılan renklerle uyumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Uyumaz (2019), çocuk edebiyatında illüstrasyon ve resim-metin ilişkisini ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında Sedat Girgin’in resimlediği kitaplardan örnek metin ve resimler sunarak bu metin ve resimlerin belirlenen değerlendirme formuna uygunluğunu incelemiştir. Doküman analizi yöntemine uygun bir şekilde hazırlanan çalışmada kitapların “Resimli Çocuk Kitabı Değerlendirme Formu” na göre toplamda 18 maddede incelenmesi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kitaplarda kullanılan resimlerin uyumluluk oranı %78,46 olarak çıkmıştır. Sonuçta kitaplarda yer alan resimlerin genel itibarıyla ait oldukları metinlerle uyumlu olduğu ve çocukların gelişimini desteklediği saptanmıştır.

Yüksel (2020) tarafından yapılan çalışmada çocuk edebiyatı alanında önemli bir yeri olan Behiç Ak’ın resimli çocuk kitapları incelenmiştir. Buna göre Behiç Ak’ın resimli çocuk kitaplarındaki tasarım özelliklerinin ve resimlerdeki tekniklerin incelenmesi; resim ve metin ilişkisi ile hikayelerde ve resimlerde yer alan değerlerin çözümlenmesi amaçlanmıştır. Amaçsal örneklem ile seçilen resim yoğunluğu en fazla olan on dört kitap betimsel tarama yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Bunun sonucunda kitaplarda yer verilen değerler tespit edilmiş ve resimlerin, metin ve değerler eğitime katkısı yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda Behiç Ak’ın kitaplarının, çocuklara uygun

olduğu; okul öncesi ve temel eğitim seviyesindeki çocukların rahatlıkla okuyabileceği kitaplar olduğu saptanmıştır.

Taras (2022) çalışmasında resimli öykü kitapların hikâye ve resim ilişkisi, içerik, görünüm ve illüstrasyon bakımından durumlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini 2015-2020 yılları arasında yayımlanan 22 resimli hikâye-masal kitabı oluşturmaktadır. Araştırma esnasında elde edilen verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması için nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda 2015-2020 yılları aralığında YKY tarafından yayımlanan hikâye kitaplarının metin-resim ilişkisi açısından genel olarak uygun yapıtlar olduğu ayrıca bu yapıtların katılımcıların görüşüne göre 3-6 yaş aralığı için en uygun eserler olduğu görüşü ortaya konulmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, inceleme nesnesi, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

2017-2021 yılları arasında farklı yayınevleri tarafından yayımlanan ve erken çocukluk dönemine hitap eden değerler eğitimi setlerindeki çocuk edebiyatı yapıtlarının görsel-metin uyumu açısından incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Nitel araştırma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılarak algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği yaklaşım olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Başka bir ifadeyle nitel araştırma, sosyal olguları, bağlı bulundukları ortam içinde araştırmayı ve anlamayı ön planda tutan bir yöntemdir.

Tarama modeli, genel olarak geçmişte ya da halen var olan bir durumu veya gerçekliği olduğu gibi araştırıp betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımıdır (Dönmez ve Tangülü, 2012; Şimşek, 2018). Tarama modelinde araştırmaya konu olan birey, nesne olay ya da olgu kendi şartları dahilinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılarak herhangi bir değiştirme ve etkileme çabası gösterilmemelidir.

3.2. İnceleme Nesnesi ve Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını Türkiye’de 2017-2021 yılları arasında, farklı yayınevleri (Diyanet Vakfı Yayınları, Erdem Yayın Grubu, Nar Çocuk Yayınları) tarafından yayımlanmış, erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi odaklı 3 (üç) sette yer alan toplam 29 (yirmi dokuz) çocuk edebiyatı yapıtı oluşturmaktadır.

Araştırmanın veri kaynağının belirlenmesinde çeşitli kriterler göz önünde bulundurulmuş olup inceleme nesnesi ve veri kaynağı ölçüt örneklem yoluyla seçilmiştir.

Buna göre veri kaynağını oluşturan kitapların öncelikle insan yaşamının kritik yıllarını oluşturan erken çocukluk dönemine hitap etmesi amaçlanmıştır. Değerler eğitiminin çocuk okura bu dönemde kazandırılmasının önemi ve gereği dolayısıyla ilgili kitapların bilhassa bu amaca yönelik yapılandırılmış olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kitapların Türkiye’de 2017-2021 yılları arasında set halinde yayımlanmış olması ve içeriklerinde ele alınan değerlerin kitap kapağında belirtilmesi ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışmanın veri kaynağını oluşturan ve yukarıda yer verilen kriterler göz önünde bulundurularak setlere ilişkin künye bilgileri **Tablo 1**’de sunulmuştur. Setlerin içeriğindeki kitapların bilgilerine ise **Tablo 2**, **Tablo 3** ve **Tablo 4**’te ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Veri Kaynağını Oluşturan Kitap Setlerine İlişkin Künye Bilgileri

Kitap Seti	Yazan	Resimleyen	Çeviren	Yayınevi	Basım Yılı
Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen Zeynep Yeşilmen	-	Erdem Çocuk Yayınları	2018
Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	Nar Çocuk Yayınları	2019
Değerli Masallar 1. Seri	Ayşe Gül Gürbüz Beyzanur Bilgin İbrahim Arpacı Yunus Emre Evcim Esra Aydınbaş	Fatma Betül Alp Yıldız Mümine Yeşilmen	-	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları	2020

Erdem Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti”nin içerisinde yer alan kitaplar ve bu kitaplara dair bilgiler Tablo 2’de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti

Kitap Adı	Yazan	Resimleyen	Sayfa Sayısı	İşlediği Değer
Sevgiyi Görmek	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Sevgi
Sağım Solum Sobe	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Sevgi
Saklanın Mandarin Geliyor	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Sorumluluk Duyarlı Olmak
Uzaya Yolculuk	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Sorumluluk Duyarlı Olmak
Zıp Zıp Kurbağa	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Öz Saygı
Lütfen Beni Dinleyin	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Saygı
Penguenlerin Oyunu	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Zeynep Yeşilmen	16	Dürüstlük Doğruluk
Karınca'nın Öğüdü	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Başarı Çalışkanlık
Bal Partisi	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Sabır
Yağız'ın Doğum Günü	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Hoşgörü
Kış Pastası	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Zeynep Yeşilmen	16	Adil Olma Paylaşma
Dedemin Madalyası	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Zeynep Yeşilmen	16	Vatanseverlik

Hoş Geldin Oya	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Farklı Kùltürler Misafirperverlik
Annem İçin	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Zeynep Yeşilmen	16	Yardımlaşma Dayanışma
Islak Pati	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Zeynep Yeşilmen	16	Empati-İyilik
Uçurtma Şenliğı	Hümeysra Bektaş Meral Canoğlu Cantürk Eser Ünalın Şenler	Sevgi İçigen	16	Güven Engellilik

Nar Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” isimli kitap setinin içerisinde yer alan kitaplar ve bu kitaplara dair bilgiler Tablo 3’te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 3. *Nar Çocuk Yayınlarına Ait Neşeli Orman Hikâyeleri Dizisi*

Kitap Adı	Yazan	Resimleyen	Çeviren	Sayfa Sayısı	İşlenen Değer
Çocukların Arabası	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Yardımlaşmak İş Bölümü
Akıllı Tavşan	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Temizlik Özgüven
Farenin Evi	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Birlikten Kuvvet Doğar
Benimle Oynar Mısın?	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	İzin Almak
Üzüm Ağacı	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Bencil Olmamak
Hayat Sevince Güzel	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Farklılıklara Saygı
Yardımsever Kirpi	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Her Zaman İyilik
Nehir Gezisi	Bestami Yazgan Necran Mirhun	Firdevs Mun’im	İsmail Avcı	12	Çözüm Üretmek

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları tarafından yayımlanan “Değerli Masallar 1. Seri” isimli kitap setinin içerisinde yer alan kitaplar ve bu kitaplara dair bilgiler Tablo 4’te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 4. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait Değerli Masallar 1. Seri

Kitap Adı	Yazan	Resimleyen	Sayfa Sayısı	İşlediği Değer
Dolan Biber Ağlayan Kek	Yunus Emre Evcim	Fatma Betül Alp Yıldız	16	Arkadaşlık
Kumruların Uçuran Şarkısı	Esra Aydınbaş	Mümine Yeşilmen	16	Güven
Şemsiye Olmak İsteyen Kız	Ayşe Gül Gürbüz	Fatma Betül Alp Yıldız	16	Yardımlaşma
Hapşırın Tıksıran Kedi	İbrahim Arpacı	Fatma Betül Alp Yıldız	16	Merhamet
Hop Portakal	Beyzanur Bilgin	Mümine Yeşilmen	16	Sorumluluk

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacı tarafından araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan alanyazın tarama sonucunda veri toplama aracı olarak Aygün’ün (2014) geliştirmiş olduğu “*Değerlendirme Kriter Formu*” (Ek 1.) kullanılmıştır.

Araştırma sürecinde Değerlendirme Kriter Formu’nda yer alan maddeler Türkçe Eğitimi alanında bir uzman ve araştırmacının kendisi tarafından incelenmiş olup form üzerinde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre form geliştirilirken maddelerde bahsi geçen kriterlerin “Evet” ve “Hayır” mukabilinde kesin bir ayrımının söz konusu olmadığı durumlar göz önünde bulundurularak forma “**Kısmen**” seçeneği eklenmiştir. Ayrıca formun 4. maddesinde yer alan “Resmedilmiş **kişilerin** özellikleri...” ifadesinin kapsamı genişletilerek “Resmedilmiş **öğelerin** özellikleri...” olarak değiştirilmiştir. Aynı şekilde 10. ve 11. maddelerde yer alan “...**nesneler** kullanılmış mı?” ifadesinin de uzman görüşüne başvurularak “...**öğeler (canlılar, nesneler vb.)** kullanılmış mı?” şeklinde değiştirilmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir. Bununla birlikte araştırmanın amacı

göz önünde bulundurularak Değerlendirme Kriter Formu'na “**değerler eğitimi**” ile ilgili 2 maddenin daha eklenmesi uygun görülmüştür.

Değerlendirme Kriter Formu merkeze alınarak yapılan değerlendirmeler neticesinde son şekli verilen “*Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu*” Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1 Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?			
2 Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?			
3 Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?			
4 Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?			
5 Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?			
6 Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?			
7 Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?			
8 Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?			
9 Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?			
10 Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			
11 Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			
12 Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?			

-
- 13 Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?
-

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan kitap setleri ilk olarak araştırmacı tarafından iki defa okunmuştur. Ancak bu okuma bütün setlerin -29 kitap- aynı anda okunması şeklinde gerçekleştirilmemiş olup her set değerlendirileceği zaman tek tek ele alınarak okuma işlemi gerçekleştirilmiştir. Sonrasında üçüncü okumada ele alınan set *Değerlendirme Formu*'nda belirlenen ölçütler dahilinde görsel-metin uyumu özelliklerine yönelik 13 madde üzerinden evet-kısmen-hayır cevaplı sorularla değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu işlem sırasıyla tüm setlere uygulanmıştır. Değerlendirme tabloları tamamlandıktan sonra bir kez daha son bir inceleme yapılarak süreç tamamlanmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda her kitaba ait *Değerlendirme Formu* araştırmanın bulgular bölümünde tablolaştırılarak sunulmuş ve sırasıyla yorumlanmıştır.

Araştırmanın güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla, çalışmanın veri kaynağını oluşturan setlerin her birinden seçkisiz olarak belirlenen ikişer kitap olmak üzere toplamda 6 kitap, Türkçe Eğitimi alanında bir uzman ve araştırmacının kendisi tarafından ayrı ayrı incelenmiş olup uzlaşma ve uzlaşmama sayıları belirlenmiştir. Ardından iki araştırmacının değerlendirmeleri sonucunda elde edilen bu verilerin tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Tutarlılık katsayısının hesaplanmasında Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen ve “Güvenilirlik= Uzlaşma sayısı / Uzlaşma sayısı + Uzlaşmama sayısı” biçiminde yapılandırılan güvenilirlik katsayısı formülünden yararlanılmıştır. Başka bir deyişle bu formül kullanılarak araştırmacılardan elde edilen veriler ile ilgili tutarlılık anlamında güvenilirliği belirleme yöntemine başvurulmuştur. Bu formüle göre yapılan hesaplama sonucunda iki araştırmacının değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık katsayısının 0,89 olduğu sonucuna varılmıştır. Bir çalışmanın güvenilir olduğunu söyleyebilmek için güvenilirlik katsayısının 0,70 (Miles ve Huberman, 1994) ve üzeri bir değerde olması gerekmektedir. Buna göre araştırmacıların

değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık katsayısı 0,70'in üzerinde olduğundan, araştırmanın güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan farklı yayınevlerine ait erken çocukluk dönemine seslenen değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarından 3 set - 29 kitap- görsel-metin uyumu açısından tablolastırılarak incelenmiş ve elde edilen veriler yorumlanmıştır. Setlere ve setler özelinde kitaplara ilişkin bulgulara, başlıklar ve alt başlıklar halinde yer verilmiştir. İlgili üst başlıklar, araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan setlerin yayınevlerinin adları dikkate alınarak oluşturulmuş olup alfabetik sıraya göre sunulmuştur.

4.1. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” İsimli Kitap Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular

Erdem Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” isimli kitap serisinin içerisinde yer alan Sevgiyi Görmek, Sağım Solum Sobe, Saklanın Mandarin Geliyor, Uzaya Yolculuk, Zıp Zıp Kurbağa, Lütfen Beni Dinleyin, Penguenlerin Oyunu, Karıncanın Öğüdü, Bal Partisi, Yağız’ın Doğum Günü, Kış Pastası, Dedemin Madalyası, Hoş Geldin Oya, Annem İçin, Islak Pati ve Uçurtma Şenliği kitaplarına dair elde edilen bulgulara sırasıyla aşağıda yer verilmiştir.

4.1.1. Sevgiyi Görmek

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Sevgiyi Görmek” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu” Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. “Sevgiyi Görmek” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X		
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X		

Tablo 6 incelendiğinde “Sevgiyi Görmek” kitabının kapak resminin öykünün konusuyla ilişkili olduğu görülmektedir. Eserin içeriğinde işlenen sevgi değeri, kitabın

kapak görselinde metinde yer alan karakterler üzerinden somutlaştırılmıştır. Bu doğrultuda kapak resminde kitabın baş karakteri olan öğretmen, öğrencisine sarılmış halde onu yanağından öperken resmedilmiştir. Etraflarında ise diğer çocuk karakterler mutlulukla onları seyretmektedir. Buna göre kitap kapağının eserin içeriğiyle ilişkili olduğu ve eserin konusunu yansıttığı söylenebilir. Öte yandan kitabın yalnızca ön kapağı resmedilmiş olup arka kapakta ise sete dair açıklamalara ve diğer kitapların görsellerine yer verilmiştir.

Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş ve sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır. Bu doğrultuda Tablo 6’da görüldüğü üzere görsellerin metnin içeriğini ifade ettiğini söylemek mümkündür. Metin olmaksızın görseller, çocuk okurun metni tahmin etmesini sağlayabilecek nitelikte yapılandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle görsellerin, çocuk okura aktarılması istenen iletiyi yansıtacak ve onun kendi hikayelerini oluşturabilecek nitelikte yapılandırıldığı söylenebilir.

Metinde betimlenen ve özellikleri anlatılan öğeler incelendiğinde yer verilen açıklamaların görsellerle uyumlu olduğu görülmüştür. Eserde yer alan kahramanların yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtmakta olup okuyucuya aktarılacak istenen duygu ile görseller yapılandırılırken kullanılan renk uyumu örtüşmektedir. Görsellerde metnin içerdiği sevgi dolu ve samimi ortamı yansıtmak amacıyla sarı, turuncu, kırmızı gibi sıcak renkler kullanılmıştır. Metinde aktarılan semboller görsellerde vurgulanarak, ön plana çıkarılmak istenen öğe ve olgular görsellerde kolayca fark edilecek şekilde okura yansıtılmıştır. Şekil 1’de, metinde yer alan Tolga karakteri, arkadaşı Taner’in gözyaşlarını silerken resmedilmiştir. Metne ait görselde yalnızca bu iki karakterin büyük boyutta resmedilmesi sahnede anlatılanların kolayca fark edilmesini sağlamıştır. Görsellerin resimlenmesinde dikkat çeken bu noktalara göre görsellerin metnin çocuk okura aktarılmasında başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 1. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde Vurgulanmak İstenen Olguyu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018k, s. 5)

“Sevgiyi Görmek” kitabındaki görseller resimleme özellikleri açısından incelendiğinde kullanılan zıtlıkların resimlemeye nispeten hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür. Öte yandan görsellerin renklendirilmesinde yetersiz gölge ve ışık kullanımı resimlerin soluk görünmesine yol açmıştır. Kitapta yer alan görsellerin bir kısmında kontür çizgilerinin kullanılıp diğer kısımlarında kullanılmaması resmin bütünlüğü ve estetiği açısından negatif bir görüntü sağlamıştır. Aynı şekilde görsellerde yer yer suluboya üzerine kuru boya dokusunun kullanılması ve bazı yerlerde bu dokunun hiç kullanılmaması resmin doygunluğunu etkilemiştir.

Tablo 6 incelendiğinde görüldüğü üzere kitapta metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (kedi, kuş, oyuncaklar vb.) metnin bütünlüğünü koruyacak şekilde sıkça kullanılmıştır. Bu öğeler, metinde sözlü olarak ifade edilmeyen durumları yansıtmakta olup metni destekler ve tamamlar niteliktedir. Diğer taraftan resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise rastlanmamıştır. Metin yer verildiği şekliyle görsellere aktarılmıştır.

“Sevgiyi Görmek” kitabında işlenen değerın görsel-metin uyumu incelendiğinde, eserin kapağı üzerinde yer verildiği gibi “*sevgi*” değeri gerek metin içerisinde gerek de

görsellerde çocuk okura aktarılmaya çalışılmıştır. Soyut bir kavram olan sevgi değeri, henüz erken çocukluk döneminde bulunan çocuk okurun kavrayabileceği bir şekilde düzenlenerek görsellerde somutlaştırılmıştır. Nitekim sevgi değeri, kitabın başlığından da anlaşılacağı gibi sevginin gösterilmesi üzerinden çocuğa aktarılmıştır. Ele alınan değer, kitabın içeriğinden önce kitap kapağında bir kadının -kitap içeriğinde öğretmen olarak geçiyor- bir kız çocuğuna sarılarak yanağından öpmesi şeklinde tasvir edilmiştir. Kitabın konusu dahilinde metinde ise bu durum, öğretmenin bir öğrencisine “*Arkadaşıma gösterdiğin sevgi beni çok mutlu etti.*” dedikten sonra bir diğer öğrencisinin “*Sevgi göstermek mi? Ama ben bir şey görmedim.*” demesi üzerine öğretmenin çeşitli örnekler vererek sevgi kavramını öğrencilerine anlatması üzerinden ele alınmıştır. Eserde, sevginin yalnızca insanlara dönük olmadığı, hayvanlara ve doğaya karşı da sevginin gösterilebileceği vurgulanmıştır. Öğretmenin öğrencilerine verdiği örnekler kitapta aşağıdaki gibi yer almaktadır:

-Emelciğim yanılmıyorsam senin evde bir kedin var. Okuldan dönünce kedin seni nasıl karşılar?

-Bacaklarıma sarılır, miyavlar, etrafımda dolaşır.

-İşte kedicik bu davranışlarıyla sana olan sevgisini gösterir. (s.8)

...

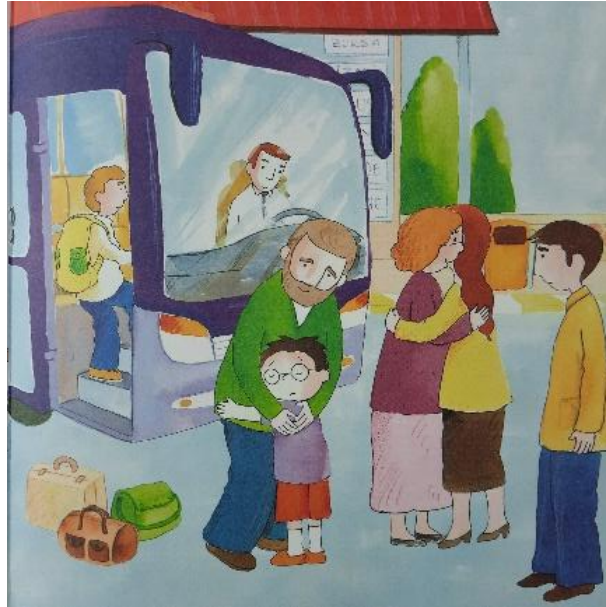
Okulumuzun bahçıvanı Ali amcayı, her sabah bahçeyi sularken görüyorsunuz. Nasılda çiçeklerle tek tek ilgilenip konuşuyor değil mi? Bu Ali amcanın çiçeklere olan sevgisini gösterir. (s.12)

Şekil 2. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018k, s. 8)

Şekil 3. “Sevgiyi Görmek” İsimli Eserde “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018k, s. 12)

Görsellerde, öğretmenin öğrencilerine çeşitli örnekler üzerinden anlattığı sevgi değeri, metinle uyumlu bir şekilde resmedilmiştir. Görseller, çocuk okurun ele alınan değeri somut bir şekilde görmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak Tablo 6 incelendiğinde eserde kazandırılması amaçlanan sevgi değerinin görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

4.1.2. Sağım Solum Sobe

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Sağım Solum Sobe” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. “Sağım Solum Sobe” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	

9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

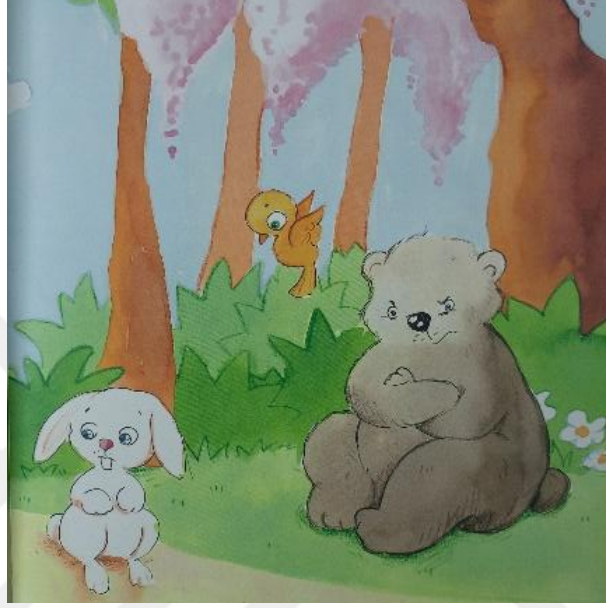
Tablo 7 incelendiğinde “Sağım Solum Sobe” kitabının kapak resminin öykünün konusuyla ilişkili olduğu görülmektedir. Metinde geçen karakterlerin mutlulukla birbirlerine bakarlarken resmedildikleri sahne, eserin görselleri arasında yer almakla birlikte kapak görseli olarak da kullanılmıştır. Eserin içeriğinde anlatılan karakterlerin kapak görselinde kullanılması, yüz ve beden ifadelerinin sevgi değerini yansıtacak şekilde yapılandırılması kapak görselinin kitabın konusuyla ilişkili olmasını sağlamıştır.

Tablo 7’de görüldüğü üzere metni temsil eden görsellerin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Buna göre görsellerin metinde gerçekleşen olaylara paralel olarak resmedildiği ve ait oldukları metin bölümleriyle eş bir şekilde çocuk okura sunulduğu söylenebilir. Dolayısıyla “Sağım Solum Sobe” kitabındaki resimleme, Tablo 7’de yer verildiği üzere metnin içeriğini ifade etmektedir. Görseller ait oldukları metni tahmin ettirecek nitelikte sunulmuştur. Nitekim resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu bir şekilde okura yansıtılmış olup kahramanların yüz ve beden ifadeleri de metinde anlatılanları destekleyecek şekilde resmedilmiştir.

“Sağım Solum Sobe” kitabının görsellerine bakıldığında öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü görülmüştür. Kahramanların çeşitli duygular yaşadığı sahnelerde genel olarak kitabın bütününde kullanılan renkler aynı şekilde kullanılmış; duygu durumlarının değiştiği kısımlarda herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Örneğin öfke ve kızgınlık duygusunun yansıtılmak istendiği sahnelerde kırmızı renginin kullanılması ilgili duygunun çocuğa aktarılmasında

önemli bir işlev görmektedir. Ancak eserin görselleri incelendiğinde karakterlerin kızgınlık yaşadıkları sahnelerde bu rengin hiç kullanılmadığı görülmüştür.

Şekil 4. “Sağım Solum Sobe” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018i, s. 7)

İncelenen eserde metinde kullanılan semboller görsellerde kısmen vurgulanmış olup ön plana çıkarılmak istenen öge ve olgu ise kısmen fark edilmektedir. Zira kitabın henüz ilk sayfasında geçen “*Tıntın Kaplumbağa yuvasına sızan ışığın nereden geldiğini merak etti. Kafasını dışarıya uzatıp baktığında gözleri kamaştı. Güneş o kadar parlıyordu ki ‘Bu güzel havayı oyun oynayarak geçirmeliyim,’ diye mırıldandı.*” ifadelerinde vurgulanan yuva, ışık, güneş ve güneşin parlaklığı görsellere yansıtılmamıştır. Yine ilgili metnin yan sayfasında yer alan “*Ormana vardığında arkadaşı Ponpon Tavşan, Pırpır Kelebek, Tonton Ayı ve Cıkcık Serçe saklambaç oynuyorlardı.*” ifadesi üzerinden görseller incelendiğinde vurgulanan ilgili hayvan karakterlerin çok küçük boyutta ve perspektif olarak odak noktasından uzakta çizimlendiği görülmüştür. Metinde yer almayan arı, çiçek ve cırcır böceği ise büyük boyutlu olarak çok yakın planda çizimlenmiştir.

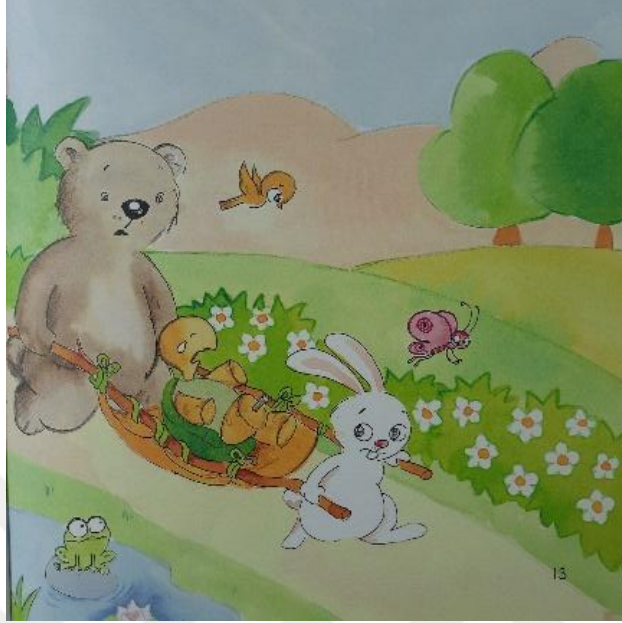
Görsellerde kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırmıştır. Nitekim eserin görselleri yapılandırılırken kullanılan

gölge-ışık yetersizliği, resimler arasında doku ve kontür çizgisi tutarsızlıkları görsellerin canlı ve estetik görünmesini engellemiştir. Öte yandan metinde geçen karakterler ilk kitapta da olduğu gibi çocuğa göre ve çocuğa uygun biçimde sempatik ve karakteristik resmedilmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü üzere metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (arılar, cırcır böceği, uğur böceği vb.) görsellerde sıkça kullanılmış ve bu durum görsellerin zenginleşmesini sağlamıştır. Öte yandan resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (canlılar, nesneler vb.) kısmen rastlanmıştır.

“Sağım Solum Sobe” kitabında değerler eğitimi açısından setin ilk kitabında olduğu gibi **“sevgi”** değeri işlenmiştir. Eserde işlenmesi amaçlanan sevgi değeri görsellere metinle uyumlu bir şekilde yansıtılmıştır. Öncelikle oyunlarını bozduğu için arkadaşlarının Tintin Kaplumbağaya olan kızgınlıkları açık bir biçimde yüz ifadelerinde vurgulanmıştır. Sonraki sayfalarda ise bunun tam aksine arkadaşları Tintin’ı sedyeye doktora koşarak taşırlarken korku ve endişeli bir yüz ifadesiyle çizimlenmişlerdir. Doktor, Tintin’ın ayağından kıymığı çıkarırken üzgün olan yüz ifadeleri son sayfada Tintin’ı sevdiklerini söylemeleri üzerine mutlu ve sevinçli bir ifadeye dönüşmüştür. Kollarını sanki kucaklaşacaklarmış gibi açan dostlar, sevgi dolu bir yüz ve beden ifadeleriyle resmedilmiştir. Bu doğrultuda kitapta ele alınan sevgi değerinin hem metne hem de görsellere uyumlu bir şekilde yansıtıldığı; metin ve görsellerin ele alınan değer açısından tutarlı olduğu söylenebilir.

Şekil 5. “Sağım Solum Sobe” İsimli Eserde İşlenen “Sevgi” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018i, s. 13)

4.1.3. Saklanın Mandarin Geliyor

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Saklanın Mandarin Geliyor” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. “Saklanın Mandarin Geliyor” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		

4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?		X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?		X

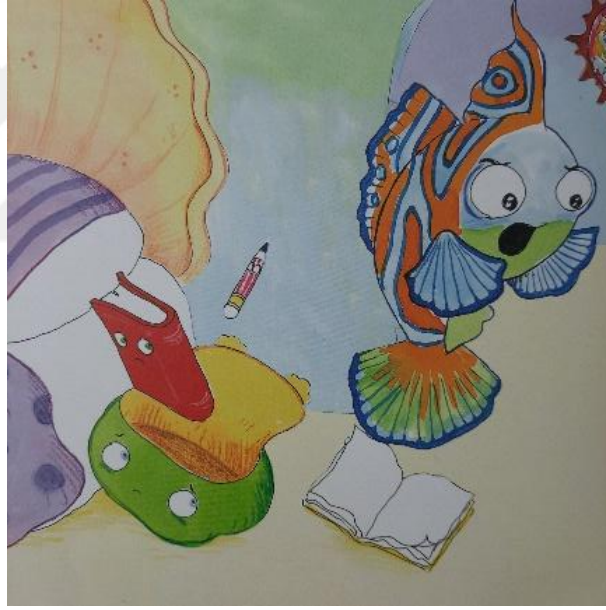
Tablo 8 incelendiğinde “Saklanın Mandarin Geliyor” kitabının kapak resminin öykü ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; kitabın görsellerinin ait oldukları metinlerle uyumlu olarak metnin içeriğini ifade ettiği; buna bağlı olarak resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle örtüştüğü ve son olarak hikâyede yer alan kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı görülmüştür.

Eserin kapak resminde öykünün baş karakteri Mandarin ile yan karakterler olan Mandarin’in sırt çantası, kitapları ve kalemi birbirlerine sevecenlikle bakarlar resmedilmiştir. Kitabın iç kısmında da yer alan ilgili görsel, içerikten öğeler barındırması bakımından öykünün içeriğini çağrıştırmaya niteliktedir.

Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş olup sayfa

düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır. Bununla birlikte metinde Mandarin'in yaşadıkları doğrultusunda anlatılan olaylar, görsellere de aynı sıra ile yansıtılmıştır. Resimler bir olay örgüsü içerisinde hikâyenin görsel dil ile okunmasına fırsat tanıyacak şekilde yapılandırılmıştır. Hikâyede yer alan karakterler, metinde aktarıldığı şekliyle çizimlenmiş olup karakterlerin dilsel öğelerle betimlenen yüz ve beden ifadeleri anlatıldığı gibi resmedilmiştir. Şekil 6.'da görüldüğü üzere Mandarin, metinde anlatıldığı gibi kızgın bir yüz ifadesiyle, eşyaları ise etrafa savrulmuş bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu doğrultuda görsellerin ait oldukları metnin içeriğini ifade ettiği söylenebilir.

Şekil 6. “Saklanın Mandarin Geliyor” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

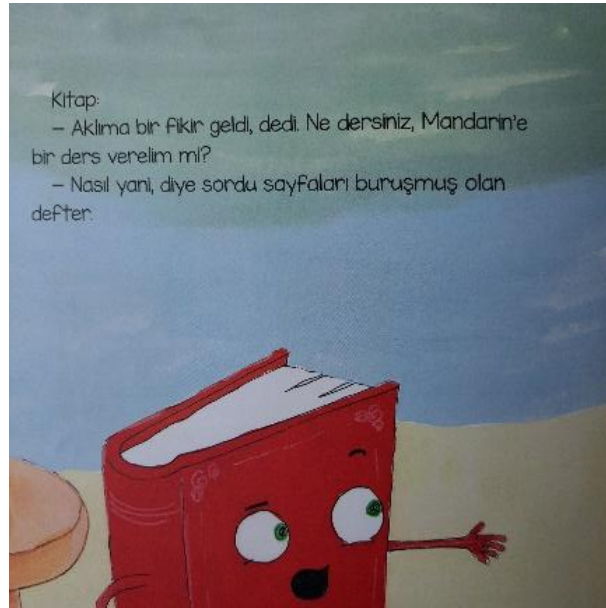
Kaynak: (Bektaş vd., 2018j, s. 4)

“Saklanın Mandarin Geliyor” kitabında anlatılan öyküde okura aktarılmak istenen duygu ile görsellerde kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü görülmüştür. Eserde resmedilmiş olan görseller, genel itibarıyla anlatılan duyguları temsil eden renklere göre boyanmamıştır. Örneğin Mandarin'in duyarlı davranmamasından dolayı eşyaların üzüldüğü hatta kalemin ağladığı sahnede hüznü ve melankoliyi yansıtan mavi renk, aktarılmak istenen duyguyu yansıtacak şekilde kullanılmamıştır.

Metinde kullanılan semboller resimde kısmen vurgulanmış olup; ön plana çıkarılmak istenen öge ve olgu ise resimlemede kısmen fark edilecek şekilde görselleştirilmiştir. Nitekim metinde aktarılanlar görselleştirilirken tüm sayfalarda sahne açısı sabit tutulmuştur. Okur, tüm sahneleri karşıdan görmektedir. Sahnelerin farklı açılardan çizimlenmemiş olması görselleri durağanlaştırmıştır. Bununla birlikte kitabın standart kitap boyutlarından daha büyük olduğu (24x33) göz önünde bulundurulduğunda ise Mandarin'in odasında eşyaları ile konuştuğu sahnelerde çizimlenen öğelerin eserin boyutuna göre daha küçük kaldığı söylenebilir. Bundan dolayı metinde vurgulanan öğeler görsellerde küçük boyutlu kalmış olup öğelerin çocuk okur açısından fark edilmesi zorlaşmıştır.

Görseller yapılandırılırken kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor vb.), resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırmıştır. Sahnelerin büyük bir kısmını kaplayan zemin rengi için -duvar ve yer- soluk renkler tercih edilmiştir. Diğer taraftan duvar rengi için seçilen mavi renginin üst kısmına soluk bir yeşil rengi karıştırılmıştır. Görsellerde bu renk geçişi net bir çizgi şeklinde görünmekte olup renklerin tonu sahnenin soluk görünmesine yol açmıştır.

Şekil 7. “Saklanın Mandarin Geliyor” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesinde Kullanılan Zıtlıklara Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018j, s. 8)

Metin ve görseller arasında yapılan incelemeler sonucunda metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin (deniz kabukları, Mandarin'in oyuncakları, farklı balık türleri vb.) kullanıldığı görülmüştür. Metinde betimlenen sahneyi tamamlayıcı nitelikte kullanılan öğeler, eserin temasıyla uyumlu olarak resmedilmiştir. Nitekim hikâyenin teması deniz olup resmedilen öğeler ise bu temaya uygun olarak yapılandırılmıştır. Örneğin Mandarin'in yatak başlığı istiridye kabuğu şeklinde tasarlanmış olup masasının üzerinde duran kalemligi ise aslında deniz salyangozunun kabuğudur. Bununla birlikte kitaptaki görsellerde bulunan tüm öğelerin yazılı metinde yer aldığı belirlenmiştir.

“Saklanın Mandarin Geliyor” resimli çocuk kitabı, değerler eğitimi itibarıyla çocuk okura **“sorumluluk-duyarlı olmak”** değerlerini kazandırmayı amaçlamaktadır. “Saklanın Mandarin Geliyor” kitabında işlenen değer görsel-metin uyumu incelendiğinde söz konusu değerlerin görsellere kısmen yansıtıldığı görülmüştür. Görsellerde Mandarin'in eve geldiğinde çantasını kızgınlıkla havaya fırlattığı net bir şekilde görülürken odasını bizzat kendisinin topladığı görsellere yansıtılmamıştır. Bu durum görsellerde hatalı davranışın öne çıkmasına; doğru davranışın ise geri planda kalmasına neden olmuştur. Metinde geçen *“Defterini, kitabını ve kalemini masaya koydu. Çantasını sandalyesine astı. Oyuncaklarını topladı.”* ifadeleri Mandarin'in masa başındayken eşyaları ile birbirlerine gülümsemesiyle sınırlı olan bir sahnede görselleştirilmiştir. Mandarin, dağınık bir odanın içerisinde yukarıda verilen metindeki fiillerden bir tanesini gerçekleştirirken çizimlenmiş olsaydı sorumluluk değeri görsellerden daha net bir şekilde okunabilirdi. Bu nedenle metinde işlenen değer, görsellerde kısmen somutlaştırıldığı buna bağlı olarak ele alınan değer açısından metinle görsel arasında ise kısmen uyum sağlandığı görülmüştür.

4.1.4. Uzaya Yolculuk

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Uzaya Yolculuk” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. “Uzaya Yolculuk” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X		
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X		

Tablo 9 incelendiğinde “Uzaya Yolculuk” kitabının kapak görselinin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Uzay temasının işlendiği eserin kapak görselinde

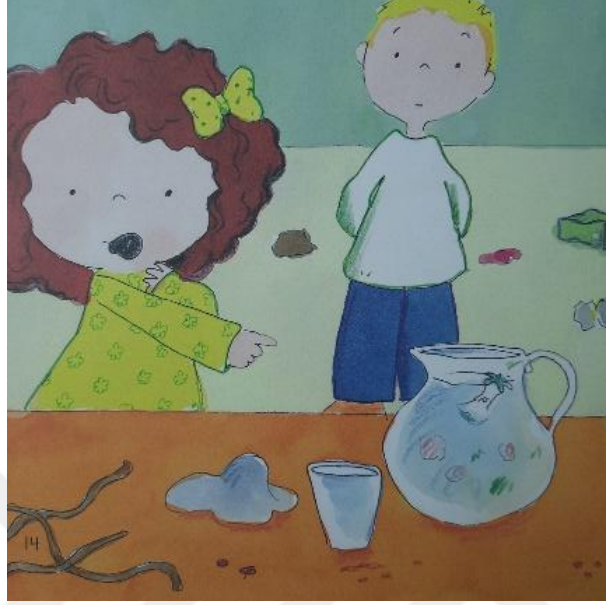
hikâyenin baş karakteri olan Umut, astronot kıyafetiyle bir uzay mekiğinin içerisinde uzayda yolculuk yaparken resmedilmiştir. Bu doğrultuda eserin kapak görselinin hikâyenin içeriğine dair ipuçları barındırdığı söylenebilir.

Eserde metni temsil eden resmin kısmen metnin bulunduğu sayfada olduğu görülmüştür. Nitekim kitabın bazı bölümlerinde anlatılan olaylar metnin yer aldığı sayfada değil, bir sonraki sayfada görselleştirilmiştir. Örnek olarak metinde yer alan *“Kalkıp pencereden baktığında birinin ona gülümsediğini gördü.”*, *“Güneş pırıl pırıl parlıyor, gezegenler sanki boşlukta dans ediyordu. Fakat Dünya’ya dönüp baktığında onun gezegen arkadaşları gibi dans etmediğini, üzgün olduğunu fark etti...”* ifadeleri geçtikleri sayfadan birer sayfa sonra resmedilmişlerdir.

Tablo 9’da görüldüğü üzere resimlemenin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı ve ön plana çıkarılmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür.

“Uzaya Yolculuk” kitabındaki metnin içeriğine yönelik olarak resmedilen görseller, birbiri ile ilişkili olarak tutarlı bir şekilde yapılandırılmıştır. Bununla birlikte görsellerde yer alan öğeler, metinde anlatıldığı gibi resmedilmiştir. Örneğin sayfa 14’te aktarılan metinde Ceren, suyun pis olduğunu belirtirken, Berke de sınıfın kirliliğinden dolayı oyun oynayamayacaklarından yakınmaktadır. Metne ait görsel olan şekil 8’de görüldüğü üzere Ceren’in belirttiği sürahi yakın planda ve suyun içinde elma çöpü gibi yabancı maddeler yüzerken resmedilmiştir. Olayların geçtiği mekân olan sınıf da aynı şekilde kirli ve yerleri çöple dolu bir yer olarak çizimlenmiştir. Aynı sahne için resmedilmiş olan karakterlerin fiziksel portreleri yaşadıkları durumdan olumsuz bir şekilde etkilendiklerini ve bu durumdan hoşnut olmadıklarını yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Bu doğrultuda eserde yer alan görsellerin, metnin iletisini destekleyerek görsel okuma ile takip edilebilecek nitelikte ve bütünlükte olduğu söylenebilir.

**Şekil 8. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek
Bir Görsel**

Kaynak: (Bektaş vd., 2018m, s. 14)

Eserdeki görseller yapılandırılırken kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırmıştır. Resimler renklendirilirken koyu renklerin arasına katılan sarı rengi, her ne kadar görsellere canlılık katsa da renklerin fazla ve yoğun kullanılması sayfaların bir kısmının karışık görünmesine yol açmıştır. Öte yandan görseller boyanırken kullanılan renkler yer yer resimlerin kontür çizgilerinin dışına taşmıştır. Taşan renklerin altında kalan çizgiler, diğer siyah renkli çizgilerin yanında estetik açıdan bulanık kalmıştır. Bununla birlikte kendi nesnesinden taşan renkler, taşıdığı diğer nesnenin renkleriyle karışmıştır. Sanatsal açıdan dikkat çeken bu hususlar dışında görsellerin, çocuk okur tarafından kolay yorumlanacak nitelikte çizimlenmiş olduğu söylenebilir. Metnin içeriği, resimlerden okunacak şekilde metin ve görseller birbirleriyle uyumlu yapılandırılmıştır.

Şekil 9. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Renklere ve Kontür Çizgilerine Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018m, s. 5)

“Uzaya Yolculuk” kitabının bazı görsellerinde metinde bulunmayan öğelere (dünya küresi, astronot oyuncacı, uzay temalı eşyalar vb.) yer verildiği gözlenmiştir. Bu öğeler görsellere zenginlik katmış ve metni destekleyecek şekilde uyumlu kullanılmıştır. Bunun yanı sıra resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (canlılar, nesneler vb.) rastlanmamıştır.

“Uzaya Yolculuk” kitabında çocuk okura kazandırılması amaçlanan **“sorumluluk, duyarlı olmak”** değerlerinin görsellerle uyumu incelendiğinde metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Kitapta dünyanın üzgün bir yüz ifadesiyle çizimlendiği sahnede Umut’un şaşkınlıkla ellerini iki yana açmış bir şekilde resmedilmiş olması duyarlılık değerinin görsellerden okunmasını sağlamıştır. Nitekim Umut’un yüz ve beden ifadesi dünya ile konuştuğunu ve onun anlattıklarına şaşırdığını yansıtacak şekilde çizimlenmiştir. Bununla birlikte görsellerde çocukların çöplerle dolu sınıfta yaşadıkları olumsuzluklar ve bu duruma karşı verdikleri tepkiler sırasıyla sahnelerle yansıtılmıştır. Daha sonra ise görsellerde çocuklar iş birliği içerisinde sınıflarını temizlerken resmedilmişlerdir. Belli

bir sırayı takip eden ilgili sahnelerde çocukların içerisinde bulundukları duruma duyarsız kalmamaları ve sorumluluk alarak sınıflarını temizlemeleri metinde işlenen değerlerin görsellerde de ön plana çıkmasını sağlamıştır. Sonuç olarak eserde yer alan görsellerin ait oldukları metinle uyumlu bir şekilde yapılandırıldığı, sorumluluk ve duyarlı olmak değerlerini çocuk okura sezdirecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Şekil 10. “Uzaya Yolculuk” İsimli Eserde Ele Alınan “Sorumluluk, Duyarlı Olmak” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018m, s. 16)

4.1.5. Zıp Zıp Kurbağa

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Zıp Zıp Kurbağa” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. “Zıp Zıp Kurbağa” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		

2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 10’da görüldüğü üzere yapılan değerlendirmeler sonucunda “Zıp Zıp Kurbağa” başlıklı resimli çocuk kitabında metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; görsellerin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür.

“Zıp Zıp Kurbağa” kitabının kapak sayfasında yer alan görsel, eserin içeriği ile uyumlu olarak resmedilmiştir. Kitabın kapak görselinde eserin baş karakteri olan Zıp Zıp Kurbağa gölde bulunan bir taşın üzerinde, dilini sinekleri avlamak için uzatmış bir şekilde resmedilmiştir. Yan tarafında ise Kızıl Kunduz konuşur bir şekilde çizimlenmiş olup kurbağaya bir şeyler anlatmaya çalışmaktadır. Eserin diğer karakterleriyle birlikte baş karakterin kapakta yer alması ve bu karakterlerin hikâyede anlatılan eylemleri gerçekleştirirken resmedilmiş olması içeriğe dair ipuçları içermektedir.

Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş ve sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır. Eserde resmedilmiş olan görseller, çocuk okurun olay örgüsünü görsel olarak takip edebilmesine ve kurguyu zihninde canlandırabilmesine imkân sunmaktadır. Bu doğrultuda görsellerin metnin içeriğini ifade ettiğini söylemek mümkündür. Metin olmaksızın görseller, çocuk okurun metni tahmin etmesini sağlayabilecek nitelikte yapılandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle görsellerin, çocuk okura aktarılması istenen iletiyi yansıtacak ve onun kendi hikayelerini oluşturabilecek nitelikte yapılandırıldığı söylenebilir.

Hikâyenin öne çıkan kahramanı Zıp Zıp Kurbağa başta olmak üzere eserde yer alan tüm karakterler metinde betimlendiği şekliyle çizimlenmiştir. Şekil 11’de görüldüğü üzere Zıp Zıp Kurbağa dilinden utandığı için ellerini ağzına kapatmış bir şekilde tedirgin bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir. İlgili görsel metin olmaksızın çocuk okura aktarılacak istenen duyguyu iletecek niteliktedir. Öte yandan görselin vinyet tarzda sayfanın yalnızca bir kısmına çizimlenmesi ve Zıp Zıp Kurbağa’nın etrafına yerleştirilen sineklerin kurbağaya bakacak şekilde resmedilmiş olması vurgulanmak istenen olgunun ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Şekil 11. “Zıp Zıp Kurbağa” İsimli Eserde Resimlenen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018o, s. 5)

Kitabın görsellerinde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür. Hikâye göl kenarında geçtiğinden dolayı öykünün resimlenmesinde metnin temasıyla uyumlu olarak birçok yerde yeşil rengi kullanılmıştır. Görsellerde baş karakter Zıp Zıp Kurbağa yeşil renkli olarak resmedilmiştir. Bunun yanında kurbağaya nasihatler veren Kızıl Kunduz ise kırmızıya dönük bir renkte boyanmıştır. Kırmızı ve yeşil gibi iki kontrast rengin bir arada kullanılması baş karakterin dikkat çekmesini sağlamıştır. Öte yandan belirtilen bu iki rengin dışında birbiriyle zıtlık oluşturan başka bir renk çiftine rastlanmamıştır. Görsellerde, özellikle gölün etrafına çizimlenen yeşil alanlarda yetersiz gölge-ışık kullanımı görsellerin canlı ve hareketli görünmesini engellemiştir.

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (nilüfer, yusufçuk sineği, salyangoz vb.) sıklıkla kullanılmıştır. Metinde yer verilmeyen ancak görsellerde resimlenen öğeler, hikâyenin zenginleşmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Nitekim erken çocukluk dönemine hitap eden eserlerde metinde yer alan betimlemelerin uzun tutulması, çocuk okurun dikkatinin dağılmasına ve metinden uzaklaşmasına yol açabilir. Diğer taraftan metinde yapılacak olan betimlemelere görsellerde yer verilmesi çocuğun

düş ve düşünce gücünün gelişmesine de katkıda bulunacaktır. Bu doğrultuda “Zıp Zıp Kurbağa” metninde geçen “göl kenarı” tabirinin görsellerde sinek, çekirge, nilüfer, sarmaşık ve sazlıklarla zenginleştirilerek resmedilmesi çocuk okurun göl kenarının nasıl bir yer olabileceğine dair zihninde canlandırmalar yapmasına fırsat sunmaktadır. Bunun yanı sıra kitapta resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) rastlanmamıştır.

“Zıp Zıp Kurbağa” kitabında çocuk okura “öz saygı” değerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Buna göre eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Öz saygı değeri metinde işlendiği şekilde görsellere yansıtılmış olup ilgili değer, görsel okumaya fırsat tanıyacak şekilde resmedilmiştir. Buna göre hikâyenin giriş kısmındaki görsellerde kendi dilinden utanır bir şekilde tedirgin olarak resmedilen Zıp Zıp Kurbağa hikâyenin sonuç kısmında kendine güvenen, mutlu bir kurbağa olarak resmedilmiştir. Bu durum görselle metin arasında ele alınan değer açısından uyum sağlandığını göstermektedir.

4.1.6. Lütfen Beni Dinleyin

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Lütfen Beni Dinleyin” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. “Lütfen Beni Dinleyin” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		

3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

“Lütfen Beni Dinleyin” kitabının görsel-metin uyumu değerlendirme formu incelendiğinde kitabın kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin metinle uyumlu olarak metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakteri olan Ece ayakta ve elinde tuttuğu kitaptan bir şeyler okurken çizimlenmiştir. Hikâyede yer alan yan karakterler ise Ece’nin etrafında halka şeklinde oturmaktadır. Eserin kapak görselinde resmedilen karakterlerin

fiziksel portrelerinin ve görsel kompozisyonun metnin içeriğiyle bağlantılı olacak şekilde yapılandırıldığı söylenebilir.

“Lütfen Beni Dinleyin” başlıklı çocuk kitabı incelendiğinde eserde metni temsil eden görsellerin ait oldukları metinle aynı sayfada yer aldığı görülmüştür. Buna göre görseller, metinde gerçekleşen olaylara paralel olarak resmedilmiş olup ait olduğu metin bölümleriyle eş bir şekilde çocuk okura sunulmuştur. Eserde resimlenen görseller, çocuğun metin olmaksızın olay örgüsünü takip edebileceği şekilde sıralanmıştır. Görsellerin içeriğinde yer alan öğeler metinle uyumlu bir şekilde resmedilmiş olup karakterlerin metinde geçen duygu durum değişiklikleri görsellere yansıtılmıştır. Örneğin baş karakter olan Ece, hikayesini okurken arkadaşlarının onu dinlememesinden dolayı hikayesini yarıda bölerek okumaktan vazgeçer. Şekil 12’de görüldüğü üzere Ece’nin bu istenmeyen duruma karşı verdiği tepki metinle uyumlu olarak yüz ve beden ifadesine yansıtılmıştır.

Şekil 12. “Lütfen Beni Dinleyin” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

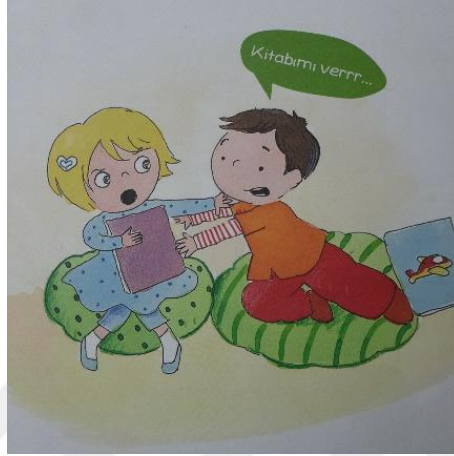

Kaynak: (Bektaş vd., 2018g, s. 13)

Eserde öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü görülmüştür. Hikâyede duygu değişikliklerinin yaşandığı noktalarda kahramanların yaşadığı duygulara göre renkler bir farklılık göstermemiştir. Örneğin yapının 12. sayfasında, Şule ve Can metinde geçtiği üzere kavga ederlerken çizimlenmiştir. İki arkadaşın yüz ifadeleri ve hareket biçimleri kavga ettiklerini

yansıtırken; sahnenin renklendirilmesinde kullanılan renkler, karakterlerin hissettikleri kızgınlık duygusunu yansıtacak biçimde seçilmemiştir.

Şekil 13. “Lütfen Beni Dinleyin” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018g, s. 12)

Metinde yer alan sembollerin görsellerde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öge ve olguların resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür. Eserin bazı sayfalarında metinde vurgulanan kısımların görsellerde vinyet tarzda resimlenmesi, vurgulanan kesitin resimde ön plana çıkmasını sağlamıştır. Şekil 13’te görüldüğü gibi Şule ve Can mekândan bağımsız bir şekilde odak noktası yalnızca bu iki karakter olacak şekilde resimlenmiştir. Metinde vurgulanan ilgili olay görsellerde, çocuk okurun görsel okuma yaparak kolayca fark edebileceği nitelikte yapılandırılmıştır.

İncelenen eserde yer alan görsellerde ağırlıklı olarak sarı rengi -evin zemininde, anaokulunun zemininde, ana karakter Ece’nin kıyafetlerinde ve bazı arkadaşlarının saçlarında, oyuncaklarda- kullanılmıştır. Sarı renk diğer renkler arasında en parlak olan ve dikkat çeken renktir. İlgili rengin görsellerde zemin rengi olarak kullanılmasına rağmen bazı görsellerde -sayfa 2- zemin üzerinde yer alan figürler, sarı ve sarı renginin tonları kullanılarak resmedilmiştir. Bu durum zeminle aynı renkte resmedilmiş öğelerin görselde nötrleşmesine sebep olmuştur. Başka bir ifadeyle sahne öğelerinin zemin rengiyle yakın renklerde kullanılması öğelerin dikkat çekiciliğini azaltmıştır. Bazı sayfalarda -sayfa 11- ise zemin rengi olarak kullanılan sarı renkle kontrast oluşturacak

biçimde koyu renkler tercih edilmiştir. Bu doğrultuda yapıtta kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür.

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (okul materyalleri, ev eşyaları vb.) sıklıkla kullanılmakla birlikte resimde olmayan ancak metinde olan öğeler ise hiç kullanılmamıştır. Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler, metnin içeriğiyle uyumlu olarak, metinde yer alan diğer öğelerle ilişkili bir şekilde verilmiştir. Ancak bu öğelerin fazla kullanımı yer yer -sayfa 14- görsellerde aktarılmak istenen asıl figürlerin arka planda kalmasına yol açmıştır.

Eserde kazandırılması amaçlanan “saygı” değerinin, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

İlgili değer, kitabın ana karakteri olan Ece’nin yazdığı hikayesini sınıfta arkadaşlarına okumaya çalışması üzerinden ele alınmıştır. Buna göre görseller ait oldukları metne paralel bir şekilde resmedilmiştir. Görseller, hikâyede aktarılan olayın gerçekleşme sırasına göre yapılandırılmış olup saygı değerinin görsel dil ile okunmasına fırsat tanıyacak niteliktedir. Ece’nin hikayesini mutlulukla okuduğu sırada arkadaşlarının kendi aralarında tartıştıkları ve Ece’nin bu durumdan rahatsız olduğu süreç görsellerde sırasıyla resmedilmiştir. Hikâyeye konu edinilen saygı problemi çözüldükten sonra ise Ece’nin tekrar mutlulukla hikayesini okumaya devam ettiği ve arkadaşlarının bu kez onu saygılı bir şekilde dinledikleri sahne resim diliyle okuyucuya aktarılmıştır. Bu doğrultuda saygı değerinin metinle uyumlu bir şekilde görsellerden okunabildiğini söylemek mümkündür.

4.1.7. Penguenlerin Oyunu

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Penguenlerin Oyunu” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. “Penguenlerin Oyunu” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?		X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?			X
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?			X
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?			X
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?			X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X	
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X		
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X		

Tablo 12 incelendiğinde “Penguenlerin Oyunu” resimli çocuk kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Eserin kapak görselinde hikâyenin

içeriğinde yer alan penguenler birbirleriyle konuşurken resmedilmiştir. Görselde hikâyenin içeriğine zıt düşecek şekilde farklı bir öge yerleştirilmemiştir. Bunun yanı sıra kapak tasarımı eserin konusuyla ilişkili olacak şekilde penguen, iglo ve kar gibi ögeler kullanılarak yapılandırılmıştır.

Tablo 12’ye göre eserde metni temsil eden görsellerin kısmen metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin metnin içeriğini kısmen ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu ve kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Eserde resmedilen görsellerden bir kısmı ait oldukları metinden sonraki sayfaya yerleştirilmiştir. Başka bir ifadeyle eserde metni temsil eden görsellerin bazı sayfalarda metnin bulunduğu sayfada yer almadığı gözlenmiştir. Örneğin metinde geçen aşağıdaki diyalog, ait olduğu sayfada ya da bir sonraki sayfalarda resmedilmemiştir. İlgili metinde yer alan Gözlüklü, Paytak ve arkadaşları anlatıldıkları sayfadaki sahnede çizimlenmemiştir. Bununla birlikte bir sonraki sayfada ise çizimlenmelerine rağmen metinde betimlendiği şekilde görselleştirilmemiştir.

Gözlüklü, Paytak’la birlikte arkadaşlarının yanına gitti.
-Merhaba arkadaşlar. Bu kuzenim Paytak. Bakın bana top getirmiş.
-Hoş geldin Paytak, dediler hep bir ağızdan.
Birlikte top oynamaya başladılar.
-Atıyorum Tepeli hazır mısınız?
Tepeli topu yakaladı ve,
-Sıra sende Püskül diyerek ona fırlattı. Eğlenceli bir oyun daha başlamıştı.

Görsellerde metinde anlatılanlar ana hatlarıyla somutlaştırılmış olsa da metnin detaylarına inilmemiştir. Genel olarak metinde yer alan hayvan karakterlerin fiziksel özelliklerinin, metinde betimlenen duygu, hareket ve yüz ifadelerinin görsellere ayrıntılı olarak yansıtılamaması, eserin metin olmaksızın görsellerden okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bundan dolayı eserin resimlemesinin, metnin içeriğini kısmen yansıttığı görülmüştür. Nitekim eser, erken çocukluk dönemindeki çocuk okur açısından incelendiğinde eserdeki görsel dilin, metnin içeriğindeki ayrıntı ve detayları çocuğa aktarmada daha yüzeysel kaldığı söylenebilir. Metin ve görsel oranına bakıldığında metinlerin sayfalarda uzun ve ayrıntılı tutulduğu ancak görsellerde metnin

yalnızca küçük bir kısmının çizimlenmiş hatta bazı yerlerinde çoğu detayın resmedilmediği görülmüştür. Metinde yer alan her ayrıntının çizimlenmesinin mümkün olmadığı düşünülse dahi görseller, metnin açıklayıcısı olma misyonu taşıdığından dolayı metinde aktarılanların en azından büyük çoğunluğunu içermesi önem arz etmektedir. Örneğin yapıtın 10. sayfasında kitabın ana karakteri olan Gözlüklü, annesi ile karşı karşıya birbirlerine bakarlarırken çizimlenmiş olup görselde başka herhangi bir öğeye yer verilmemiştir. Görselin ait olduğu metin şu şekilde aktarılmıştır:

Yeni bir top bulup ertesi gün oyunlarına devam etmek üzere evlerine dağıldılar.
Gözlüklü eve geldiğinde annesi ona çok güzel bir haber verdi. Kuzeni paytak yarın onu ziyarete gelecekti.
Sabah uyandığında Paytak hediye paketi ile karşısında duruyordu. Paketi açtı ve içindeki rengarenk topu gördü.

Metne ait görsel ise şekil 14’te sunulduğu gibidir.

Şekil 14. “Penguenlerin Oyunu” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018h, s. 10)

Diğer bir örnekte ise Paytak isimli penguen yalnızca bir elinde top ve diğer elinde balık tutarken yalnız başına çizimlenmiştir. Fakat aynı sayfada yer alan ve bu sahneyi betimleyen metin şu şekildedir:

Arkadaşları sabırsızlıkla Paytak'ın kulübeden çıkmasını bekliyorlardı. Onu görünce çok şaşırdılar. Paytak bir elinde top diğer elinde kocaman bir balıkla gülümsüyordu.

-Neler oldu, diye sordular heyecanla.

-Bay Pençe dürüst davrandığım için topu geri verdi. Üstelik bir de balık hediye etti.

Gözlüklü ve arkadaşları Bay Pençe'den korkup dürüst davranmadıkları için pişman olmuşlardı.

Paytak'ı dürüst davrandığı için kutladılar. Oyunlarına kaldıkları yerden devam ettiler. Artık topları duvarın arkasına düşse de nasıl geri alabileceklerini öğrenmişlerdi.

Metni betimleyen görsel şekil 15'te sunulmuştur.

Şekil 15. “Penguenlerin Oyunu” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018h, s. 16)

Hikâyedeki karakterler metin ve görsel tutarlılığı açısından incelendiğinde resmedilmiş öğelerin özelliklerinin görsellere açık bir şekilde yansıtılmadığı görülmüştür. Hepsi penguenlerden oluşan kitaptaki karakterler hikâye boyunca Tepeli, Gözlüklü, Püskül ve Topaç isimleriyle anılmıştır. Bu noktada ana karakteri canlandıran ve neredeyse her sayfada adı geçen “Gözlüklü” karakteri diğer penguenlerden net bir şekilde

ayrılmamıştır. Hangi penguenin kim olduğu anlaşılmamakla birlikte penguenlerden hiçbirine gözlük de takılmamıştır. Bununla birlikte hikayedeki penguenlerin arasında geçen diyalogda ““-Dişlerine ne demeli.”; “-Çok sivriydiler, diye ekledi Topaç”” şeklinde betimlenen ve bir kutup ayısı olan Bay Pençe ise bulunduğu hiçbir sayfada ağzı açık ve dişleri görünür bir şekilde çizimlenmemiştir. Aksine yer aldığı sayfalarda -sayfa 4,5,13,15- ağız ve yüz ifadesi değişmeden aynı şekilde görselleştirilmiştir.

Hikâyenin konusu kutuplarda geçtiğinden dolayı görsellerde sınırlı renkler kullanılmıştır. Genel olarak tüm sayfalarda zemin beyaz; gök mavi ve gölgelendirme lilaya dönük gri rengi ile boyanmıştır. Öte yandan penguenlerin renklendirilmesinde siyah, sarımtırak bir beyaz ve turuncu renkleri kullanılmıştır. Yalnızca bir sahnede renkli toplar çizimlenmiş olup birkaç sahnenin ayrıntılarında yeşil ve kırmızının kullanılması dışında başka bir renge rastlanmamıştır. Metinler görselleştirilirken kullanılan renklerin solukluğu sahnelerin canlı ve ilgi çekici görünmesine engel olmuştur. Öte yandan görsellerde renkler koyu renkte kullanılmış olup ışığa ve açık tonlu renklere yer verilmemiştir. Bu nedenle Tablo 12’de görüldüğü üzere öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüşmediği; görsellerde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmadığı görülmüştür.

“Penguenlerin Oyunu” kitabında metinde kullanılan sembollerin vurgulanmadığı; vurgulanmak istenen öge ve olguların ise resimlemede kolayca fark edilmediği görülmüştür. Nitekim Bay Pençe’nin sivri dişleri, Gözlüklü karakterinin gözlüklükleri, Paytak’ın getirdiği hediye paketi metinde vurgulandığı halde görsellerde resmedilmemiştir.

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) ve resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) kısmen rastlanmıştır. Metinde geçen ancak görsellerde yer almayan öğeler yukarıda sayılmıştır. Görsellerde olup metinde olmayan öğelere ise kitabın yalnızca bir sayfasında iki nesnenin (kürek ve havlu) resimlenmesi şeklinde rastlanmıştır.

“**Dürüstlük, doğruluk**” değerlerinin ele alındığı eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserde işlenen değerin görsel-metin uyumu incelendiğinde, dürüstlük ve doğruluk değerinin metinde ele alındığı ölçüde görsellere aktarılabildiği fark edilmiştir. Soyut bir kavram olan benzeri değerler, görsellerde metin ile birlikte anlam kazanmaktadır. Başka bir ifadeyle doğruluk ve dürüstlük değerinin metin olmaksızın yalnızca görsel dil ile ifade edilebilirliği zor olduğundan ilgili değer eserde görsellerin ve metnin birlikte kullanımıyla pekiştirilmiştir. Bu doğrultuda ele alınan değer açısından metin ile görseller arasında uyum sağlandığı söylenebilir.

4.1.8. Karıncanın Öğüdü

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Karıncanın Öğüdü” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. “Karıncanın Öğüdü” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		

8	Vurgulanmak istenen öge ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 13 incelendiğinde “Karıncanın Öğüdü” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür.

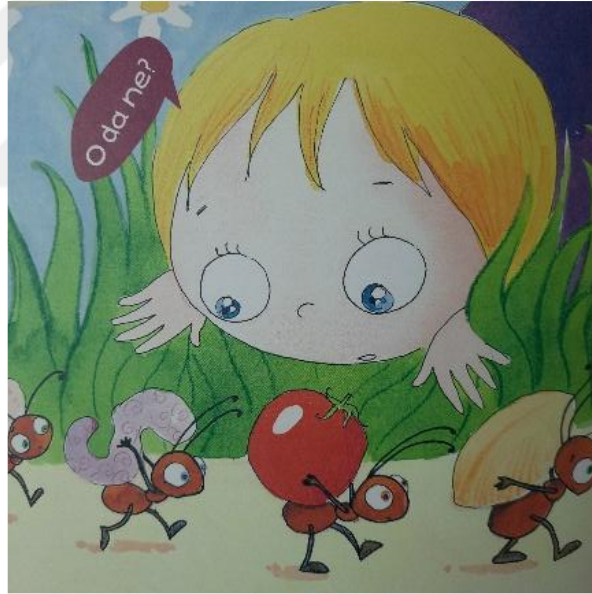
İncelenen eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakteri olan Suna, çimenler arasından sırtlarında yemek taşıyan karıncaları seyrederken çizimlenmiştir. Ayrıca karıncaların sırtlarında yemeklerle çizimlenmesi eserde kazandırılması amaçlanan “çalışkanlık” değerinin de ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu bakımdan eserin içeriğine dair sezinletici öğeler barındıran kapak görseli, öykünün konusu ile ilişkili bulunmuştur.

Tablo 13’te görüldüğü üzere metni temsil eden görsellerin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Buna göre görsellerin metinde gerçekleşen olaylara paralel olarak resmedildiği ve ait oldukları metin bölümleriyle eş bir şekilde çocuk okura sunulduğu söylenebilir.

Eserde yer alan görsellerin, tablo 13’te de yer verildiği üzere metnin içeriğini ifade ettiği görülmüştür. Kitaptaki görseller, ait oldukları metni tahmin ettirecek nitelikte sunulmuştur. Nitekim resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni vb.) metinle

uyumlu bir şekilde okura yansıtılmış olup kahramanların yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları destekleyecek şekilde resmedilmiştir. Şekil 16’da görüldüğü üzere Suna metinde betimlendiği gibi yere eğilmiş ve otları aralamış bir şekilde resimlenmiştir. İlgili görsel metin olmaksızın Suna’nın bir şeyleri merak edip otları aradığını ve gördükleri karşısında şaşkınlıkla bakakaldığını görsel dil ile okuyucuya aktarmaktadır. Eserde yer alan görseller, ait oldukları metinde gerçekleşen olay örgüsüne paralel bir şekilde resmedilmiştir. Genel itibariyle kendi içerisinde devamlılık ve tutarlılık arz eden görseller, metinle uyumluluk gösterecek biçimde yapılandırılmıştır. Görsellerde yer alan öğelerin birbirleri ile ilişkili olması ve metnin içerdiği mesajı okura aktarabilme başarısı, görsellerin kendi içinde bir bütünlüğü ve tutarlılığı olduğunu göstermektedir.

Şekil 16. “Karıncanın Öğüdü” İsimli Eserde Resmedilmiş Öğelerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018e, s. 4)

“Karıncanın Öğüdü” kitabının görselleri incelendiğinde öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü görülmüştür. Bu bağlamda eserde çalışkanlık ve başarı değerlerini yansıtacak şekilde sarı ve turuncu renklerinin sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

Eserde yer alan karakter ve öğeler görsellere metinde betimlendiği şekliyle yansıtılmış olup yazılı metinde vurgulanan öğeler, görsellerde ön planda tutulmuştur.

Örneğin Suna'nın bir karıncanın boyutu kadar küçüldüğünün vurgulandığı sahnede Suna ve diyalog kurduğu karınca karşılıklı olarak otların arasında resmedilmiştir. İlgili sahnede yalnızca bu iki karakterin resmedilmiş olması okuyucunun sahneye odaklanmasını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte karakterlerin yakın planda ve büyük boyutlu resmedilmesi vurgulanan öğelerin öne çıkmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler sonucunda “Karıncanın Öğüdü” kitabının görsellerinin, çocuk okurun görsel okuma yapmasına imkân verecek nitelikte yapılandırıldığı söylenebilir.

Tablo 13 incelendiğinde eserde görsellerin resimlenmesinde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kattığı görülmüştür. Nitekim ana karakter Suna'nın saçlarının canlı bir sarı renkle boyanması bunun yanında elbisesinde ise sarının kontrast rengini oluşturan mor renginin kullanılması ana karakterin yer aldığı sahnelerde ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu durumun kitabın karıncalardan oluşan diğer karakterlerine de aynı hassasiyetle vurgu, denge, oran, gölge ve ışık konularına dikkat edilerek yansıtıldığı görülmüştür.

İncelenen eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin mevcut sahneyi tamamlayıcı nitelikte kullanıldığı söylenebilir. Buna göre örneğin karakterlerin bahçede ip atladığı sahnede metinde yer almayan öğeler (sincap, salyangoz vb.) hikâyenin kompozisyonuyla uyumlu bir şekilde kullanılmıştır. Bu öğeler görsellerde asıl vurgulanan figürleri gölgede bırakmayacak şekilde düzenlenmiştir. Öte yandan resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) rastlanmamıştır.

“Karıncanın Öğüdü” kitabında ele alınan **“başarı, çalışkanlık”** değerlerinin görsellerde somutlaştırıldığı ve eserde kazandırılması amaçlanan değer açısından görsel ile metin arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserde kavramsal dil ile aktarılan “başarı, çalışkanlık” değerleri, çocuk okurun ilgili değerleri görsel dil ile de takip edebilmesine fırsat tanıyacak şekilde somutlaştırılmıştır. Hikâyede yer alan küçük karınca, görsellerde diğer karıncalarla birlikte sırtında yemek taşırken resmedilmiştir. Daha sonra ise yemeğini sırtından düşürdüğü düşürse dahi pes etmeyerek tekrar sırtlanıp yemeğini yuvaya taşıdığı sahneler sırasıyla görsellere yansıtılmıştır. Bu durum ilgili değerlerin metin olmaksızın görsellerden okunabilmesini sağlamıştır. Küçük karıncanın çekirdeği bir taşıyıp bir düşürdüğü, sonunda ise başarı elde ettiği ve Suna'nın ip atlamaya çabaladığı sahnelerin metin ile uyumlu bir şekilde görsellere yansıtıldığı görülmüştür. Sonuç olarak

“Karıncanın Öğüdü” kitabında yer alan metinle görsel arasında değer açısından nitelikli bir uyum sağlandığı söylenebilir.

4.1.9. Bal Partisi

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Bal Partisi” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. “Bal Partisi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 14’te görüldüğü üzere incelenen eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; eserin görsellerinin ait oldukları metinlerle uyumlu olarak metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle örtüştüğü; hikâyede yer alan kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı görülmüştür.

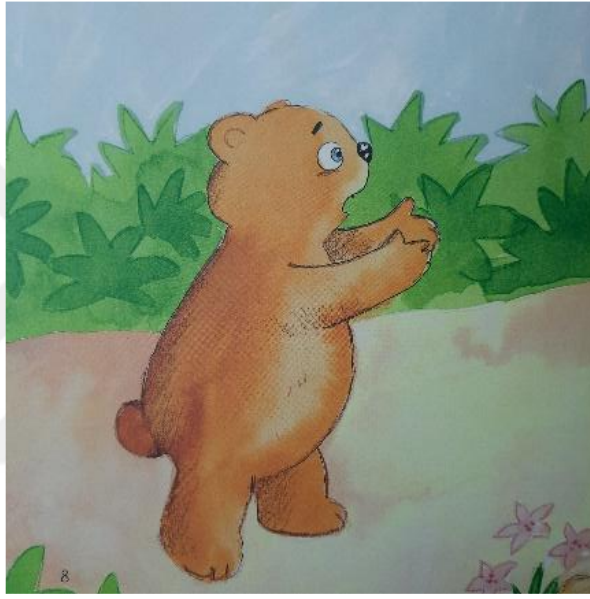
“Bal Partisi” kitabının kapak görselinde hikâyenin ana karakteri olan ayı Bani, Kraliçe Arı ile konuşurken resmedilmiştir. Bani’nin ve Kraliçe Arı’nın yüz ve beden ifadeleri mutlulukla birbirleriyle bir şeyler konuştuklarını düşündürmektedir. Bu doğrultuda eserin kapak görselinin eserin konusuna dair ipuçları taşıdığı söylenebilir.

Hikâyede anlatılanlara paralel olarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına yerleştirilmiş olan görseller, metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir işlev üstlenmiştir. Hikâyenin ana karakteri olan ayı Bani’nin mimikleri ve yüz ifadeleri metinden bağımsız bir şekilde hikâyenin ana kurgusunu sezdirecek şekilde çizimlenmiştir. Bani’nin acıktığı sıradaki ellerini karnına koymuş ve dilini dışarı çıkarmış hali, armut ağacının armutlarının olmadığını öğrendiğindeki şaşkınlığı ve arıların kovanını düşürdüğünde Kraliçe Arı’ya karşı olan mahcubiyeti metinle uyumlu bir şekilde görsellere yansıtılmıştır.

Görseller, çocuğun bulunduğu gelişim dönemine uygun olarak büyük boyutlarda yapılandırılmış olup çizimlenen öğelerin gerçek hayattaki oranlarının korunmasına dikkat edilmiştir. Örneğin gerçek yaşamda olduğu gibi arılar ayıdan küçük; ağaçlar ise ayıdan büyük boyutta resmedilmiştir. Yine görseller, metnin anlaşılmasına, yorumlanmasına ve değerlendirilmesine imkân tanıyacak nitelikte yapılandırılmıştır. Çoğunlukla metnin arka planına, ara ara da vinyet tarzda metnin altına ve üstüne konumlandırılan görseller, çocuk okurun metinde aktarılan olayı görsel olarak görmesine, olayları takip edip anlamasına

yardımcı olmaktadır. Metnin içeriğiyle uyumlu olarak görselleştirilen karakterlerin fiziksel portreleri ve yüz ifadeleri de aynı şekilde okurun metni yorumlamasını kolaylaştırıcı yapıdadır. Örnek olarak ayı Bani'nin şekil 17'deki yüz ifadesi metin olmaksızın ortada onu rahatsız eden veya şaşırtan bir durumun olduğunu görsel dil ile okuyucuya yansıtacak tarzdadır.

Şekil 17. “Bal Partisi” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018b, s. 8)

“Bal Partisi” kitabının görsel-metin uyumu değerlendirme formu incelendiğinde öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde kısmen vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kısmen fark edildiği; görsellerde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

“Bal Partisi” kitabının çizeri setin diğer kitapları olan “Sevgiyi Görmek”, “Sağım Solum Sobe”, “Saklanın Mandarin Geliyor”, “Uzaya Yolculuk”, “Zıp Zıp Kurbağa”, “Lütfen Beni Dinleyin” ve “Karıncanın Öğüdü” kitaplarının çizeridir. Bu bakımdan eserin görsellerinde kullanılan renkler, renklerin metinde aktarılan duygu ile uyumu ve kullanılan zıtlıkların niteliği incelendiğinde yukarıda bu kriterler doğrultusunda

incelemesi yapılan kitaplarla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Resimlemede genel itibariyle ağırlıklı olarak yeşil rengi olmak üzere canlı renkler kullanılsa dahi görsellerdeki gölge-ışık efektinin dengesiz dağılımı, suluboyanın kontür çizgilerinin dışına çıkacak ya da boyanan ögenin içerisinde beyaz boşluklar kalacak şekilde kullanılması estetik açıdan eseri olumsuz etkilemiştir. Bani'nin duygu durum değişikliği yaşadığı sahnelerde renkler Bani'nin duygusuna göre herhangi bir değişiklik göstermemiştir. Başka bir deyişle Bani'nin çok utandığı ve pişman olduğunun belirtildiği sahnede şekil 18'de görüldüğü gibi bu duygusuyla uyumlu bir şekilde kırmızı rengi kullanılmamıştır. Bununla birlikte aynı sahnede Kraliçe Arı da kızgınlık duygusu yaşamaktadır. Ancak aynı şekilde herhangi bir renk değişimiyle arının yaşadığı duygu okuyucuya yansıtılmamıştır.

Şekil 18. “Bal Partisi” İsimli Eserde Aktarılmak İstenen Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renk Uyumuna Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018b, ss. 14-15)

Görseller, vurgulanan öğeler açısından incelendiğinde metinde vurgulanan “güneşin parıldayan ışıkları”, “daldan dala atlayan maymunlar” ve “hepsi ne kadar da neşeliydi” ifadelerine görsellerde yer verilmediği görülmüştür. Yine metinde “Kraliçe Arı önce Bani’ye baktı, sonra da kovanlara. Bozulmuş olduklarını görünce...” ifadeleriyle vurgulanmak istenen bozulmuş kovanlar olgusunun görsellerde kolayca fark edilmediği söylenebilir. Nitekim kovanlar, renk açısından ağacın rengine yakın tonlarda resmedilmiş olup ağaçtaki kovanlara ise herhangi bir bozulma görüntüsü verilmemiştir. Öte yandan yere düşmüş şekilde resmedilen diğer kovan ise kitabın sol alt köşesinde,

sayfa numarasının altına çizimlenmiştir. Kamera açısına yakın konumlandırılmış olsa dahi odak noktasından çok uzakta yer alması metinde vurgulanan bu ögenin kolayca fark edilmemesine yol açmıştır.

Kitapta metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (mekân tasarımına uygun nesne ve objeler) orantılı bir biçimde kullanılırken resimde olmayan ancak metinde olan öğelere de (canlılar, nesneler vb.) bir önceki paragrafta belirtildiği üzere -güneş, güneşin parıltıdan ışıkları, maymunlar- kısmen de olsa rastlanmıştır.

“Bal Partisi” kitabında işlenmesi amaçlanan **“sabır”** değerinin görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserde işlenen değer görsel-metin uyumu incelendiğinde, sabır değerinin metinde ele alındığı ölçüde görsellere aktarılabilirliği söylenebilir. Soyut bir kavram olan benzeri değerler, görsellerde metin ile birlikte anlam kazanmaktadır. Başka bir ifadeyle sabır değerinin metin olmaksızın yalnızca görsel dil ile ifade edilebilirliği zor olduğundan ilgili değer eserde görsellerin ve metnin birlikte kullanımıyla pekiştirilmiştir. Bani’nin öncelikle aç olduğu daha sonra ise çeşitli şekillerde yemek aradığı görsellere yansıtılmıştır ancak değer metin ile birlikte okunduğunda anlam kazanmaktadır. Bu doğrultuda ele alınan değer açısından metin ile görseller arasında uyum sağlandığı söylenebilir.

4.1.10. Yağız’ın Doğum Günü

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Yağız’ın Doğum Günü” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. “Yağız’ın Doğum Günü” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		

2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 15 incelendiğinde “Yağız’ın Doğum Günü” başlıklı resimli çocuk kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; görsellerin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun ise resimlemede kolayca fark

edildiği; görsellerde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor vb.) ise resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür.

Eserin ön kapağında hikâyenin baş karakteri Yağız, kardeşi Ayça ile doğum günü paketinin başında otururken resmedilmiştir. Okuyucuya karakterlerin bulunduğu mekânda doğum günü partisi yapıldığını aksettirecek şekilde sahneye çeşitli hediye paketleri çizimlenmiş olup görselin kenarına elinde pasta tutan bir palyaço yerleştirilmiştir. Eserin baş karakteri Yağız'ın kardeşi Ayça ile hediye paketinin başında durur şekilde kapak görseline yerleştirilmesi hikâyenin konusuna dair ipuçları içermektedir.

Eserde yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metnin içeriğinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş olup sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır.

“Yağız'ın Doğum Günü” kitabının çizeri, aynı zamanda setin diğer kitapları olan “Sevgiyi Görmek”, “Sağım Solum Sobe”, “Saklanın Mandarin Geliyor”, “Uzaya Yolculuk”, “Zıp Zıp Kurbağa”, “Lütfen Beni Dinleyin”, “Karıncanın Öğüdü” ve “Bal Partisi” kitaplarının da çizeridir. Ancak ele alınan kitap, görsel açıdan incelendiğinde çizerin diğer kitaplarına yapılan olumsuz yöndeki değerlendirmelerin ilgili kitapta gözlemlenmediği fark edilmiştir. Diğer eserlerdeki resimlere göre “Yağız'ın Doğum Günü” kitabındaki görseller daha net, detaylı ve özenli bulunmuştur. Nitekim önceki kitaplarda mekân çizimleri ve öğeler boyanırken belirsiz bir şekilde bırakılan beyaz boşluklara burada yer verilmemiş olup görseller, tam ve net bir şekilde boyanmıştır. Bunun yanında “Bal Partisi” kitabında sıkça görülen suluboya lekeleri burada en aza indirgenmiştir. Görseller üzerinde suluboya lekelerinin bıraktığı renk dalgalarına ise bu kitapta yer verilmemiştir. Öte yandan metinde vurgulanan öğeler, görsellerde ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Örneğin Yağız'ın kız kardeşi Ayça'nın hediye paketlerinden birinin üstüne düşmesiyle hediye paketinin buruştuğu sahne, metin olmaksızın okurun metinde ne anlatıldığını kolayca çıkarabileceği belirginlikte ve ayrıntıdadır.

Şekil 19. “Yağız’ın Doğum Günü” İsimli Eserde Yer Alan Metinde Vurgulanan Öğelerin Görselleştirilmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018n, s. 10)

Hikâyenin devamında buruşmuş paketten, Yağız’ın dedesinin doğum günü hediyesi olarak aldığı oyuncak robot çıkar. Ancak oyuncak robotun kolu kırılmıştır. Metinde Yağız’ın oyuncak kırıldığından dolayı sinirli olduğu vurgulanırken Ayça ve dedesine dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu noktada görseller metni açıklayıcı, destekleyici ve yorumlayıcı bir rol üstlenmiştir. Nitekim Yağız kollarını göğsünde bitişirmiş ve sinirli bir halde önünde duran kolu kırık robota bakmaktadır. Dedesi yumuşak bir yüz ifadesiyle sanki “bu tür hatalar olabilir” der gibi Yağız’ın kafasını okşamaktadır. Ayça ise dedesinin bacağının arkasına saklanarak bedeninin yarısı görünür şekilde korku ve endişeli bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Şekil 20’de görüldüğü üzere resimler, görsel okumaya açık bir şekilde yapılandırılmıştır. Kitapta yer alan görseller, ait oldukları metin olmaksızın çocuk okurun düş ve düşünce gücünü kullanarak kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat verecek yapıda ve niteliktedir. Sonuç olarak görsellerin, metinle uyumlu bir şekilde çocuk okurun hikâyenin kurgusunu takip etmesine ve olayları zihninde canlandırmasına imkân tanıdığı söylenebilir.

Şekil 20. “Yağız’ın Doğum Günü” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018n, s. 11)

Eserde metinle aktarılan kurguyu tamamlayacak şekilde metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (mekân tasarımına uygun nesne ve objeler) rastlanmıştır. Bununla birlikte kitapta görsellerde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) ise rastlanmamıştır.

Değerler eğitimi açısından “Yağız’ın Doğum Günü” kitabında çocuk okura “*hoşgörü*” değerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Tablo 15’te görüldüğü üzere eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Metinde işlenen hoşgörü değeri görsel-metin uyumu açısından incelendiğinde ilgili değer, metinle uyumlu bir şekilde görsellere yansıtıldığı görülmüştür. Ayça’nın korkarak, Yağız’ın ise kızgınlıkla baktığı sahnenin ardından Yağız ile kardeşi mutlulukla hediye paketlerini açarken çizimlenmiştir. Bu sahnelerin art arda resmedilmesi hoşgörü değerinin görsel okuma ile okunmasına ve yorumlanmasına yardımcı olmuştur.

4.1.11. Kış Pastası

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Kış Pastası” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. “Kış Pastası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?			X
6	Öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?			X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

“Kış Pastası” kitabına ilişkin Tablo 16’da verilen değerlendirme formu incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resimlerin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu görülmüştür.

“Kış Pastası” kitabının kapak görselinde eserin içeriğinde yer alan baş karakterleri önlerindeki masanın üzerinde duran büyükçe bir pastaya bakarken resmedilmiştir. Eserde aktarılan karakterlerin kapak görselinde çizimlenmesi ve bu karakterlerin hikâyede anlatılan kış pastasının etrafında toplanmış bir şekilde resmedilmiş olması içeriğe dair ipuçları içermektedir.

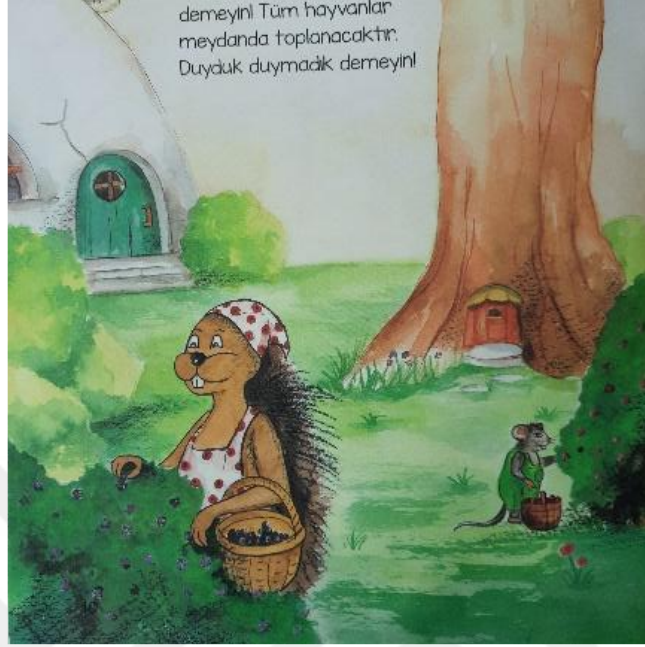
Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş ve sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır.

Tablo 16 incelendiğinde kitaptaki resimlemenin metnin içeriğini kısmen ifade ettiği görülmüştür. “Kış Pastası” isimli çocuk kitabının görsellerinde genel olarak metinde yer alan ifadelerin yalnızca küçük bir bölümü çizimlenmiştir. Bazı görseller ise ait olduğu metnin içeriğini yansıtmakta metinden nispeten bağımsız kalmıştır. Örneğin hikâyenin gelişme bölümünde geçen metin şu şekildedir:

Ertesi sene yine sonbahar bitmek üzereydi. Kış mevsimi yaklaşıyordu.
Ormanda Bay Tilki’nin sesi duyuldu:
-Duyduk duymadık demeyin! Tüm hayvanlar meydanda toplanacaktır.
Duyduk duymadık demeyin!

Metne ait görsel ise şekil 21’de görüldüğü üzere metnin içeriğinden bağımsız bir tasarıma sahiptir. Nitekim Bay Tilki görselde hiçbir şekilde yer almadığı gibi karakterlerin yaşadığı mevsim de kış mevsiminin yaklaştığını belli edecek şekilde değildir. Bu durumun genel olarak eserin muhtevasına yansıtıldığı söylenebilir.

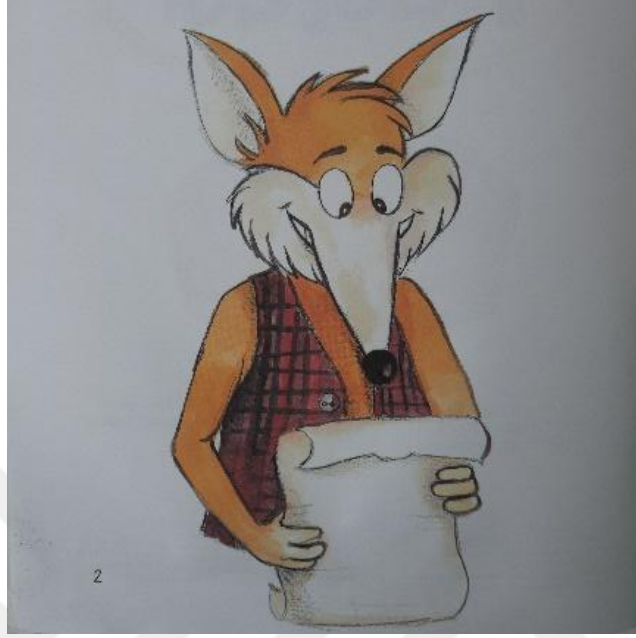
Şekil 21. “Kış Pastası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018f, s. 10)

Tablo 16’da görüldüğü üzere metinde yer alan kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıtmadığı görülmüştür. Kahramanların metnin içeriğinde betimlendiği şekilde fiziksel portrelerinin görsellere yansıtılamaması metnin bağlamının anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Öte yandan bu durum metinde anlatılan ifadelerle, görsellere yansıtılan içeriğin birbirleriyle çatışmasına yol açmıştır. Örneğin kitabın başlangıcında “*Duyduk duymadık demeyin! Tüm hayvanlar meydanda toplanacaktır. Duyduk duymadık demeyin!*” ifadelerine yer verilen ve ormanda duyuru yapan tilki elinde bir kâğıt tutarken gülümser bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Tilkinin bu ifadesi metin olmaksızın, bir duyuru yapıyor gibi değil daha çok elinde tuttuğu kitaptan komik bir şey okuyor ve gülüyor hissiyatı uyandırmaktadır. Öte yandan tilki metinde belirtilen mekândan bağımsız bir şekilde vinyet tarzda yarı beline kadar çizimlenmiştir.

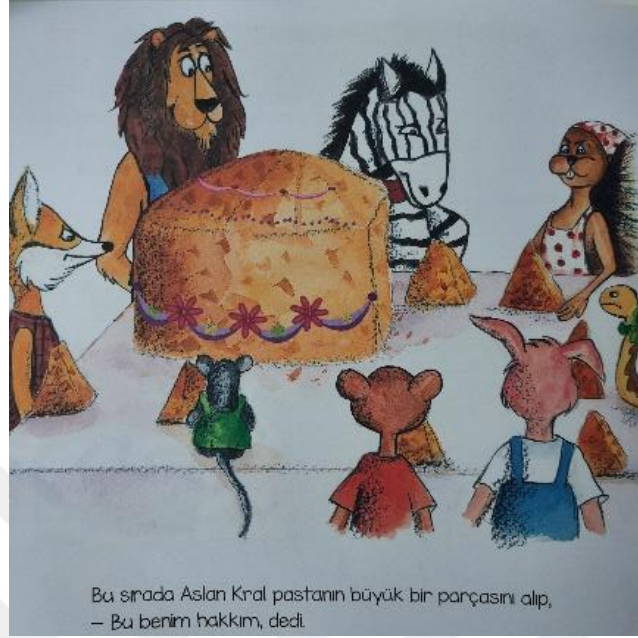
Şekil 22. “Kış Pastası” İsimli Eserde Resmedilmiş Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018f, s. 2)

Eserin ilerleyen sayfalarında bütün hayvanlar bir masada oturmuş ve kış pastasını bölüşmeye çalışmaktadırlar. Pastanın büyük kısmını kendine alan Aslan Kral, Bayan Kirpi Diken’in kaşlarını çatarak bu duruma karşı çıkışına metinde şu ifadelerle karşılık vermektedir: “Çünkü ben kralım. Haydi, hepiniz pastanızı alın, yuvalarınıza dönün, diye cevap verdi kızgın bir sesle.”. Ancak Aslan Kral görselde kaşlarını yukarı kaldırmış ve gülümser bir şekilde resmedilmiştir. Aynı sahnede zebra, tilki ve yılan üzgün; Bayan Kirpi Diken ise kızgın bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Metin dahilinde düşünüldüğünde eserde yer alan ilgili görsel, ait olduğu metinle zıt düşebileceği gibi metinden bağımsız olarak ele alındığında ise Bayan Kirpi Diken’in diğer hayvanlara kızdığı şeklinde de yorumlanabilir. Dolayısıyla kitabın bütünü açısından incelendiğinde görsellerin metnin içeriğini nispeten yansıttığı söylenebilir.

Şekil 23. “Kış Pastası” İsimli Eserde Görsellerin Metnin İçeriğiyle Olan Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018f, s. 8)

Tablo 16 incelendiğinde öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde kısmen vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kısmen fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmadığı görülmüştür. Eserde yer alan görsellerde yukarıda da örneklerine yer verildiği gibi genel olarak koyu ve soluk renkler tercih edilmiştir. Yetersiz ışık kullanımına karşılık fazlaca gölge kullanımı görsellerin canlı ve renkli görünmesini engellemiştir. Görsellerde karakterlerin, mekânın ve nesnelerin gölge efektinin verilmesinde siyah renk ve pastel boya tarzında dokulu bir kalem kullanılmıştır. Bu durum görsellerde keskin ve karanlık bir görüntünün oluşmasına sebep olurken metinde vurgulanan öğelerin diğer öğelerden ayrılarak ön plana çıkmasını engellemiştir.

“Kış Pastası” kitabında metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (mekân tasarımına uygun nesne ve objeler) ile resimde olmayan ancak metinde olan öğelerin kullanıldığı görülmüştür. Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler metinde geçtiği şekliyle “Baykuş” ve “Sincaplar” şeklinde sıralanabilir. Metinde “Kış pastası mı? Harika bir fikir, dedi.” şeklinde baykuşa diyalog verildiği halde kitabın hiçbir bölümünde

baykuş resmedilmemiştir. Aynı şekilde sincapların diğer hayvanlarla birlikte mutfağa yiyeceklerini getirdiği belirtilse de görsellerde diğer hayvanlarla birlikte sincaplara yer verilmemiştir.

“Adil olma, paylaşma” değerlerinin ele alındığı eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Hikâyede kazandırılması amaçlanan “adalet” değerinin kurgu içerisinde işleniş biçimi incelendiğinde aslında kitapta adalet yerine “eşitlik” kavramının anlatıldığı görülmüştür. Bu iki kavramın birbirinin yerine kullanıldığı, metinde geçen ifadelerden anlaşılmaktadır. Nitekim bütün hayvanlar kış için ortak bir pasta hazırlayıp pastayı paylaşmak için masaya oturduklarında aralarında şu diyaloglar geçmiştir:

Bu sırada Aslan Kral pastanın büyük bir parçasını alıp,

-Bu benim hakkım dedi.

Kalan kısmını da diğer hayvanlara paylaştırdı.

Bayan Kirpi Diken:

-Ama bu haksızlık. Bizler neden daha küçük parça aldık, dedik kaşlarını çatarak.

-Çünkü ben kralım. Haydi, hepiniz pastanızı alın, yuvalarını kıza dönün, diye cevap verdi kızgın bir sesle.

Adaletin her zaman eşit olmak anlamına gelmediği düşünülürse bu doğrultuda metinde bir kavram karmaşası yaşandığı söylenebilir. Nitekim hayvanlar bir sonraki kış Aslan Kral’a haber vermeden pasta yaparak aralarında bu pastayı bölüşürler. Aslan Kral ise kendisinin eşit davranmadığından dolayı hayvanların ona bu şekilde davrandığını düşünür. Kitabın sonunda ise Bayan Kirpi Diken ve diğer hayvanlar Aslan Kral’a pastadan pay getirirler. Hayvanlar pastayı verdikten sonra Aslan Kral’ın yaptığı davranışa istinaden adaletli olması gerektiğini öğütlerler. Oysa kitabın önceki sayfalarında Aslan Kral’ın hayvanlara karşı yaptığı bu hatalı davranışı eşitsizlik olarak tanımladığı görülmüştür. Sonuç olarak kitapta paylaşma değeri ele alınmış olsa da adalet ve eşitlik kavramları birbirinin yerine kullanılmıştır.

Eserde yer alan görseller, değer eğitimi açısından incelendiğinde hikâyeye ile kazandırılması amaçlanan değerlerin metinle uyumlu bir şekilde görsellerde somutlaştırdığı söylenebilir. Nitekim Aslan Kral’ın yaptığı adaletsizlikten sonra diğer

hayvanlar ondan habersiz kendi pastalarını yapmışlar ve Aslan Kral o kış aç kalarak halsizleşmiş ve geçen kış yaptığına üzülmüştür. Bunun üzerine fare, maymun, kirpi ve diğer hayvanlar kendi yaptıkları pastadan onun payına düşen kısmını getirmiş ve pastalarını onunla paylaşmışlardır. İlgili sahne Aslan Kral'ın elinde pasta tutan hayvanları evinin kapısında karşılaması kaydıyla görsellere yansıtılmıştır.

4.1.12. Dedemin Madalyası

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Dedemin Madalyası” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. “Dedemin Madalyası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		

9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 17 incelendiğinde “Dedemin Madalyası” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu ve metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür.

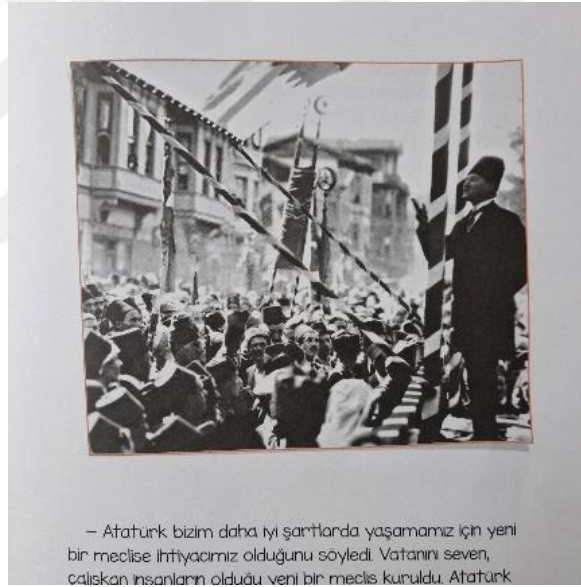
Eserin kapak görselinde hikâyenin ana karakteri olan Öykü, dedesi ve diğer insanlarla birlikte ellerinde bayraklarla 23 Nisan kutlaması yaparken resmedilmiştir. Öykü’nün dedesi görselde asker kıyafeti ile çizilmiş olup ceketinin üzerine hikâyenin de başlığını destekleyecek şekilde bir madalya yerleştirilmiştir. Sonuç olarak kapak görseli eserin içeriğine dair ipuçları barındırdığından dolayı öykünün konusu ile ilişkili bulunmuştur.

Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş ve sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır.

Tablo 17’de görüldüğü üzere eserde yer alan resimlemenin ait olduğu metnin içeriğini kısmen ifade ettiği görülmüştür. Kitapta yer alan metin ve görseller, içeriklerinin birbirleri ile uyumu açısından karşılaştırıldığında görsellerin kitaptaki metni tüm detaylarıyla yansıtmadığı söylenebilir. Resimler bütünsel olarak görsel bir devamlılıkla değil, her bir görsel ait olduğu metni kendi içerisinde yansıtmak şeklinde yapılandırılmıştır. Başka bir deyişle resimler, görsel okuma yapılarak takip edilebilir bir bağlantıda değildir. Yer aldıkları sayfadaki metni yansıtmakla birlikte sırayla incelendiğinde bütünsel bir hikâye oluşturmaya imkân tanımamaktadır. Nitekim şekil

24'te görüldüğü üzere eserde yer alan hikâye metni ve buna paralel olarak çizimlenen görseller incelenirken eserin gelişme bölümünde bulunan bir metnin görselleştirilmesinde gerçek yaşamdan bir fotoğrafın kullanıldığı görülmüştür. Bu durum görsellerin birbiriyle olan tutarlılığı açısından eserin genel muhtevasına zıt düşerken akışı da olumsuz etkilemiştir. İlgili metinde dedesi hikâyesinin baş karakteri Öykü'ye 23 Nisan ve öneminden bahsetmektedir. Metne ait olan fotoğrafta ise Atatürk ulusa seslenmektedir. Ancak bu fotoğrafın hemen sol tarafındaki sayfada ise Öykü ve dedesinin çizimleri yer almaktadır. Bu durum görsellerin, metnin içeriğini yansıtmadaki başarısını, bütünlüğünü ve devamlılığını olumsuz yönde etkilemiştir.

Şekil 24. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsel Devamlılığa İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018c, s. 11)

Tablo 17 incelendiğinde “Dedemin Madalyası” kitabında resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı bununla birlikte öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü görülmüştür.

Eserde resmedilmiş olan öğeler metnin içeriğiyle uyumlu bir şekilde yapılandırılmıştır. Buna göre gerek resmedilen karakterlerin duygu ve düşünce dünyalarının gerekse karakterlerin yüz ve beden ifadelerinin ana hatlarıyla görsellere

yansıtıldığı söylenebilir. Örneğin ana karakter Öykü'nün dedesinin savaş yıllarını hatırlayıp duygulandığı sahnede yüz ifadesinin üzgün olarak resmedilmesi ve beden ifadesinin göz yaşlarını siliyor şekilde tasarlanması metinde betimlenen sahneyi desteklemektedir.

Görsellerin renklendirilmesinde seçilen renk kombinasyonları metinde aktarılan duyguya göre değişiklik göstermemiş olup en sık kullanılan renklerin sarı, yeşil ve kahverengi olduğu tespit edilmiştir. Görsellerde kullanılan teknik, çizgi, vurgu, doku, zıtlık, ışık ve gölgelerin resimlemeye hareket ve canlılık katmadığı görülmüştür. Nitekim farklı sahnelere ait görseller arasında kontür çizgilerinin kalınlığının farklılaşması, renklerin ve dokuların kullanımında tutarsızlıklar olması eserin tasarımındaki ideal bütünlüğü ve devamlılığı bozmuştur.

Şekil 25. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018c, s. 10)

Eserde yer alan görseller, metinde vurgulanan asıl iletinin yansıtılmasında daha sınırlı bir yapıda kalmıştır. Şekil 26’da görüldüğü üzere, görselde mermi taşıyan bir kadın mekândan ve zamandan bağımsız bir şekilde vinyet tarzda resmedilmiştir. İlgili görsel, kadın karakterin üzgün olduğunu sezdirmekle birlikte neyi, neden, nerede yaptığını okuyucuya aktarmamaktadır. Oysa görseli betimleyen ilgili metinde bütün insanların

vatanı düşmanlardan kurtarmak için Atatürk’e yardım ettiği, kadın, çocuk, yaşlı, genç herkesin bu uğurda çok çalıştığı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda vatanın düşman işgalinden kurtarılmasının metinde ayrıntılı şekilde anlatıldığı ancak metne ait görselin ilgili sahnenin yansıtılmasında yazılı metne göre geri planda kaldığı görülmüştür. Öte yandan sayfalarda yer alan görsellerin ayrıntıdan uzak ve büyük boyutlarda çizimlenmiş olması vurgulanmak istenen öge ve olgunun vurgulandığı sahnelerde kolayca fark edilmesini sağlamıştır.

Şekil 26. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018c, s. 7)

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (mekân tasarımına uygun nesne ve objeler) kullanıldığı gibi resimde olmayan ancak metinde olan öğelere de rastlanmıştır. Örneğin hikâyenin sonuç bölümünde bando takımının arkasından askerlerin görüldüğü, ellerinin alınlarında olup selam çakarak rap rap yürüdükleri ve Öykü ile dedesinin de askerlere selam çaktıkları metinde detaylıca betimlenirken metne ait görselde askerler Şekil 27’de görüldüğü üzere resmedilmemiştir.

Şekil 27. “Dedemin Madalyası” İsimli Eserde Metinde Olan Ancak Görsellerde Yer Almayan Öğelere İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018c, s. 15)

Tablo 17’de görüldüğü üzere eserde kazandırılması amaçlanan değer görsellerde kısmen somutlaştırıldığı görülmüştür. Bu bağlamda eserde ele alınan değer açısından metinle görsel arasında kısmen uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserin resimlemesi incelendiğinde sayfalarda yer alan görsellerin genel olarak metni süsleyici bir işlev üstlendiğini söylemek mümkündür. Nitekim görseller, metnin yalnızca bir bölümünü ya da karakterini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Bu durum görsellerin kendi arasındaki bağlantısını ve devamlılığını olumsuz yönde etkilemiştir. Görseller, okuyucunun yalnızca görsel dil aracılığıyla hikâye oluşturmaya fırsat verecek bütünlükte değildir. Bu durum ilgili değer görsellerden okunmasını zorlaştırmıştır. Vatanseverlik değerinin içerdiği birlik ve beraberlik duygusu görsellere yeterince aktarılmamıştır. Değer anlatıldığı bölümlerde yalnızca nişan almış bir asker ve yalnız başına mermi taşıyan bir kadın resmedilmiştir. Türk milletinin vatanını korumak için verdiği mücadele kelimelerle anlatılsa dahi yukarıda da çeşitli örneklerine yer verildiği gibi bu ruh mekân ve karakter bütünlemesiyle okuyucuya hissettirilmemiştir. Sonuç olarak ele alınan değer açısından görseller ile metin arasında kısmen uyum sağlandığı görülmüştür.

4.1.13. Hoş Geldin Oya

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Hoş Geldin Oya” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. “Hoş Geldin Oya” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

“Hoş Geldin Oya” kitabına dair Tablo 18’de verilen görsel-metin uyumu değerlendirme formu incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüştüğü görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin ana karakteri olan Oya ailesi ile ellerinde bavullarla belli bir yöne doğru hareket eder şekilde resmedilmiştir. Oya ve ailesinin hareket ettikleri yönde ise onları karşılar şekilde Mehmet Ağa ve oğlu Salih vardır. Kitap karakterlerinin yer aldığı mekân kapak görselinde köy olarak yansıtılmış olup Mehmet Ağa ile oğlu köy kültürünün kıyafetleri ile çizimlenmiştir. Bunun yanı sıra Oya ve ailesinin şehirden geldiklerini belli edecek tarzda tasarlanmış kıyafetleri, şaşkın ve meraklı yüz ifadeleri köye dışarıdan gelenlerin onlar olduğunu aksettirecek yapıdadır. Sonuç olarak eserin kapak görseli eserin ismi ile birbirini tamamlamakta olup öykünün kurgusuna dair okuyucuya ipuçları vermektedir.

Tablo 18’de görüldüğü üzere eserde metni temsil eden görsellerin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Buna göre görsellerin metinde gerçekleşen olaylara paralel olarak resmedildiği ve ait oldukları metin bölümleriyle bağlantılı bir şekilde çocuk okura sunulduğu söylenebilir. Eserdeki kurguya göre sıralanmış olan görseller, hikâyenin metni ile görselleri arasında tutarlılık olmasını ve hikâyenin görsel dil ile takip edilebilmesini sağlamıştır.

“Hoş Geldin Oya” kitabındaki görseller incelendiğinde eserde yer alan görsellerin metnin içeriğine yönelik olarak metnin iletisini destekleyecek şekilde resmedildiği görülmüştür. Görsellerde resmedilen öğe ve karakterlerin birbirleri ile ilişkili olarak yapılandırılması resmin içerdiği mesajın çocuk okura aktarılmasına hizmet etmesini sağlamıştır. Ait olduğu metnin içerik özelliklerine uygun bir şekilde resmedilen görseller,

metin olmaksızın eserde aktarılan hikâyenin kurgusunu tahmin ettirecek nitelikte oluşturulmuştur. Görsellerde resmedilmiş olan öğelerin metinle uyumlu bir şekilde çizimlenmesi; karakterlerin yüz ve beden ifadelerinin, duygu ve düşünce dünyalarının detaylı çizgilerle okura yansıtılması, eserin anlaşılabilirliğini artırarak yorumlanmasını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte görsellerin boyanmasında seçilen renk kombinasyonları, öykü ile aktarılmak istenen farklı kültürleri yansıtacak şekilde kullanılmıştır. Örneğin şekil 28’de görüldüğü üzere köy yaşamının anlatıldığı sahnelerde daha çok yeşil, kahverengi ve sarı gibi renkler zemin rengi olarak seçilmiş ve ilgili öğeler geleneksel desenlerle süslenmiştir. Bütün bunlara dayanılarak “Hoş Geldin Oya” isimli çocuk kitabının görsel-metin uyumunun yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 28. “Hoş Geldin Oya” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Renklendirilmesinde Kullanılan Renklerin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018a, s. 14)

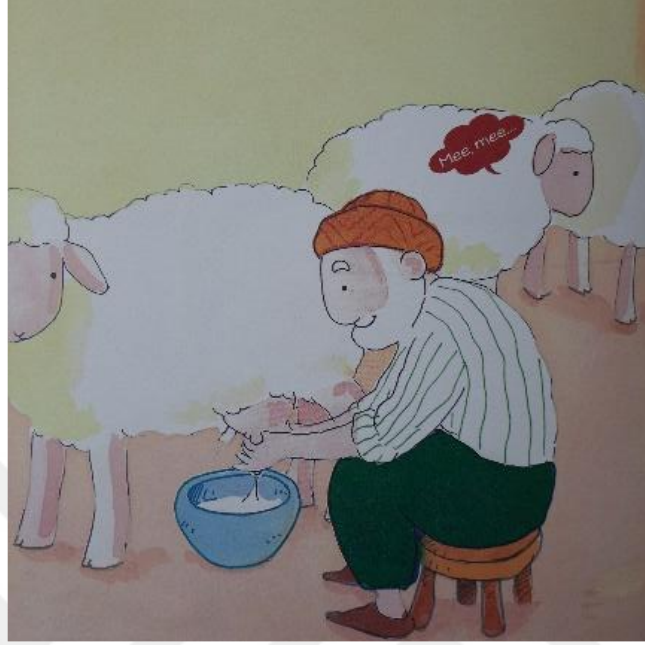
Tablo 18 incelendiğinde metinde kullanılan sembollerin görsellerde kısmen vurgulanmış olduğu; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun ise resimlemede kısmen fark edildiği görülmüştür. Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görseller, ait oldukları metni desteklemek ve açıklamak için kullanılmakta olup bu amaç doğrultusunda daha dikkatli bir şekilde titizlikle tasarlanmalıdır. “Hoş Geldin Oya” kitabının görselleri incelendiğinde

metinde vurgulanan ve kitabın muhtevası açısından önem arz eden bazı öğelerin görsellere yansıtılmadığı tespit edilmiştir. Örnek olarak kitabın giriş metninde Oya ve ailesinin akrabalarını ziyaret etmek için geldikleri köy şu şekilde betimlenmiştir: “*Tek katlı evler, samanlıklar vardı burada. At arabaları geçiyor; koyunlar, inekler geziniyordu.*”.

Metni temsil eden görsel incelendiğinde resimlemede samanlıklara, at arabalarına ve ineklere yer verilmediği görülmüştür. Görsellerde metinde olmayan öğelerden önce metinde geçen öğelere yer verilmesi çocuk okurun belki de daha önceden duyduğu ancak görmediği öğeleri öğrenmesi ve zihninde o öğelere dair bir şema oluşturması açısından önemlidir. Öte yandan metinde vurgulanan koyunlar ise perspektif olarak odak noktasından uzakta, çok küçük boyutlarda çizimlenmiştir. Bu durum metinde vurgulanan öğelerin görsellerde sahnenin geri planında kalmasına ve kolayca fark edilirliliğinin azalmasına yol açmıştır.

Eserde yer alan görsellerde canlı renkler kullanılmakla birlikte gölge ve ışık efektinin yetersizliği, bazı öğelerin yalnızca suluboya lekesi olarak boyanması, kontür çizgileriyle detayların çizimlenmemesi, bazı ayrıntıların ve derinliklerin yeterince vurgulanmamasına yol açmıştır. Örneğin şekil 30’da görüldüğü üzere koyunların bulunduğu ağılın duvar rengi sarı renkle boyanmıştır. Aynı zamanda ağılda bulunan koyunların gölgede kalan kısımlarında da duvarda kullanılan sarı renk kullanılmıştır. Bu görüntü, çizerin duvarı boyarken kullandığı rengi, sahnedeki diğer öğelerin üzerine taşırması gibi algılanmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla resimlemede kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı söylenebilir.

Şekil 29. “Hoş Geldin Oya” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018a, s. 6)

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (dirgen, çeşitli hayvanlar, korkuluk) metnin içeriğini destekleyecek şekilde orantılı olarak kullanılmıştır. Resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (samanlık, at arabası, inek) yukarıda yer verildiği gibi yer yer rastlanmıştır.

“Hoş Geldin Oya” kitabında ele alınan *“farklı kültürler, misafirperlik”* değerlerinin görsellere yansıtılarak somutlaştırıldığı ve işlenen değer açısından görsel ile metin arasında uyum sağladığı görülmüştür.

Hikâyede değerler, tatil için şehirden köye gelen Oya’nın yaşadıkları üzerinden aktarılmıştır. Bu doğrultuda ilgili değerlere metin ile görsellerde sık sık yer verildiği görülmüştür. Farklı kültürlerin özelliklerinin ve misafirperverliğin işlendiği eserde metinde vurgulanan değerler, görseller ile somutlaştırılmıştır. Örneğin ev sahibi Mehmet Ağa ve eşi görsellerde misafirlerine sofrayı kurmuş ve onlara hizmet ederken çizimlenmiştir. Yine Mehmet Ağa’nın eşi görsellerde Oya’nın ailesine elinde çay tepsisi tutarken resmedilmiştir. İlgili görseller misafirperverliğin görsel dil ile okunmasını ve okurun olumlu kişilik özelliklerini hikâyeye karakterlerinden görmesini kolaylaştırmıştır. Metinde “ağa, darı, otlak, ağıl, tarla, çiğdem, tulumba, cepken, şalvar” gibi köy kültürünü

yansıtan ifadelerle yer verilerek bu kavramlar görsellerle somutlaştırılmıştır. Bu durum okurun farklı kültürlere ait öğeleri tanımasına yardımcı olmuştur. Sonuç olarak çocuk okura değer eğitimi açısından zengin bir öğrenme alanı oluşturan eserin içeriğindeki görsellerin, ait oldukları metin ile uyumlu bir şekilde yapılandırıldığı söylenebilir.

4.1.14. Annem İçin

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Annem İçin” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu” Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. “Annem İçin” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?			X

10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 19 incelendiğinde “Annem İçin” isimli resimli çocuk kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; görsellerin metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı görülmüştür.

İncelenen eserin kapak görseline kitap içeriğinde yer alan ana karakterler resmedilerek sahnenin geri kalan kısmına hikâyenin konusunu sezdirici öğeler yerleştirilmiştir. Bu doğrultuda kapak resminde kitabın baş karakteri olan tavşan Uzun Kulak, annesine sarılmış halde ona bakarken resmedilmiştir. Etraflarında ise diğer hayvan karakterler mutlulukla onları seyretmektedir. Yan taraflarında duran masanın üzerinde ise hikâyenin içeriğinde Uzun Kulak’ın annesi için yaptığı belirtilen pasta yer almaktadır. Buna göre kitap kapağının eserin içeriğiyle ilişkili bir şekilde yapılandırıldığı söylenebilir.

Eserde yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, metinde anlatılanlara paralel olarak resmedilmiş ve sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstüne, altına ya da arka planına konumlandırılmıştır. Metin olmaksızın görseller, çocuk okurun metni tahmin etmesini sağlayabilecek nitelikte yapılandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle görsellerin, çocuk okura aktarılması istenen iletiyi yansıtacak ve onun kendi hikayelerini oluşturabilecek nitelikte yapılandırıldığı söylenebilir. Nitekim metinde hareket biçimleri ve yüz ifadeleriyle betimlenen karakterlerin görsellere metinde anlatıldığı şekilde resmedilmesi metin-görsel uyumunu artırmıştır. Bununla birlikte metinde karakterlerin fiziksel ve duygusal portrelerine dair detaylı açıklamalara yer verilmediği durumlarda görseller, metinde

kastedilen olguyu aksettirecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu durum görsellerin metni açıklayıcı ve yorumlayıcı bir misyon üstlenmesini sağlamıştır. Örneğin metinde Uzun Kulak'ın topladığı cevizleri sepetine koymak için geri geldiği ve cevizlerinin yerinde sadece kabuklarını gördüğünün anlatıldığı sahnede Uzun Kulak'ın bu duruma karşı duyduğu üzüntü kavramsal dil ile ifade edilmemiştir. Ancak şekil 30'da görüldüğü üzere metni açıklayan görselde Uzun Kulak üzgün bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir. Bunun yanında duyduğu üzüntüden dolayı uzun kulaklarının aşağıya doğru eğildiği detayı da görselde vurgulanmıştır.

Şekil 30. “Annem İçin” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

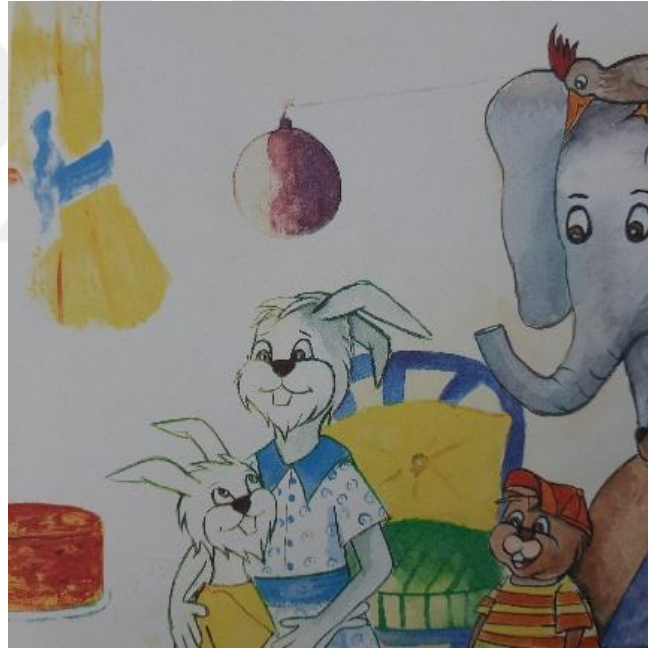
Kaynak:(Bektaş vd., 2018a, s. 7)

Bu doğrultuda eserde resmedilen görsellerin ait oldukları metin ile uyumuna bakıldığında görsellerin metinde anlatılanları olduğu gibi yansıttığı söylenebilir. Eserde yer alan görseller, metnin anlatımını güçlendirmiş ve bütünlüğünü desteklemiştir.

Tablo 19'a göre öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüşmekte olduğu görülmüştür. “Annem İçin” kitabının çizeri aynı zamanda setin diğer kitapları olan “Penguenlerin Oyunu”, “Kış Pastası”, “Dedemin Madalyası” ve “Annem İçin” kitabından sonra gelen “Islak Pati” kitaplarının da çizeridir.

Bu doğrultuda ilgili kitabın görselleri incelendiğinde çizerin resimlediği diğer kitaplarla “Annem İçin” kitabının görselleri arasında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Görsellerde ara ara sarı ve kırmızı gibi enerjik ve dikkat çekici renkler kullanılsa da genel itibariyle görseller koyu tonlar kullanılarak resmedilmiştir. Ayrıca resimlerde kullanılan renk paleti geniş ve çeşitli tutulmuştur. Sarı ve kırmızının yanında yeşil, gri, pembe, turuncu, mor ve kahverengi gibi birçok renge yer verilmiştir. Bu renkler dokularla ve suluboya lekeleriyle birleştğinde görsellerin karmaşık ve dağınık görünmesine sebep olmuştur. Ayrıca kitapta yer yer baskıdan kaynaklı sarı ışık patlamalarına rastlanılmıştır. Bu durum görselleri estetik açıdan olumsuz etkilemiştir.

Şekil 31. “Annem İçin” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerdeki Işık Patlamalarına Örnek Bir Görsel

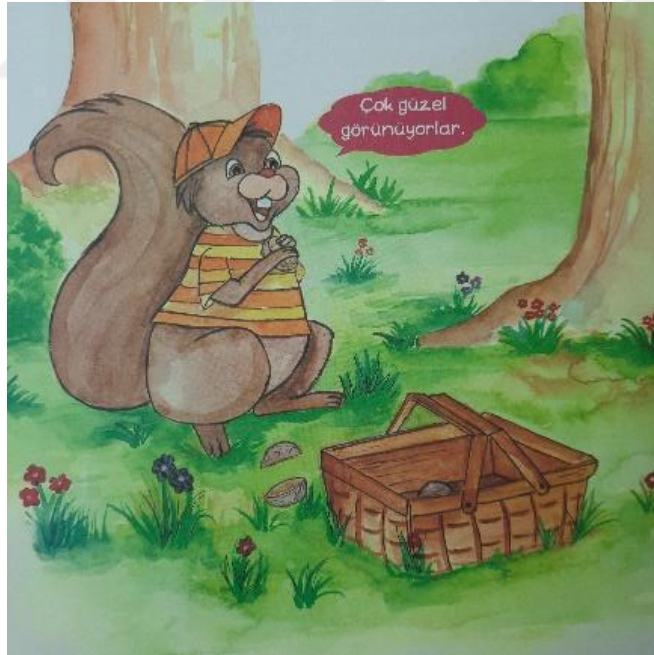

Kaynak: (Bektaş vd., 2018a, s. 16)

Tablo 19’da görüldüğü üzere metinde kullanılan semboller görsellerde kısmen vurgulanmış olup vurgulanmak istenen öge ve olgu ise resimlemede kısmen kolayca fark edilmektedir. Örneğin metinde sincap kardeşlerden en küçüğünün ana karakter olan Uzun Kulak’ın sepetindeki tüm cevizleri yediği vurgulanmıştır. Metne ait görselde de küçük sincap, elinde tuttuğu cevizi yerken çizimlenmiştir. Görsel ait olduğu metni bütünsel açıdan yansıtırsa da bu durum resimlemede kolayca fark edilmemektedir. Zira küçük

sincap, koyu kahverengi rengine boyanmış olup üzerine ise sarı-turuncu çizgili bir tişört giymiş bir şekilde çizimlenmiştir. Metinde küçük sincabın yediği vurgulanan cevizler ise sincabın elleri arasında, küçük boyutlu olarak, sarı ve kahverengi renklerinde resmedilmiştir. Kullanılan renklerin yakın tonlarda seçilmesi ve kavramsal dil ile vurgulanan öğelerin görsellerde küçük boyutlu çizimlenmesi bu öğelerin kolayca fark edilmesini zorlaştırmıştır. Yan sayfadaki metinde ise tavşan Uzun Kulak'ın boş ceviz kabuklarını gördüğü vurgulanmıştır. Metne ait görselde birkaç tane ceviz kabuğu yerdeki sepetin yanına çizimlenmiştir. Betimlemesi yapılan her iki görselde de vurgulanan bu öğelere ışıkla ve gölge ile hacim kazandırılmaması öğelerin geri planda kalmasına sebebiyet vermiştir. Sonuç olarak örneklerde de görüldüğü üzere eserin görsellerinde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmadığı görülmüştür.

Şekil 32. “Annem İçin” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018a, s. 6)

“Annem İçin” kitabında metinde olmayan ancak resimde olan öğeler metnin kurgusunu destekleyecek şekilde kullanılmış olup resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise yer verilmemiştir.

“Annem İçin” kitabında çocuk okura “yardımlaşma, dayanışma” değerlerinin kazandırılması amaçlanmıştır. İlgili eserde kazandırılması amaçlanan değer görsellerde somutlaştırıldığı; bu doğrultuda ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserde ilgili değer hikâyenin baş kahramanı tavşan Uzun Kulak’ın anneler günü için annesine havuçlu kek yapmaya karar vermesi üzerine Uzun Kulak’ın yaşadığı olaylar üzerinden okuyucuya aktarılmaya çalışılır. Pasta yapma sürecinde baş karakter Uzun Kulak’ın arkadaşlarının çeşitli anlarda ona yardım ettiği metinde sıkça vurgulanmaktadır. Buna göre sincap kardeşlerin Uzun Kulak’a ceviz toplamasında, fil Gogo’nun eve gitmesinde, ağaçkakan Puki’nin ise ona evi süslemesinde yardım ederek hayvanların dayanışma içerisinde bu işi başarıyla sonuçlandırdıkları betimlenmiştir. Yardımlaşma ve dayanışma değeri görsel açıdan incelendiğinde hayvanların yardımlaşma ve dayanışma süreçlerinin somut bir şekilde görseller yansıtıldığı görülmüştür. Örneğin sincapların dalda birlikte ceviz topladığı, Fil Gogo’nun Uzun Kulak’ı sırtında taşıdığı ve Ağaçkakan Puki’nin ise evi süslediği sahneler ayrı ayrı resimlenmiştir. Bununla birlikte hikâyenin son sayfasında hayvanların hep birlikte Uzun Kulak’ın annesinin anneler gününü kutladıkları görsellere yansıtılmıştır. Sonuç olarak eserde ele alınan değer açısından görsel-metin uyumu sağlandığı ilgili değer görsellerden okunabildiği görülmüştür.

4.1.15. Islak Pati

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Islak Pati” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. “Islak Pati” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		

2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		X
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 20 incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği görülmüştür.

Eserin kapak görselinde kitabın baş karakteri Emre'nin şemsiyesiyle birlikte, şaşkın bir yüz ifadesiyle yağmurdan dolayı tüyleri ıslanmış bir kediye doğru yürürken resmedilmiştir. Buna göre yağmurlu ve rüzgârlı bir havada Emre'nin atkısının ve şemsiyesinin olması, bununla birlikte kedinin ıslanmış bir şekilde yolun kenarında durması eserin içeriğine ve öykünün konusuna dair ipuçları barındırmaktadır.

İncelemesi yapılan eserde, metin ve görseller arasındaki çift yönlü etkileşim, anlatımın güçlendirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Eserin görselleri hikâyede anlatılanların çocuk okura yansıtılmasında metni tamamlayıcı bir işlev görmekte olup aynı zamanda çocuk okurun metin olmaksızın hikâyeyi anlamlandırmasına yardımcı olacak niteliktedir. Nitekim eserde yer alan görseller, çocuk okurun kendi hikâyesini oluşturmaya fırsat tanıyacak şekilde birbiriyle bağlantılı ve tutarlı resmedilmiştir. Metinde bir ifade ve hareket biçimi belirtilen durumlarda genel olarak görseller, metinde betimlenen bu direktiflere göre çizimlenmiş olup içerikle uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. Bu doğrultuda eserde yer alan görsel unsurların, metnin içeriğini pekiştirerek hikâyenin ana temasını okuyucuya aksettirdiği söylenebilir.

Tablo 20'ye göre resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde kısmen vurgulandığı görülmüştür. Görseller bir bütün olarak devamlılık arz edip temsil ettikleri metinle uyumluluk gösterse de ilgili kriterler özelinde metin ve görseller arasında yer yer bazı noktalar dikkat çekmektedir. Buna göre görseller incelendiğinde hikâyede yer alan kahramanların metnin ilgili kısımlarında belirtilen yüz ifadelerinin görsellere yansıtılamadığı söylenebilir. Örneğin yağmurdan dolayı tüyleri sıırıslık olan ve eve girmek isteyince ana karakter olan Emre tarafından eve alınmayan kedi, bir su birikintisinin üzerinde, tüylerinden su damlarken çizimlenmiştir. Metne ait görsel, metinde anlatıldığı şekliyle bu durumu yansıtırken, şekil 33'te görüldüğü üzere kedinin gülmekle üzölmek arasındaki yüz ifadesi metinde geçen “*Zavallı kedicik, arkasından bakakalmıştı.*” tabirini desteklememektedir. Başka bir deyişle kedinin gülmekle üzölmek arasındaki yüz ifadesi yaşadığı bu durumdan üzüntü duyduğu hissini yansıtmamaktadır.

Şekil 33. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak:(Bektaş vd., 2018d, s. 6)

Diğer bir örnekte ise kitabın ilerleyen sayfalarında Emre, kediye yardım etmek için kediyi eve alınca annesi Emre'nin bu düşünceli davranışından dolayı çok hoşnut olur. Bu durum metinde “*Annesi Emre'nin bu davranışını çok beğenmişti.*” ifadeleriyle anlatılmakta olup metne ait görselde, metinle ilişkili olarak annesi Emre'ye sarılırken resmedilmiştir. Ancak şekil 34'te görüldüğü üzere Emre'nin annesi sağ profilden kaşı çatık ve gülümser bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Bu yüz ifadesi metinde geçen hoşnutluk duygusunu yansıtmadığı gibi annenin duygu ve düşünce dünyasının okuyucuya olumsuz bir şekilde yansımaya sebep olmuştur.

Şekil 34. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018d, s. 15)

Öte yandan henüz eserin giriş metninde kedinin dış görünüşü için vurgulanan “- Patilerin çamur olmuş.” açıklaması görsellere yansıtılmamıştır. Nitekim kedinin üç patisi sayfanın dışında kalacak şekilde yarım bırakılmış olup çizilen tek patisine ise herhangi bir kir ya da çamur lekesi eklenmemiştir. Verilen örneklerde de görüldüğü üzere eserde yer alan görsellerin detaylarına inildiğinde metinde aktarılan bazı hususların göz ardı edildiği ya da görsellere metinde betimlendiği şekilde yansıtılmadığı görülmüştür. Ancak bu durum eserin tamamını ve görsel-metin bütünselliğini bozacak nitelikte ve aşırılıkta değildir. Tüm bunların yanında vurgulanmak istenen öge ve olgunun ise görsel yoğunluğun az olması dolayısıyla resimlemede kolayca fark edildiği görülmüştür. Bu nedenle “Islak Pati” kitabının görsellerinin metinle uyumlu olarak metnin anlaşılmasına, yorumlanmasına ve değerlendirilmesine imkân tanıdığını söylemek mümkündür.

Tablo 20’de görüldüğü üzere “Islak Pati” kitabının resimlenmesinde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür. Görsellerde iç mekanlar ve karakterler sarı, yeşil, mavi ve mor gibi renkler kullanılarak boyanmıştır. Dış mekanlar ise metinde aktarılan yağmurlu, soğuk ve rüzgârlı betimlemelerine eş değerde soluk tonlarda ve sonbahar renkleriyle

resmedilmiştir. Bu durum metinde aktarılan duygu ile uyumlu olarak görsellerde iç mekanların sıcak ve huzurlu; dış mekanların ise soğuk ve kasvetli algılanmasını sağlamıştır. Ancak karakterlerin ten renklerinde turuncuya yakın bir rengin kullanılması, ışık ve gölgenin yetersiz kullanımı, bazı sahnelerin (sayfa 6,7,15,16) arka planlarının beyaz renkte bırakılması ve geri kalan kısımlarda ise dağınık suluboya lekelerinin kullanılması resimlemeyi estetik açıdan olumsuz etkilediği görülmüştür.

Şekil 35. “Islak Pati” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018d, s. 7)

Kitapta metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (iç ve dış mekân nesneleri) dengeli bir şekilde kullanılmış olup resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) rastlanmamıştır.

Eserde ele alınan “*empati, iyilik*” değerlerinin görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Eserde ilgili değerler, hikâyenin ana karakteri olan Emre’nin yağmurlu ve çok soğuk bir günde dışarı çıktığında yaşadığı olumsuzluklarla aynı durumu yaşayan bir sokak kedisi ile empati kurması üzerinden ele alınmıştır. Görseller incelendiğinde hem empati hem de iyilik değerinin resimlere yansıtıldığı görülmüştür. Empati değeri soyut

bir değer olması sebebiyle görselleştirilmesi zor olsa dahi görsellerin bütününe bakıldığında bu değer metni yansıtan görsellerden okunabildiği söylenebilir. Örneğin kitabın giriş bölümünde kediye sınırlı bir yüz ifadesiyle bakan Emre, kitabın gelişme bölümünde kedinin dışarıda üşümüş olan haline üzüntüyle bakarken resmedilmiştir. Hikâyenin sonuç kısmında ise Emre, kediyi eve almış, ona bir havlu sarmış ve önüne bir kâse süt koymuş şekilde çizimlenmiştir. Bu doğrultuda görseller, metinde işlenen değer açısından incelendiğinde ilgili değer görsel dil ile okunabildiği ve ait olduğu metinle uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmüştür.

4.1.16. Uçurtma Şenliği

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Uçurtma Şenliği” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. “Uçurtma Şenliği” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		

7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öge ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

“Uçurtma Şenliği” kitabına ilişkin Tablo 21’de verilen görsel-metin uyumu değerlendirme tablosu incelendiğinde kitabın kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; kitabın görsellerinin ait oldukları metinlerle uyumlu olarak metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle örtüştüğü; hikâyede yer alan kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; bunun yanında görsellerde kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakterleri olan Buğra, Aynur ve Mine ile birlikte engelli arkadaşları Arda uçurtma uçururlarken resmedilmiştir. Bununla birlikte kapak resmi renkli uçurtmalarla süslenmiştir. Eserin içeriğine dair ipuçları barındıran kapak görseli, eserin başlığıyla ve içeriğiyle uyumlu olarak resmedilmiştir.

“Uçurtma Şenliği” kitabının görsel öğeleri, metni açıklayıcı, tamamlayıcı ve destekleyici bir işleve sahiptir. Metnin bulunduğu sayfaya yerleştirilen görseller, metnin

içerdiği iletiyle uyumlu olarak resmedilmiştir. Buna göre görseller, metinde geçen kurgu ve olay örgüsüne göre sıralanmış olup devamlılık arz edecek şekilde yapılandırılmıştır. Sonuçta bütünsel olarak bakıldığında görsellerin, kendi içerisinde tutarlı ve ilişkili olduğu görülmüştür.

Metinde betimlenen karakter, nesne ve öğelerin özellikleri, metinle uyumlu bir şekilde görsellere yansıtılmıştır. Çocuk okurun hikâyede anlatılan olay ve kurguyu somut bir şekilde kavramasına yardımcı olacak nitelikte yapılandırılan görseller, hikâyede geçen karakterlerin yüz ve beden ifadelerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Nitekim şekil 36’ da görüldüğü üzere Buğra, Aynur ve Mine metinde belirtildiği gibi birlikte uçurtma yapmaktadırlar. Uçurtmayı yaparken Buğra ve arkadaşlarının zorlandığı yüz ifadelerinden okunmaktadır. Bunun yanı sıra tekerlekli sandalyede oturan Arda’nın uçurtma yapmayı bildiği, onlara yol gösterdiği ve onun uçurtmanın kuyruğunu yapma görevini üstlendiği yine metinle uyumlu bir şekilde resmedilmiştir. Bununla birlikte metin içerisinde betimlenen karakterlerin görsellere hareketliymiş hissiyatı oluşturacak şekilde yansıtılması görsellerin sıradan ve durağan görünmesini engellemiştir.

Şekil 36. “Uçurtma Şenliği” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018l, s. 14)

“Uçurtma Şenliği” kitabında metinde vurgulanan öğelere görsellerde yer verilmesi ve vurgulanan öğelerin kolayca fark edilecek nitelikte resmedilmesi ana temanın okura aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Metinde vurgulanan öğeler, görsellerde perspektif açısından dikkat edilerek resmedilmiş olup karakterlerin yüz ve beden ifadeleriyle bu öğelere dikkat çekilmiştir. Örneğin Arda’nın annesinin cüzdanını evde unuttuğu sahnede Arda ve annesi yakın planda, büyük boyutlu olarak resmedilmiştir. Bu durum yazılı metinde anlatılanların görsellerde kolayca fark edilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte Arda ve annesinin şaşkın bir şekilde resmedilen yüz ifadeleri metinde anlatılanları okura sezdirecek şekilde yapılandırılmıştır.

Şekil 37. “Uçurtma Şenliği” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018l, s. 8)

Görsellerin renklendirilmesinde metinde aktarılacak istenen duyguya paralel olarak canlı renkler kullanılmıştır. Bunun yanında mor ve sarı, mavi ve turuncu, yeşil ve kırmızı gibi kontrast renklerin bir arada kullanılması resmin hareketli ve canlı görünmesini sağlamıştır. Örneğin Aynur’un saçlarında sarı, kıyafetinde ise mor renkler tercih edilmiştir. Bununla birlikte Arda’nın oturduğu sandalye lacivert renkte ve kıyafeti ise turuncu renkte resmedilmiştir. Ancak setin diğer kitaplarında da rastlandığı üzere leke,

doku, gölge ve ışık gibi öğelerin yetersiz kullanımı görselleri estetik açıdan olumsuz etkilemiştir. Öte yandan bu durumun görsellerin ait oldukları metin ile olan uyumunu önemli ölçüde etkilemediğı söylenebilir.

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (kediler, evler, çiçekler, kuşlar vb.) kullanılmış olup resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) rastlanmamıştır.

“Uçurtma Şenliğı” kitabında işlenmesi amaçlanan **“güven, engellilik”** değerlerinin görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Güven ve engellilik değerleri görsellerde metinle uyumlu bir şekilde tasvir edilmiştir. Arda’nın tekerlekli sandalyeden düşerken arkadaşlarının endişeli yüz ifadeleri, Aynur’un koşar biçimde çizilmiş beden dili ve daha sonra hep birlikte mutlulukla uçurtma yaptıkları sahne ilgili değerlerin görsellerden okunmasını kolaylaştırmıştır.

Şekil 38. “Uçurtma Şenliğı” İsimli Eserde Ele Alınan “Güven, Engellilik” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bektaş vd., 2018l, s. 10)

4.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait “Değerli Masallar” İsimli Setin 1. Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları tarafından yayımlanan “Değerli Masallar” isimli setin 1. serisinin içerisinde yer alan Dolan Biber Ağlayan Kek, Kumruların Uçuran Şarkısı, Şemsiye Olmak İsteyen Kız, Hapşırın Tıksırın Kedi ve Hop Portakal kitaplarına dair elde edilen bulgulara sırasıyla aşağıda yer verilmiştir.

4.2.1. Dolan Biber Ağlayan Kek

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Dolan Biber Ağlayan Kek” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu” Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. “Dolan Biber Ağlayan Kek” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyum Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?		X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		

8	Vurgulanmak istenen öge ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 22 incelendiğinde “Dolan Biber Ağlayan Kek” başlıklı kitabın kapak resminin öykü ile ilişkili olduğu ve metni temsil eden resmin metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde ana karakter Zeynep, elinde tuttuğu neredeyse kendisi kadar büyük olan çırpma aleti ile kakaolu kek harcının üzerinde otururken resmedilmiştir. Görselde kek harcı kâsenin içinden yukarı doğru taşıp akmıştır. Ana karakterin yüz ifadesinden içinde bulunduğu bu durumdan mutlu olup eğlendiği anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda eserin kapak görselinin hikâyenin konusuyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Eser, görsel-metin arasındaki uyum açısından incelendiğinde resimlemenin metnin içeriğini kısmen ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı görülmüştür. Kitapta yer alan görsellerin genel olarak metnin içeriğinde geçen ifadeleri yansıttığı söylenebilir. Ait olduğu metnin bulunduğu sayfada resmedilen görseller, metinde anlatılanların çocuk okurun zihninde canlanmasına imkân verecek nitelikte yapılandırılmıştır. Ancak görsellerin kendi arasında bütünselliğine ve devamlılık sergileyip sergilemediğine bakıldığında her görselin ait olduğu metni yansıtmakla birlikte süreklilik arz edecek şekilde birbirleriyle bağlantılı olmadığı fark edilmiştir. Bu durumun metnin muhtevassından da kaynaklanabileceği

söylenebilir. Yine de hikâyenin son paragrafında geçen ifadelerin metni temsil eden görsele yansıtılamamış olması başlıca etken olarak Tablo 22 ‘nin 3, 4, ve 5. maddelerinde “kısmen” seçeneğinin işaretlenmesi uygun görülmüştür. Nitekim kitabın sonunda hikâye,

Kek için, iki iyi dost olan kakao ve sütü karıştırırken annesinin anlattıklarını düşündü Zeynep.
Biri beyaz,
biri siyah
ve arkadaşlar...
Neden olmasın?

ifadeleriyle bitirilmiştir. Metne ait görsel incelendiğinde somut bir şekilde anlatılan bu olayın görsellere gerçeküstü bir şekilde yansıtıldığı görülmüştür. Görselde sayfanın sağ alt köşesine konumlandırılan kâsenin içerisinden dökülen kek harcı, sayfanın tamamını kapsayacak şekilde çizimlenmiştir. Harcın üstünde ise metnin ana karakteri olan Zeynep, elinde neredeyse kendi boyutunda bir çırpıcı ile kahkaha atarak oturmaktadır. Öte yandan metinde geçen kakao ve süte görselde yer verilmediği gibi kakao metinde çocuk okura siyah renkli olarak aktarılmıştır. Betimlenen sahne şekil 39’da sunulmuştur.

Şekil 39. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Evcim, 2020, s. 16)

“Dolan Biber Ağlayan Kek” kitabında öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüştüğü görülmüştür. Görsellerde genel olarak coşku ve enerjiyi temsil edecek şekilde turuncu; güven ve güvenilirliği temsil edecek

şekilde mavi; ayrıca neşeli ve iyimser olmayı teşvik edecek nitelikte sarı rengi kullanılmıştır. Görseller bu renklerle sınırlı tutulmayıp resimlemede birçok farklı renk kullanılmıştır. Öte yandan bu durum yer yer bazı görsellerin karmaşık görünmesine sebep olmuştur.

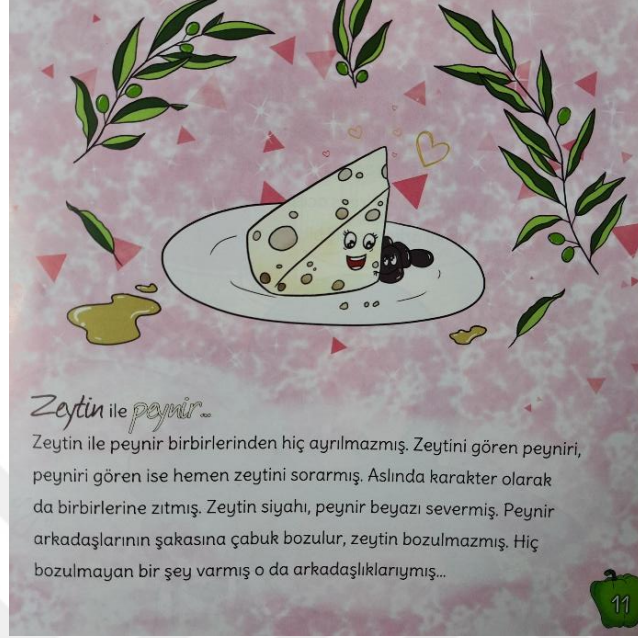
Şekil 40. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Aktarılan Duygu ile Görsellerde Kullanılan Renkler Arasındaki Uyuma Dair Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Evcim, 2020, s. 8)

Görsellerde metinde kullanılan sembollerin açık bir şekilde vurgulandığı görülmüştür. Vurgulanmak istenen öğe ve olgunun ise resimlemede kolayca fark edildiği söylenebilir. Eserin belli kısımlarında metinde vurgulanan öğelerin mekândan bağımsız olarak vinyet tarzda çizimlenmesi vurgulanan öğelerin öne çıkmasını sağlamıştır. Örneğin şekil 41’de görüldüğü üzere zeytin ve peynirin dostluğunun anlatıldığı metnin görselinde sadece zeytin ve peynir resmedilmiştir. Bu durum metinde vurgulanan öğe ve olgunun fark edilmesini kolaylaştırmıştır.

Şekil 41. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Evcim, 2020, s. 11)

Tablo 22’ye göre eserin görsellerinde kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırmıştır. Kullanılan renk paletinin genişliği karmaşık bir görüntüye yol açarken, görsellerde yer yer düz renk kullanımı, gölge ve ışığın orantısız dağılımı ayrıca öğelerin detaylarında kullanılan desenlerin çözümlülüğünün düşük oluşu eseri estetik açıdan olumsuz etkilemiştir. Bunun yanı sıra resimlenen öğelerin detaylarına beyaz çizgilerle parlaklık eklenmesi görsellerin nispeten canlı bir görüntüye sahip olmasını sağlamıştır.

“Dolan Biber Ağlayan Kek” kitabında metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (mutfak araç gereçleri, oyuncaklar, ev eşyaları vb.) rastlanıldığı gibi resimde olmayan ancak metinde olan öğelerin (kakao, süt) mevcut olduğu da görülmüştür.

Eserde çocuk okura kazandırılması amaçlanan **“arkadaşlık”** değeri buzdolabındaki birbirleriyle ilişkili yiyecek ve içeceklerin arkadaşlığı üzerinden işlenmiştir. Buna göre tahin ile pekmez; zeytin ile peynir; dolma biber ile ayran ikilileri birlikte verilerek arkadaşlık bağı çocuk okura aktarılmaya çalışılmıştır.

Metinde işlenen arkadaşlık değeri, örnek verilen yiyeceklerin görsellerde birer karakter haline getirilmesi kaydıyla somutlaştırılmıştır. Bu karakterlerden örneğin tahin

ile pekmez birbirilerine sarılırlarken; peynir ile zeytin yan yana sarılıp gülümserlerken; aynı şekilde ayran ile dolma biber de birbirlerine sevecenlikle bakarlarken tasvir edilmişlerdir. Bu doğrultuda görsellerde arkadaşlık değerinin yanında sevgi değerinin de çocuk okura yansıtıldığı söylenebilir. Sonuç olarak ele alınan değer açısından incelendiğinde “Dolan Biber Ağlayan Kek” kitabında metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Şekil 42. “Dolan Biber Ağlayan Kek” İsimli Eserde Ele Alınan “Arkadaşlık” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Evcim, 2020, s. 10)

4.2.2. Kumruların Uçuran Şarkısı

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Kumruların Uçuran Şarkısı” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 23’te sunulmuştur.

**Tablo 23. “Kumruların Uçuran Şarkısı” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı
Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu**

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?			X
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?			X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?			X

Tablo 23 incelendiğinde “Kumruların Uçuran Şarkısı” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu ve metni temsil eden resmin metnin bulunduğu sayfada

yer aldığı görülmüştür. Eserin kapak görselinde biri dişi diğeri erkek olmak üzere ağaç dalında yan yana duran iki tane kumru resmedilmiştir. Sanatçı kumruların cinsiyetini ayırmak için birinin kafasına toka ve saç detayı eklemiş olup gözlerine de kirpik çizimlemek suretiyle kuşun dişi olduğunu okuyucuya hissettirmiştir. Bununla birlikte görselde kumruların baş kısmına gökyüzüne doğru yükselen müzik notaları resmedilmiştir. Eserin kapak görseli sunulan bilgiler ışığında incelendiğinde öykünün konusuyla ilişkili ipuçları barındırdığı söylenebilir.

Kitapta yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Görseller, eserin sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin altına ya da arka planına resmedilmiştir.

Eserde yer alan görsellerin ait oldukları metinle arasındaki uyum incelendiğinde resimlemenin, metnin içeriğini kısmen ifade ettiği görülmüştür. Kitapta her ne kadar resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) metinle uyumlu olduğu görülse de görseller muhteva açısından metne göre daha sınırlı ve genel kalmıştır. Başka bir ifadeyle görseller, metnin içerdiği anlamın yalnızca küçük bir kısmını yansıtacak şekilde resmedilmiştir. Bu doğrultuda metnin içeriğinde anlatılanlara ve gerçekleşen olaylara göre görsellerin, ait olduğu metni yansıtıcı değil süsleyici bir işlev üstlendiği söylenebilir.

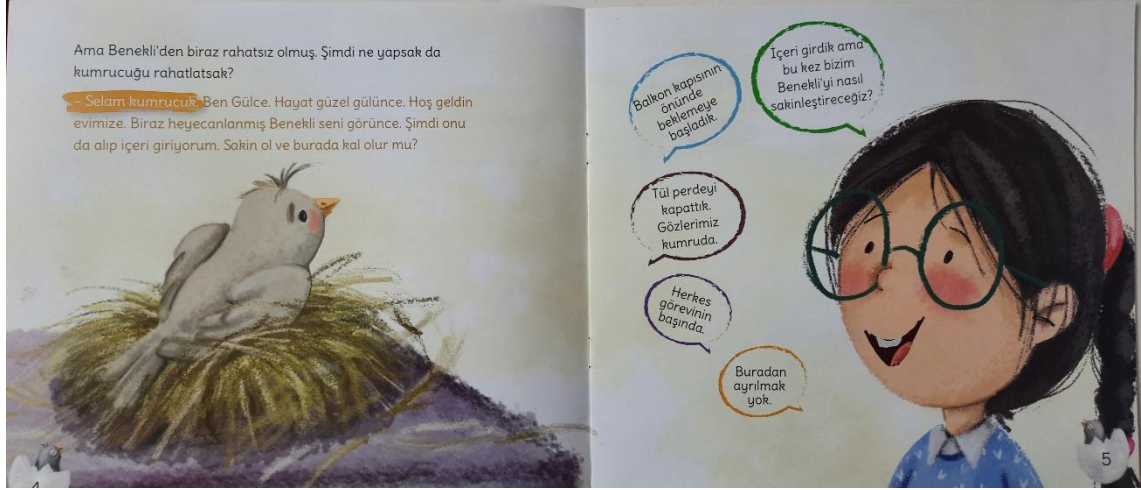
Ama Benekli'den biraz rahatsız olmuş. Şimdi ne yapsak da kumrucuğu rahatlıtsak?

-Selam kumrucuk. Ben Gülce. Hayat güzel gülünce. Hoş geldin evimize. Biraz heyecanlanmış Benekli seni görünce. Şimdi onu da alıp içeri giriyorum. Sakin ol ve burada kal olur mu?

İçeri girdik ama bu kez bizim Benekli'yi nasıl sakinleştireceğiz? Balkon önünde beklemeye başladık. Tül perdeyi kapattık. Gözlerimiz kumruda. Herkes görevinin başında. Buradan ayrılmak yok.

Yukarıda yer verilen bu ifadeler şekil 43'te görüldüğü üzere metinde tek bir sahneye ait olup yan yana iki sayfaya yerleştirilmiştir. Metinden örnek olarak aktarılan bu kesit, görsellere yalnızca ana karakter olan Gülce ve kumrunun resmedilmesi şeklinde yansıtılmıştır. Kitabın sol sayfasına sayfanın yarısından çoğunu kapsayacak şekilde yuvanın üzerinde oturmuş bir kumru resmi; sağ taraftaki sayfaya ise sayfanın neredeyse tamamına denk gelecek şekilde Gülce karakteri çizimlenmiştir. Bununla birlikte görselde, Gülce'nin beden hareketleri görünmeyecek tarzda yalnızca omuzlarından yukarı kısmı resmedilmiştir. Bu durum sahnenin durağan bir görüntüye sahip olmasına neden olmuştur. Öte yandan metinde, olayın gerçekleştiği mekânın -balkon kapısı, tül perde gibi- bazı ayrıntılarına yer verilmiştir. Metni yansıtan ilgili görsel incelendiğinde ise metinde vurgulanan bu ayrıntılara görselde hiç yer verilmediği; arka planın yalnızca açık sarı rengi ile boyandığı görülmüştür.

Şekil 43. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Aydınbaş, 2020, ss. 4-5)

“Kumruların Uçuran Şarkısı” hikâye kitabında yer alan karakterler özelinde metinde detaylı betimlemelere yer verilmemiştir. Bununla birlikte metin ve görseller birlikte değerlendirildiğinde genel olarak resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu görülmüştür. Nitekim metinde geçen kedi,

kumru ve insan figürleri gerçek yaşamdaki oranları korunarak resmedilmiştir. Öte yandan yukarıda örnek olarak eserin bir kısmından verilen pasajda ve onu temsil eden görselde de görüldüğü üzere eserde yer alan kahramanların yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları kısmen yansıtmaktadır. Nitekim metinde kumrunun kediden rahatsız olduğu vurgulanmış olsa da kumrunun yüz ve beden ifadeleri incelendiğinde onun böyle bir rahatsızlık yaşadığı görünmemektedir. Aksine görsel incelendiğinde kumrunun mutlu ve huzurlu bir şekilde yuvada oturduğu görülmektedir. Yine metinde Gülce'nin Benekli'yi içeri alıp girdiği; balkon kapısının önünde beraber bekledikleri; tül, perdeyi kapattıkları belirtilse de karakterlere bu eylemlerin hiçbiri yansıtılmamıştır. Bununla birlikte metinde geçen Benekli isimli kedi sahneye dahi yerleştirilmemiştir.

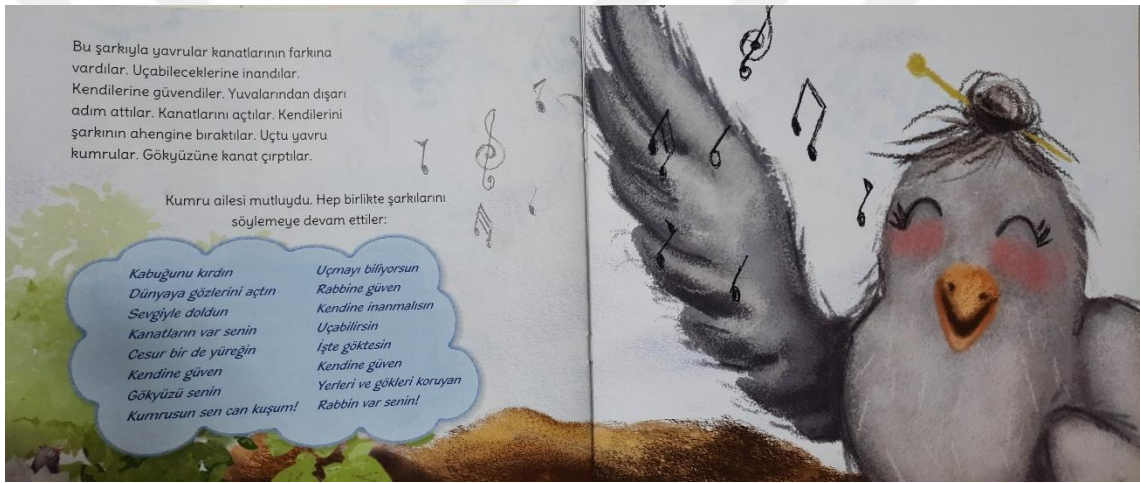
Tablo 23 incelendiğinde öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde kısmen vurgulandığı; vurgulanmak istenen öge ve olgunun ise resimlemede kısmen fark edildiği görülmüştür. Yavru kumruların kendilerine güvenerek uçmayı öğrenmeleri konusu üzerinden çocuğa aktarılmak istenen güven duygusunun çocuğa yansıtılması için görsellerde uyumlu renklerin kullanılmadığı söylenebilir. Görsellerde sarı ve gri renkleri ağırlıklı olarak kullanılmışken; güven duygusunun yansıtılmasında önemli bir role sahip olan mavi, yeşil gibi renkler neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu renkler görsellerde küçük detaylarda -Gülce'nin gözlük renginin yeşil olması gibi- kullanılmışken; mekân tasarımı ya da arka fon gibi geniş sahnelerin renklendirilmesinde ilgili renklere hiç yer verilmemiştir.

Metinde vurgulanan öge ve olguların görsellerde de aynı derecede vurgulanması erken çocukluk dönemine seslenen çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumunun sağlanması açısından önem arz etmektedir. Görsel-metin uyumunun sağlanmadığı yapıtlar, eserin niteliğini olumsuz etkileyebileceği gibi metni görseller ile bağdaştıramadığında çocuk okurun dikkatinin dağılmasına ve kitaptan uzaklaşmasına da sebebiyet verebilir. İncelenen eserin metninde vurgulanan öge ve olgunun görsellere kısmen yansıtıldığı ve bu durumun eserin görsel-metin uyumunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Örneğin şekil 44'te görüldüğü üzere eserin son sahnesinde yer alan görselde sayfanın sağ tarafına büyükçe bir kumru çizimlenmiştir. Kumrunun yalnızca yarısı görünmekte olup kuş, sağ kanadını yukarı kaldırmış ve gagası şarkı söylediğini belli edercesine açık bir şekilde tasvir edilmiştir. Karakterin etrafına ise müzik notaları

saçılmıştır. Sayfanın sol tarafında yer alan ve görselin ait olduğu metin ise aşağıda sunulduğu gibidir:

Bu şarkıyla yavrular kanatlarının farkına vardılar. Uçabileceklerine inandılar. Kendilerine güvendiler. Yuvalarından dışarı adım attılar. Kanatlarını açtılar. Kendilerini şarkının ahengine bıraktılar. Uçtu yavru kumrular. Gökyüzüne kanat çırttılar. Kumru ailesi mutluydu. Hep birlikte şarkılarını söylemeye devam ettiler...

Şekil 44. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserde Metinde Vurgulan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

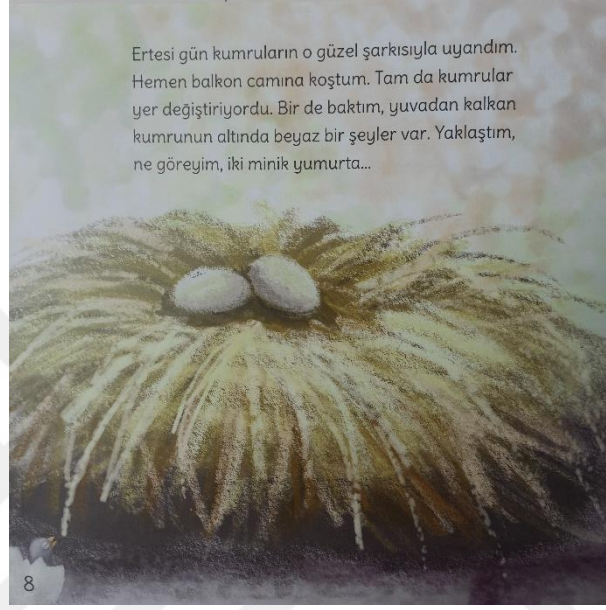

Kaynak: (Aydınbaş, 2020, ss. 16-17)

Metinde geçen yukarıdaki ifadelerin hemen altında ise bir şarkı yer almaktadır. Ancak görselde de görüldüğü gibi metinde vurgulanan kumru ailesi, yavru kumrular ve onların yuvadan uçuş anları metni temsil eden görsele hiçbir şekilde yansıtılmamıştır. Bununla birlikte vurgulanmak istenen öge ve olguların resmedilen diğer öğelerden gölge, ışık, doku, ton ve renk açısından ayrılmaması ilgili öge ve olguların dikkat çekmesini engellemiştir. Görsellerde kullanılan renkler soluk ve yakın tonlarda kullanılmış olup bu durum görsellerin canlı ve parlak görünmesini engellemiştir. Aynı zamanda şekil 45’te görüldüğü gibi görsellerin çizimlenmesinde çok fazla pürüzlü dokulu fırça kullanılması görsellerin netliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu doğrultuda görsellerde kullanılan

zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmadığı söylenebilir.

Şekil 45. “Kumruların Uçuran Şarkısı” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerde Kullanılan Zıtlıklara İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Aydınbaş, 2020, s. 8)

“Kumruların Uçuran Şarkısı” kitabında metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmamıştır. Metinde geçen öğelerin dışında görsellerde farklı herhangi bir öğe resmedilmemiştir. Bununla birlikte yukarıda örneklerine de yer verildiği üzere resmedilen sahnelerde metinde olan ancak resimde olmayan öğeler (tül, perde vb.) kullanıldığı görülmüştür.

Eserde “**güven**” değerinin ele alınış biçimi ve işleniş oldukça özgündür. Hikâye, yavru kumru kuşlarının uçuşu sürecinde kendilerine, yeteneklerine ve Allah’a güvenmeyi ve cesaretli olmayı telkin eden bir kurguya sahiptir. Bununla birlikte metin içerisinde düz bir anlatımın yanında şarkı gibi farklı dilsel zenginliklerin kullanılması ise çocuk okurun dilsel ve duygusal zekasının desteklenmesinde önem arz ettiği söylenebilir.

Güven değerinin kumruların uçuş davranışları üzerinden ele alınması ve kendine güvenme olgusunun yalnızca cesaretlendirici bir nitelikte metinde “...*Kendine güven; Gökyüzü senin; Kumrusun sen can kuşum...*” ifadeleriyle aktarılması kavramın

görsellerle somutlaştırılmasını zorlaştırmıştır. Bu doğrultuda metinde işlenen değer görsellerde somutlaştırılmadığı görülmüştür. Güven değerinin soyut bir kavram olarak görselleştirilmesi her ne kadar zor olsa da ilgili değer, metinde ele alındığı şekliyle resmedilebilirdi. Nitekim hikâyede aktarılan,

“Bu şarkıyla yavrular kanatlarının farkına vardılar. Uçabileceklerine inandılar. Kendilerine güvendiler. Yuvalarından dışarı adım attılar. Kanatlarını çırpıldılar. Kendilerini şarkının ahengine bıraktılar. Uçtu yavru kumrular. Gökyüzüne kanat çırpıldılar.”

ifadeleri yeterince görselleştirilmemiş olup metnin yer aldığı sayfada yalnızca anne kumru çizimlenmiştir. Bu doğrultuda ele alınan değer açısından incelendiğinde “Kumruların Uçuran Şarkısı” kitabında metinle görsel arasında uyum sağlanmadığı söylenebilir.

4.2.3. Şemsiye Olmak İsteyen Kız

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” Kitabına İlişkin Değerlendirme Kriter Formu
Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		

5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?		X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?		X

Tablo 24 incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Görselde ana karakter olan Sevde, bulutların üzerinde bisiklete binerken resmedilmiştir. Bisikletin arkasında iki balon ve önünde bir şemsiye takılıdır. Hikâyenin muhtevası ve genel itibarıyla görselin hikâye ile ilişkisi incelendiğinde kapak görselinin, hikâyenin konusu ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Eserde metni temsil eden resmin, kısmen metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; eserin resimlemesinin kısmen metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu ancak kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Büyükünce şemsiye olmak isteyen Sevde'nin hikayesinin anlatıldığı “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” kitabı Sevde'nin kurduğu hayal dışında gerçekçi ve somut bir anlatıma sahiptir. Diğer bir ifadeyle metin, görsellerle somutlaştırılmaya imkân verecek bir anlatıma sahiptir. Ancak görseller, metnin tam aksine çok soyut ve gerçeklikten biraz uzak bir tarzda resmedilmiştir. Nitekim metinde Sevde'nin şemsiye olmaya karar

verdiğini duyunca ailesinin, annesinin, babasının, dedesinin, halasının, amcasının...hatta beyaz kedisinin bile çok şaşırdığı vurgulanmıştır. Metni temsil eden görselde şekil 46’da görüldüğü üzere Sevde, bulutların arasında ve gökyüzüne doğru şemsiyelere üflerken çizimlenmiştir. Bir başka sayfada ona güllü bir şemsiye hediye edildiği Sevde’nin bu şemsiyeyi her yere yanında götürdüğü hem kendine hem de sevdiklerine tuttuğu anlatılmıştır. Yine aynı sayfada metinde geçen güllü şemsiye, baş aşağı dönmüş bir şekilde bir bulutun üstüne çizimlenmiştir. Şemsiyenin içerisine ise Sevde ve kedisi yerleştirilmiştir. Eserin ilerleyen sayfalarında da durum değişmemiştir. Okulda öğretmenlerinin Sevde ve ikizi Ayşe’ye büyüyünce ne olmak istediklerini sorduğu bölümde Sevde, eteği şemsiye şeklinde olan bir elbiseyle uçarken resmedilmiştir. Etrafında ise küçük küçük şemsiyeler uçuşmaktadır. Bu doğrultuda görsellerin metin olmaksızın ait olduğu metnin içeriğini tahmin ettirecek bir yapıda olmadığı söylenebilir. Görsellerin birbirleriyle olan devamlılığı göz önünde bulundurulduğunda ise her görselin bir diğerinden bağımsız olarak kendi içerisinde bir şeyler ifade ettiğini söylemek mümkündür.

Şekil 46. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak:(Gülbüz, 2020, ss. 6-7)

Resmedilen karakterlerin yüz ve beden ifadeleri incelendiğinde birçok sahnede Sevde'nin metinde betimlendiği şekliyle resimlenmediği görülmüştür. Yukarıda da örneklerine yer verildiği gibi metinde bir davranış ve hal üzerine betimlenen karakterler, özellikle Sevde karakteri, metinden bağımsız bir şekilde resmedilmiştir. Örneğin şekil 47'de görüldüğü üzere Sevde ve ikizi Ayşe anneleri ile bir yağmur damlasından kayarken resmedilmiştir. Yan sayfada yer alan yağmur damlasında ise bir araba anahtarı resmi vardır. Görselin temsil ettiği metinde ise annenin Sevde'yi sırtına, Ayşe'yi kucağına almış bir şekilde arabaya vardıkları anlatılmaktadır. Ancak metne ait görsel, gerçeklikten uzak bir biçimde yapılandırılmış olup metinde geçen araba figürü ise resmedilmemiştir.

Şekil 47. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserde Yer Alan Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Gürbüz, 2020, ss. 4-5)

Görseller Sevde'nin hayal dünyasını yansıtacak şekilde rengarenk ve canlı renklerle boyanmıştır. Gökkuşağının renklerinin sık kullanıldığı görseller, daha çok soyut bir mana barındırmaktadır. Bu anlamda Sevde'nin hayalperest düşünce yapısı düşünüldüğünde öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü söylenebilir.

Metinde kullanılan semboller, yukarıda eserden verilen örneklerde de görüldüğü gibi resimlemede kısmen vurgulanmıştır. Renklerin yoğun ve fazla kullanımı vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kısmen fark edilmesine neden

olmuştur. Nitekim görsellerde kullanılan renk paleti çok geniş tutulmuş olup her sayfada birçok renk ve desen kullanılmıştır. Öte yandan görselleri oluşturan sanatçı kitabın ismiyle ve Sevde'nin hayaliyle uyumlu olarak her sayfada şemsiye unsurunu öne çıkarmış olup açık bir şekilde bunu görsellere yansıtmıştır. Görsellerin her birinin kendi içerisinde çocuk okurun düş ve düşünce gücünü destekleyecek şekilde gerçeküstülük barındırdığı söylenebilir. Ancak bu durum, görsellerin metinle olan uyumu açısından değerlendirildiğinde kitabın görsellerinin metni tamamlayıcı değil, süsleyici bir işlev üstlendiği görülmüştür.

**Şekil 48. “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” İsimli Eserdeki Görsellerin
Renklendirilmesine İlişkin Örnek Bir Görsel**

Kaynak: (Gürbüz, 2020, s. 16)

Kitapta metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (kaktüs, uğur böceği, bisiklet, balon vb.) sıkça rastlanmıştır. Bunun yanı sıra resimde olmayan ancak metinde olan öğelerin (araba) kullanıldığı da görülmüştür.

“Şemsiye Olmak İsteyen Kız” kitabında aktarılması amaçlanan **“yardımseverlik”** değeri eserde spesifik bir kurguyla ele alınmıştır. İnsanlara yardım etmek isteyen bir kız çocuğunun şemsiye olmak istemesi kitabın konu ve kurgu açısından dikkat çekmesini sağlamıştır. Sevde'nin şemsiyenin hem yağmurdan hem de güneşten koruyan bir nesne olduğunun farkına varması ve yardım etme istediğini bununla bağdaştırması ilgili değer zihinde somutlaştırılmasını kolaylaştırmıştır.

Tablo 24’te görüldüğü eserde kazandırılması amaçlanan değerin, görsellerde somutlaştırılmadığı; bundan dolayı ele alınan değer açısından metinle görsel arasında yeterince uyum sağlanmadığı görülmüştür. Nitekim eserde yer alan görsellerin hiçbirinde yardımlaşma değeri resmedilmemiştir. Neredeyse her sahnede Sevde ya şemsiyelere üflerken ya da şemsiyelerle oynarken çizimlenmiştir. Metinde Sevde’nin insanlara yardım etmeyi sevdiği ve yardım ederken mutlu olduğu vurgulansa da yardımlaşma değeri görsellere yansıtılmamıştır. Sevde’nin şemsiyeyi başkalarına tutarken ya da ihtiyacı olan yaşlı bir insana yardım ederken resmedilmesi metne bağlı kalmaksızın çocuk okurun resimlerden yardımlaşma değerini görsel dil ile okumasına fırsat tanıyabilirdi.

İlgili eserin bulunduğu set araştırma için temin edildikten sonra çalışma sürecinde setin yalnızca “Şemsiye Olmak İsteyen Kız” kitabının görsellerinin yenilenerek tekrar yayımlandığı fark edilmiştir. Eserin yeni baskısı incelendiğinde görsellerin metinle uyumlu bir şekilde yardımlaşma değerini içerdiği ve hikâyenin resimlerde somutlaştırıldığı görülmüştür.

4.2.4. Hapşırın Tıksıran Kedi

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Hapşırın Tıksıran Kedi” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25. “Hapşırın Tıksıran Kedi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	

4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		X
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 25’te verilen görsel-metin uyumu değerlendirme tablosuna göre “Hapşırın Tıksırın Kedi” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu ve metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Eserin kapak görselinde hikâyenin ana karakteri olan Hapşırın Tıksırın kedi, bir çalılığın üstünde esneme hareketi yaparken resmedilmiştir. Kedi üzgün bir yüz ifadesine sahiptir. Kapak görseli eserin içeriğine dair kısıtlı öğeler barındırsa da hikâyenin muhtevası açısından düşünüldüğünde kapak görseli hikâyenin konusuyla ilişkili bulunmuştur.

Tablo 25’e göre “Hapşırın Tıksırın Kedi” kitabında yer alan metin ile metni temsil eden görsellerin uyumluluk düzeyi incelendiğinde görsellerin, hikâye metnini kısmen yansıttığı tespit edilmiştir. Sayfalara ait olduğu metinle paralel olarak yerleştirilen görseller, genel itibarıyla kendi içerisinde bir tutarlılık ve devamlılık arz etmektedir. Resimler metne bağlı kalmaksızın görsel okumaya fırsat tanıyacak nitelikte

yapılandırılmıştır. Görseller, genel olarak metnin anlaşılmasına yardımcı olsa da metinde yer verilen detayların görsellerde resmedilmemesi bazı sahnelerin metnin bağlamından kopmasına sebep olmuştur. Örneğin kitabın gelişme bölümüne denk gelen sahne metinde şu şekilde anlatılmaktadır:

Yolun karanlığına doğru yürüdü. Biraz üşüdü, biraz korktu. Karnı artık çok acıkmıştı. İleride süt dolu bir kap gördü. Gözleri parladı. Koşarak yanına gitti. Tam dilini uzatmıştı ki yavru kedilerden gelen incecik miyav sesleriyle durdu. Anladı. Bu süt onlara aitti. Başkasının sütünü içemezdi. Hapşırdı, tıksırdı yoluna devam etti. Gece boyunca sığınacak bir yer aradı. Yürümekten patileri ağrıdı. Uykusuz yorgun ve yalnızdı. Ona merhamet edecek kimse yok muydu? Dönüp dolaşıp yine ilk gördüğü bahçe duvarının önüne geldi. Hapşırdı, tıksırdı. Kuyruğunu karnına bastırdı oracıkta kıvrıldı.

Metinde anlatılan sahneyi betimleyen ve belli bir eylemi ifade eden cümleler, “yolun karanlığına doğru yürüdü; koşarak yanına gitti; uykusuz, yorgun ve yalnızdı vb.” ilgili sayfadaki görsele yansıtılmamıştır. Şekil 49’da görüldüğü gibi metinde yer alan öğeler, olayın geçtiği mekândan bağımsız olarak bulutların üzerine çizimlenmiştir. Başka bir deyişle bulutlar, görselde olayın gerçekleştiği mekân olarak kullanılmıştır. Bulutların üzerinde kitabın ana karakteri olan kedi uyumakta olup çevresinde ise yavru kediler, kocaman bir ip yumağı, süt kabı, ağaçlar ve evler yer almaktadır. Gökyüzü ise metinde vurgulandığı gibi karanlık değil mavi ve mor renktedir. Eserdeki diğer resimler temsil ettikleri metinle uyumlu olarak gerçek bir zaman ve gerçek bir mekân barındırmaktadır. Ayrıca ilgili görseller, kurguya göre sıralanmış olup çocuk okurun hikâye oluşturmaya imkân verecek niteliktedir. Ancak eleştirisi yapılan görsel, diğer görsellerle olan bu bütünlüğü ve hikâyede aktarılan gerçekliği bozmuştur. Zira ilgili görsel, eserin genel renk paletine ve uyumuna göre daha soft renklerle boyanmış olup gerçek dünyadaki ölçü ve oran ilkesine uymayan öğelerle süslenmiştir. Örnek vermek gerekirse görselin odak noktasındaki ip yumağı kedilerden çok daha büyük; bulutun üzerinde etrafa saçılan ağaçlar ise ana karakter kediten daha küçük resmedilmiştir. Resmedilen bu öğelerin gerçek yaşamdaki oran orantısının göz ardı edilmesi ve anlatılanların bir bulutun üzerine konumlandırılması sahnenin gerçeklikten uzaklaşmasına ve metinden kopmasına neden olmuştur.

Şekil 49. “Hapşıran Tıksıran Kedi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Arpacı, 2020, ss. 8-9)

Eserin başlığında ve içeriğinde sıkça geçen “hapşıran, tıksıran” ifadeleri kitapta metnin anlamını güçlendiren ve pekiştiren bir işlev üstlenmiştir. Hikâyede kedinin yaşadığı zor durumu kısa ama güçlü bir anlatımla özetlemiştir. Ayrıca bu ifadeler kitaba dair merak uyandırıcı bir etki bırakırken, dilsel açıdan da çocuk okurun kelime dağarcığını zenginleştirici bir yapıya sahiptir. Ancak ses oyunları ile oluşturulmuş ve eserde sıklıkla vurgulanmasıyla dikkat çeken bu ifadeler resimlerde görselleştirilmemiştir. Baş karaktere dair neredeyse kitabın her sayfasında yer verilen “Duvar çok yüksekti. Hapşırıp tıksırdı. Çıkamadı.”; “Dalda yatmaktan vazgeçti. Hapşırıp tıksırdı.”; “Kediye yer yoktu. Hapşırıp tıksırdı.”; “Hapşırıp tıksırdı. Kuyruğunu karnına bastırdı, oracıkta kıvrıldı.”; “Kedi hapşırıp tıksırdı.” bu ve benzeri ifadelerin resmedilmemesi görsellerin metni pekiştirmesini engellemiştir. Ayrıca bu durum metindeki aksiyonlarla görsellerdeki hareketin uyumsuz görünmesine yol açmıştır. Bu doğrultuda görsellerde resmedilen karakterin yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı söylenebilir. Bununla birlikte görsellerde resmedilmiş olan öge ve olguların metinle uyumlu bir şekilde yapılandırıldığı görülmüştür. Nitekim metinde betimlenen “montunu sıkıca giyinmiş bir çocuk”; “bir baktı ki yumurtalardan biri yuvadan düşmek üzere”; “kedi ıslanmış ve biraz da üşümüştü” gibi durumlar görsellere metinde geçtiği şekliyle yansıtılmıştır.

Eserde yer alan görseller, metinde aktarılan duyguya paralel olarak renklendirilmiştir. Buna göre kedinin üzüntülü ve hasta olduğu sahneler, koyu renkler kullanılarak yağmurlu ve kasvetli bir hava durumuyla resmedilmiştir. Öte yandan çocuk karakterin kediye bir yuva yaptığı ve ona içmesi için süt verdiği sahne, kedinin duygu durumuna uygun olarak canlı renklerle boyanmış olup gökyüzüne güneşli bir hava çizimlenmiştir. Görsellerde, kırmızı-yeşil ve turuncu-mavi gibi birbiriyle kontrast oluşturan renk kombinasyonları kullanılmıştır. Düz renklerle boyanan öge ve olgularda doku unsuru kullanılmamış olup gölge ve ışık ile öğelere boyut katılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak genel itibariyle öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü ve renklendirmede kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı söylenebilir.

Tablo 25’te görüldüğü üzere metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulanmış olduğu ve vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Örneğin eserin giriş metninde Hapşırın Tıksırın kedinin yağmurdan ıslanmış olduğu vurgulanmıştır. Metni temsil eden görselde kedi karakteri yakın planda ve yaşadığı bu durumdan rahatsız olmuş bir ifadeyle resmedilmiştir. Kedinin üzerine düşen yağmur damlaları çarpmanın etkisiyle kedinin tüylerinden sıçrarken ve akarken çizimlenmiştir. Yağmur damlalarına verilen bu efekt kedinin yağmurdan dolayı ıslandığını okura hissettirmektedir.

Şekil 50. “Hapşırın Tıksırın Kedi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Arpacı, 2020, s. 2)

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (posta kutusu, salyangoz, saksı vb.) yalnızca bir sahne haricinde metni tamamlayıcı bir şekilde kullanılmıştır. İlgili sahne yukarıda da belirtildiği gibi gerçek yaşamdaki oran-orantı ilkesine aykırı olarak resmedilmiş olup sahnede kullanılan öğeler, metnin bağlamına uzak kalacak şekilde yapılandırılmıştır. Kitapta resimde olmayan ancak metinde olan öğelerin (canlılar, nesneler vb.) ise kullanılmadığı görülmüştür.

“Hapşırın Tıksırın Kedi” kitabında işlenilmesi amaçlanan **“merhamet”** değeri görsellerde somut bir şekilde ele alınmıştır. Hikâyede Hapşırın Tıksırın kedi günlerce uykusuz, yorgun ve yalnız bir şekilde sokaklarda gezmiş ancak kendine sığınacak bir yer bulamamıştır. Metinde kedinin yaşadığı bu olumsuzluklardan sonra *“Ona merhamet edecek kimse yok muydu?”* sorusuna yer verilmiştir. Bu sorunun ardından ise ertesi sabah evinden çıkan bir çocuk, kedinin bu halini görünce hızla evine geri döner ve ona karton kutudan bir yuva hazırlar. Yuvanın önüne ise bir kâse süt koyar. Çocuğun bu davranışlarının merhamete dair bir soru sorulduktan sonra gerçekleşmesi merhamet kavramını açıklayıcı bir işlev üstlenmiştir.

Metinde geçen çocuk karakter, bahçenin kapısında üzgün bir şekilde yatan kediye gördüğü andaki sahnede endişeli ve şaşırılmış bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Bir sonraki sayfada ise çocuk, kedi için karton kutudan ev yaparken resmedilmiştir. Merhamet değerinin işlenmiş biçimi itibarıyla görsel devamlılık incelendiğinde görsellerin, birbiri arasında tutarlı ve bağlantılı bir şekilde merhamet değerini çocuk okura yansıttığı görülmüştür. Örneğin çocuk karakterin endişeli bir şekilde kediye baktığı ve ona kartondan ev yaptığı sahnelerden sonra çocuk karakter, kediye kucağına almış ve onun başını okşarken tasvir edilmiştir. Bu doğrultuda görsellerde yer alan karakterin davranışlarının hikâye oluşturmaya imkân verecek nitelikte birbiri ile ilişkili olduğu ve metnin içerdiği mesajın ve değerın çocuk okura aktarılmasını kolaylaştırdığı söylenebilir. Bununla birlikte görseller, çocuk okurun gerçek hayatta da karşılaşabileceği canlılara nasıl davranması gerektiğine dair somut ve olumlu örnekler de sunmaktadır. Sonuç olarak eserde kazandırılması amaçlanan değerin, görsellerde somutlaştırıldığı; ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Şekil 51. “Hapşırın Tıksıran Kedi” İsimli Eserde Ele Alınan “Merhamet” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Arpacı, 2020, s. 15)

4.2.5. Hop Portakal

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Hop Portakal” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. “Hop Portakal” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		X	
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?			X

4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		X
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?		X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

“Hop Portakal” kitabına ait görsel-metin uyumu değerlendirme tablosu incelendiğinde eserin kapak görselinin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Eserin kapak görselinde hikâyenin iki ana karakteri Zeynep ve Emre önlerinde duran masanın üzerindeki fanusa mutlulukla bakarken resmedilmişlerdir. Fanusun içinde hikâyede geçen ve Zeynep’in balığı olan Portakal isimli turuncu balık vardır. Zeynep ve Emre’nin meraklı bakışları ve hikâyede yer alan tüm karakterlerin bir aksiyon içerisinde kapak görselinde yer alması öykünün konusuna dair okura ipuçları sunmaktadır.

Tablo 26’da görüldüğü üzere eserde metni temsil eden resmin, kısmen metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Eserde metni temsil eden görseller, metnin içeriğine göre daha dar kapsamlı yapılandırılmış olup metinde yer alan öğe ve olgular metnin yer aldığı sayfalardan sonraki sayfalarda resmedilmiştir. Örneğin hikâyenin giriş metninden başlayarak sonraki sayfada da adı geçen ve anlatılan Emre karakteri ancak üç

sahne sonra görsellere yansıtılmıştır. Öyle ki sayfa 5'te yer alan metinde Emre'nin balığı görünce çok şaşırdığı; balığa isim bulduğu ve Zeynep'e balık için isim önerdiği anlatılsada metni yansıtan görselde yakın planda yalnızca Zeynep karakteri resmedilmiştir. Şekil 52'de görüldüğü üzere görselde balık dahi yer almamaktadır. Emre ise bir sonraki arka sayfada resmedilmiştir. Sayfa 5'te yer alan metin ve metne ait görsel aşağıda sunulmuştur.

Emre, akvaryumun içindeki balığı görünce çok şaşırmış. Çünkü ilk defa bu kadar küçük bir balık görüyormuş. Nasıl da sevimli, ne kadar da güzelmiş! Acaba bu balığın adı neymiş?
Zeynep henüz balığa isim düşünmediğini söyleyince Emre bir çırpıda isim bulmuş:
-Portakal olsun mu?
Zeynep, Portakal ismini çok beğenmiş. Emre'nin teklifini hemen kabul etmiş. Artık Zeynep ve Emre'nin yeni bir oyun arkadaşı varmış: Portakal!

Şekil 52. “Hop Portakal” İsimli Eserde Yer Alan Metin ve Görsellerin Tasarımına İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bilgin, 2020, ss. 4-5)

Kitapta yer alan görseller çeşitli kriterler göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde görsellerin, temsil ettikleri metnin içeriğine göre daha sınırlı kaldığı görülmüştür. Resimlenen sahnelerde metinde aktarılan önemli detaylar yeterince

vurgulanmamıştır. Bundan dolayı görseller metinde ayrıntılarıyla anlatılan sahneyi tamamlayıcı ve yorumlayıcı değil süsleyici bir işlev üstlenmiştir. Buna bağlı olarak kitaptaki paragraflar, görsellere göre daha detaylı ve uzun kalmış olup dilsel öğelerle anlatılanlar görsel dilin önüne geçmiştir. Örnek vermek gerekirse eserin ilk sayfasında yer alan paragraf şu şekildedir:

Zeynep ve Emre aynı apartmanda oturan iki akın arkadaşmış. Oyuncaklarını ve boyalarını birlikte kullanır, yeni yeni oyunlar üreterek mutlu olurlarmış. Bir gün babası işten gelirken Zeynep'e yavru bir Japon balığı almış. Zeynep gözlerine inanamamış, heyecandan yerinde duramamış.

Balığını hemen Emre'ye göstermeliyim, diyerek Emrelerin evine koşmuş.

İlgili metni temsil eden görsel incelendiğinde şekil 53'te görüldüğü üzere sağ taraftaki sayfanın tamamını kapsayacak kadar büyük bir fanus, fanusun içinde ise turuncu renkli bir balık resmedilmiştir. Fanus o kadar yakın planda çizimlenmiştir ki fanusun ağız kısmı ve tabanı sayfanın dışına taşmıştır. Verilen örnekte de görüldüğü üzere metinde geçen olay, aksiyon, Zeynep ve babası görsellere hiçbir surette yansıtılmamıştır. Eserin ilerleyen sayfalarında da bu durum değişmemiştir. Metinde vurgulanan diyalogların ve karakterlerin görsellerde yeterince canlandırılmaması kitabın görsel dil ile okunmasını zorlaştırmıştır. Sonuç olarak erken çocukluk döneminde bulunan çocuğun gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda görsellerin, çocuk okurun metni daha iyi anlamasına ve kavramasına yeterince yardımcı olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda resimlemenin, metnin içeriğini ifade etmediği söylenebilir.

Şekil 53. “Hop Portakal” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

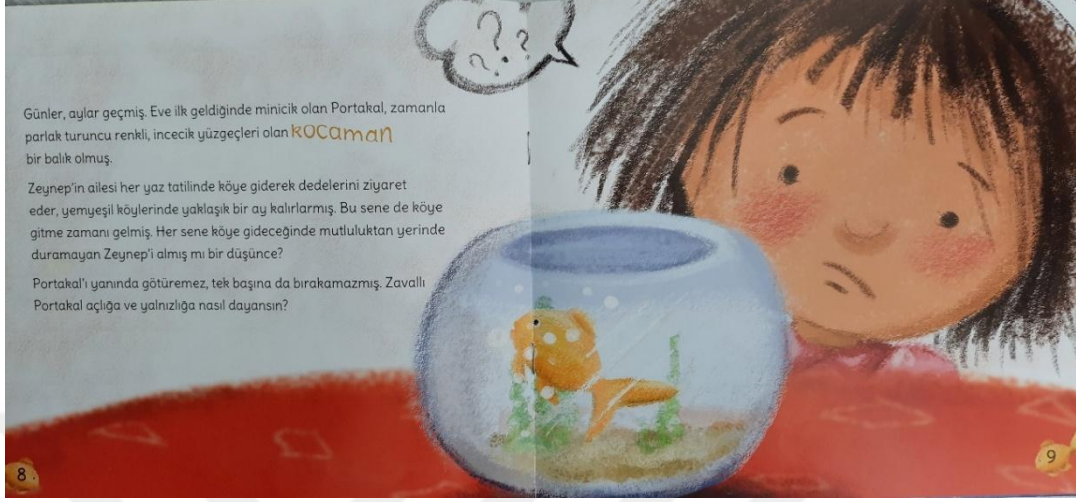

Kaynak: (Bilgin, 2020, ss. 2-3)

Tablo 26’da yer verildiği üzere “Hop Portakal” kitabında resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları kısmen yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun kısmen örtüştüğü; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye kısmen hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulanmamış olduğu ve vurgulanmak istenen öğe ve olgunun ise resimlemede kolayca fark edilmediği görülmüştür.

Görsellerde resmedilen öğelerin metinde geçen özelliklerinin gölge, ışık, renk, doku ya da zıtlık (kontrastlık) açısından öne çıkarılmaması vurgulanan öğenin geri planda kalmasına yol açmıştır. Örneğin metinde ana karakterlerden biri olan Zeynep’in balığı Portakal’ın zamanla büyüyüp, parlak, turuncu renkli ve incecik yüzgeçleri kocaman olan bir balığa dönüştüğü vurgulanmıştır. Ancak Portakal’ın bu özellikleri görsellere yansıtılamamıştır. Şekil 54’te görüldüğü üzere resmedilmiş öğenin özelliği metinle kısmen uyumlu yapılandırılmış olup renklendirmede kullanılan zıtlıklar da resimlemeye kısmen hareket ve canlılık katmıştır. Bununla birlikte görsellerde yoğun bir şekilde kullanılan fırça dokusu resimde öne çıkarılmak istenen öğenin geri planda kalmasına sebebiyet vermiştir.

Şekil 54. “Hop Portakal” İsimli Eserde Resmedilmiş Öğelerin Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bilgin, 2020, ss. 8-9)

Kitapta metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin (sahne obje ve nesneleri) az da olsa kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte metinde olan ancak resimlemede olmayan öğelere de (Zeynep'in babası, Emre'nin annesi) rastlanılmıştır.

“Hop Portakal” isimli eserde kazandırılması amaçlanan **“sorumluluk”** değerini, görsellerde kısmen somutlaştırıldığı; metinle görsel arasında ise ele alınan değer açısından kısmen uyum sağlandığı görülmüştür.

İlgili değer kitapta Emre'nin, sorumluluk üstlenerek Zeynep'in balığı Portakal'a bakması konusu üzerinden işlenmiştir. Hikâyenin gelişme bölümünde aktarılanlara göre Emre ilk başlarda büyük bir sorumluluk bilinciyle görevlerini yerine getirir. Portakal'ı düzenli olarak besler, suyunu tertemiz tutar ve tüm bunları başlangıçta ciddiyetle yapar. Ancak bir zaman sonra Emre, onunla konuştuğu halde Portakal'dan bir cevap gelmediği için sıkılmaya başlar. Daha sonra Emre, balığı sudan çıkarırsa konuşabileceğini düşünmek gibi bir hataya düşer. Bu durum üzerine Emre'nin annesi oğlunun elinde ölmek üzere olan balığı görünce onu hemen Emre'nin elinden alır ve suya geri bırakır. Bu bağlamda metinde işlenen değerini görsel-metin uyumu incelendiğinde sorumluluk değerinin yalnızca bir sahnede görselleştirilmiş olduğu söylenebilir. Nitekim Emre'nin balığa yem verdiği sahne haricinde başka hiçbir sahnede değer aktarımının yapıldığı bir

görsel rastlanmamıştır. Bu doğrultuda eserde işlenen değer açısından görsel-metin uyumunun kısmen yansıtıldığı söylenebilir.

Şekil 55. “Hop Portakal” İsimli Eserde Ele Alınan “Sorumluluk” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Bilgin, 2020, ss. 12-13)

4.3. Nar Çocuk Yayınlarına Ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” İsimli Kitap Serisinin İçerisinde Yer Alan Resimli Öykü Kitaplarının Görsel-Metin Uyumuna İlişkin Bulgular

Nar Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” isimli kitap serisinin içerisinde yer alan Çocukların Arabası, Akıllı Tavşan, Farenin Evi, Benimle Oynar Mısın?, Üzüm Ağacı, Hayat Sevince Güzel, Yardımsever Kirpi ve Nehir Gezisi kitaplarına dair elde edilen bulgulara sırasıyla aşağıda yer verilmiştir.

4.3.1. Çocukların Arabası

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Çocukların Arabası” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. “Çocukların Arabası” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X		
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X		

Tablo 27 incelendiğinde “Çocukların Arabası” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu bir şekilde yapılandırıldığı; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin görsellerde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin (canlılar, nesneler vb.) kullanıldığı; resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) ise rastlanılmadığı sonuçlarına varılmıştır.

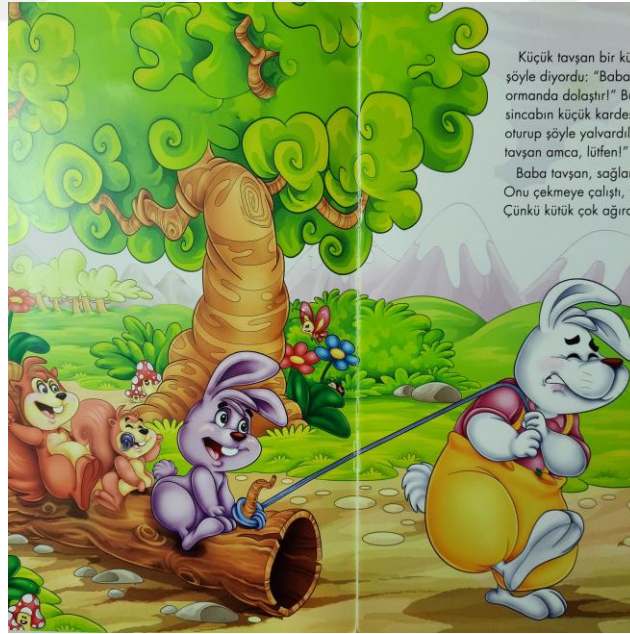
Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakteri olan baba tavşanın elinde tahtadan bir el arabasıyla sincap, kirpi gibi orman hayvanlarının yavrularını çektiği görülmektedir. El arabası çocuklara hitap edecek şekilde renkli olarak boyanmış ve balık, havuç gibi figürlerle süslenmiştir. İçerisinde neşe ile oturan hayvan yavruları ise ellerinde balonla baba tavşana bakarak gülümsemektedirler. Kapak görselinde yer alan tüm hayvanlar mutlu ve bir devinim içerisinde. Görsel durağan değil öykünün konusuna dair ipuçları barındıracak şekilde bir hareket akışı içermektedir.

Eserde yer alan tüm metinler ait oldukları metin ile uyumlu bir şekilde metnin bulunduğu sayfalara yerleştirilmiştir. Bu anlamda görseller, hikâyede anlatılan olay örgüsüne paralel olarak resmedilmiş olup eserin sayfa düzeni dikkate alınarak ait oldukları metnin üstünde ya da altında yer almaktadır. Hikâye metni, görsellerin renkli tasarımından ayrıştırılmak suretiyle sayfalarda bırakılan beyaz boşluklara yazılmıştır.

“Çocukların Arabası” kitabının görsellerinin, ait oldukları metnin içeriğini tam ve eksiksiz yansıtmak şeklinde yapılandırıldığı söylenebilir. Eserde yer alan görseller, metnin anlaşılmasına, içeriğinde anlatılanların yorumlanmasına ve değerlendirilmesine fırsat tanımaktadır. Metin olmaksızın eserde yer alan görseller, hikâyenin içeriğinde anlatılan olayları bütünsellik içerisinde okurun tahmin etmesini sağlamaktadır. Metnin bulunduğu sayfada yer alan resimler, çocuk okurun metinde aktarılan olayı görsel olarak da takip edebilmesine, kolaylıkla anlamasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte metinde yer alan hayvan karakterlerin yüz ifadeleri ve dış görünüşleri hikâyede anlatılan olaya paralel bir şekilde değişmekte olup görsel okumaya imkân sunmaktadır. Örneğin kitabın ilk

sahnesinde bir ağaç kütüğünün üzerinde bir yavru tavşan, bir yetişkin sincap ve bir yavru sincap mutlulukla oturmaktadır. Sincap karakterlerin boyut olarak birbirlerinden farklı çizimlenmesinin yanında küçük olanın ağzında emzikle çizimlenmiş olması iki sincabın görüntü açısından ayrılmasını sağlamaktadır. Buna göre görsellerde yer verilen ayrıntılardan metne bağlı kalmaksızın iki sincap arasında belirgin bir yaş farkı olduğu okunmaktadır. Ağaç kütüğünün önünde ise büyük bir tavşan iki eliyle sarıldığı ipe çocukların oturduğu ağaç kütüğünü çekmeye çalışmaktadır. Görselde büyük tavşanın iki eliyle ipe asılmış bir şekilde öne doğru adım atarken çizimlenmesi görsele bir hareket akışı, dinamizm katmıştır. Bunun yanında tavşan gözlerini sıkıca kapatmış, kaşlarını zorlandığını belli eder şekilde kaldırmış ve dişlerini sıkıca sıkmış bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir. Tavşanın fiziksel görünüşü, mimikleri ve acı dolu yüz ifadesinin onun ağaç kütüğünü çekmekte çok zorlandığını açık bir şekilde okuyucuya hissettirdiği söylenebilir. İlgili sahne şekil 56’da sunulmuştur.

Şekil 56. “Çocukların Arabası” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019c, ss. 2-3)

Eserin içeriğinde yer alan örnek sahneden de görüldüğü üzere eserin tamamında resmedilen görsellerin, metinle uyumlu ve ilişkili bir şekilde yapılandırıldığı görülmüştür.

Görsellerin, kurgunun resimlerle takip edilebilmesine ve çocuk okurun kelimelerle anlatılan olayları görsel olarak zihninde canlandırabilmesine fırsat tanıdığı söylenebilir. Eserin görselleri, incelendiğinde resimlerin dijital ortamda yapılandırıldığı anlaşılmaktadır.

Resimlemede hikâyenin de geçtiği mekâna uygun olarak orman renkleri -yeşil ve kahverengi- sıkça kullanılmıştır. Görsellerde bu renklere kontrast oluşturacak şekilde kırmızı, mavi, mor ve lila gibi renklere başvurulmuştur. Şekil ve zemin ayırımına dikkat edilerek yapılandırılan görsellerde, odak noktasından uzakta kalan figürler, soluk renklerde; odak noktasına yakın olan öğeler ise canlı renklerle resmedilmiştir. Bu sayede vurgulanmak istenen öğe ve olgu kolayca fark edilecek şekilde ön plana çıkarılmıştır. Şekil 57’de görüldüğü üzere ana karakterlerden uzakta kalan arka plan öğeleri için soluk renkler tercih edilmiş olup ön plana çıkarılması istenen öğeler canlı ve parlak renklerle renklendirilmiştir. Bununla birlikte metinde vurgulanan sincap, baba tavşan ve ayı yakın planda, büyük oranlarda çizimlenmiştir.

Şekil 57. “Çocukların Arabası” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019c, s. 5)

Metinde olmayan öğelere görsellerde, sıkça yer verilmiştir. Bu öğeler genellikle olayın geçtiği mekanla uyumlu olarak -salyangoz, mantar, kuş vb.- sahnenin süslenmesi amacıyla kullanılmıştır. İlgili öğeler metinde betimlenen sahneyi tamamlayacak ve

genişletecek şekilde tasarlanmıştır. rnekin hikayenin gelişme bölümünde yer alan görselde salyangoz, kuş, uğurbceği ve mantarlar metinde yer almamasına rağmen karakterleştirilmiş olup sahneye yerleştirilmiştir. Bu geler ana karakterin yaptığı hareketleri izleyecek şekilde bakan bir yüz ifadesine sahiptir. izerin metin haricinde esere kattığı bu tasarım ve fikir okuyucunun da odağını ana karaktere yöneltmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra metinde olup görsellerde izimlenmeyen ögelere rastlanmamıştır.

şekil 58. “ocukların Arabası” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan gelerin Resimlenmesine İlişkin rnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019c, s. 6)

ocuk okura “yardımlaşmak, iş bölümü” değerlerinin kazandırılmasının amaçlandığı “ocukların Arabası” kitabında işlenen değerin görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Kitaptaki karakterler ocuk okura söz ve davranışlarıyla olumlu bir şekilde rol model olmaktadır. Ayı karakterin yoldan geçerken baba tavşanın üzüntüsüne duyarlı davranarak çözüm üretmeye çalışması, sincabın arkadaşlarına kendi eşyasını sunarak yardım teklifinde bulunması ve arabanın tekerleklerini unuttuklarını fark edince bir anda kirpinin açığa çıkıp eski arabasının tekerleklerini kullanmaları için arkadaşlarına vermesi

karakterlerin davranışları üzerinden değerin somutlaşmasını sağlamıştır. Metinde ele alınan bu iletiler, görsellere de yansıtılmış olup karakterlerin yüz ifadeleri, fiziksel ve kişilik özellikleri, duygu ve düşünce dünyaları ayrıntılı bir şekilde resimlenmiştir. Bu durum metinde işlenen yardımlaşma ve iş bölümü değerinin görsellerde okunmasını sağlamıştır. Örneğin hayvanların arabayı yaptıkları her sahnede birlikte çalıştıkları, bir sorun olunca birlikte şaşırıp düşündükleri ve iş yaparken birbirlerine yardım ettikleri sırasıyla görsellere yansıtılmıştır.

Şekil 59. “Çocukların Arabası” İsimli Eserde Ele Alınan “Yardımlaşmak, İş Bölümü” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019c, s. 11)

Metinde ele alından değerin uygulanması sonucunda hikâyenin başındaki problemin kolaylıkla çözümlendiği okura açıkça gösterilmiştir. Ele alınan değer üzerinden konu, bir problemin ortaya çıkması “giriş”; yardımlaşarak ve iş bölümü yaparak problemin ele alınması “gelişme” ve problemin birlikte çözülmesi “sonuç” şeklinde yapılandırılarak sıralı ve düzenli bir biçimde görsellerde işlenmiştir. Hikâyenin ilk sahnesinde baba tavşanın ağaç kütüğünü çekemediği açık bir şekilde gösterilmişken son sahnede ise baba tavşan, arkadaşlarıyla iş birliği içerisinde yaptıkları arabayla yavru hayvanları rahat bir şekilde gezdirirken çizimlenmiştir. Genel itibarıyla eserde

kazandırılması amaçlanan değerin, metin ve görsellerde uyumlu olarak ele alındığı görülmüştür.

4.3.2. Akıllı Tavşan

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Akıllı Tavşan” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. “Akıllı Tavşan” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		X	
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?		X	
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 28’de görüldüğü üzere incelenen eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu ve metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür.

“Akıllı Tavşan” eserin kapak görselinde hikâyenin ana karakteri olan akıllı tavşan ile onunla birlikte hikâye boyunca çeşitli özellikleri anlatılan ayı yer almaktadır. Ayı ve tavşanın fiziksel portreleri hikâyenin içeriğine dair ipuçları barındırıp merak uyandırır da ayının saldırgan pozisyonu ile tavşanın korkmuş ve hemen kaçacakmış gibi duran dış görünüşü kapak görselinin ürkütücü görünmesine sebebiyet vermiştir.

Şekil 60. “Akıllı Tavşan” İsimli Eserin Kapak Görseli

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019a)

Tablo 28 incelendiğinde eserde yer alan resimlemenin metnin içeriğini kısmen ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılacak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Eserde yer alan görseller, ait oldukları metnin anlaşılmasına, yorumlanmasına ve değerlendirilmesine fırsat tanıyacak şekilde yapılandırılmıştır. Görseller, hikâyenin olay örgüsüne göre sıralanmış olup çocuk okurun kendi hikayelerini oluşturmaya imkân sunacak şekilde birbiriyle bağlantılıdır. Bu doğrultuda görsellerin devamlılık ilkesinin gözetilerek düzenlendiği, kendi içerisinde tutarlı bir bütünlük arz ettiği söylenebilir. Ancak eserde betimlemenin fazla olup metnin uzun tutulduğu bazı sahnelerde görseller metne göre daha sınırlı kalmıştır. Bu durum metinde vurgulanan önemli noktaların görsellerde görünmemesine sebebiyet vermiştir. Örneğin akıllı tavşanın ayı ile onun dişleri hakkında konuştukları bölüm metinde şu şekilde anlatılmıştır:

Banyo işi bitince ayı sevinçle sudan çıktı. Tertemiz olmuştu. Sonra küçük tavşanın kendisini tatlı rüyasından uyandırdığını hatırladı. Onu yemek için ağzını açıp tavşana yaklaştı.

Ayının dişlerini gören küçük tavşan bu kez şöyle bağırdı: “Bunlara ne olmuş böyle? Doğrusu dişlerinin bu hâli beni çok üzdü. Hem temiz değiller hem de renkleri sararmış! Böyle olmaz!

Ayı şaşkın bir şekilde sordu: “O hâlde ne yapmalıyım, söyler misin lütfen? Küçük tavşan şöyle cevap verdi: “Şu diş fırçasını ve diş macununu al, dişlerini fırçala. Günde en az 2 kez dişlerini fırçalamalısın.”

Ayı dişlerini fırçaladı. Dişleri tertemiz oldu. Hatta parlamaya başladı. Sonra da küçük tavşana diş fırçasını ve diş macununu hediye ettiği için teşekkür etti.

Metin ile aynı sayfada yer alan görselde tavşan, ayıya dönük bir şekilde konuşurken ayı, elinde diş fırçası ve macun ile dişlerini fırçalarken çizimlenmiştir. Karakterlerin yüz ifadeleri ve fiziksel portreleri görsel okumaya imkân tanıyacak şekilde bir hareket akışı içermektedir. Ancak görselin temsil ettiği metinde ayının dişlerinin temiz olmadığı ve sararmış olduğu belirtilmişken bu durum görsellere yansıtılmamıştır. Aynı

şekilde onuncu sayfada tavşan, kurduğu diyaloglarla ayının tırnaklarının uzunluğuna dikkat çekmektedir. Metinde tavşanın ayıya tırnaklarının uzun olduğunu söyledikten sonra ona bir tırnak makası verdiği ve ayının tırnaklarını kesmeye başladığı vurgulansa da ilgili görselde tavşan burnunu tutmuş bir şekilde ayının uzun tırnaklarına bakarken resmedilmiştir. Öte yandan bahsi geçen sahneden önceki sayfalarda yer alan görseller incelendiğinde ise ayının tırnaklarının bazı sahnelerde uzun çizimlenip bazı sahnelerde ise hiç çizimlenmediği görülmüştür. Bu doğrultuda görsellerde resmedilmiş öğelerin özelliklerinin metinle kısmen uyumlu olduğu söylenebilir.

“Akıllı Tavşan” kitabının içerisinde yer aldığı setin başlığı -Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi- dikkate alındığında setin tüm kitaplarında bir bütün oluşturacak şekilde aynı renk tonlarının kullanıldığı görülmüştür. Nitekim “Akıllı Tavşan” kitabında da setin bir önceki yapıtında kullanılan kahverengi, mavi, sarı, yeşil, kırmızı ve mor renkleri kullanılmıştır. Başka bir deyişle setin içerisinde yer alan tüm kitaplarda aynı renk paleti kullanılmıştır. Yapıtlar arasındaki renk ve çizgi birliği setin eserlerin birbiriyle de uyumlu olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte eserde çizgi, doku, leke gibi unsurların dengeli kullanımı görsellerde yer alan figürlerin hareket akışı içerisinde görünmesini sağlamıştır. Örneğin şekil 61’de görüldüğü üzere hikâyenin baş karakterlerinden biri olan ayı, nehirde banyo yaparken resmedilmiştir. Ayının banyo yapma eylemine göre düzenlenen fiziksel portresi ve bundan memnuniyet duyduğunu hissettiren yüz ifadesi görselin canlı ve devingen görünmesini sağlamıştır. İlgili sahnede karakter dışında yer alan mekân öğelerinin örneğin nehir sularının bu amaca hizmet edecek şekilde sıçrama efektiyle çizimlenmesi de görseli hareketlendirmiştir. Aynı zamanda görsellerde yeşil-kırmızı, mor-sarı gibi kontrast renklerin bir arada kullanılmasına dikkat edilmiş olup kullanılan gölge ve ışık görsellerin canlı ve hareketli görünmesine katkıda bulunmuştur.

Şekil 61. “Akıllı Tavşan” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin

Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019a, s. 6)

Metinde vurgulanan çeşitli öğeler görsellerde yakın planda ya da büyük boyutlarda çizimlenmek suretiyle diğer öğelerden ayrılarak vurgulanmıştır. Vurgulanmak istenen ilgili öğelerin renk, boyut, çizgi gibi unsurlarla farklılaştırılarak ön plana çıkarılması vurgulanmak istenen öğe ve olgunun kolaylıkla anlaşılmasını sağlamıştır.

Metinde olmayan ancak görsellerde kullanılarak hikâyenin kurgusunu tamamlayan ve destekleyen figürler -salyangoz, mantar, kuş, kirpi, vb.—, resimlere dengeli ve gerçek yaşamdaki boyutlarıyla orantılı bir şekilde yerleştirilmiştir. Öte yandan az da olsa resimde olmayan ancak metinde olan öğelere de -tırnak makası, sabun-rastlanılmıştır.

Tablo 28 incelendiğinde eserde kazandırılması amaçlanan “*temizlik, özgüven*” değerlerinin, görsellerde kısmen somutlaştırıldığı; bunun sonucunda ele alınan değer açısından metinle görsel arasında kısmen uyum sağlandığı sonuçlarına varılmıştır.

Eserde yer alan görseller, metinde ele alınan değeri destekleyerek kısmen somutlaşmasını sağlamıştır. Temizlik ve özgüven değerlerinin üzerinden anlatıldığı ayı karakteri görsellerde, banyo yaparken ve dişlerini fırçalarken resmedilmiştir. İlgili sahneler, çocuk okurun metinde geçen olayları kavramasına ve zihninde canlandırmasına

imkân verecek nitelikte yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda temizlik değerinin metinle uyumlu bir şekilde görsellere yansıtılmaya çalışıldığı söylenebilir. Ancak metinde belirtildiği üzere ayının dişlerinin sararmış ve bedeninin kötü kokmuş hali görsellere yansıtılmamıştır. Ayı karakteri hikâyenin giriş bölümünde nasıl resmedildiyse kitabın sonuç bölümünde de o şekilde resmedilmiştir. Başka bir deyişle ayının kişisel temizliğinden sonra metinde geçirdiği başkalaşım görsellerde ayırt edilerek çizimlenmemiştir. Metinde ayının uzun olan tırnaklarını tırnak makası ile kestigi vurgulanmışsa da ayı, ilgili eylemi gerçekleştirirken resmedilmemiştir. Diğer taraftan ayı karakteri, kitabın giriş kısmında da kişisel temizliğini tamamladığı sonuç kısmında da pençelerini havaya dikmiş, dişlerini açmış ve kaşlarını çatmış, saldırgan bir pozisyonda çizimlenmiştir. Sonuç olarak metinde ele alınan değer, görsellerde kısmen somutlaştırıldığı; bu sebeple işlenen değer açısından metin ile görsel arasında kısmen uyum sağlanmış olduğu söylenebilir.

4.3.3. Farenin Evi

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Farenin Evi” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29. “Farenin Evi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?		X	

5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X	
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X	
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X	
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

Tablo 29 incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle kısmen uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin (canlılar, nesneler vb.) kullanıldığı; resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) ise rastlanılmadığı görülmüştür.

“Farenin Evi” kitabının kapak görselinde eserin içeriğinde yer alan tüm hayvanlar, kirpi, kurbağa, maymun ve sincap iş birliği içerisinde yaşlı farenin evini onarıırken resmedilmiştir. Yan tarafta ise yaşlı fare, elinde tuttuğu bastonuyla birlikte üzerinde oturduğu mantardan yorgun bir şekilde hayvanları seyretmektedir. Hayvanların birlikte

yardımlaşarak yaşlı farenin evini inşa ettiği ilgili sahnenin, eserin konusuyla ilişkili olarak tasarlandığı söylenebilir.

Eserde yer alan görseller, temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfaya yerleştirilmiş olup hikâyenin içeriğine paralel bir şekilde yapılandırılmıştır. Görseller, kavramsal dil ile anlatılan hikâyeyi destekleyerek metni yorumlayıcı ve tamamlayıcı bir işlev üstlenmiştir. Buna göre metinde geçen öge ve olguların, görselleri oluşturan sanatçı tarafından yorumlanarak resmedildiği söylenebilir. Metinden bağımsız olarak karakterlerin çizimlenmesinde ve sahne tasarımında sanatçının hayal gücüyle tasarlanmış öğelere rastlamak mümkündür. Metnin muhtevasını destekleyerek görselleri zenginleştiren bu öğeler, okurun kitapla bağ kurmasına ve bütünleşmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin metinde yalnızca “yaşlı fare” olarak tabir edilen ana karakterin şekil 62’de görüldüğü üzere başına bir bone, boynuna bir fular ve eline baston niyetine bir ağaç dalı ile çizimlenmiştir. Farenin ağzı ise yaşlı bir insanın ağız yapısına benzer nitelikte resmedilmiştir. Farenin görsellerde bu şekilde betimlenmesi metin olmaksızın bu karakterin yaşlı olduğunu görsel dil ile okumaya imkân tanımaktadır. Öte yandan yaşlı fare dahil olmak üzere tüm karakterlerin yüz ve beden ifadeleri metinle uyumlu bir şekilde yapılandırılmıştır. Bu anlamda görseller bir hareket akışı içerisinde çizimlenmiş olup eserde durağan ya da metnin içeriğine zıt düşecek hiçbir görsele rastlanmamıştır.

Şekil 62. “Farenin Evi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019d, s. 3)

Görseller renk, doku, gölge, ışık ve karakterlerin devamlılığı açısından tutarlı ve bağlantılı bir şekilde resmedilmiştir. Ancak yalnızca kurbağa karakteri metinde geçtiği ilk yerde yeşil renkli olarak görsellere yansıtılmış olup sonraki geçtiği tüm sahnelerde sarımtırak bir renkle boyanmıştır. Bu durum dikkat çekse de genel itibariyle görsellerin muhtevasını bozacak biçimde rahatsız edici değildir. Görsellerde sıklıkla yeşil, mavi, kahverengi, pembe, sarı gibi renkler kullanılmıştır. Renk paleti canlı renklerden seçilmiş olup görseller, gölge, ışık, renk ve doku gibi öğelerin dengeli kullanılması sonucu parlak ve dikkat çekici hale getirilmiştir. Bununla birlikte görsellerde kullanılan renkler kendileriyle kontrast oluşturan renklerle bir arada kullanılmıştır. Örneğin şekil 62’de görüldüğü gibi yaşlı farenin bonesi için mavi renk tercih edilmiş olup fularında ise mavi renginin kontrast rengi olan turuncu rengi seçilmiştir. Renkler, öyküde aktarılmak istenen duyguya göre düzenlenmiştir. Genel olarak mutluluk ve sevinç duygularının hâkim olduğu eserde, ağırlıklı olarak sarı, turuncu ve yeşil renkleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler sonucunda eserdeki resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği ve görsellerin ait oldukları metinle uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Sahnelerin resimlenmesinde perspektif olarak farklı açılar kullanılmıştır. Diğer bir ifadeyle görseller, yalnızca karşıdan düz bir açıyla çizimlenmemiştir. Karakterlerin ve mekânın yön çeşitliliğine dikkat edilerek resmedilmesi görsellere boyut katmış olup bir hareket akışı sağlamıştır. Nitekim bu hareket akışı karakterlerin fiziksel portrelerine de yansıtılmış olup eser durağanlıktan kurtarılmıştır. Örneğin yaşlı fare evi yıkıldığında yüksek sesle ağlamaya başlar. Metni temsil eden görsel, şekil 63’te görüldüğü üzere yukarıdan bakış açısıyla resmedilmiştir. Sanatçının görsele kattığı bu perspektif açısı yaşlı farenin acziyetini daha da derinleştirerek yaşadığı hüznün duygusunun okuyucuya da tesir etmesini sağlamıştır.

Şekil 63. “Farenin Evi” İsimli Eserde Yer Alan Görsellerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019d, s. 4)

Eserde yer alan görseller, yapıtın tamamında metnin kurgusuna ve betimlenen özelliklerine uygun olarak art arda sıralanmıştır. Olay örgüsünü nitelikli bir şekilde yansıtan görsellerin devamlı ve tutarlı bir şekilde resmedilmesinin, çocuk okurun kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat tanıdığı söylenebilir. Metinde vurgulanan öğeler, görsellerde sanatçının kullandığı resimleme yöntemleriyle öne çıkarılmış olup vurgulanan öğeler, kolayca fark edilecek şekilde görsellere yerleştirilmiştir.

“Fare’nin Evi” kitabında metinde olmayan öğelere görsellerde sıkça yer verilmiştir. Bu durum yer yer karmaşıklığa yol açsa da bu öğelerin metnin kurgusuyla uyumlu bir şekilde yapılandırılması dikkatin dağılmasını engellemektedir. Ancak maymunun yaşlı fare için nehir kıyısındaki kurbağaya yardım teklifinde bulunduğu sahne, görsel açıdan biraz kafa karıştırıcı kalmıştır. Nitekim fare ve sincap, nehre doğru eğilmiş konuşur bir şekilde çizimlenmiştir. Nehrin üstüne ise bir kurbağa, bir balık, yüzü ve ağzı olan bir dalga resmedilmiştir. Maymun ve sincabın metinde kurbağayla konuştukları vurgulansa da şekil 64’te görüldüğü gibi görselde nehir dalgasıyla konuşuyorlarmış gibi anlaşılmaktadır. Görselde kurbağa, ağzı kapalı ve düşünceli bir

şekilde çizimlenmişken nehir dalgası, ağzı açık ve konuşuyormuş gibi bir yüz ifadesiyle çizimlenmiştir. Görsel karışıklığın bu durumdan kaynaklandığı söylenebilir.

Şekil 64. “Farenin Evi” İsimli Eserde Metinde Vurgulanan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019d, s. 7)

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde eserde kazandırılması amaçlanan **“birlikten kuvvet doğar”** değerinin, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Metinde ele alınan **“birlikten kuvvet doğar”** değeri hayvanların yaşlı farenin evinin inşası için hep birlikte çalıştıklarının görsellere yansıtılması üzerinden somutlaştırılmıştır. Buna göre eserin giriş bölümünde sırasıyla önce yaşlı farenin evinin sallandığı ve daha sonra evin yıkıldığı görseller devamlılık arz edecek şekilde art arda sıralanmıştır. Görsellerin devamında maymunun yaşlı fareyle iletişim kurduğu ardından önce sincaba gittiği, sincapla birlikte kurbağanın yanına giderek onlarla konuştuğu sahneler görsellere yansıtılmıştır. Hikâyenin sonuç bölümünde yer alan görsellerde ise maymun ve sincap, ellerinde tamirat malzemeleri ile yaşlı farenin yanına gelirken kirpi ve kurbağa da evin inşasına başlamıştır. Hayvanların iş birliği içerisinde yaşlı farenin evinin inşası için çalıştığı, birlikte iş bölümü yaptıkları somut bir şekilde okuyucuya

gösterilmiştir. Sonuç olarak eserde işlenen değerin açık bir şekilde görsellere yansıtıldığı, ele alınan değer açısından görselle metin arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

4.3.4. Benimle Oynar Mısın?

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Benimle Oynar Mısın?” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. “Benimle Oynar Mısın?” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

“Benimle Oynar Mısın?” kitabına ait Tablo 30 incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı; resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kısmen fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde olmayan ancak resimde olan öğelerin (canlılar, nesneler vb.) kullanıldığı; resimde olmayan ancak metinde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) ise rastlanılmadığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakteri kedi elinde tuttuğu kitabı okurken, arkadaşı balon ise şaşkınlıkla ona bakarken resmedilmiştir. İki karakter mekân olarak bir oyun parkında bulunmaktadır. Etraflarında ise oyun oynayan ve eğlenen çeşitli hayvanlar yer almaktadır. Buna göre kapak görseli ile eserin içeriği karşılaştırıldığında kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Eserde yer alan görseller, metnin içeriğiyle ilişkili olarak metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir nitelikte yapılandırılmıştır. Buna göre görseller incelendiğinde sanatçı tarafından metinde yer almayan ancak hikâyenin ana temasıyla uyumlu görsel betimlemelerin yapıldığı görülmüştür. Görsellerin zenginleşmesini sağlayan görsel betimlemeler, çocuk okurun hayal gücünü destekleyici ve yorum yapma becerisini geliştirici bir işlev üstlenmiştir. Örneğin şekil 65’te görüldüğü üzere kedinin tavukla konuştuğu sahnede tavuk, başında bir başörtü ile resmedilmiştir. Sanatçı tarafından eklenen bu ayrıntı, okuyucunun metin olmaksızın tavuğa dair bazı bilgilere erişmesini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte anne tavuğun arka planında kalan duvara çerçeve

içerisinde bir horoz resmi yerleştirilmiştir. Metin haricinde sanatçı tarafından yapılandırılan bu ve benzeri öğeler metni tamamlayarak görsel ile metnin iç içe geçmesini sağlamıştır.

**Şekil 65. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Sanatçının Yorumuyla
Yapılandırılmış Örnek Bir Görsel**

Kaynak:(Yazgan ve Mirhun, 2019b, s. 5)

Temsil ettikleri metin ile aynı sayfada yer alan görseller, metinde geçen olay örgüsünü çocuk okurun görsel olarak görmesine, değerlendirmesine ve çıkarım yapabilmesine imkân sunacak şekilde resmedilmiştir. Resmedilmiş karakterlerin fiziksel portreleri, mimik ve yüz ifadeleri metinle uyumlu olarak yapılandırılmıştır. Örneğin kedinin arkadaşı balonu bulamayınca duyduğu üzüntü, şekil 66’da görüldüğü gibi karaktere tedirgin ve ağlamaklı bir yüz ifadesi çizilmesi kaydıyla görsellere yansıtılmıştır. Öyküde aktarılmak istenen hüznün duygusu kedinin göz yaşları ve cenin pozisyonuna yakın beden ifadesiyle okuyucuya aktarılmıştır. Nitekim korkma duygusunun ifadesi olarak betimlenen küçülme ve saklanma isteği gerçek yaşamdan da izler taşımaktadır.

Şekil 66. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumuna Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019b, s. 9)

Öykünün resimlenmesinde sıklıkla sarı-mor; mavi-turuncu; yeşil-kırmızı gibi birbiriyle kontrast oluşturacak renkler kullanılmıştır. Örneğin baş karakterlerden biri olan balonun rengi mavi iken balonun ağız kısmının bağlandığı ipin rengi turuncudur. Görsellerde kullanılan bu teknik görsellerin dinamik görünmesine katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte renk, doku, kontür çizgileri gibi unsurların dengeli ve uyumlu kullanımı görsellere hareket ve canlılık kazandırmıştır.

Tablo 30’da görüldüğü üzere metinde kullanılan sembollerin görsellerde vurgulanmış olduğu; vurgulanan öğelerin ise görsellerde kısmen ön plana çıktığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bunun nedeni metinde olmayan öğeler metinde yer alan öğelere göre daha sık ve fazla kullanılmıştır. Bu durum bazı sahnelerde görsellerin çok karmaşık görünmesine ve asıl karakterlerin ya da vurgulanmak istenen öğelerin geri planda kalmasına yol açmıştır. Örneğin eserin giriş sahnesindeki görselde iki ana karakter haricinde on altı tane daha karakter resmedilmiştir. Görselde yer alan çiçeğe dahi bir yüz ifadesi çizimlenmiştir. Bununla birlikte öğelerin renklendirilmesinde kullanılan renk paletinin çeşitliliği, nesnelere uygulanan desenler gibi diğer unsurlar da eklenince sahnenin yoğunluğu ana karakterlerin geri planda kalmasına yol açmıştır. İlgili sahne

şekil 67’de sunulmuştur. Öte yandan metinde yer alan ancak görsellerde resmedilmeyen öğelere ise rastlanılmamıştır.

Şekil 67. “Benimle Oynar Mısın?” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan Öğe ve Olguların Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019b, ss. 2-3)

“Benimle Oynar Mısın?” kitabında işlenen **“izin almak”** değerinin görsellerde kısmen somutlaştırıldığı ve sonuç olarak ele alınan değer açısından metinle görsel arasında da kısmen uyum sağlandığı görülmüştür.

Hikâyede “izin almak” değeri somut bir örnek üzerinden işlenmemiştir. Balon ve kedinin arkadaşlığı üzerinden aktarılması amaçlanan “izin alma” değerinin hikâyede doğrudan vurgulanmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla metinde işlenen değer somut bir örnek üzerinden işlenilmediği için görsellere de yeteri kadar yansıtılamadığı söylenebilir. Eserde ele alınan değer açısından görsel ile metin arasında nispeten uyum sağlandığı görülmüştür.

4.3.5. Üzüm Ağacı

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Üzüm Ağacı” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. “Üzüm Ağacı” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X

12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 31’de yer verildiği üzere “Üzüm Ağacı” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı ve resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin görsellerde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakterleri olan yaşlı fare, yılan, sincap ve serçe biz üzüm ağacının altında meyve suyu içerlerken resmedilmişlerdir. Hayvanlar birbirleriyle konuşup gülüşürken çizimlenmişlerdir. Hayvanların bir üzüm ağacının altında bu şekilde resmedilmesi eserin konusuna dair ipuçları barındırmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kapak görselinin eserin öyküsüyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Eserde metnin bulunduğu sayfada yer alan görseller, temsil ettikleri metnin anlaşılmasına, açıklanmasına ve yorumlanmasına fırsat sunacak şekilde yapılandırılmıştır. Ait olduğu metne göre düzenlenen görseller, metin olmaksızın çocuk okura hikâyenin muhtevasını sezdirecek şekilde resmedilmiştir. Buna göre görsellerin birbiriyle bağlantılı olduğu, sahneler arasında karakter devamlılığının sağlandığı ve metinde özellikleri betimlenen karakter ve öğelerin metnin içerdiği anlamı yansıtacak şekilde resmedildiği söylenebilir. Hikâyede yer alan hayvan karakterlerin yüz ve beden ifadeleri metinle uyumlu olarak görselleştirilmiştir. Bu durum hikâyenin görsel dil ile de takip edilebilmesine fırsat sunmaktadır. Örneğin eserin sonuç bölümünde sincabın üzümlerden kendi payına düşenleri bir arabaya koyarak arkadaşlarına üzümleri pazarda satacağını söyleyip veda ettiği aktarılmaktadır. Şekil 68’de görüldüğü üzere sincap elinde üzümleri taşıdığı arabayla okuyucuya yakın planda, büyük boyutlu olarak resmedilmiştir.

Sincabın fiziksel portresi arkadaşlarına veda ederek onlardan ayrıldığını okuyucuya sezdirecek şekilde yapılandırılmıştır. Bununla birlikte ilgili sahnede daha geri planda kalan sincabın arkadaşları ise görselde ait olduğu metinle uyumlu olarak sahnenin gerisinde, sahnenin ana karakterine göre küçük boyutlarda çizimlenmiştir. Bu doğrultuda resmedilmiş öğelerin özelliklerinin, karakterlerin fiziksel portrelerinin ve yüz ifadelerinin metinde geçen olayın yorumlanıp değerlendirilmesini destekleyecek düzeyde metnin içeriğini yansıttığı söylenebilir.

Şekil 68. “Üzüm Ağacı” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019g, ss. 10-11)

Renk, ışık, gölge, şekil, zemin, fon gibi teknik konulara dikkat edilerek yapılandırılmış olan görseller, metinde aktarılan olayın görsel olarak algılanmasına, zihinde canlandırılmasına ve kolaylıkla anlaşılmasına yardımcı olacak niteliktedir. Eserde görsel devamlılık sağlanmış olup karakterler, çizgiler ve renkler sahneler arasında bağlantılı ve uyumlu bir şekilde yapılandırılmıştır. Görsellerde en çok mor, yeşil, sarı, kahverengi gibi renkler tercih edilmiş olup görsellerde kullanılan renk paleti canlı tonlardan seçilmiştir. Görsellerde gölge, ışık, doku gibi unsurlar gerçek yaşamla doğru orantılı olacak şekilde kullanılmıştır. Örneğin tahta resminin çizildiği nesnelerde budak dokusu kullanılmış olup nesnenin tahtadan yapıldığı görsel dil ile okuyucuya

sezdirilmiştir. Bunun yanı sıra öğelerin renklendirilmesinde mavi-turuncu, kırmızı-yeşil, sarı-mor gibi birbiriyle kontrast oluşturacak renk kombinasyonları seçilmiştir. Bahsi geçen renk kombinasyonlarının görsellere canlılık ve hareket kazandırdığı söylenebilir.

Eserdeki görsel unsurlar, metinde vurgulanan öğe, figür ya da iletiye göre ölçülendirilmiş olup metne göre ön planda olması gereken unsurlar, görsellerde de öne çıkarılmıştır. Örneğin yaşlı farenin hayvanların tartışma seslerinden rahatsız olup onlara seslendiği sayfada yer alan görselde yaşlı fare, sahnenin ön kısmında, kulaklarını tutmuş bir şekilde bağırırken çizimlenmiştir. Yaşlı farenin yüz ifadesinden yaşadığı rahatsızlık, görsel dil aracılığıyla okunmaktadır. Bunun yanında sahnenin gerisinde ise yılan, sincap ve ağaç dalında duran bir bülbül resmedilmiştir. Bu hayvanlar ise şaşkınlıkla ve tedirginlikle yaşlı fareye bakmaktadır. Görsellerde vurgulanmak istenen öğeler örnekte de yer verildiği gibi diğer öğelerden perspektif, yön, boyut gibi çeşitli açılardan farklı kılınarak resmedilmiştir.

Eserde yer alan görseller, şekil-zemin ayrımına dikkat edilerek metne göre yapılandırılmıştır. Görselin odak noktasında yer alarak diğer öğelere göre daha fazla ön plana çıkan unsur şekil (figür); odağın dışında kalarak daha az dikkat çeken unsur ise zemin (fon) olarak adlandırılır. Görsellerde ön planda tutularak vurgulanmak istenen şekiller zemine göre ayırımsanmış olup figürlerin kolayca fark edilmesi sağlanmıştır. Zeminin açık renklerle yapılandırılmış olması zemin üzerine yerleştirilerek canlı renklerle boyanan figürlerin kolaylıkla algılanmasına yardımcı olmuştur.

Eserde metinde yer almayan ancak resimde olan öğeler (arı, salyangoz, mantar vb.) görsellerin muhtevasına uygun olarak dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise rastlanılmadığı görülmüştür.

“Üzüm Ağacı” kitabında çocuk okura kazandırılması amaçlanan değer, kitabın kapağında da yer aldığı gibi **“bencil olmamak”** değeridir. Tablo 31 incelendiğinde metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Temel olarak “paylaşmak” değerine tekabül eden “bencil olmamak” değeri kitapta yılan, sincap ve bülbülün ortak alanları olan üzüm ağacındaki üzümleri her birinin kendi hakkı olduğunu savunması üzerinden ele alınmıştır. Görsellerde yılanın üzüm kasesinden yaşlı fareye üzüm ikram etmesi ve kitabın sonunda farenin diğer hayvanlarla üzüm suyu içerken çizimlenmiş olması değer, görsellerle takip edilmesini sağlamıştır. Bununla

birlikte metinde geçtiği gibi hayvanların hepsi bir araya gelmiş bir şekilde üzümleri toplarken ya da üzümleri birbirleriyle paylaşıırken resmedilmemiştir. Böyle bir görsel paylaşma değerinin resimlerde daha çok okunmasına yardımcı olabilirdi. Ancak sonuç olarak eserde işlenen değer açısından metinde ele alındığı kadar görselle metin arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

4.3.6. Hayat Sevince Güzel

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Hayat Sevince Güzel” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. “Hayat Sevince Güzel” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

	GÖRSEL-METİN UYUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		X	

9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X	
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X	
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?		X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X	
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X	

“Hayat Sevince Güzel” kitabına ilişkin Tablo 32’de yer verilen görsel-metin uyumu değerlendirme formu incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı ve resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kısmen fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Eserin kapak görselinde hikâyede betimlenen ve eserin içeriğinde de yer alan bir görsel kullanılmıştır. Buna göre görselde hikâyenin baş karakterlerinden biri olan fil ve diğer karakter kurbağa çocukları eğlendirirken resmedilmiştir. Bir çocuk filin sırtında gezinirken kurbağa ise sevimlilikle bir çocuğun elinde oturmaktadır. Diğer çocuk ise elinde bir fotoğraf makinesi ile onları izlemektedir. Bu doğrultuda hikâye ve kapak görseli karşılaştırma yapılarak incelendiğinde kapak görselinin hikâyenin içeriğine dair ipuçları barındırdığı söylenebilir.

Ait oldukları metinle uyumlu olarak metnin bulunduğu sayfaya yerleştirilen görseller, kavramsal dil ile anlatılan hikâyenin görsel dil ile de takip edilebilmesini sağlamıştır. Görsel-metin uyumu değerlendirme formunda ulaşılan sonuçlar incelendiğinde eserde yer alan görsellerin temsil ettikleri metinle uyumlu olarak

yapılandırıldığı görülmüştür. Sanatçı setin diğer kitaplarında da olduğu gibi görselleri metnin içeriğini yansıtacak şekilde resmetmiştir. Görseller kitapta anlatılan olayların anlaşılmasına, yorumlanıp değerlendirilmesine imkân tanıyacak niteliktedir. Nitekim hikâyede betimlenen sahneler, metinde betimlendiği şekliyle görsellere yansıtılmaya çalışılarak görsellerin metin olmaksızın kendi başına bir anlam ifade etmesi sağlanmıştır. Bununla birlikte resmedilen karakterlerin durağan bir özellik göstermeyip bir hareket akışı içerisinde çizimlenmesi görsellere dinamizm katmıştır.

Çizgilerin devinim içerecek şekilde belli bir amaç doğrultusunda yapılandırılması görsellerin yorumlanmasını kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda çocuk okurun yalnız başına görselleri inceleyerek kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat sunduğu söylenebilir. Örneğin şekil 69’da görüldüğü üzere hikâyenin baş karakteri olan fil, bütün gücüyle havaya doğru zıplar şekilde resmedilmiştir. Filin gövdesinin büyüklüğü onun ne kadar ağır olduğunu yansıtacak yapıdadır. Bununla birlikte çevrede yer alan canlı cansız tüm figürlerin bu durumdan olumsuz etkilendiği açık bir şekilde okuyucuya yansıtılmıştır. Nitekim nesnelerin ve canlıların çevresine çizilen hareket çizgileri, çevredeki canlıların korkar durumdaki yüz ifadeleri ve öğeler arasındaki oran-orantı bu hissiyatı okuyucuya kazandırmayı amaçlayacak nitelikte metinle uyumlu olarak resmedilmiştir. Bu doğrultuda resmedilmiş öğelerin özelliklerinin metinle uyumlu olduğu ve kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıtacak şekilde yapılandırıldığını söylemek mümkündür.

Şekil 69. “Hayat Sevince Güzel” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

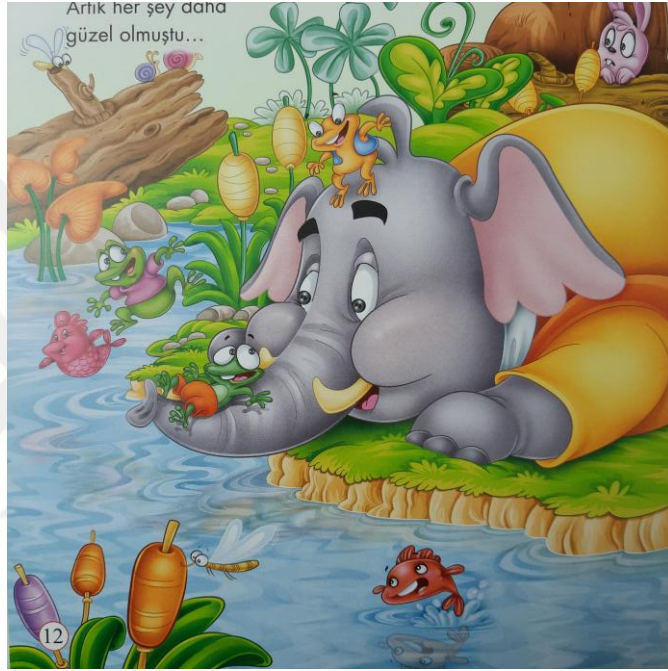
Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019e, ss. 6-7)

Görsellerde gölge, ışık, doku, desen, renk gibi unsurların dengeli ve uzmanca kullanımı sahnelerde yer alan öğelerin boyut kazanmasını sağlamıştır. Görsellerde yeşil, sarı, turuncu ve mavi renkleri sıklıkla kullanılmıştır. İlgili renklerin aktarılacak istenen duyguyla uyumlu olarak yapılandırıldığı söylenebilir. Nitekim eğlenceli, komik ve mutlu bir kişilik olarak resmedilen fil karakterinin kıyafet renginde bu enerjik ruh halini yansıtacak şekilde turuncu ve sarı renkleri tercih edilmiştir. Bununla birlikte görsellerde sarı-mor, kırmızı-yeşil, mavi-turuncu gibi kontrast renk kombinasyonları kullanılarak sahnelerin canlı ve hareketli görünmesi sağlanmıştır. Ayrıca eserde yer alan görseller tek bir bakış açısıyla çizimlenmemiş olup sahnelerin resimlenmesinde perspektif olarak farklı açılar kullanılmıştır.

Görsellerde metinde yer almayan öğeler sıkça kullanılmıştır. Bu öğelerin yoğun bir şekilde kullanılması görsellerin karmaşık görünmesine ve asıl figürlerin geri planda kalmasına yol açmıştır. Örneğin şekil 70’te görüldüğü üzere ilgili sahnede ana karakterler haricinde tavşan, salyangoz, sinek, balık gibi metinde yer almayan karakterler resmedilmiştir. Bununla birlikte sahnede kullanılan otlar sık ve ana karakterlerden biri olan kurbağaların rengindedir. Sonuçta metin dışı öğelerin görsellerdeki ana karakterleri

nötrleştirerek onların sahnede geri planda kalmasına yol açtığı söylenebilir. Bu durum vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edilmesini de zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (canlılar, nesneler vb.) rastlanılmadığı görülmüştür.

Şekil 70. “Hayat Sevince Güzel” İsimli Eserde Metinde Yer Almayan Öğelerin Resimlenmesine İlişkin Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019e, s. 12)

“Hayat Sevince Güzel” kitabında *“farklılıklara saygı”* değerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Kitap değer eğitimi açısından incelendiğinde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde kısmen somutlaştırıldığı görülmüştür. Bununla birlikte değer metinde ele alındığı ölçüde görsellerde somutlaştırıldığı görüldüğünden bahsedilen değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı söylenebilir.

Hikâyede işlenen değer, somut bir örnek üzerinden ele alınmadığından dolayı ilgili değere görsel olarak rastlanmamıştır. Nitekim farklılıklara saygı konusu fil ve kurbağaların birbirine sözlü olarak üstünlük sağlamaya çalışmaları üzerinden aktarılmıştır. Bunun yanı sıra metinde işlendiği kadar ele alınan her şey yukarıda da örneklerine yer verildiği gibi görsellere açık bir şekilde yansıtılmıştır. Değer, eserde

işlendiği kadar görsellere yansıtıldığından dolayı görsel-metin arasında değer açısından uyum sağlandığı görülmüştür.

4.3.7. Yardımsever Kirpi

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Yardımsever Kirpi” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33. “Yardımsever Kirpi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		

11	Resimde olmayan ancak metinde olan ögeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X
12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

Tablo 33 incelendiğinde “Yardımsever Kirpi” kitabının kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı ve resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) yer verildiği; bunun yanı sıra resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (canlılar, nesneler vb.) rastlanılmadığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakteri kirpi ile onun hikâye boyunca yardım ettiği tüm hayvan karakterler bir arada resmedilmiştir. Buna göre hikâyede kirpinin yardım ettiği ilk hayvan olan tavşan kirpiye elinde meyve ve sebzelerle dolu bir sepet uzatmaktadır. Arkasında ise kurbağa, sincap ve maymun mutlulukla kirpiye bakmaktadır. Yardımsever kirpi ise heyecanlı, mutlu ve şaşkın bir şekilde kendisine uzatılan sepeti incelemektedir. Genel itibarıyla kapak görseli incelendiğinde hikâye karakterlerinin kirpiye karşı sergiledikleri davranışın merak uyandırıcı olduğu ve hikâyenin konusuna dair ipuçları barındırdığı söylenebilir.

“Yardımsever Kirpi” kitabının görselleri metnin bulunduğu sayfaya yerleştirilerek ait olduğu metinle uyumlu bir şekilde resmedilmiştir. Eserdeki görseller, metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir işlev üstlenmiştir. Görseller, metnin içeriğine göre düzenlenmiş olup sanatçının özgün ve yorumsal çizgileriyle metinle bütünleşmiştir. Nitekim görseller metin olmaksızın incelendiğinde okurun kendi hikayelerini oluşturmasına fırsat verecek nitelikte ve yapıdadır. Görseller kendi başına bir anlam

taşımakta olup okurun yorum yapmasına imkân tanımaktadır. Örneğin şekil 71’de görüldüğü üzere yardımsever kirpi, elinde sepetini sallayarak bir yere doğru mutlulukla yürümektedir. Metin olmaksızın kirpinin elinde sepetiyle pazara, çarşıya ya da alışverişe gittiği yorumu okuyucu tarafından yapılabilir. Bununla birlikte kirpinin fiziksel portresi bir hareket akışı içermekte olup bir amaca doğru ilerlediğini okuyucuya aksettirmektedir.

Şekil 71. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019h, ss. 2-3)

Görsel devamlılık ilkesine uygun olarak resmedilen görseller, kendi içerisinde bir tutarlılık arz etmektedir. Renk, doku, desen gibi unsurlar tüm görsellerde birbiriyle tutarlı ve dengeli olarak kullanılmış olup görseller arasında karakter devamlılığına dikkat edilmiştir. Eserde yer alan görseller, hikâyenin olay örgüsüne göre yapılandırılmış olup çocuk okurun işitsel olarak şahit olduğu hikâyeyi görsel olarak da takip edebilmesine imkân tanımaktadır. Başka bir deyişle eserdeki resimler, görsel okumaya fırsat tanıyacak şekilde birbiriyle bağlantılı ve ilişkili olarak yapılandırılmıştır. Resmedilmiş öğeler metinde betimlenen özelliklerine göre düzenlenmiş olup metinle uyumlu bir şekilde sunulmuştur. Örneğin sincabın sırtında ağır bir torba taşıdığının belirtildiği sahnede sincabın omzuna büyük ve ağır bir torba çizimlenmiştir. Bununla birlikte görsele sanatçı

yorumu da katılmıştır. Sanatçı sincabın taşıdığı sarı renkli torbaya mavi ve pembe renkli olmak üzere iki tane de yama eklemiştir. Görsellere eklenen bu detaylar çocuk okurun düş ve düşünce gücüne katkı sağlayacak nitelikler taşımaktadır.

Metinde yüz ve beden ifadeleriyle betimlenen karakterler, görsellerde metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde tasvir edilmiştir. Karakterlerin yüz ve beden ifadeleri hikâyede yaşadıkları olayları, bu olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini okuyucuya yansıtmak şeklinde yapılandırılmıştır. Bununla birlikte görsellerin resimlenmesinde kullanılan renkler, hikâyede geçen olaylar ve karakterlerin duygu durumları dikkate alınarak seçilmiştir. Örneğin gün boyunca herkese yardım eden kirpi gün sonunda pazara yetişmek ümidiyle yola devam etmiş ancak zamanında yetişemediği için pazarda kimse kalmamıştır. Üstelik kirpi pazar sepetini bir yerde unutmuştur ve unuttuğu yeri hatırlayamamıştır. İlgili sahne metinde şu şekilde anlatılmıştır:

Kirpi pazara yetişmek ümidiyle yola devam etti. Fakat çok geciktiği için pazarda kimse kalmamıştı. Bu sırada sepetinin olmadığını fark etti. Nerede unuttuğunu hatırlayamadı. Kendi kendine şöyle dedi: “Yapacak bir şey yok, artık evime dönmeliyim.”

Bahsi geçen metni temsil eden görsel incelendiğinde şekil 72’de görüldüğü gibi öncelikle sahnenin resimlenmesinde metnin duygusal tarafının dikkate alındığı fark edilmiştir. Buna göre metinde anlatılan durum, kirpi için üzücü bir olay olduğundan dolayı zaman olarak gün batımı saatleri tercih edilmiştir. Ağırlıklı olarak turuncu ve sarı renklerinin kullanılması görsele hüznün duygusunun yansıtılmasını sağlamıştır. Bunun yanında kirpi öne doğru eğilmiş ve omuzları düşük bir şekilde, uzak planda, gün batımına doğru yürürken çizimlenmiştir. Kamera açısına göre okuyucuya yakın planda ise pazar tezgâhları resmedilmiş olup tezgahların üzerine tek bir elma ve tek bir havuç yerleştirilmiş. Pazar sepetlerinin boş olduğunu belli edercesine kenarında durup sepetlerin içine bakan bir salyangoz ve bir uğurböceği çizimlenmiştir. Görselin geneli incelendiğinde tüm bu ayrıntıların sanatçı duyarlılığı ile oluşturulduğu söylenebilir. Nitekim gerek renklerin gerekse metinde vurgulanmadığı halde ayrıntılarla betimlenen öğelerin görsellerde nitelikli bir şekilde kullanımı metindeki duygusal ortamın okuyucuya aksettirilmesini sağlamıştır. Öte yandan pazar tezgahlarının üzerine birer tane meyve-sebze yerleştirilmesi ve yere düşmüş bir tane elma ile pazarda kimsenin kalmadığı görsel

olarak vurgulanmıştır. Bu doğrultuda metinde vurgulanan öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği söylenebilir.

Şekil 72. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserde Resmedilen Karakterlerin ve Kullanılan Renklerin Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019h, s. 11)

Eserde metinde olmayan ancak resimde olan öğeler sıklıkla kullanılmıştır. Bu öğeler kuş, salyangoz, ev, mantar gibi sahneyi tamamlayıcı öğelerdir. Bunun yanı sıra metinde olup görsellerde olmayan hiçbir öğeye rastlanmamıştır.

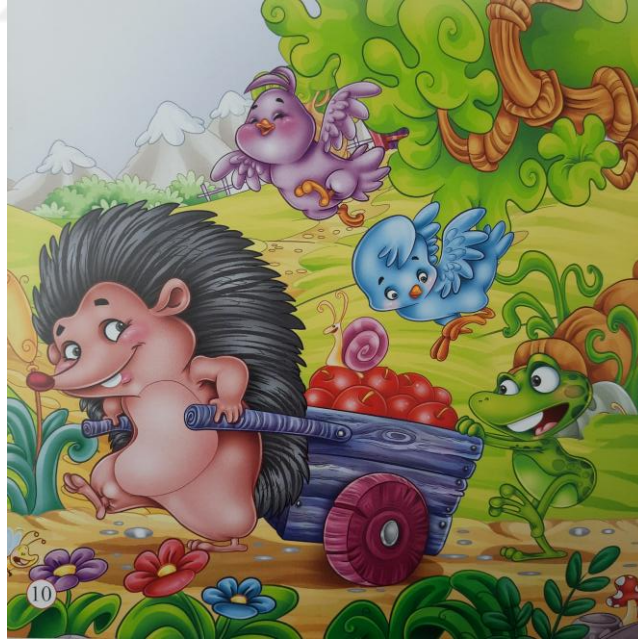
Değerler eğitimi açısından eser, “*her zaman iyilik*” başlığı altında bir değer kazandırmayı amaçlamıştır. Eserin içeriği incelendiğinde kapakta “her zaman iyilik” adıyla yer alan bu değer yardımlaşma olarak işlendiği görülmüştür. Tablo 33’te de görüldüğü üzere eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı söylenebilir.

Çok güzel bir günün sabahında sebze, meyve almak için yola çıkan kirpi, pazara gidene kadar yolda karşılaştığı ihtiyaç sahibi arkadaşlarına yardım eder. Buna göre yolda ilk olarak tavşanla karşılaşır ve onun havuç toplamasına yardım eder. Daha sonra sincaba ağır torbasını taşımasında; maymuna muz toplamasında; kurbağaya ise devrilen elma arabasını çekmesinde yardımcı olur. Kitabın sonunda ise kirpinin bu yardımsever

davranışlarından dolayı arkadaşları ona meyve ve sebze dolu bir sepet hediye ederler. Görüldüğü üzere eserde değerin işlendiği kurgu, gerçek hayatta karşılaşılabilecek örnekler barındırmaktadır. Çocuk okurun olumlu davranış örneklerine görsel olarak şahit olması eserde yer alan davranışları tekrarlama ve uygulama ihtimalini artıracaktır.

Görsellerde yardımlaşma değeri somut bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin kurbağanın zıplaması nedeniyle elma arabasının devrildiğinin vurgulandığı sahnede kurbağa devrilen arabasına üzgün bir yüz ifadesiyle bakarken çizimlenmiştir. Aynı sahnede kirpi de kurbağanın bu durumuna üzülen bakmaktadır. Bir sonraki sahnede ise kirpi arabayı çekerken kurbağa da arabanın arkasından iteklemektedir. İkisi de çok mutlu ve sevinçlidirler. Kitapta yer alan bu ve benzeri görseller aynı zamanda yardım edenin ve edilenin bu süreçte ne kadar mutlu olduklarını da çocuk okura aktarmaktadır. Sonuç olarak ele alınan değer açısından görsel ile metin arasında uyum sağlanmış olduğu söylenebilir.

Şekil 73. “Yardımsever Kirpi” İsimli Eserde Ele Alınan “Her Zaman İyilik” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019h, s. 10)

4.3.8. Nehir Gezisi

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan çocuk edebiyatı yapıtlarından “Nehir Gezisi” kitabına ilişkin “Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu” Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34. “Nehir Gezisi” Kitabına İlişkin Değerler Eğitimi Odaklı Görsel-Metin Uyumu Değerlendirme Formu

GÖRSEL-METİN UYUMU		EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?	X		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?	X		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?	X		
4	Resmedilmiş öğelerin özellikleri (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu mu?	X		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?	X		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?	X		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?	X		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?	X		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?	X		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?	X		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan öğeler (canlılar, nesneler vb.) kullanılmış mı?			X

12	Metinde işlenen değer, görsellerde somutlaştırılmış mı?	X
13	Ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış mı?	X

“Nehir Gezisi” kitabına ilişkin Tablo 34’de yer alan görsel-metin uyumu değerlendirme formu incelendiğinde eserin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu; metni temsil eden resmin, metnin bulunduğu sayfada yer aldığı ve resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiği; resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni, vb.) metinle uyumlu olduğu; kahramanın yüz ve beden ifadelerinin metinde anlatılanları yansıttığı; öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü; metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulandığı; vurgulanmak istenen öğe ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği; kullanılan zıtlıkların (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı; metinde olmayan ancak resimde olan öğelere (canlılar, nesneler vb.) yer verildiği; bunun yanı sıra resimde olmayan ancak metinde olan öğelere ise (canlılar, nesneler vb.) rastlanılmadığı görülmüştür.

Eserin kapak görselinde hikâyenin baş karakterleri olan ayı, sincap ve tavşan yer almaktadır. Ayı bir sandalın içerisinde heyecanla oturmakta olup tavşan ve sincap da sandalın dışında mutlulukla beklemektedir. Bununla birlikte ayının içerisinde oturduğu sandal, ayının olduğu tarafa doğru çökmüş bir şekilde resmedilmiştir. Hikâyenin konusuna ve olay örgüsüne dair ipuçları barındıran kapak görseli, merak uyandırıcı bir nitelik taşımaktadır.

Eserde yer alan görseller ait oldukları metinle uyum sağlayacak şekilde hikayeyle eş değer ve tutarlı bir şekilde yapılandırılmıştır. Metnin anlaşılmasına ve yorumlanmasına imkân sunan görsellerin bu anlamda kendi arasında devamlılık arz ettiği söylenebilir. Görsel devamlılığın sağlanması hikâyenin metin olmaksızın görsel dil ile okunmasına yardımcı olmuştur. Bu durum henüz okuma yetisi elde etmemiş olan çocuk okurun kendi başına kitapla bağ kurmasına, düş ve düşünce gücüyle kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat sunmaktadır. Nitekim eserde yer alan görseller metinden bağımsız bir şekilde incelendiğinde ayı, sincap ve tavşanın sandala binmekte problem yaşadıkları, ayının oturduğu tarafın ağır basmasından dolayı nehir gezisine çıkamadıkları ve bunun için diğer

hayvanlardan yardım aldıkları görsel dil aracılığıyla okunmaktadır. Bu doğrultuda metin ve görseller arasındaki tutarlılık incelendiğinde resimlemenin metnin içeriğini ifade ettiği söylenebilir. Görsellerin metin olmaksızın hikâyenin olay örgüsünü yansıtmaları metin ile görsel arasında uyumun sağlandığını göstermektedir.

Resmedilmiş karakterlerin özellikleri, yüz ve beden ifadeleri metinle ilişkili olarak yapılandırılmış olup görseller, metni yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Örneğin hikâyenin giriş bölümünde ayı, tavşan ve sincaba dair kısa bir durum betimlemesine yer verilmiştir. Buna göre ayının yolculuk için yanlarına bir şemsiye; tavşanın yiyecek torbası ve sincabın içinde su olan koca bir şişe aldığı vurgulanmıştır. Metne ait görselde ayı, tavşan ve sincap metinde betimlendiği şekliyle resmedilmiş olup fiziksel portreleri bir yere doğru gittiklerini göstermektedir. Bu doğrultuda karakterlerin bir hareket akışı içerisinde resmedilmiş olduğu, bu durumun görsellere dinamizm ve canlılık kattığı söylenebilir. Eserde yer alan başka bir görsel, şekil 74'te görüldüğü üzere metinden bağımsız olarak incelendiğinde ayının sandala bindiğinde ağır bastığı, karşısına oturan üç hayvanın ise sandalı dengeleyemediği görsel dil yardımıyla okunmaktadır. Hayvanların yüz ifadelerinden yaşadıkları bu duruma üzüldükleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda metinle uyumlu bir şekilde yapılandırılan görsellerde metinde aktarılan durumların vurgulandığı; vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği söylenebilir. Nitekim ayının ağır olduğundan dolayı kayığın dengesini değiştirdiği eğimli çizgilerle vurgulanmıştır. Bununla birlikte ayı karakteri büyük boyutta resmedilmiş olup diğer hayvanlara göre daha ağır olduğu görsel olarak okuyucuya yansıtılmıştır.

Şekil 74. “Nehir Gezisi” İsimli Eserdeki Görsel-Metin Uyumunu Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak: (Yazgan ve Mirhun, 2019f, s. 7)

Eserde yer alan görseller, okuyucunun metinde aktarılan kurguyu resimlerle takip edebilmesine imkân sunacak niteliktedir. Olay örgüsünün gerçekleşme sırasına göre düzenlenen görseller, okurun olayları zihninde canlandırmasına ve kendi hikayelerini oluşturmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte resimlerde kullanılan kontrast renkler, zıtlıklar ve gölge-ışık görsellerin dikkat çekmesini ve canlı görünmesini sağlamıştır. Nitekim resimler sarı-mor, yeşil-kırmızı ve mavi-turuncu gibi kontrast oluşturacak renklerle boyanmıştır. Görsellerde bu renk çiftlerinin birlikte kullanıldığı öğelerin ön plana çıktığı söylenebilir.

Metinde yer almayan öğeler arı, yengeç, fare, uğur böceği vb. görsellerde sıkça kullanılsa da bu öğeler resmin muhtevasını bozmamıştır. Öğeler, estetiksel olarak dengeli bir biçimde sahneler yerleştirilmiştir. Görsel yoğunluk metni destekleyici ve tamamlayıcı bir işlev görmüştür. Bununla birlikte metinde olan ancak görsellerde olmayan hiçbir öğeye rastlanmamıştır.

“Çözüm üretmek” değerinin ele alındığı eserde kazandırılması amaçlanan değer, görsellerde somutlaştırıldığı ve ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Görsellerde hareket biçimleri ve yüz ifadeleri ile betimlenen karakterler incelendiğinde, ele alınan değer açısından görsellerin metinde aktarılanları yansıttığı söylenebilir. Hayvanların sırayla çözüm ürettiği ve uyguladığı sahneler görsellerde metinle tutarlılık arz edecek biçimde tasvir edilmiştir. Örneğin öncelikle üç arkadaşın sandala bindiği daha sonra sandalın dengesiz kaldığı, maymunun yardım teklif edip sandalda tavşan ve sincabın yanına destek için oturduğu sahneler kronolojik biçimde art arda resmedilmiştir. Sonuç bölümünde ise yoldan geçen fil yavrusunu sandala davet ederek problemi çözüme kavuşturdukları sahne görsel olarak yansıtılmıştır. Bu doğrultuda eserde ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlandığı görülmüştür.

Şekil 75. “Nehir Gezisi” İsimli Eserde Ele Alınan “Çözüm Üretmek” Değerini Somut Bir Şekilde Yansıtan Örnek Bir Görsel

Kaynak:(Yazgan ve Mirhun, 2019f, s. 16)

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde inceleme nesnesini oluşturan değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarına ilişkin bulgular, alanyazındaki benzer araştırmalarda ulaşılan sonuçlar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, araştırmanın genel sonuçları dikkate alınarak sunulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan erken çocukluk dönemine seslenen, değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtları incelendiğinde; değerlendirmesi yapılan tüm eserlerin kapak resminin öykünün konusu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Değerlendirme Formu'ndan elde edilen sonuçlar dahilinde değerlendirilen 29 değerler eğitimi odaklı resimli çocuk kitabının tamamının kapak resimleri hikâyenin içeriği ile bağlantılı olarak görselleştirilmiştir. Aygün (2014) yapmış olduğu araştırmada, incelediği 50 resimli öykü kitabının tamamında kapak resminin hikâyenin konusu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yüksel (2020)'in yapmış olduğu araştırmada Behiç Ak'ın yazıp resimlediği 14 resimli çocuk kitabının hepsinin kapak görsellerinin metnin içeriğine yönelik yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Kitap kapağındaki resimlemelerin, kitabın ismiyle olan uyumunu inceleyen Uyumaz (2019) incelediği kitaplardaki kapak görselleri ile kitabın ismi arasında kısmen uyumsuzluk bulunduğunu belirtmiştir. 3-6 yaş dönemine hitap eden resimli anlatı kitaplarındaki görsel öğeleri ve işlevlerini inceleyen Selçuk (2021) değerlendirdiği kitapların kapaklarındaki dilsel ve görsel öğelerin kitapların içeriğini sezinletici dönütler sunduğunu belirlemiştir. Çocuk edebiyatı yapıtlarının kapak görsellerinin niteliği çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan en önemli etkenlerden biridir. Nitekim çocuk kitabı kapaklarının çocuk okurun dikkatini çekecek ve kitabın içeriğinden bazı ipuçlarını sezdirecek şekilde yapılandırılması çocuğun kitaba karşı merak duygusunu devindirecektir. Sivri'nin de (2014) ifade ettiği gibi kapak, okurla temasın ilk sağlandığı bölümdür. Bu nedenle çocuk kitaplarının kapak görselleri estetik olmakla birlikte kitabın içeriğiyle ilişkili ve çocuk okuru okumaya çağırıcı bir nitelikte yapılandırılmalıdır (Sever, 1995). Bu doğrultuda çalışma grubunu oluşturan kitapların kapak görsellerinin metnin içeriğine yönelik ve çocuğun ilgisini çekebilecek tarzda resmedildiği görülmüştür.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında görsellerin ait oldukları metnin bulunduğu sayfada yer alması hikâyenin anlaşılmasını destekleyerek çocuk okuru okumaya teşvik eder.

Görsellerin metinle birlikte sunulması, çocuğun duyduğu kelimeleri anlamlandırmasına ve görsel okuma becerisini geliştirmesine yardımcı olur. Aynı zamanda çocuk okurun kitaplar aracılığıyla yeni öğrendiği kelimelerin eş zamanlı olarak görsellerle desteklenmesi ilgili kelimelere dair çocuğun zihninde yeni şemalar oluşturmaya ve öğrenme sürecinin hızlanmasına katkıda bulunur. Bu nedenle Gönen ve arkadaşlarının da (2016) belirttiği gibi metin ve görsellerin bütünlük içerisinde yapılandırılmasına dikkat edilmelidir. Araştırmada metni temsil eden görsellerin 4 kitapta kısmen metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülürken; geriye kalan 25 kitabın görsellerinin ise ait oldukları metnin bulunduğu sayfada yer aldığı görülmüştür. Görsel ve metin düzenlerinin nispeten uyumsuzluk gösterdiği kitaplarda yer alan görseller, yer yer ilişkili oldukları metinden genellikle birer sayfa sonra resmedilmişlerdir. Bu durumun tek bir sahneyi betimleyen pasajların ayrıntılı ve uzun tutulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aygün (2014) yapmış olduğu incelemeler sonucunda 47 kitabın görsellerinin metnin bulunduğu sayfada yer aldığını ve 3 kitabın ise görsellerinin metinden bağımsız sayfalarda bulunduğunu belirtmiştir. Yüksel (2020) araştırmasında değerlendirdiği eserlerdeki görsellerin, metin ile yakın konumlandırıldığını; dilsel ve görsel öğelerin aynı anda takip edilebilirliğinin mümkün olduğunu aktarmıştır.

Eserlerde resmedilen görsellerin metnin içeriğini genel olarak ifade ettiği ve görsellerin metinle uyum gösterdiği görülmüştür. Buna göre 20 kitabın iç görsellerinin metnin içeriğini tam manasıyla ifade ettiği; 8 kitabın kısmen yansıttığı; 1 kitabın ise görsellerinin metinle uyumlu olmadığı sonucuna varılmıştır. İncelenen eserlerdeki görseller, genel itibarıyla metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir işlev görmektedir. Görseller, hikâyenin kurgusunu sezdirecek ve metin olmaksızın hikâyenin tahmin edilmesine fırsat tanıyacak düzeyde yapılandırılmıştır. Görsel devamlılık ilkesine dikkat edilerek oluşturulan resimler, çocuk okurun kendi hikayelerini oluşturmaya imkân sunmaktadır. Öte yandan incelenen eserlerin bir kısmında resmedilen görsellerin, metnin sınırlı bir bölümünü yansıttığı ve metni süsleyici bir işlev üstlendiği tespit edilmiştir. İlgili eserlerdeki görsellerde, metinde vurgulanan bazı önemli öğelerin ya çizimlenmediği ya da görsellerin bir bütün olarak metnin temasını ve konusunu yansıtmada yetersiz kaldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan görsellerin temsil ettikleri metin ile uyumu çocuk okur için kritik bir öneme sahiptir. Nitekim nitelikli bir şekilde oluşturulan görseller, erken çocukluk döneminde henüz okuma yetisini elde etmemiş olan

çocuk okurun “görsel dil” ya da “görsel okuma” becerisinin geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Göknil (2000), 0-6 yaş aralığındaki çocuklarla iletişimin kitaplardaki resimler aracılığıyla kurulabileceğini belirtmiş, birçok kavramın da yine bu yolla çocuklara aktarılabilceğini ifade etmiştir. Gönen’de (2016) resimli çocuk edebiyatı yapıtlarını, çocuk okurun yaşama dair ilk iletişim araçları arasında saymıştır. Bu nedenle çocukla nitelikli bir iletişim kurabilmek adına çocuk edebiyatı eserlerinde görsel ve metin birbirini tamamlayacak şekilde uyum içerisinde yapılandırılmalıdır (Oral, 2000a; Salisbury ve Styles, 2012; Sever, 1995; Sipe, 1998; Şirin, 2000). Ulaşılan benzer çalışmalar arasında Taşdemir ve arkadaşları (2016) inceledikleri kitapların, %95,6’sının görsel-metin uyum kriterini taşıdığını bulgulamıştır. Gönen ve arkadaşlarının (2016), yapmış oldukları araştırma sonucunda kitapların %93,33’ünde resimle metin işbirliğinin olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan diğer çalışmalarda ise Selçuk (2021) inceleme nesnesini oluşturan ve 3-6 yaş dönemine hitap eden resimli anlatı kitaplarının biçimlerinin içerikleriyle çoğunlukla uyum sağladığını; Taras (2022), araştırmasında incelediği kitaplardaki resimlemenin, metnin içeriğini ifade ettiğini 44 katılımcıdan 42’sinin onayladığını, 2 katılımcının ise onaylamadığını; Yüksel (2020) eserlerin görsellerinin, metnin içeriğine yönelik olarak resmedildiğini; Aygün (2014) değerlendirmeye tabi tuttuğu kitapların tamamında resimlerin, metnin içeriğini ifade ettiğini; Gönen ve arkadaşları (2012) ise inceledikleri kitapların büyük çoğunluğunda (%86) görsel-metin ilişkisi bulunduğunu belirtmiştir.

Görsellerde resmedilmiş öğelerin özelliklerinin (rengi, boyu, deseni vb.) incelenen eserlerin tamamına yakınının da metinle uyumluluk gösterdiği sonucuna varılmıştır. 24 kitapta metinde özellikleri betimlenen öğeler, görsellere anlatıldığı gibi yansıtılmışken, 5 kitapta resmedilmiş öğelerin özellikleri metinle kısmen uyumlu olarak yapılandırılmıştır. Uyumluluk düzeyi düşük olan yapıtlardaki öğeler resmedilirken metinde vurgulanan özelliklerine görsellerde yeterince yer verilmemiştir. Bu noktada elde edilen bulgular neticesinde resmedilmiş öğelerin özellikleri bakımından görsel ve metin arasında uyumsuzluk yaşanan eserlere rastlanmamıştır. Aygün (2014), 45 kitapta resmedilmiş öğelerin özelliklerinin metinle uyumlu olduğu ve 5 kitabın uyum göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Yüksel (2020), bu konuda resmedilen karakterlerin fiziksel portrelerinin, kişilik özelliklerinin, duygu ve düşünce dünyalarının başarılı bir şekilde görsellerde tasvir edildiğini söylemiştir.

Metinde özellikleri anlatılan karakterlerin yüz ve beden ifadelerinin görsellere yansıtılma düzeyine bakıldığında, 21 kitapta görsellerde yer alan karakterlerin metinde anlatıldığı gibi hareket biçimlerine ve yüz ifadelerine dikkat edilerek resmedildiği görülmüştür. Bunun yanında 7 kitapta karakterlerin metinde anlatılan yüz ve beden ifadelerini kısmen yansıttığı ve 1 kitapta ise yeteri kadar yansıtmadığı sonucuna varılmıştır. Fiziksel ve kişilik özellikleri açısından abartıya kaçılmadan, eylem ve sözleriyle tutarlı, nitelikli bir şekilde yapılandırılmış karakterler/kahramanlar çocuk okuru karakterle özdeşim kurmaya yöneltebilir (Canlı, 2020; Sever, 2023). Bu nedenle çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan karakterler duygu, düşünce ve davranışlarıyla tutarlı bir biçimde ve çocuğun öykünebileceği şekilde yapılandırılmalıdır. Metinde aktarılan bu karakterlerin sanatçı duyarlılığıyla yorumlanarak görsellerde somutlaştırılması, çocuğa model alabileceği örnekler sunacaktır. Görsellerin karakter ve özellikleri açısından metinle uyumsuzluk barındırması çocuğun dilsel ve görsel öğeler arasında çelişkiye düşmesine sebebiyet verecektir. Alanyazın incelendiğinde Taras'ın (2022) araştırmasında katılımcıların 35'i görselleştirilen kahramanların yüz ve beden ifadelerinin metinde aktarılanları yansıttığını; 9'u ise yansıtmadığını belirtmiştir. Benzer bir diğer çalışmada ise 47 kitabın kahramanların özellikleri açısından uyumlu yapılandırıldığı; 3 kitabın ise uyum göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır (Aygün, 2014).

Metinde çocuk okura aktarılmak istenen duygunun, görsellerde uyumlu renklerle ifade edilmesi çocuğun o duyguyu daha derinden hissetmesini sağlayabilir. Örneğin sevinç, mutluluk, coşku ve heyecan gibi duyguların aktarılmak istendiği sahnelerde sarı ve turuncu renklerin daha sık kullanılması görsellerde sıcak bir atmosfer oluşturur. Nitekim sarı renk, diğer renkler arasında en sıcak olan ve gençlik, canlılık, parlaklık çağrıştıran bir renktir (Akgül ve Güneş, 2015). Bununla birlikte vurgulanmak istenen öğelerin kontrast oluşturacak renklerle boyanması ilgili öğelerin ön plana çıkmasına yardımcı olabilir. Buna göre sarı-mor, mavi-turuncu ve yeşil-kırmızı gibi ana kontrast renk çiftlerinin birlikte kullanılması güçlü bir görsel etki uyandıracaktır. İlgili renk kombinasyonları yan yana geldiklerinde birbirlerini daha belirgin hale getirerek kullanıldığı öğenin dikkat çekmesini ve göze çarpmasını sağlar. Bu nedenle çocuğun kitaba olan ilgisini uyandırmak ve merakını artırmak için görsellerde kullanılacak renkler özenle seçilmeli ve dengeli bir şekilde kullanılmalıdır. Çalışma grubunu oluşturan yapıtlar incelendiğinde 18 kitapta hikâyede aktarılmak istenen duygu ile kullanılan

renklerin genel olarak örtüştüğü; 1 kitapta ise örtüşmediği görülmüştür. Geri kalan 10 kitapta da kısmen örtüştüğü sonucuna varılmıştır. Görsellerde kullanılan zıtlıklara bakıldığında 11 kitapta kullanılan zıtlıkların resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığı görülürken, 5 kitapta ise kullanılan zıtlıkların görsellere hareket ve canlılık katmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Taşdemir ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilen “2010-2015 Yılları Arasında Yayımlanmış Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme Özelliklerinin İncelenmesi” adlı araştırmada incelenen kitapların %64,7’sinde canlı renkler, %33,3’ünde pastel renkler, %2’sinde ise siyah-beyaz renkler kullanıldığı görülmüştür. Yüksel (2020) değerlendirmeye tabi tuttuğu kitaplarda genel olarak resimlerde kullanılan zıtlıkların resimlemeye hareket ve canlılık kazandırdığını belirtmiştir. Ayrıca bu zıtlıkların okurun ilgisinin resme yönelmesini ve görseldeki figürlerin kolaylıkla algılanabilmesini sağladığını aktarmıştır. Aygün (2014), tarafından yapılan araştırmada 23 kitapta öyküde yansıtılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumunun örtüştüğü, diğer 27 kitapta ise örtüşmediği görülmüştür. Yine aynı çalışmada resimlemede kullanılan zıtlıkların 33 kitapta görsellere hareket ve canlılık kazandırdığı, 17 kitapta ise kazandırmadığı sonucuna varılmıştır. Ulaşılan sonuçlar açısından alanyazındaki çalışmaların sonuçlarının yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerlik arz ettiğini söylemek mümkündür.

Değerlendirilen 17 kitapta metinde kullanılan sembollerin görsellerde tam manasıyla vurgulanmış olduğu belirlenmiştir. Tüm eserlerin içerisinde yalnızca 2 kitapta metinde yer alan sembollerin görsellerde vurgulanmadığı görülmüştür. Aygün (2014) araştırmasında, incelediği 50 kitabın 49’unda metinde kullanılan sembollerin resimde vurgulanmadığını ifade etmiştir. Bir diğer araştırmada Taras (2022), metinde geçen sembollerin resimde vurgulanıp vurgulanmadığına dair soruya 33 katılımcının “evet”; 11 katılımcının ise “hayır” cevabını verdiğini aktarmıştır. Yüksel (2020), genel itibarıyla çalışma grubundaki kitaplarda yer alan görsel unsurların vurgulanmak istenen mesaja göre ölçülendirildiğini tespit etmiştir.

Erken çocukluk dönemine yönelik yapılandırılan çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görseller, çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte oluşturulmalıdır (Sever, 1995). Görsellerde vurgulanmak istenen öğenin diğer öğelerden boyut, açı, yön, biçim, renk, doku, ton veya çizgi gibi unsurlar ile ayrılması vurgulanmak istenen öğenin ön plana çıkmasını sağlayacaktır. Böylece sanatçı duyarlılığı ile oluşturulan

görseller, çocuk okurun metinde vurgulanmak istenen mesajı görsel dil ile de okuyabilmesine fırsat sunmuş olacaktır. Araştırmada incelenen eserlerden 17 kitapta vurgulanmak istenen öge ve olgunun resimlemede kolayca fark edildiği, 2 kitapta ise kolayca fark edilmediği görülmüştür. Aynı zamanda çalışma grubundaki diğer 10 kitapta vurgulanan öğelerin görsellerde nispeten fark edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir çalışmada Aygün (2014), değerlendirdiği 50 kitaptan 44'ünde bu öğelerin kolayca fark edildiğini, geriye kalan 6 kitapta ise vurgulanmak istenen öğelerin kolayca fark edilmediğini belirtmiştir. Yüksel (2020), herhangi bir sayı belirtmeksizin yorumladığı kitaplardan bazılarının basitlik ilkesine uymadığından dolayı çocuğun bu resimlerdeki detayları fark edebilmesinin mümkün olmadığını aktarmıştır. Diğer taraftan bazı kitaplardaki görsellerin ise, çocuk okurun resmin ayrıntılarını görsellerden kolayca okuyabileceği şekilde çizimlendiği sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırma kapsamında 27 kitabın görselinde metinde olmayan öğelere sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Yalnızca 1 kitapta metin dışı öğelere hiç yer verilmemiş olup kalan 1 kitapta ise bu öğelerin az sayıda kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Metinde yer almayan figürlerin görsellerde metni tamamlayacak şekilde kullanılması çocuk okurun alıcı ve ifade edici dil gelişiminin desteklenmesinde önemli bir role sahiptir. Nitekim metin dışı öğelerin metnin bağlamını zenginleştirecek şekilde kullanılması çocuğa gördüklerini yorumlama fırsatı sunacaktır. Bunun yanı sıra erken çocukluk dönemindeki çocuk okurun kitapla bağ kurmasında birinci derecede etken olan görseller yapılandırılırken gereksiz ve fazla detaylardan kaçınılmalıdır. Bozkırlı ve arkadaşlarının da (2023) belirttiği gibi düzensiz, karmaşık veya aşırı detaylı tasarımlar çocuk okurun dikkatini dağıtabileceğinden sayfa tasarımı, basit, sade ve net olmalıdır. Aygün (2014) yaptığı araştırma sonucunda 33 kitapta metin dışı öğelerin görsellerde kullanıldığı, 17 kitapta ise metinde olmayan öğelere yer verilmediği bulgularına ulaşmıştır. Bir diğer araştırmada ise Yüksel (2020), incelediği eserlerin tamamına yakınında oluşturulan görsel ifadelerin, çocuğun anlayabileceği ve görselin içerdiği iletiyi çözümleyebileceği kadar net olduğunu aktarmıştır. Bununla birlikte yalnızca 1 kitapta, kullanılan çizim tekniklerinin, renk çeşitliliğinin ve birçok figürün bir görsele yerleştirilmesinin görselin bir bakışta algılanmasını engellediğini tespit etmiştir.

Çocuk kitapları resmedilirken metinde yer alan öğelerin metinde betimlendiği şekliyle görselleştirilmemesi ya da bu öğelerin hiç çizimlenmemesi görselle metin

arasında çatışmaya yol açacaktır. Aynı zamanda bu durum çocuk okurun bir anlam karmaşası yaşamasına da sebebiyet verebilir. Dilsel ve görsel öğeler birbirlerinin aktardığını desteklemediğinde ve içerikler uyuşmadığında çocuk okur kitaptan sıkılabilir hatta okuma eylemini sonlandırabilir. Bu bakımdan eserlerin görsel-metin tutarlılığına bakıldığında 18 kitapta metinde yer alan öğelerin tamamen çizimlendiği sonucuna ulaşılmıştır. 9 kitapta ise metinde olan öğelerin görsellere yansıtılmadığı görülmüştür. Yüksel (2020), incelediği eserlerin kapak ve iç görsellerinin, metnin içeriğine yönelik resmedildiğini belirtmiştir. Aygün (2014) ise çalışma grubunu oluşturan kitapların yarısından fazlasının görsellerinde metinde olan nesnelerin kullanıldığını, geriye kalan 22 kitapta metinde olan nesnelerin görsellerde kullanılmadığını çalışmada sunmuştur.

Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi kazandırmanın en önemli yollarından birisi olan çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde çocuk, içerisinde yaşanan dünyayı çoğunlukla bir karakterin gözünden hayal dünyasında tanımaya başlar. Henüz edinmediği yaşam tecrübelerini kitaplar sayesinde deneyimler. Böylece çocuk okur, edebiyat sayesinde yaşam gerçeklerini zihninde deneyimleme ve içerisinde yer alan görseller aracılığıyla da öncesinde görme şansına erişir. Erken çocukluk döneminde nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarına maruz kalan çocuk, yaşama dair ipuçlarını, bir parçası olduğu toplumun değer ve ahlak yargılarını, kültürünü bu yapıtlardaki dilsel ve görsel öğeler aracılığıyla edinir. Bu bakımdan çocuk okura kazandırılması amaçlanan değerler eğitiminin yer aldığı çocuk edebiyatı eserlerindeki metin ve görseller yapılandırılırken son derece hassasiyet gösterilmelidir. Yapılan araştırma sonucunda 21 kitapta işlenen değerlerin görsellerde somutlaştırıldığı ve incelenen eserler arasından 22 kitapta ele alınan değer açısından metinle görsel arasında uyum sağlanmış olduğu görülmüştür. Öte yandan metinde aktarılan değerlerin 2 kitapta görsellere yansıtılamadığı ve yine 2 kitapta eserde işlenen değer açısından görsel ve metin arasında uyum sağlanmamış olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Geriye kalan 6 kitapta metinde işlenen değerlerin görsellerde kısmen somutlaştırıldığı, 22 kitapta ise ele alınan değer açısından metinle görsel arasında kısmen uyum sağlandığı tespit edilmiştir. İlgili literatür tarandığında erken çocukluk dönemine yönelik çocuk edebiyatı yapıtlarında değerler eğitimi inceleyen eserler olduğu görülmüş, erken çocukluk dönemine seslenen değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarında çocuk okura kazandırılması amaçlanan değer açısından görsel-metin uyumunu inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları sonucunda ortaya konulan veriler ve tartışma doğrultusunda ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Daha sonra elde edilen sonuçlardan hareketle çeşitli öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

İlgili bölümde araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan erken çocukluk dönemine yönelik değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarından 3 set -29 kitap- ayrı ayrı dikkate alınarak görsel-metin uyumuna ait genel sonuçlara yer verilmiştir.

6.1.1. Erdem Çocuk Yayınlarına Ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” İsimli Kitap Serisinden Elde Edilen Sonuçlar

Erdem Çocuk Yayınlarına ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” isimli kitap serisine ilişkin sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Erdem Çocuk Yayınlarından çıkarılan Değerler Eğitimi Seti’nde yer alan tüm eserlerin kapak görsellerinin metnin içeriğine yönelik yapılandırıldığı belirlenmiştir. Kitapların kapak görselleri eserin içeriğinde resmedilmiş bir sahneden alıntılanmış olup kapak için ayrı bir görsel tasarlanmadığı tespit edilmiştir.
- Eserlerde resmedilen görsellerin genel itibarıyla ait oldukları metnin bulunduğu sayfalara yerleştirildiği ve görsel öğelerin dilsel metnin olay örgüsüne göre sıralandığı sonucuna ulaşılmıştır.
- İncelenen eserlerin yarısından fazlasında resimlemenin metnin içeriğini ifade ettiği, görsellerin çoğunlukla metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir işlev üstlendiği belirlenmiştir. Genel itibarıyla görsellerin ait oldukları metnin yorumlanmasına ve değerlendirilmesine katkı sağladığı görülmüştür. Bununla birlikte metnin içeriğini yansıtmada yetersiz kalan görsellerin metni süsleyici bir yapıda olduğu söylenebilir.

- Set dahilinde yer alan kitaplardaki karakterlerin ve resmedilmiş öğelerin genel itibariyle renk, hareket, biçim, ifade, mimik vb. açılardan metinde anlatılanları yansıttığı tespit edilmiştir. Görsellerin temsil ettikleri metinle olan uyumu bu unsurlar açısından incelendiğinde sette yer alan yalnızca birkaç eserde kısmen ya da tamamen olacak şekilde uyumsuzluk yaşandığı görülmüştür.
- Resimlenen görseller set bazında incelendiğinde grafik tasarım ilkelerinin (vurgu, denge, renk, zıtlık/kontrastlık, orantı ve görsel hiyerarşi, biçim, hareket ve yön çeşitliliği) eserlerde yarı yarıya göz önünde bulundurulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra eserlerde yer alan görsel ifadeler genel olarak, çocuk okurun çözümleyebileceği ve içerdiği mesajı anlayabileceği şekilde düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Set içerisinde değerlendirilen görseller farklı iki sanatçı tarafından çizimlenmiştir. Bütünsel olarak incelendiğinde bu durumun set içerisindeki kitapların görsel açıdan gruplaşmasına yol açtığı söylenebilir. Bununla birlikte eserlerde sanatçıların çizimlerine eklenen grafiksel öğelerin -örneğin konuşma balonu-yapıtlardaki görsel bütünlüğü estetik açıdan olumsuz etkilediği belirlenmiştir.
- Eserlerde görsel devamlılık ve görsel tutarlılığın yüksek olduğu görülmüştür. Görsellerin kendi içerisindeki ahengi ve karakter devamlılığının sağlanması çocuk okurun metni hem dilsel hem de görsel olarak aynı anda takip edebilmesine fırsat tanımaktadır. Böylece eserlerin büyük bir bölümünde metne bağlı kalmaksızın çocuğun görsel ifadeleri takip ederek kendi hikayelerini oluşturabileceği düşünülmektedir.
- Sonuç olarak Erdem Çocuk Yayınlarına ait “Okul Öncesi Değerler Eğitimi Hikâye Seti” isimli kitap seti görsel-metin uyumu açısından incelendiğinde birkaç nokta haricinde dilsel ve görsel ifadelerin yüksek oranda uyumluluk gösterdiği tespit edilmiştir.
- Değer eğitiminin genel itibariyle görsel dil ile okunabilecek derecede resimlerle somutlaştırıldığı, karakterlerin hareket biçimlerinin ve yüz ifadelerinin çocuk okura rol model olabilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Sonuç itibariyle değerler eğitimi açısından görsel-metin uyumunun incelendiği eserlerde uyumluluk düzeyinin yüksek olduğu, değerlerin metinde ve görsellerde net bir şekilde işlenerek somutlaştırıldığı belirlenmiştir.

6.1.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına Ait “Değerli Masallar” İsimli Setin 1. Serisinden Elde Edilen Sonuçlar

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına ait “Değerli Masallar” isimli setin 1. serisine ilişkin sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına ait “Değerli Masallar” isimli kitap setinde yer alan eserlerin tamamının kapak görsellerinin, metnin içeriğine yönelik resmedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Eserler arasında 2 kitabın kapak görseli için yeni bir sahne tasarlandığı diğer 3 kitabın kapak görselinin eserin içeriğinde yer alan sahnelerden seçildiği görülmüştür.
- Eserlerin yarısından fazlasında resmedilen görsellerin temsil ettikleri metinle aynı sayfada yer aldığı görülürken görsellerin ait oldukları metinden sonraki sayfada verildiği eserlere de rastlanmıştır.
- Değerli Masallar serisindeki resimlemelerin genel itibariyle metnin içeriğini yansıtmada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metnin kapsamına göre daha sınırlı kalan görsellerin kendi içerisinde bir anlam taşıdığı, metin olmaksızın bütünsel açıdan bakıldığında çocuk okurun hikâye oluşturmaya çok fazla fırsat tanımadığı düşünülmektedir.
- Eserlerde resmedilmiş karakterlerin, nesnelerin ve öğelerin genel itibariyle oran-orantı, renk, hareket, biçim, ifade, mimik vb. açılardan metinde anlatılanları orta düzeyde yansıttığı tespit edilmiştir.
- Set içerisinde değerlendirilen kitaplar iki farklı sanatçı tarafından resmedilmiştir. Bu durumun eserlerin estetik açıdan farklılaşmasına sebep olduğu ve setin bir bütün olarak algılanmasını engellediği söylenebilir.
- Eserlerde dilsel öğeler yapılandırılırken bazı ifadelerin renk, font ve punto gibi unsurlar açısından farklılaştırılmasının metne hareket kattığı belirlenmiştir. Özellikle “Hapşırın Tıksırın Kedi” hikayesinde “Hapşırdı, tıksırdı.” ifadelerinin

dalgalı şekilde ve metnin ana renginden farklı bir renkte yazılması metnin dikkat çekiciliğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra bazı eserlerde bu unsurların kullanımının metnin okunmasını zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

- Sonuç olarak Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına ait “Değerli Masallar” kitap seti görsel-metin uyumu açısından incelendiğinde dilsel ve görsel ifadelerin orta düzeyde uyumluluk gösterdiği tespit edilmiştir.
- Değer eğitiminin görsellerde yarı yarıya somutlaştırıldığı, metin olmaksızın bazı eserlerde değerlerin görsel okuma ile okunabilirliğinin az olduğu tespit edilmiştir.
- Sonuç itibarıyla değerler eğitimi açısından görsel-metin uyumunun incelendiği eserlerde uyumluluk düzeyinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

6.1.3. Nar Çocuk Yayınlarına Ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” İsimli Kitap Serisinden Elde Edilen Sonuçlar

Nar Çocuk Yayınlarına ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” isimli kitap serisine ilişkin sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Nar Çocuk Yayınlarından çıkarılan “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” isimli kitap setinde yer alan tüm eserlerin kapak görsellerinin metnin içeriğini sezdirici nitelikte olduğu belirlenmiştir. Kitapların kapak görselleri için ayrı bir görsel tasarlanmamış olup kapak resimlerinin eserin içeriğinden alıntılanan bir sahne olduğu tespit edilmiştir.
- Eserlerin kapak görselleri çocuk okurun dikkatini çekerek kitaba yönelmesini sağlayacak nitelikte olduğu düşünülmektedir.
- Eserlerde yer alan görsellerin tamamının temsil ettikleri metnin bulunduğu sayfaya yerleştirildiği görülmüştür. Bu durumun metnin takip edilmesini kolaylaştırdığı ve hikâyenin değerlendirilmesine ve yorumlanmasına imkân tanıdığı söylenebilir.
- Set bazında genel olarak eserlerin resimlemesinin metnin içeriğini yansıttığı, metin olmaksızın görsellerin çocuk okurun kendi hikayelerini oluşturmaya fırsat sunduğu, bu doğrultuda görsellerin metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı bir işlev üstlendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Eserlerin tek bir sanatçı tarafından grafik tasarım ilkeleri (denge, biçim, renk, vurgu, zıtlık/kontrastlık, oran-orantı ve görsel hiyerarşi, bütünlük, hareket ve yön çeşitliliği) göz önünde bulundurularak resmedildiği belirlenmiştir.
- Görsellerde sanatçının çizimleri haricinde tablo, grafik, fotoğraf gibi unsurlara yer verilmediği tespit edilmiştir.
- Eserlerde görselleştirilen karakterlerin ve öğelerin genel itibariyle fiziksel portre, renk, hareket, biçim, ifade, mimik vb. açılardan metinde anlatılanları yansıttığı tespit edilmiştir.
- Bütünsel olarak incelendiğinde görsel öğelerin çocuk okura dilsel öğelerle aktarılmak istenen mesajı iletebilecek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bakımdan görsel devamlılık ve görsel tutarlılık ilkelerine uyulduğu, bu durumun hikâyenin görsel olarak takip edilebilirliğini artırdığı söylenebilir.
- İncelenen eserlerde metin dışı öğelerin kullanımının aşırıya kaçıldığı noktalarda görsellerde vurgulanmak istenen asıl öğenin geri planda kaldığı belirlenmiştir.
- Sonuç olarak Nar Çocuk Yayınlarına ait “Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi” isimli kitap seti görsel-metin uyumu açısından incelendiğinde dilsel ve görsel ifadelerin yüksek oranda uyumluluk gösterdiği tespit edilmiştir.
- Genel itibariyle ele alınan değerlerin görsel dil ile okunabilecek derecede resimlerle somutlaştırıldığı, karakterlerin hareket biçimlerinin ve yüz ifadelerinin çocuk okura rol model olabilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sonuç itibariyle değerler eğitimi açısından görsel-metin uyumunun incelendiği eserlerde metinle görseller arasında uyumluluk düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Neşeli Orman Hikayeleri Dizisi kitap serisinde yer alan eserlerin tamamında hikâyenin sonuna “Haydi Düşünelim” başlığıyla çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular yerleştirilerek çocuk okurun düş ve düşünce gelişiminin desteklenmesinin amaçlandığı görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçlardan hareketle araştırmacılara ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Çocuğun eğitim ve gelişiminde rol alan herkese;

- ✓ Çocuğa resimli çocuk kitapları alırken eserlerdeki metin ile görsellerin uyumunu incelemeleri,
- ✓ Çocuk edebiyatı yapıtlarının okuma yetisini henüz elde etmediğinden dolayı çocuğun kendi başınayken de kitapla bağ kurmasına ve görsel dil ile kitabı okuyabilmesine fırsat tanıyacak şekilde yapılandırılmış görseller içermesine dikkat etmeleri,
- ✓ Tedarik edilen eserin görselleri üzerinden çocuğun düş ve düşünce gücünü kullanarak hikâye anlatmasına fırsat tanınmaları,
- ✓ Çocuğun dil gelişimine ve görsel algısına katkı sağlaması için okuma eylemini gerçekleştirirken çocukla birlikte kitabın metni ve görselleri üzerinde tartışmaları,
- ✓ Çocuk edebiyatı yapıtları yapılandırılırken görsel, metin, tasarım ve grafik gibi her konuda o alanın uzmanından görüş almaları,
- ✓ Değer eğitimi verilen kitaplarda değerlerin detaylı olarak metinde işlenip işlenmediğini ve net bir şekilde görsellerde somutlaştırılıp somutlaştırılmadığını incelemelerini,
- ✓ Eserlerin görsellerinde yer alan karakterlerin değerler eğitimi açısından davranış ve tutumlarıyla çocuğa rol model olacak pozitif örnekler barındırmasına dikkat etmeleri,
- ✓ Değerler eğitimi kitaplarında görsel ve metnin uyum içerisinde olup olmadığına bakmaları,
- ✓ Değerler eğitimi açısından görsel ve metnin uyum içerisinde verildiği kitaplarda çocuğun metin ve görselleri eleştirel bir gözle incelemesine fırsat tanınmaları önerilmektedir.

Araştırmacılara;

- ✓ Gelecek çalışmalarda erken çocukluk dönemi ile sınırlı kalmayarak farklı yaş gruplarına yönelik, değerler eğitimi odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel-metin uyumunu incelemeleri,

- ✓ Farklı kültürlerde ortaya çıkarılan değerler eğitimi odaklı çocuk kitaplarındaki görsel-metin uyumu ilişkisini karşılaştırmalı olarak ele almaları,
- ✓ Değerler eğitimi veren çocuk kitaplarındaki görsel ve metnin çocuğun bakış açısıyla uyum derecesini incelemek için çocuğun görsellerden ne anladığı ile metnin ne anlattığını karşılaştırmaları,
- ✓ Basılı kitapların yanı sıra dijital ortamda sunulan çocuk kitaplarındaki görsel-metin uyumunu incelemeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acun, A. (2019). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel-Metin İlişkisi* [Yüksek Lisans]. Uşak Üniversitesi.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu eğitim Dergisi*, 19(1), 1-10.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), Article 16.
- Akgül, D., & Güneş, V. (2015). Renkler, Anlamları ve Marka Bilinirliği Üzerindeki Etkisi: Kırşehir Örneği. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Bildiriler Kitabı*, 95-102.
- Aktaş, Ş. (2009). Edebi Metin ve Özellikleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 187-200.
- Aküzüm, C., & Ergenekon, Ö. (2021). Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitimi İle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 98-117.
- Akyüz, M. (2020). Çocuk Edebiyatının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri ve Önemi. *İçinde Çocuk Edebiyatı Okuma Kültürünün Temelleri* (1. bs, ss. 87-108). Nobel Yayınları.
- Arı, S. (2008). *MEB. İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Resimlerin İçerikle Uyumu* [Yüksek Lisans]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Arpacı, E. (2020). *Hapşırın Tıksırın Kedi* (1. bs). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aslan, C. (2013). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Temel İşlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 17, 6-9.
- Aslan, C. (2023). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi* (5. bs). Pegem Akademi.
- Aslan, C., & Bayraktar, A. (2021). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Farklı Sanatların Varlığına ve Sunuluş Biçimine İlişkin Bir İnceleme. *Dil Dergisi*, 172(1), 7-29. <https://doi.org/10.33690/dilder.841396>
- Aslan, D., & Tuncer, M. (2020a). Erken Çocukluk Kavramı. İçinde D. Aslan (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimine Giriş* (1. bs, ss. 13-25). İzge Yayıncılık.
- Aslan, D., & Tuncer, M. (2020b). Erken Çocukluk Kavramı. İçinde D. Aslan (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimine Giriş* (1. bs, ss. 13-25). İzge Yayıncılık.

- Atak, H. (2017). Piaget ve Vygotsky'nin Kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 163-176.
- Ay, B. (2018). *6-8 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Ders Kitaplarında İllüstrasyon-Yazı İlişkisinin İncelenmesi ve Uygulama Örneği* [Yüksek Lisans]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Aydın, İ., & Uzun, M. (2020). Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım mı? ve Masal Anlatma Oyunu Adlı Eserlerine Eleştirel Bir Bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö7, 315-340. <https://doi.org/10.29000/rumelide.808713>
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-20.
- Aydınbaş, E. (2020). *Kumruların Uçuran Şarkısı* (1. bs). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aygün, A. (2014). *2004-2013 Yılları Arasında Yayımlanan Resimli Öykü Kitaplarında Metin-Resim İlişkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Marmara Üniversitesi.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2014). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Resim-Metin İlişkisi Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 139-151.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2015). Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabının Resim Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(1). <https://doi.org/10.15345/iojes.2015.01.019>
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018a). *Annem İçin* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018b). *Bal Partisi* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018c). *Dedemin Madalyası* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018d). *Islak Pati* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018e). *Karıncanın Öğüdü* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018f). *Kış Pastası* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018g). *Lütfen Beni Dinleyin* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.

- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018h). *Penguenlerin Oyunu* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018i). *Sağım Solum Sobe* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018j). *Saklanın Mandarin Geliyor* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018k). *Sevgiyi Görmek* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018l). *Uçurtma Şenliği* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018m). *Uzaya Yolculuk* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018n). *Yağız'ın Doğum Günü* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bektaş, H., Canoğlu Cantürk, M., & Ünal Şenler, E. (2018o). *Zıp Zıp Kurbağa* (5. bs). Erdem Çocuk Yayınları.
- Bertan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K., & Güçiz, B. D. (2009). Ülkemizde Erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 1(52), 1-8.
- Bilgin, B. (2020). *Hop Portakal* (1. bs). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Bozkırlı, K. Ç., Er, O., & Yolcu, E. (2023). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler. İçinde E. Dağasan (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (1. bs, ss. 59-67). Fenomen Yayıncılık.
- Bulut Tutkun, S. (2008). *İlköğretim Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Niğde Üniversitesi.
- Canlı, S. (2020). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Taşınması Gereken Özellikler. İçinde S. Karagül & E. Şen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Okuma Kültürünün Temelleri* (1. bs, ss. 109-156). Nobel Yayınları.
- Canlı, S., & Aslan, C. (2018). Çetin Öner'in "Gülibik" Adlı Çocuk Romanının Yapısal ve Eğitsel İlkeler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online (Elementary Education Online)*, 17(2), 812-833.
- Cımbız, A. T. (2017). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

- Çelik, M., & Gündoğdu, K. (2010). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(16), 172-190.
- Dabakoğlu, F. N. (2004). *Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Öz Kavramlarının ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Gazi Üniversitesi.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y., & Akbaba, R. S. (2018). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 224-243. <https://doi.org/10.17984/adyuebd.447349>
- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını* (2. bs). Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, R., & Uçak, H. E. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Ailede Din (Ahlak ve Değerler) Eğitimi. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 33(2), 401-422.
- Dönmez, C., & Tangülü, Z. (2012). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde Öğretmenlerin Gazete Kullanımına İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 347-361.
- Duran, S. (2006). *Türkçe Derslerinde Resimlerin Kullanımı ve Öğrencilerin Metinleri Anlamalarına Etkisi* [Yüksek Lisans]. Marmara Üniversitesi.
- Eğedemir, M. P. (2017). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Görsel-Metin İlişkisi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Uşak Üniversitesi.
- Ercantürk, O. K. (2015). Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazılı Metinler ile Metin Görsellerinin Uyumu. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 427-457.
- Erdener, E. (2009). Vygotsky’nin Düşünce ve Dil Gelişimi Üzerine Görüşleri: Piaget’e Eleştirel Bir Bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 85-103.
- Erdoğan, F. (2023). *Çocuklar İçin Yazmak* (A. Erdoğan, Ed.; 2. bs). Binbirkitap.
- Erdost, I. (2012). *İlköğretim üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Resim (İllüstrasyon) ve İçerik Uyumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri* [Yüksek Lisans]. Gazi Üniversitesi.
- Erkan, A. (1998). *Hayat Bilgisi Kitaplarında Resimleme ve Metin İlişkisi* [Sanatta Yeterlilik Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Evcim, Y. E. (2020). *Dolan Biber Ağlayan Kek* (1. bs). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Göknıl, C. (2000). Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Deyince Ne Anlaşılmalıdır? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 138-142). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gönen, M. (2000). Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Özellikleri Nelerdir? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 156-160). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gönen, M., Aydos, E. H., Şentürk, E., Karacan, G., Kahraman, C., & Tuna, P. (2016). Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*, Article 1.
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z., & Kahve, Ö. (2016). Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*(4), 724-735.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., & Katrancı, M. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 42*(196), Article 196.
- Güleç, H., & Gönen, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği, 11*(1), 42-53.
- Gürbüz, A. G. (2020). *Şemsiye Olmak İsteyen Kız* (1. bs). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi, 6*(18), 4-10.
- İlgar, M. Z., & İlgar, S. C. (2013). Türkiye’de erken çocukluk eğitimine genel bir bakış. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(2), 219-228.
- İçen, S. (2001). *Hubname ve Zenanname’de Metin-Resim İlişkisi* [Yüksek Lisans]. Hacettepe Üniversitesi.
- İlhan, E., & Yazar, İ. (2021). Temel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin-Görsel İlişkisinin Görsel Tasarım Unsurları Bağlamında İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 52*, 744-763. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1012327>
- İnan Yıldız, F. (2015). *İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- İnan Yıldız, F., & Baş, B. (2015). İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 251-268*.

- İşeri, K. (t.y.). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler için Çizilen Resimlerin İncelenmesi. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz Dergisi*, 1-8.
- Kaçar, T., & Çakmak, Z. (2020). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 15(3), Article Volume 15 Issue 3. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.43268>
- Kanca, E. (2020). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Görsel-Metin Uyumu* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Karaağaç, H. G., & Alikılıç, D. (2023). Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik Kavramı. *Education and Technology in Information Science*, 1(1), 58-66.
- Karadağ, K. (2019). *İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyumunun İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Karagül, S. (2018). Çocuk Edebiyatı ve Bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), Article 6.
- Karagül, S. (2019). Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri: Felski'nin Yaklaşımı Doğrultusunda Bir Değerlendirme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 334-351. <https://doi.org/10.31464/jlere.547408>
- Karagül, S. (2020). Çocuk Edebiyatı ve Temel Nitelikleri. İçinde S. Karagül & E. Şen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Okuma Kültürünün Temelleri* (1. bs, ss. 1-26). Nobel Yayınları.
- Karakoyun, A. (2019). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Metin-Görsel Uyumu Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Karatay, H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. İçinde T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (1. bs, ss. 77-122). Grafiker Yayınları.
- Kartal, H. (2005). *Erken Çocukluk Eğitim Programlarından Anne-Çocuk Eğitim Programı'nın Altı Yaş Grubundaki Çocukların Bilişsel Gelişimlerine Etkisi* [Doktora]. Uludağ Üniversitesi.
- Kaya Torun, E. (2020). *Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Kayabekir, T. (2010). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tasarımında Yer Alan İllüstrasyonların (Resimlemelerin) Metne Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi* [Doktora]. Gazi Üniversitesi.

- Kayabekir, T., & Tepecik, A. (2018). Resimlemelerin Metne Uygunluklarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Ölçek Önerisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 405-429.
- Kılıç, A. (2003). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Resimleme-İçerik İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, İlköğretim İkinci Sınıf İçin Türkçe Kitabının Tasarım ve Resimlemesi* [Yüksek Lisans]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kol, S. (2013). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), Article 21.
- Kuday, F. S. (2007). *Aile Destekli Kurum Merkezli Eğitim Alan ve Hiç Okul Öncesi Eğitim Almayan 3-6 Yaş Çocukların Bilişsel Gelişimlerinin Karşılaştırılması* [Yüksek Lisans]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kulaksızoğlu, A., & Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 199-208.
- Kurt, İ. (2012). Toplumsallaşma Sürecinin “Toplumsanallaşma” Bağlamındaki Yolculuğu. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-10.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Lukens, R. J., Smith, J. J., & Coffel, C. M. (2016). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* (C. Pamay, Çev.; 3. bs). Erdem Yayınları.
- MEB. (2010). *İlk Ders Genelge* 2010/53. <https://tomarza.meb.gov.tr/dosyalar/ilkdersdegerlere.pdf>
- Metin Aslan, C. (2007). Yazınsal Çocuk Kitaplarının Çocuğun Anadili Gelişimine Katkısı. *İnsanbilimleri Dergisi*, 1, 32-46.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage Publications.
- Oğuzkan, A. F. (2000). İyi Bir Çocuk Kitabı Dil, Anlatım, Konu Bakımından Nasıl Olmalıdır? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 210-212). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oktay, A. (2000). Çocuk Eğitiminde Edebiyat Ürünlerinden Nasıl Yararlanılır? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 175-179). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oral, F. (2000a). Okul öncesi çocuk kitabında nitelik anlayışı ne olmalıdır? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 152-154). Çocuk Vakfı Yayınları.

- Oral, F. (2000b). Yazar-Çizer İlişkisi Yanında, Sağlıklı ve Güzel Bir Çocuk Kitabı Oluşturmak Nelere Bağlıdır? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 155-156). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oral, T. (2016). Kişilik Gelişimi. İçinde E. Arslan (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (2. bs, s. 85). Eğiten Kitap.
- Özkan, R., & Bulut Tutkun, S. (2014). İlköğretim Sosyal Alan Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutartılılığı Açısından İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(24), Article 24. <https://doi.org/10.9761/JASSS2169>
- Özliyen, İ. B. (2019). *Gülistan Sarayı Müzesi Kütüphanesi (MS.716) Baysungur Şahnamesi Minyatürlerinin Resim Metin İlişkisi* [Yüksek Lisans]. Marmara Üniversitesi.
- Özot, G. S. (2020). Çocuk Edebiyatında Sanat ve Değerler Eğitiminin Sorgulanması. *Türkoloji Dergisi*, 24(2), Article 2.
- Salisbury, M., & Styles, M. (2012). *Children's Picturebooks: The Art of Visual Storytelling*. Laurence King Publishing.
- Sapsağlam, Ö. (2020a). *Erken Çocuklukta Karakter ve Değer Eğitimi* (E. Ömeroğlu, Ed.; 2. bs). Pegem Akademi.
- Sapsağlam, Ö. (2020b). *Erken Çocuklukta Karakter ve Değer Eğitimi* (E. Ömeroğlu, Ed.; 2. bs). Pegem Akademi.
- Selçuk, C. (2021). *3-6 Yaş Dönemi Çocuklarına Seslenen Resimli Anlatı Kitaplarında Görsel Öğeler ve İşlevleri* [Yüksek Lisans]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2013). Edebiyat Yapıtları Çocukların Duyu Algılarını Eğitir, Kavram Tasarımı Sürecini Devindirir. *Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 102, 24-26.
- Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü* (3. bs). Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2023). *Çocuk ve Edebiyat* (12. bs). Tudem Yayıncılık.
- Sipe, L. R. (1998). How Picture Books Work: A Semiotically Framed Theory of Text-Picture Relationships. *Children's Literature In Education*, 29(2), 97-108.
- Sivri, M. (2014). Çocuk Edebiyatında Görsel Metin Eleştirisi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 756, 552-560.

- Şahin, G. (2014). Okulöncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarın Olarak Resim. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 1309-1324.
- Şeref, İ., & Yılmaz, İ. (2013). Gökkuşluğu Türkçe Öğretim Seti'ndeki Okuma Metinleri İle Görsellerin Bütünselliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27).
- Şimşek, A. (2018). Araştırma Modelleri. İçinde A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 215). Anadolu Üniversitesi.
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi. İçinde Ş. Şimşek & F. Bulut (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Kaleminden Değerler Eğitimi* (ss. 9-19). Akademisyen Kitabevi.
- Şirin, M. R. (2000). Çocuk Edebiyatı Nedir? İçinde M. R. Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. bs, ss. 9-10). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 110(780), 12-31.
- Şirin, M. R. (2021). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R. (2022). *Çocuk Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı* (3. bs). Uçan At Yayınları.
- Taras, S. (2022). *2015-2020 Yıllarında Yayımlanan Resimli Öykü Kitaplarının Metin-Resim İlişkisi* [Yüksek Lisans]. Altınbaş Üniversitesi.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuk Edebiyatında Yalınlık İlkesi. *Hece*, 104. <https://avesis.yildiz.edu.tr/yayin/eedb857d-e1a0-4eb9-8884-c27f5ec6293f/cocuk-edebiyatinda-yalinlik-ilkesi>
- Taşdemir, C. Y., Yazıcı, D., & Durmuşoğlu, M. C. (2016). 2010-2015 Yılları Arasında Yayımlanmış Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme Özelliklerinin İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 43-55.
- TDK. (2022a). *Değer Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=değer>
- TDK. (2022b). *Edebiyat Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=edebiyat>
- TDK. (2022c). *Görsel Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük.
- TDK. (2022d). *Kahraman Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=kahraman>

- TDK. (2022e). *Karakter Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=karakter>
- TDK. (2022f). *Konu ne demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=konu>
- TDK. (2022g). *Resim Ne Demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=resim>
- TDK. (2022h). *Tema ne demek TDK Sözlük Anlamı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=tema>
- Tolunay Kayhan, Z. (2010). *İlköğretim I. Kademedeki Öğrencilere Okutulan Masal Kitaplarındaki İllüstrasyon ve Tipografi Denge Unsuru ve Seçilen 5 Masal Kitabı Çözümlemesi* [Yüksek Lisans]. Gazi Üniversitesi.
- Tunçeli, H. İ., & Zembat, R. (2017). Erken Çocukluk Döneminde Gelişimin Değerlendirilmesi ve Önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 01-12.
- Tural, A., Şahan, G., Işık, A. D., Özdemir, S., Uysal, H., & Yılmaz, O. (2017). Türkiye ve Almanya'daki Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Resim-Metin İlişkileri ve Kullanımları Bakımından Karşılaştırılması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 770-782. <https://doi.org/10.14686/buefad.320432>
- Tural, E. (2007). *İlköğretim II. Basamak Fen Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Biçim ve İçerik Yönünden İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Ondokuzmayıs Üniversitesi.
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Resimlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 650-672.
- Uçak, S. (2016). Dil Öğrenimi ve Edinimi Üzerine Bir Tartışma. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 1(1), 65-80.
- Ummanel, A., & Dilek, A. (2016). Gelişim ve Öğrenme. *İçinde Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s. 37). Pegem Akademi.
- Uyumaz, F. (2019). *Sedat Girgin'in Resimlediği Kitaplardan Örneklerle Çocuk Edebiyatında Resim-Metin İlişkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Atatürk Üniversitesi.

- Vural, D. E. (2012). *Okul Öncesi Eğitimin İlköğretime Etkisinin Aile Katılımı ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Doktora]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazar, A. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programının İlkokula Hazırlık Açısından Etkililiğinin İncelenmesi* [Doktora]. Atatürk Üniversitesi.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019a). *Akıllı Tavşan* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019b). *Benimle Oynar Mısın?* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019c). *Çocukların Arabası* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019d). *Farenin Evi* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019e). *Hayat Sevince Güzel* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019f). *Nehir Gezisi* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019g). *Üzüm Ağacı* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yazgan, B., & Mirhun, N. (2019h). *Yardımsever Kirpi* (İ. Avcı, Çev.). Nar Çocuk Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. bs). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. A. (2022). *Erken Çocukluk Dönemi Değerler Eğitimi Veren Kurumlarda Aile Katılımının İncelenmesi*. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, O. (2016). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler. İçinde T. Şimşek (Ed.), *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya* (1. bs). Grafiker Yayınları.
- Yüksel, B. (2020). *Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından Behiç Ak'ın Kitaplarında Görsel Tasarım, Değerler ve Metin İlişkileri* [Yüksek Lisans]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

EKLER

EK 1. Değerlendirme Kriter Formu

METİN-RESİM İLİŞKİSİ		EVET	HAYIR
1	Kapak resmi öykünün konusu ile ilişkili mi?		
2	Metni temsil eden resim, metnin bulunduğu sayfada mı?		
3	Resimleme, metnin içeriğini ifade ediyor mu?		
4	Resmedilmiş kişilerin özellikleri (saç rengi, boyu, gözlüklü, vb.) metinle uyumlu mu?		
5	Kahramanın yüz ve beden ifadeleri metinde anlatılanları yansıtıyor mu?		
6	Öyküde aktarılmak istenen duygu ile resimlemede kullanılan renk uyumu örtüşüyor mu?		
7	Metinde kullanılan semboller resimde vurgulanmış mı?		
8	Vurgulanmak istenen öğe ve olgu resimlemede kolayca fark ediliyor mu?		
9	Kullanılan zıtlıklar (açık-koyu veya sarı-mor, vb.) resimlemeye hareket ve canlılık kazandırmış mıdır?		
10	Metinde olmayan ancak resimde olan nesneler kullanılmış mı?		
11	Resimde olmayan ancak metinde olan nesneler kullanılmış mı?		

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Hatice Eda		YILDIRIM
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	Arapça		İngilizce
Düzeyi	İyi		Orta
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2013	2017	Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
Lisans	2017	2022	İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans	2022	2025	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi Anabilim Dalı
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama-Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2023	2024	Diyanet İşleri Başkanlığı
2.	2024	-	ASFA Eğitim Kurumları
Katıldığı Proje ve Toplantılar	- Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde başlatılan ve Üsküdar Belediyesi tarafından hayata geçirilen “Kutlu Bir Nesil” projesi, İstanbul/Türkiye, 2016, Araştırmacı - İstanbul Kalkınma Ajansı 2021 Yılı Yaratıcı Endüstriler (YES) Mali Destek Programı desteği ile İstanbul Valiliği, TRT Çocuk, GEAS ve Animasyon Sanatçıları Derneği ortaklığı ve BAUKEM proje yürütücülüğündeki ANIMIST projesi, İstanbul/Türkiye, 2021-2022, Animatör		
Yayınlar:	Yıldırım, H. E. (2016). İranlı Âlim, Şair, Filozof; Ömer Hayyam. İçinde R. Aydın (Ed.), <i>Altınçağ Antolojisi</i> (1. Bs, ss. 159-164). Milena Kitap.		
Diğer:			
İletişim (e-posta):			
Tarih		18.04.2025	
İmza			
Adı Soyadı		Hatice Eda YILDIRIM	

